

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE RELAȚII INTERNAȚIONALE,
ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE
DEPARTAMENTUL RELAȚII INTERNAȚIONALE

Tatiana BUSUNCIAN

SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ

Suport de curs

*Aprobat de
Consiliul Calității al USM*

Chișinău – 2022
CEP USM

CZU 327(075.8)

B 96

*Recomandat de Departamentul Relații Internaționale și aprobat de Consiliul profesoral al
Facultății de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative*

Recenzenți:

Grigore VASILESCU, dr. hab., prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova

Ludmila COADĂ, dr., conf. univ., Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Eugen STRĂUȚIU, dr., prof. univ., Universitatea „L. Blaga”, Sibiu, România

Suportul de curs *Securitatea internațională* reprezintă un studiu teoretico-aplicativ în domeniul securității internaționale destinat studenților ce se preocupă de aspectele practice ale conceptelor și strategiilor securității internaționale la etapa actuală. În lucrare sunt cercetate noțiunile, tipurile, funcțiile securității internaționale. Concomitent, suportul de curs cuprinde informații despre principiile de bază ale securității internaționale, riscuri și amenințări potențiale la adresa securității statelor; colaborarea internațională în soluționarea problemelor globale actuale ale umanității; rolul statului în asigurarea securității internaționale; armele de distrugere în masă și controlul asupra răspândirii lor și altele.

Materialele prezentate reflectă tendințe actuale în domeniul studierii securității internaționale, întru formarea profesională a specialiștilor în domeniul relațiilor internaționale. Propunem o nouă abordare a studiului securității, în care se ține seama de complexitatea conceptelor și a strategiilor raportate la natura umană, la evoluțiile mediului de securitate național și internațional. În acest context, cunoștințele teoretice ce țin de problemele securității internaționale asigură baza teoretică, formează capacități de analiză și sinteză în evaluarea teoriilor, metodelor și modelelor de asigurare a securității internaționale în condițiile globalizării. Astfel, formarea unei mentalități corespunzătoare actorilor politici și sociali, formarea viitoarelor resurse umane implicate în problemele de securitate și expertiza în domeniu, constituie un avantaj.

Lucrarea este adresată studenților, masteranzilor, doctoranzilor, cadrelor didactice, tuturor celor interesați de tematica respectivă din domeniul științelor politice, relațiilor internaționale, precum și organelor de resort, responsabile de asigurarea securității naționale și internaționale.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Busuncian, Tatiana.

Securitatea internațională : Suport de curs / Tatiana Busuncian ; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații Internaționale. – Chișinău : CEP USM, 2022. – 194 p. : fig., tab.

Referințe bibliogr. la sfârșitul temelor. – 50 ex.

ISBN 978-9975-159-23-4.

327(075.8)

B 96

© T. Busuncian, 2022

© USM, 2022

ISBN 978-9975-159-23-4

CUPRINS

PRELIMINARII	5
Tema 1. ISTORIOGRAFIA, BAZELE TEORETICO-CONCEPTUALE ȘI METODOLOGICE ALE CERCETĂRII PROBLEMEI SECURITĂȚII	9
Tema 2. CONCEPTUL DE SECURITATE: EVOLUȚIA PARADIGMEI ÎN PERIOADA CONTEMPORANĂ	28
Tema 3. TIPOLOGIA ȘI CLASIFICAREA AMENINȚĂRILOR LA ADRESA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE	41
Tema 4. INSTITUȚII ȘI ORGANIZAȚII DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ	55
Tema 5. MEDIUL INTERNAȚIONAL DE SECURITATE. ELEMENTE DE ANALIZĂ ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII	70
Tema 6. ROLUL STATULUI ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE	82
Tema 7. ROLUL SERVICIILOR DE INFORMAȚII ÎN SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ	94
Tema 8. SECURITATEA INFORMAȚIONALĂ ȘI ACTIVITATEA SERVICIILOR DE INFORMAȚII ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII	111
Tema 9. CONFLICTE MILITARE INTERNE ȘI IMPACTUL MILITAR ÎN MEDIUL DE SECURITATE INTERNAȚIONAL	124
Tema 10. ARMELE DE DISTRUGERE ÎN MASĂ ȘI CONTROLUL ASUPRA RĂSPÂNDIRII LOR ÎN CONTEXTUL SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE	140
Tema 11. SECURITATEA NAȚIONALĂ: INTERESE NAȚIONALE, OBIECTIVE DE SECURITATE, STRATEGIA NAȚIONALĂ DE SECURITATE	156
Tema 12. SECURITATEA NAȚIONALĂ ÎN CONTEXTUL SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE	164
BIBLIOGRAFIE	176

CERINȚE PENTRU ACTIVITĂȚILE INDIVIDUALE ALE STUDENȚILOR.....	186
TEMATICA TEZELOR DE LICENȚĂ.....	188
TEMATICI PENTRU LUCRUL INDIVIDUAL.....	188
CERCETARE ȘI COMUNICARE INDIVIDUALĂ.....	189
SUBIECTE PENTRU EVALUARE FINALĂ.....	190
SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE..	191
EXEMPLE DE TESTE SUMATIVE DE EVALUARE	193

PRELIMINARII

În actualul mediu internațional de securitate, dinamic și complex, cuprins de riscuri, cele mai periculoase fiind cele asimetrice, din cauza instrumentelor pe care țările și le-au creat și continuă să le creeze în vederea prevenirii și gestionării conflictelor, a eforturilor de reorganizare a industriei de armament, de raționalizare a mijloacelor de securitate și combatere a riscurilor de ordin nemilitar, au constituit elementele centrale în intensificarea acestuia. Amenințări precum crima organizată transnațională, terorismul, corupția, separatismul, folosirea violenței au o bază criminală, iar extremismul politic, fundamentalismul religios militant și alte astfel de fenomene sunt cruciale și își croiesc cu ușurință drumul în cadrul societăților moderne vulnerabile. Problemele luptei împotriva tuturor acestor pericole necesită atenția nemijlocită a întregii comunități globale și, în special, a țărilor cu democrații abia instaurate și cu un sistem de stat foarte slab. Prin urmare, riscurile și amenințările pentru securitatea internațională reprezintă obstacole serioase în dezvoltarea viabilă a societății.

În prezent, asistăm la intervenții directe și indirecte din partea forțelor din afară și a actorilor interesați din interior pentru realizarea scopurilor complexe: politice, teritoriale, militare, economice subversive instituțiilor democratice. În consecință, deturnarea cursului politic stabilit în țările nedemocratice poate duce la fragmentarea teritorială, la declanșarea unor proteste în masă, ba chiar la izbucnirea unor războaie pe un anumit teritoriu.

Căutările și eforturile cercetătorilor presupun, în momentul actual, o îmbinare a eforturilor de cunoaștere și exploatare a informațiilor prin proiectarea și administrarea unor capacități compuse din rețele de cercetare și dezvoltare, educare și inovare, conectate prin cadre parteneriale la nivel național și global, pe spațiul informațional, reprezentat de sursele deschise.

Asocierea statelor libere, și nu dezbinarea alianțelor acestora (Brexit-ul Marii Britanii), contribuie la menținerea securității prin garanții comune și, în același timp, prin relații stabile cu alte țări. Viitorul înseamnă găsirea de soluții viabile, ce pot aduce beneficii economice și sociale, însă cu respectarea condițiilor de mediu și a limitelor prevăzute de fiecare stat în parte. În acest context, cursul „Securitatea internațională” este conceput ca un studiu teoretico-aplicativ în domeniul securității internaționale, destinat studenților Ciclului I, ce se ocupă de aspectele practice ale conceptelor și strategiilor securității internaționale la etapa actuală. Domeniul de aplicare al securității internaționale este complex și variat. Necesitatea unui studiu complex și profund al cursului respectiv este indispensabilă pentru calificarea specialiștilor în domeniul relațiilor internaționale în momentul actual. Securitatea internațională dezvoltă valori esențiale pentru viața omenirii,

cum sunt pacea, progresul și libertatea popoarelor și ale omului. În condițiile derulării procesului de globalizare care a cuprins toate domeniile de existență ale omenirii, problema privind asigurarea securității statului ocupă un loc central pe agenda de lucru a instituțiilor specializate statale și a organismelor internaționale.

Actualitatea cursului este determinată de faptul că studenții care se specializează în relații internaționale se vor familiariza și vor însuși mai aprofundat tematica practicii securității, conceptelor și strategiilor internaționale, în special, reflectarea problemelor ce țin de securitatea statului, pe fondul realităților ce s-au profilat, în ultimele decenii, pe arena internațională. Cursul este proiectat într-o manieră de a aborda conceptul de „securitate” din mai multe puncte de vedere, ținând cont de manifestările, formele și metodele de realizare ale acesteia la etapa contemporană. O atenție deosebită se atrage asupra noilor forme de amenințări și riscuri la adresa securității internaționale. Totodată, cursul tinde și spre latura aplicativă, încercând să scoată în evidență problematica securității naționale a Republicii Moldova.

Scopul prezentului curs este acela de a familiariza studenții cu tot spectrul de probleme ce țin de securitatea internațională care cuprinde sistemul de relații internaționale, bazat pe respectul principiilor și normelor de drept internațional dintre toate națiunile, care exclude soluția de rezolvare a disputelor și a diferendelor dintre ele prin forță sau amenințare, conlucrează în scopul adâncirii relațiilor de cooperare bilaterale și multilaterale. În cadrul cursului o atenție deosebită este acordată problemelor teoretice, inițiind studenții în terminologia securității internaționale, regionale și naționale, relațiilor internaționale, relațiilor diplomatice etc. În cadrul programului de formare al specialiștilor în relații internaționale, misiunea curriculumului este cea de disciplină fundamentală, obligatorie, cuprinzând prelegeri, seminarii și lucrul individual.

Cursul „Securitatea internațională” își propune ca obiective: cunoașterea de către studenți a tematicii în practica securității, a conceptelor și strategiilor internaționale, în special, reflectarea problemelor ce țin de securitatea statului, pe fondul realităților ce s-au profilat, în ultimele decenii, pe arena internațională; analiza principalelor instrumente internaționale, în contextul evoluției reglementărilor și cerințelor internaționale în epoca contemporană.

Competențele pe care le vor dobândi studenții sunt următoarele: integrarea disciplinei „Securitatea internațională” în domeniul Relațiilor internaționale; cunoașterea principiilor și a instituțiilor fundamentale în domeniul securității internaționale; dezvoltarea gândirii juridice privind funcționarea instituțiilor și a organizațiilor internaționale pentru rezolvarea diferendelor internaționale; evaluarea experienței internaționale în domeniul riscurilor și amenințărilor la adresa securității internaționale; interpretarea noilor concepte cu privire la asigurarea securității internaționale în situații concrete.

Administrarea cursului

Forma de învățământ	Codul disciplinei	Denumirea disciplinei	Semestrul	Ore total:				Evaluare	Nr. de credite	
				Total	inclusiv					
					C	S	L			LI
cu frecvență la zi	S. 05.O.41	Securitatea internațională	V	120	30	30	-	60	4	
cu frecvență redusă					14	4	-	92		

Modul de structurare a disciplinei

Nr. d/o	Unități de conținut	Ore					
		Curs		Seminar		Lucrul individual	
		zi	f/r*	zi	f/r*	zi	f/r*
<i>Securitatea internațională</i>							
1	Istoriografia, bazele teoretico-conceptuale și metodologice ale cercetării problemei securității	2	2	2	-	5	6
2	Conceptul de securitate: evoluția paradigmei în perioada contemporană	2	2	2	-	5	6
3	Tipologia și clasificarea amenințărilor la adresa securității internaționale	4	2	4	1	6	8
4	Instituții și organizații de securitate internațională	2	2	2	-	4	6
5	Mediul internațional de securitate. Elemente de analiză în condițiile globalizării	2	2	2	-	6	8
6	Rolul statului în asigurarea securității internaționale	4	2	4	1	4	8
7	Rolul serviciilor de informații în securitatea internațională	2	2		-	4	8
8	Securitatea informațională și activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării	2	2	4	1	6	8
9	Conflictele militare interne și impactul militar asupra mediului de securitate internațională	2	2	2	-	4	8

10	Armele de distrugere în masă și controlul asupra răspândirii lor în contextul securității internaționale	2	2	2	-	4	8
11	Securitatea națională: interese naționale, obiective de securitate, strategia națională de securitate	4	2	4	1	6	10
12	Securitatea națională în contextul securității internaționale	2	2	2	-	6	8
	Total	30	24	30	4	60	92

Tema 1. ISTORIOGRAFIA, BAZELE TEORETICO-CONCEPTUALE ȘI METODOLOGICE ALE CERCETĂRII PROBLEMEI SECURITĂȚII

Conținuturi:

- 1.1. Istoriografia cercetării securității internaționale
- 1.2. Bazele teoretico-conceptuale ale securității internaționale
- 1.3. Abordarea teoretico-metodologică a conceptului de „securitate internațională”

Obiective de referință:

- să cunoască și să determine obiectul de studiu și structura cursului;
- să definească conceptul de „securitate internațională”;
- să clasifice abordările teoretico-metodologice ale conceptului de „securitate internațională”;
- să analizeze evoluția conceptului de securitate în sec. XX;
- să evalueze obiectivele principale de referință ale securității internaționale;
- să proiecteze locul și rolul cursului printre alte discipline din domeniul relațiilor internaționale, importanța teoretică și practică a studiului.

Termeni-cheie: istoriografie, baze teoretico-conceptuale, metodologice, abordări, probleme de securitate, cercetare.

Repere de conținut:

1.1. Istoriografia cercetării securității internaționale

Începutul secolului al XXI-lea deschide un nou capitol în politica internațională, capitol în care securitatea și, implicit, reconfigurarea și consolidarea centrelor de putere ocupă locul central în determinarea noii arhitecturi mondiale. Problema securității internaționale este una dintre cele mai dificile și complexe întrebări pe care și le pun mințile lucide ale lumii. Securitatea internațională cuprinde un sistem comprehensiv de relații internaționale bazat pe respectul principiilor și al normelor de drept internațional menit să păstreze pacea și stabilitatea internațională, prin prevenirea conflictelor și soluționarea disputelor și a diferendelor internaționale apărute pe cale pașnică. Elemente primordiale ale securității internaționale contemporane sunt principiul de prevenire a conflictelor și principiul de neutralizare a pericolelor pentru pacea și stabilitatea existentă prin eforturi colective.

În noul context de securitate, securității internaționale îi revine misiunea de identificare și susținere a oportunităților de realizare a intereselor internaționale și de afirmare a valorilor de securitate, prin valorificarea instrumentelor specifice erei informaționale. Noile resurse tehnologice trebuie orientate în sensul susținerii modalităților de colaborare, în vederea valorificării oportunităților de acțiune și decizie. Astfel, responsabilitatea securității internaționale este de a conlucra la programe comune ce țin de dezvoltarea unei colaborări mai eficiente între state, în scopul creșterii transparenței instituționale, promovării de către noile structuri de securitate a unei deschideri reale către sfera civilă, prin conectarea la cele mai noi preocupări din instituțiile de învățământ universitar, postuniversitar în domeniul securității internaționale și apărării, promovarea dialogului și înțelegerii între popoarele lumii.

Există o multitudine de definiții privind conceptul de securitate. Este destul de dificil de a elabora o schemă de clasificare comprehensivă și o tipologie exhaustivă, ca rezultat al multitudinii de definiții și lipsei de claritate conceptuală. În ciuda gamei largi de studii de securitate publicate în ultimii șaiszeci de ani, nu a fost elaborată nicio definiție globală acceptată a securității. Conceptul de securitate este la fel de contestat ca niciodată. Securitatea are multe sensuri, dintre care unele nu sunt în mod necesar logic legate de înțelegerile convenționale.

Termenul de securitate este ambiguu atât în conținut cât și în format și se referă la diferite seturi de probleme și valori. Inițial, conceptul a fost atribuit exclusiv forțelor armate, ulterior noțiunea de sector de securitate a fost extinsă asupra altor domenii care au influență asupra securității statului. Extinderea conceptului asupra altor domenii este legată de schimbarea percepției asupra noțiunii de securitate. Nu există o idee consensuală privitor la ce cuprinde sectorul de securitate. Abordarea minimalistă implică doar forțele de securitate de bază, cum sunt forțele militare, paramilitare și de poliție, alte instituții militarizate. Pe de altă parte, abordarea permisivă include o gamă largă de instituții, care adesea nu au tangențe directe cu sfera militară.

Pentru studierea securității internaționale au fost realizate noi abordări, au fost elaborate diverse metodologii întemeiate pe o bază documentară solidă, menită să contribuie semnificativ la elaborarea unor strategii viabile la nivel internațional. Astfel, securitatea internațională are, respectiv, mai multe concepte și definiții stabilite, numite tradiționale: (neorealism: K.Waltz) și comprehensive (neoliberalism/neoconstructivism: R. Keohane, J. Nye/B. Buzan, O. Waever). Aceste dezbateri sunt bine cunoscute și descrise de savanții R.-S. Ungureanu, V. Varzari și Gh. Tătaru.

Astfel, cercetătorii în relațiile internaționale, care abordează problema privind securitatea internațională, pot fi clasificați în trei școli academice majore – realismul și neorealismul, neoliberalismul și neoconstructivismul, care, de fapt, reflectă paradigmele principale ale teoriei relațiilor internaționale.

Printre reprezentanții de seamă care au pus bazele conceptuale ale realismului internațional pot fi nominalizați experții occidentali H. Morgenthau, în 1948; M. Kaplan, care, în 1957, a argumentat că sistemul internațional este unul anarhic sub formă structurală; K. Waltz a dezvoltat neorealismul structural prin analizele sistemice și reductive ale politicii internaționale în 1979; H. Bull în 1977 a delimitat distincția dintre esența ordinii mondiale și internaționale și H. Kissinger, în 1994 a contribuit, la susținerea și promovarea acestei gândiri în politica externă a statelor naționale. S. Huntington, politolog american, consilier și academician vedea dezvoltarea relațiilor internaționale printr-o confruntare permanentă, prezicând ciocnirea dintre civilizații în sec. XXI. Astfel, neorealismul argumentează existența spațiilor mari cu structuri funcționale care se confruntă mereu din punct de vedere geopolitic, unde există și statele neutre.

Reprezentanții primei școli moderne, ai *neorealismului*, H. Morgenthau, K. Waltz, H. Kissinger, J. Herz, R. Jervis, M. Kaplan, R. Gilpin, I. Wallerstein, H. Bull, S. Huntington, P. Duțu, A. V. Avilova, N. A. Kosolapov, urmând curentul realismului politic, consideră că statul național este un actor principal al sistemului de securitate internațională, care, în relațiile internaționale și în ordinea mondială, este considerat a fi un mediu anarhic sau anarhic restrâns. Mai mulți savanți din arealul investigativ al primei școli moderne abordează necesitatea sporirii securității statului național ca un imperativ al dezvoltării mecanismelor internaționale necesare, cum ar fi alianțele militare și coalițiile politice în baza principiului de apărare colectivă, pentru a menține balanța puterilor sau echilibrul statelor aliate în sistemul de securitate internațională.

În această ordine de idei, putem remarca teoria cercetătorilor români P. Duțu și Gh. Iordache, care argumentează necesitatea apărării colective pentru susținerea suveranității statului și, respectiv, importanța organizațiilor internaționale de securitate colectivă în menținerea stabilității internaționale. În lucrările autorilor ruși A.V. Avilova, S.I. Bolșakov și N.A. Kosolapov este abordat subiectul securității internaționale. Cercetătorii ruși tratează aspectele securității Federației Ruse prin prisma dilemei de securitate și a dilemei economice drept interacțiuni dialectice contemporane.

Mulți alți reprezentanți ai școlii *neoliberalismului*, precum: R. Keohane, J. Nye, A. Carter, J. Steinbruner, W. Perry, R. Cohen, M. Mihalka, S. Krasner, F. Fukuyama, G. Alexandrescu, G. I. Ciufrin, urmând curentul liberalismului clasic, susțin ideea că mediul relațiilor internaționale nu este unul securizat, pentru că există conflicte. În acest sens, statul neutru este nevoit să-și asigure securitatea națională pentru supraviețuire. Totodată, adepții acestei gândiri consideră că în mediul relațiilor internaționale există și fenomenul *cooperării*. Astfel, neoliberalii justifică poziția că mediul relațiilor internaționale a evoluat și, așa, a creat, începând cu Tratatul de la Westfalia din 1648, diferite regimuri și mecanisme internaționale, care au drept scop stimularea cooperării și, eventual, securizarea mediului de securitate internațională.

Aceștia invocă motivul principal al neoliberalilor care reprezintă promovarea regimurilor, instituțiilor și organizațiilor internaționale pentru stabilizarea cooperării și sporirii securității internaționale.

În neoconstructivism, ca și în neorealism, politicile externe ale statelor sunt construite, în mare măsură, după modelul *zero-sum*, ceea ce înseamnă că orice acțiune care avantajează un stat/clasă politică, de fapt, poate avantaja sau dezavantaja relativ altă clasă politică, în funcție de tangența sau lipsa concordanței intereselor identificate. Din aceste motive, agenda politicii externe a claselor politice este dominată de aspectul economic/profit. În viziunea susținătorilor acestei paradigme, anume economia, fiind interesul principal al statului, determină politica externă pe arena internațională. Această paradigmă este considerată, în mare măsură, una de transformare și, astfel, adeptii săi sunt numiți *transformatori*.

Pe de altă parte, problema securității internaționale a devenit de primă necesitate și importanță în contextul diversificării amenințărilor și pericolelor din mediul internațional de securitate care, pe fondul globalizării, se află într-o continuă evoluție. Aceste evoluții au reclamat nevoia unei noi abordări asupra securității internaționale, a formării unor specialiști care să privească și să argumenteze, dintr-o perspectivă mai amplă, problemele de securitate, capabili să ajute la contracararea și, pe cât posibil, la stoparea acestora. Astfel, instituționalizarea studiilor de securitate în cât mai multe centre universitare și extinderea lor spre noi niveluri de analiză a însemnat opțiunea cea mai rațională și firească.

În acest context, opera capitală a lui Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni*, a impus relațiile internaționale ca disciplină științifică după cel de-al Doilea Război Mondial. Teza centrală este aceea că politica internațională e în esență o luptă pentru putere, pe care oamenii încearcă de secole să o modereze – de aici importanța dreptului internațional, a moralității internaționale, a diplomației. Demersul lui Morgenthau nu exclude nicio sferă relevantă pentru înțelegerea fenomenului internațional, iar abordarea sa este deschisă la experiența istorică, la acțiunea diplomaților, la crizele și succesele organizațiilor internaționale. În opinia profesorului român A. Miroiu: „Pentru realiștii de ieri și de azi, *Politica între națiuni* a însemnat volumul în care au regăsit perpetuu un ghid de viață și știință cuprinzând cele mai profunde reflecții asupra naturii politicii mondiale și, în același timp, cele mai întemeiate filosofic”.

În partea VIII a cărții Hans J. Morgenthau menționează despre problema dezarmării, care de fapt constă în sporirea securității. Motivul real, invocat cel mai frecvent, al înarmărilor îl constituie frica de un atac, mai precis, sentimentul de nesiguranță. Astfel, pentru oprirea cursei înarmării este necesară creșterea securității națiunilor în faza incipientă a atacurilor, prin introducerea unui nou instrument care să ducă la recâștigarea sentimentului de siguranță. Prin urmare, motivația și nevoia

efectivă de înarmare ar dispărea, problematica păcii ar deveni prima preocupare a tuturor națiunilor. Un prim mecanism, prin care se poate institui pacea din perspectiva realistă, fiind în același timp și „autoreglatorul forțelor sociale”, este balanța de putere. „Balanța de putere și politicile ce vor să o mențină reprezintă un factor stabilizator într-o societate a națiunilor suverane”. Atâta timp cât balanța de putere funcționează și are succes, ea îndeplinește două funcții, subliniază Morgenthau în partea a IV-a a cărții: pe de-o parte, ea duce la stabilitate între națiuni, stabilitate care trebuie menținută și, pe de altă parte, asigură „eliberarea unei națiuni față de dominația alteia”.

Printre reprezentanții de seamă, care au reliefat locul și rolul securității internaționale, se consideră Edward A. Kolodziej. În opinia sa „securitatea este o formă specială de politică – o specie a genului mai general al politicii. Toate aspectele legate de securitate sunt probleme politice, însă nu toate conflictele politice constituie aspecte de securitate... Securitatea apare ca trăsătură centrală a unei dispute politice atunci când actorii amenință sau utilizează forța pentru a obține ceea ce doresc unii de la alții”. Edward A. Kolodziej a scris și a coordonat numeroase lucrări în domeniul securității și relațiilor internaționale, dintre care menționăm: *The Uncommon Defense and Congress: 1945-1963* (Ohio State University Press, 1966); *French International Policy under De Gaulle and Pompidou: The Politics of Grandeur* (Cornell University Press, 1974); *Making and Marketing Arms: The Uncommon Defense and Congress: 1945-1963* (Ohio State University Press, 1966); *French International Policy under De Gaulle and Pompidou: The Politics of Grandeur* (Cornell University Press, 1974); *Making and Marketing Arms: The French Experience and Its Implications for the International System* (Princeton University Press, 1987); *Limits of the Soviet Power in the Developing World* (Johns Hopkins University Press, 1989); *Security and Arms Control: A Guide to National Policymaking* (coord., Greenwood Publishing Group, 1989); *The Cold War as Cooperation: Superpower Cooperation in Regional Conflict Management* (coautor, Macmillan, 1991); *Coping with Conflict after the Cold War* (coeditor, Johns Hopkins University Press, 1996); *A Force Profonde: The Power, Politics, and Promise of Human Rights* (coord., University of Pennsylvania Press, 2003).

Conceptul de securitate internațională, în lucrarea lui Edward A. Kolodziej: *Securitatea și relațiile internaționale*, un subiect continuu pentru specialiștii din domeniul relațiilor internaționale, este analizat comparativ, în funcție de seturile de semnificații care i se atribuie în diverse scoli de gândire – realism, neorealism, instituționalism liberal, liberalism economic clasic, marxism, behaviorism și constructivism. Autorul afirmă că numai o abordare interdisciplinară a securității, care împrumută din ideile fiecărei perspective, poate să se conformeze cerințelor riguroase ale testării teoriilor și să satisfacă nevoile practice ale actorilor într-o lume tot mai globalizată. În plus, volumul lui Kolodziej răspunde, printr-o analiză comprehensivă și

actuală, unei tendințe evidente ce se manifestă în studiul relațiilor internaționale, aceea de a accentua componenta de securitate. Componenta și realizarea securității sunt, în lumina acestei lucrări, modalități de stratificare a noțiunii de securitate și a formelor sale de manifestare. Astfel, avem securitatea internațională, securitatea națională, securitatea regională și securitatea individului. În cadrul acestor tipuri de securitate putem întâlni securitate militară, securitate socială, securitate informațională, securitate biologică, securitate economică, securitate energetică. Toate aceste componente sau elemente ale securității pot avea caracter transnațional, național, regional și/sau individual. Considerăm că în condițiile actuale, deși toată lumea este concentrată pe securitatea informațională, amenințarea cea mai mare la adresa umanității este amenințarea securității biologice.

Edward Kolodziej susține că „Cooperarea între state depinde de succesul lor în competiția pentru putere. Toate alianțele sunt condiționate de raportul de forță dintre state”. Pentru a ști cum să-și prezerve puterea, statele trebuie să-și cunoască interesele naționale vitale. Analiza elementelor puterii naționale este necesară pentru un stat care trebuie să cunoască modalitatea de a-și promova interesele.

La baza studierii securității internaționale se înscrie și lucrarea cercetătorului britanic, Buzan Barry, *Popoarele, statele și frica*. Această monografie se consideră una dintre cele mai remarcabile și importante lucrări în domeniul securității, o agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul rece. În condițiile persistenței mediilor anarhice, a unor amenințări și instabilități naționale, regionale, chiar și internaționale, reprezintă un veritabil impediment în bunăstarea și stabilitatea fiecărui stat și, în consecință, a întregului sistem internațional. Ca urmare a tuturor provocărilor cu care se confruntă statele pe arena internațională, este necesară înțelegerea conceptului de securitate, în general, și a tuturor aspectelor sale, în particular. Buzan Barry face o definiție și o largă abordare a conceptului de securitate din diverse domenii, și anume: securitatea individuală și securitatea națională, insecuritatea națională, securitatea și sistemul politic internațional, securitatea regională, securitatea economică, dilema apărării, dilema putere-securitate. Astfel, menționăm că totalitatea acestor elemente reprezintă esența în determinarea locului și rolului combaterii criminalității transfrontaliere în sistemul securității internaționale, iar mai apoi și faptul că combaterea criminalității transfrontaliere este succesul securității naționale și regionale, care va crea condiții viabile de stabilitate și securitate în întreaga lume.

Concluzionând cele expuse mai sus, putem menționa acel fapt că securitatea abordată în lucrarea *Popoarele, statele și frica* reprezintă fundamentul continuu al acestui concept și a influențat direct viitoarele concepții în ceea ce privește securitatea, variind în diverse forme și sfere. În general, conceptul de securitate încă pe parcursul

secolului al XIX-lea a devenit un element și fenomen central în ceea ce ține de caracterizarea climatului și situației din cadrul sistemului internațional. Securitatea națională se confruntă actualmente cu o multitudine de vulnerabilități și amenințări, printre care se regăsește și criminalitatea transfrontalieră, combaterea căreia devine un obiectiv important de pe agenda statelor și a întregii comunități internaționale.

În Republica Moldova, problematica securității internaționale este abordată de către cercetătorii V. Juc, N. Albu, V. Varzari, V. Saca, Iu. Richicinschi s.a. Astfel, V. Juc, doctor habilitat, profesor cercetător, consideră că securitatea este o formă specială de politică și toate aspectele legate de securitate sunt probleme politice, dar în pofida acestui fapt, nu toate conflictele constituie aspecte de securitate. Cu alte cuvinte, politica obține un dublu aspect, de dispută și de problemă de securitate, în momentul în care pierderea unor vieți omenești sau pagubele materiale devin sau chiar au devenit o posibilitate, din perspectiva unuia ori a mai multor actori implicați. Problemele de securitate sunt la fel de vechi ca istoria interacțiunii umane în timp și spațiu, acolo unde intervin forța și amenințările coercitive. Securitatea, ca și politica, este un fenomen care continuă să fie creat de intenția sau acțiunea umană. Așadar, securitatea este un tip special de problemă, care include acele schimburi dintre oameni și agenții lor, state, organizații internaționale, corporații, asociații, în cadrul cărora actorii nu numai că urmăresc anumite rezultate, dar chiar sunt dispuși să se folosească de violență și de intimidare coercitivă pentru a obține ceea ce își doresc. O înțelegere mai cuprinzătoare a securității evidențiază numeroase situații și perioade istorice în care actorii au ales strategii și au urmat politici pe termen lung cu scopul de a depăși sau de a slăbi stimulentele pentru folosirea forței ca soluție la conflictele lor. Uniunea Europeană se află într-un proces de constituire a unei astfel de comunități de state și a unor relații personale, care trec dincolo de identitățile naționale. Nu putem nega faptul că pacea domnește de peste o jumătate de secol în majoritatea zonelor Europei, cu excepția Balcanilor, o regiune devastată de război timp de secole.

Cu treizeci de ani în urmă, lumea părea mult mai ușor de înțeles. Lumea era divizată între două blocuri militare conduse de două supraputeri – Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică. Implozia neașteptată a Uniunii Sovietice a schimbat aceste lucruri peste noapte. Odată cu sfârșitul Războiului rece și al competiției bipolare dintre supraputeri, lumea a devenit mult mai complexă și mai confuză. Situația de până la decembrie 1991 a fost înlocuită de o lume nouă, care sfidează explicațiile și percepțiile facile. Aceasta este o lume nouă asaltată de amenințări fără precedent la adresa securității, măcinată de terorismul global, crima organizată, arme de distrugere în masă, migrație ilegală și trafic de persoane.

1.2. Bazele teoretico-conceptuale ale securității internaționale

Singura sursă de legitimare a unui stat este capacitatea de a proteja și menține drepturile cetățenilor săi și de a le asigura mediul prielnic satisfacerii tuturor nevoilor. De altfel, piramida trebuințelor formulată de Abraham Maslow plasează nevoia de securitate pe al doilea nivel de importanță, imediat după nevoile fiziologice¹. De-a lungul întregii sale istorii, omul a simțit permanent nevoia de stabilitate și s-a preocupat să-și asigure bunurile și propria viață. Prin urmare, față de această realitate, singurul concept care poate răspunde acestor deziderate (siguranță și stabilitate) este conceptul de „securitate”. Cum se realizează însă securitatea, reprezintă o chestiune ce ține de strategie, respectiv: fixarea priorităților față de un context geopolitic, de resurse, de alianțe, dar și de loialitatea față de aliați, de planificare, și, nu în ultimul rând, de management (experiența conducerii).

Pentru realizarea strategiei de securitate, fiecare guvern își asumă politica de securitate (sistem legislativ, instituțional, resurse materiale și umane etc.) capabilă să satisfacă întreaga gamă de probleme din domeniul securității naționale². De-a lungul timpului, conceptul de securitate și elementele sale componente, de asemenea, au suferit modificări esențiale, ca și atitudinea statelor față de modalitățile de transpunere a acestuia în viață, în raport cu schimbările care au loc pe plan internațional. Termenul de „securitate” provine din latinescul *securitas-securitatis* și reprezintă „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentimentul de siguranță pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol”³.

Securitatea mai înseamnă și „*protecție, apărare*”. Securitatea reprezintă, în principiu, „*acea stare de fapt care pune la adăpost de orice pericol extern și intern o colectivitate sau un stat oarecare, în urma unor măsuri specifice, ce sunt adoptate și care asigură existența, independența, suveranitatea, integritatea teritorială a statului și respectarea intereselor fundamentale*”⁴.

Noțiunea de „securitate” poate fi definită drept o relativă absență a războiului combinată cu o solidă convingere că niciun război nu se va termina cu înfrângere. Specialiștii în domeniu definesc *securitatea* – drept asigurarea integrității teritoriale și a bunăstării materiale.

La etapa actuală, conceptul de „securitate” e definit în mai multe moduri: lipsa relativă a războiului; capacitatea unei națiuni de a promova cu succes interesele sale

---

¹ Maslow, A. A Theory of Human Motivation. In: *Psychological Review*, no. 50, pp.370-396.
Accesibil la: <http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm> [Vizitat 24.09.2021]

² Troncotă, C. *Support de curs pentru disciplina Securitate internațională*, 2006.

³ *Dicționarul explicativ al limbii române*, p. 846.

⁴ *Mică enciclopedie de politologie*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 402.

naționale; asigurarea bunăstării viitoare; prezentarea unui stil de viață acceptabil de către cetățeni ce e compatibil cu necesitățile și aspirațiile legitime ale altora; absența amenințărilor și temerilor.

Din perspectiva Uniunii Europene, *securitatea* e sistemul specific al funcționării continentale organizată, astfel încât să excludă posibilitatea oricăror amenințări/agresiuni la adresa unuia/mai multor state europene. Uniunea Europeană are trei obiective strategice: abordarea amenințărilor; construirea securității în vecinătatea noastră; o ordine internațională bazată pe multilateralismul eficient.

Din perspectiva Alianței Atlanticului de Nord, *securitatea* e menită să asigure unul din fundamentele indispensabile pentru mediul euroatlantic, în care nicio țară nu poate intimidă/constrânge o altă țară prin amenințarea cu forța/cu aplicarea forței.

Conceptul contemporan de *securitate* reprezintă un termen multidimensional, incluzând o largă varietate de aspecte și elemente, care nu țin doar de aspectele politice și militare, dar și de aspecte economice, sociale, culturale, ecologice și chiar demografice.

Termenul de *securitate* este de uz general în relațiile internaționale și în alte discipline și pare să fie acceptat ca un concept central organizator. Politica externă, militară și economică a statelor, intersectarea acestora în zone de schimb și dispută, dar și structura generală a relațiilor pe care le creează, toate sunt analizate ca aspirații în vederea asigurării securității naționale și/sau internaționale.

Înainte de apariția preocupărilor economice și ambientale, din timpul anilor 70, conceptul de *securitate* era rareori tratat în alți termeni decât cei ai intereselor politice particulare ale participanților și chiar până la sfârșitul anilor 80 discuția încă mai avea un puternic accent militar.

Termenul de securitate intră în vocabularul curent al comunității internaționale după anul 1945 și se impune la mijlocul anilor 1970. Etimologia noțiunii își are rădăcinile în Imperiul Roman, în perioada domniei împăratului Hostilian – 250 d. Hr. Zeița care asigura protecția și bunăstarea imperiului se numea Securitas – libertate în fața amenințărilor.

În perioada modernă a istoriei, sensul noțiunii de *securitate* este derivat din conceptul medieval de rațiune de stat, înțeles ca stare de necesitate, prin care guvernării unui stat își rezervă o situație juridică ce le permite să invoce măsuri excepționale pentru asigurarea funcționării și integrității statului.

În forma generală a înțelegerii moderne, conceptul de securitate internațională a fost formulat odată cu crearea Organizației Națiunilor Unite (ONU). În primul articol al Cartei ONU, se definește obiectivul său principal, și anume „pentru a menține pacea și securitatea internațională și, în acest scop: să ia măsuri colective eficiente pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte

de agresiune sau altor încălcări ale păcii și să înfăptuiască, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional, aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la o încălcare a păcii”. Larg acceptat, conceptul de *securitate*, a început să fie utilizat frecvent în Statele Unite ale Americii la sfârșitul anilor 1940 – începutul anilor 1950, când termenul făcea referire la sfera civil-militară privind strategia de cercetare, tehnologia, controlul armelor în timpul Războiului rece, în care problema confruntărilor militare, în special în noua dimensiune nucleară, a apărut ca domeniu dominant al relațiilor internaționale.

Securitatea, în sensul tradițional, a fost asociată cu puterea militară. După anul 1990 și mai ales după 11 septembrie 2001, securitatea este extinsă către domeniile politic, economic și societal. Securitatea este un tip special de problemă. Ea include toate acele schimburi dintre oameni și agenții lor – state, organizații internaționale, corporații, asociații etc. – în cadrul cărora actorii nu numai că urmăresc anumite rezultate, ci sunt chiar dispuși să se folosească de violență și de intimidarea coercitivă pentru a obține ceea ce doresc.

Conceptul de *securitate* a cunoscut o evoluție continuă în ultimele decenii. Termenul de *securitate* se extinde asupra afacerilor militare și cuprinde aspectele non-militare care sunt mai dificil de contracarat. O comunitate e sigură în acea măsură în care membrii ei sunt securizați.

Securitatea a fost și va fi un concept central în studiile de securitate, studiile sociale și relațiile internaționale, concept care, în pofida utilizării sale pe scară largă, nu beneficiază de o acceptare pe măsură atât de practicieni, cât și de teoreticieni. Conceptul de securitate a devenit și mai relevant în domeniul relațiilor internaționale și în mediul de securitate ca urmare a dizolvării bipolarității la nivel internațional datorită globalizării.

Discuțiile în ceea ce privește definiția securității s-au intensificat în ultima perioadă, însă cert este faptul că acest concept actualmente se bucură de o mare popularitate și acceptare pe arena internațională, în raport cu perioada înaintea sfârșitului Războiului rece.

În perioada modernă a istoriei, sensul noțiunii de securitate este derivat din conceptul medieval de „rațiune de stat” înțeles ca „stare de necesitate”, prin care guvernării unui stat își rezervă o situație juridică ce le permite să invoce măsuri excepționale pentru asigurarea funcționării și integrității statului⁵. Securitatea se adresează tuturor nivelurilor de organizare a societății, de la individ, stat, până la sistemul internațional.

---

⁵ Sandu, M., Siteanu E. *Securitatea națională prin securitatea colectivă*. București. Editura CTEA, 2007, p. 27.

Securitatea individuală reprezintă primul nivel în asigurarea securității. Majoritatea amenințărilor la adresa individului își au originea în mediul în care trăiește acesta. Amenințările la adresa securității individuale pot fi: sociale – pericole fizice, exprimate prin durere sau rănire; economice – distrugerea proprietății, îngrădirea accesului la muncă și resurse; politice – încălcarea drepturilor și a libertăților omului, atingerea demnității și onoarei prin umilire publică sau desconsiderarea și discreditarea individului, discriminare.

Securitatea națională e indispensabilă de stat, ca entitate politică și administrativă distinctă, de aceea trebuie tratată și analizată în concordanță cu acesta. Specialiștii în domeniul securității consideră că statul are trei elemente distincte: ideea de stat; baza fizică a statului și instituțiile statului.

Fiecare din aceste elemente reprezintă obiective ale securității: suveranitatea statului conferă o stabilitate în asigurarea securității statului și națiunea reprezintă obiect al securității statului. În această ordine de idei, B. Buzan identifică patru tipuri de legături între stat și națiune:

- Națiunea-stat – națiunea precedă statul, iar relațiile dintre națiune și stat sunt puternice. Acest tip de stat în relații internaționale e perceput ca un stat unitar (Italia).
- Statul-națiune – în acest model statul are rolul decisiv în formarea națiunii. Aici statul e responsabil de crearea imaginii în plan internațional (SUA).
- Națiunea-stat parțial – reprezintă o națiune împărțită în două state și obiectivul prioritar e unificarea. Acest model prezintă o sursă continuă de insecuritate atât în plan intern, cât și pe plan internațional (Coreea).
- Statul multinațional – reprezintă modelul de stat cu mai multe națiuni în interiorul său. În aceste state ideea națională nu reprezintă un element unificator. Din aceste considerente deseori asemenea state sunt vulnerabile la unele amenințări specifice ale securității, precum separatismul (Federația Rusă).

În lume există *state puternice* ce sunt o sursă de securitate individuală și națională și *state slabe* ce constituie o sursă de insecuritate individuală care deseori se răsfrânge asupra statului. În opinia lui B. Buzan, „distincția dintre state slabe și state puternice este esențială pentru orice analiză a securității naționale. State puternice – state slabe (weak and strong states) are în vedere nivelul coeziunii sociopolitice; puteri slabe – puteri „puternice” (weak and strong powers) se referă la capacitatea economică și militară. Puteri slabe ca Austria, Olanda, Norvegia sunt, toate, state puternice. Puteri importante, ca Brazilia, Pakistan, Indonezia sunt state slabe. Superputeri, ca odinioară URSS și astăzi China, sunt state slabe. Puterea uriașă a Uniunii Sovietice a fost obținută prin slăbirea permanentă a statului. URSS-ul a eșuat ca stat pentru că, aplicând

referențialul nostru, necesara coeziune social-politică a statului (însemnând realizarea unei identități colective puternice, deasupra identităților naționale și etnice din imperiu, adeziunea din convingere la ideologia comunistă și un sistem instituțional optim, neafectat de corupție) nu s-a putut realiza. URSS-ul a fost, din acest punct de vedere, un experiment politic artificial, un stat artificial, chiar dacă puterea lui a fost una extrem de reală. Baza puterii sovietice a fost slabă, iar puterea sa artificială⁶.

În literatura de specialitate din domeniul securității, se evidențiază statele slabe ca sursă de insecuritate. Există state slabe ca urmare a unei relații de dependență de o mare putere (sau *dependencia*, termen în spaniolă, desemnat a descrie situația statelor din America Latină, dependente, cele mai multe, de Statele Unite ale Americii). La fel, există state slabe, îndeosebi în Lumea a III-a și în fosta Uniune Sovietică, în care elementele fundamentale ale statalității (populație, identitate, teritoriu, structură instituțională) sunt insuficient sau precar definite. Există state slabe într-un număr de țări care, chiar dacă au realizat o anumită formă de coeziune internă (prin regimuri politice autoritare), se manifestă pe plan internațional ca puternice surse de instabilitate și insecuritate (Coreea de Nord, Libia, Cuba). Ceea ce este comun statelor slabe, din oricare categorie menționată mai sus, este nivelul relativ ridicat de riscuri interne, care oricând se pot transforma în amenințări la adresa guvernării, întrucât „statele slabe sau nu au, sau nu au reușit să realizeze un consens politic și societal de suficientă stabilitate pentru a elimina utilizarea pe scară largă a forței ca element major și de continuitate în viața politică a națiunii”. Un prim indicator al slăbiciunii statelor este capacitatea represivă (*suppression facility*), respectiv dimensiunea aparatului de ordine internă raportat la totalul populației. Practic, numărul de polițiști, agenți, informatori, jandarmi, gardieni ș.a. cu funcții de protecție internă, raportat la 10.000 de locuitori, ne oferă o primă idee despre slăbiciunea unui stat⁷.

Pot fi menționate, cel puțin, șase condiții de definire a statelor slabe. Este de ajuns ca una dintre aceste condiții să fie valabilă pentru a se putea aplica definiția de stat slab⁸:

- ✓ Violență politică manifestă (Afganistan, Irak, Coasta de Fildeș, Somalia);
- ✓ Acțiuni represive ale poliției politice (Belarus, Federația Rusă, China, Coreea de Nord, Ucraina înainte de Iușcenko);
- ✓ Conflict politic manifest între diferite grupuri, inspirate de ideologii conflictuale; relativ la ideologia dezirabilă pentru organizarea statului (Peru, Turcia, Iran, Salvador);

---

⁶ Buzan, B. *Popoarele, statele și frica*. București: Ed. Cartier, 2014, p. 97-115.

⁷ Sava, I. N. *Teoria și practica securității*. Suport de curs. București, 2007, p. 27-29.

⁸ *Ibidem*, p. 27-28.

- ✓ Lipsa unei identități naționale comune sau/și prezența unor grupuri naționale (minorități) cu obiective politice competitive (Sudan, fosta Iugoslavie, Sri Lanka);
- ✓ Lipsa unei autorități politice recunoscute (Liban, Uganda, Bosnia-Herțegovina);
- ✓ Absorbția societății civile de către stat, prin controlul formelor de asociere, controlul asupra media, eliminarea grupurilor alternative (Federația Rusă, China, Iran).

Când statul este puternic, securitatea națională se referă, îndeosebi, la protecția față de interferențele externe. Există, în interior, o idee dominantă despre stat, instituțiile funcționează optim, teritoriul este bine definit, mecanismele de transfer ale puterii nu pun în pericol stabilitatea politică. Când statul este slab, securitatea se referă la un minim posibil – teritoriul. Există și situații în care și teritoriul este subiect de dispute, iar statul există numai datorită recunoașterii internaționale. Cel mai adesea, astfel de state se află în situația unui război civil, în care ecuația de securitate se aplică grupurilor aflate în conflict (etnii, triburi, grupuri religioase), organizațiilor și indivizilor ca singurele obiecte referențiale ale securității. Teoretic și practic, cu cât este mai slab un stat, cu atât mai ambiguu devine conceptul de securitate. Reciprocă este, de asemenea valabilă, în sensul în care cu cât un stat este mai puternic și își asociază, în același timp, o putere internațională mai mare, cu atât este mai complicată ecuația securității sale.

Pentru state cu tendințe de supremație mondială, cum sunt Statele Unite ale Americii, securitatea internațională este echivalentă cu securitatea națională. Obiectivul principal în materie de securitate națională al Statelor Unite ale Americii ar fi acela de instituire a unui regim de securitate internațională care să garanteze pacea la costuri cât mai reduse. Pentru aceasta, Statele Unite ale Americii sunt obligate să furnizeze securitate și deci să producă pace pe plan internațional.

Statele slabe consumă securitate; statele puternice produc securitate. Libanul și Statele Unite ale Americii, fiecare au nevoie de securitate, însă diferența este că unul consumă, în timp ce celălalt produce securitate. Un stat puternic se definește din interior și „umple” cu securitate spațiul exterior dintre vecinii săi. Este cazul Statelor Unite ale Americii în emisfera vestică. Un stat slab este definit din exterior și este, de cele mai multe ori, un prag sau tampon între vecinii săi. Este cazul Libanului, un stat-tampon între Siria și Israel. Similar, Uniunea Europeană, deși nu se definește deocamdată stat, ci numai uniune politică, devine din ce în ce mai puternică în interior, dar se va bucura de securitate în măsura în care reușește să genereze securitate în exterior, adică în spațiile adiacente (Europa de Est, Mediterana, Nordul Africii). Stabilitatea internă a Uniunii Europene nu poate fi protejată decât prin „exportul” de stabilitate către Europa de Est, Maghreb, Orientul Mijlociu (Israel).

În cazul Israelului, dihotomia stat slab – stat puternic capătă o nuanță aparte, utilă pentru noi pentru a ilustra mai bine cazul teoretic. Din schema propusă de

B. Buzan deducem că Israelul este un stat puternic și o putere medie. Deși baza fizică a statului (teritoriu, populație, resurse) este relativ redusă, Israelul poate compensa prin puterea sa militară. Un caz similar în istorie – Olanda (Țările de Jos) în confruntarea cu Spania în secolul XII. Totuși, lipsa unei baze fizice a statului mai mare nu permite Israelului conflicte militare de lungă durată, ci episoade scurte și foarte intense, posibile datorită capacității sale de mobilizare foarte mari. Israelul este deci un stat puternic și o putere medie. Pentru a trece în categoria „puterilor semnificative”, Israelul a dezvoltat capacități nucleare. Ceea ce a generat o importantă dilemă de securitate în întreaga zonă, cu Siria și Egiptul⁹.

Securitatea regională e asigurată prin crearea unui spațiu comun de securitate de un grup de state/a unor condiții ce ar garanta: conviețuirea pașnică a statelor în acest spațiu, respectarea echilibrului în realizarea intereselor naționale în zona comună de securitate, crearea condițiilor pentru ca fiecare stat să-și poată realiza propriul sistem de securitate, care să nu prejudicieze celelalte state participante la spațiul comun de securitate.

Securitatea internațională/securitatea mondială, presupune organizarea relațiilor internaționale în așa mod încât fiecare stat să beneficieze de protecție în fața oricărei agresiuni/amenințări, de orice atentat la adresa independenței și a suveranității naționale/integrității teritoriale, militare, politice, economice, sociale, tehnologice și geografice.

Elaborarea unei viziuni comune asupra securității este posibilă numai prin conștientizarea faptului că multe dintre actualele provocări sunt de fapt rezultatul existenței unor vulnerabilități și amenințări comune ce necesită soluții de aceeași natură. De aceea au apărut concepte de genul *securitate colectivă*, *securitate comună* sau *securitate prin cooperare*. Aceste trei concepte au o dimensiune militară predominantă.

Având în vedere faptul că conceptul de securitate e multidimensional, elementele sale constitutive sunt dimensiunile: militară, politică, economică, socială, culturală, ecologică și altele.

Dimensiunea militară – presupune influența reciprocă dintre capacitățile militare ofensive și defensive ale statelor, precum și percepțiile unora față de intențiile altora. Amenințările militare contemporane sunt: armele de distrugere în masă, armele nucleare, terorismul.

Dimensiunea politică – exprimă atât relația dintre stat și cetățenii săi, precum și relațiile internaționale ale statului respectiv. Astfel, dimensiunea politică poate fi de

---

⁹ Buzan, B. *People, States and Fear*. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. Harvester Wheatsheaf, 1991.

două nivele: intern – buna guvernare vizavi de proasta guvernare, și extern – raportat la securitatea internațională, dreptul internațional, pericole: lovituri de stat.

Dimensiunea economică – presupune accesul la resursele de bază necesare pentru asigurarea unui trai decent al cetățeanului în statul respectiv. În prezent, pericolele economice sunt: adâncirea diferenței dintre bogați și săraci, răspândirea sărăciei în lume.

Dimensiunea socială – presupune protejarea identității și a specificului național. Printre amenințări se înscriu: migrația, degradarea, sărăcia.

Dimensiunea culturală – presupune prevenirea poluării mediului cultural cu elemente din subcultură. Tot mai des sunt întâlnite fenomene precum aculturația și omogenizarea culturii. La acest capitol pericole pot fi considerate religia, etnia, identitatea, care pot fi surse de insecuritate internațională.

Dimensiunea ecologică – e cea mai complexă. Pericolele ecologice sunt: poluarea, încălzirea climei, epuizarea resurselor naturale, defrișarea.

1.3. Abordarea teoretico-metodologică a conceptului de securitate internațională

După cum s-a menționat mai sus, securitatea internațională cuprinde un sistem comprehensiv de relații internaționale bazat pe respectul principiilor și al normelor de drept internațional menit să păstreze pacea și stabilitatea internațională, prin prevenirea conflictelor și soluționarea disputelor și a diferendelor internaționale apărute pe cale pașnică. Elementele primordiale ale securității internaționale contemporane sunt principiul de prevenire a conflictelor și principiul de neutralizare a pericolelor pentru pacea și stabilitatea existentă prin eforturi colective.

Abordările teoretice ale securității internaționale relevă o mare diversitate, determinată de o multitudine de factori obiectivi sau subiectivi, la care fiecare țară își raportează securitatea sa națională. James Rosenau, studiind evoluția mediului internațional de securitate, înainte și după Războiul rece, prin prisma teoriei complexității a ajuns la principala concluzie că, după Războiul rece, se naște o nouă epocă, o epocă a multiplelor contradicții: sistemul internațional este mai puțin dominant, dar mai puternic; statele se transformă, dar nu dispar; suveranitatea statului este erodată, dar puternic valorizată; granițele nu permit trecerea intrușilor, dar sunt caracterizate de un grad crescut de porozitate etc.¹⁰.

---

¹⁰ Moștoflei, C., Duțu, P., Sarcinschi A. *Studii de Securitate și apărare*. Volumul 2, p. 14. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/ssa2.pdf [Vizitat 24.09.2021]

Cu toate că această abordare a studiului securității este deosebit de interesantă, până în prezent, nu a fost făcută publică o metodologie clară de analiză. Într-adevăr, lumea este caracterizată de contradicții și incertitudini, însă scopul paradigmatelor lineare existente nu este unul radical reducionista, ci doar de a simplifica complexitatea pentru a o înțelege¹¹.

Cercetarea conceptului de securitate internațională reprezintă analiza nivelului de protecție a intereselor unui anumit subiect în raport cu amenințările la adresa funcționării cotidiene a acestuia.

Metodologia cercetării „securității internaționale” constă din două direcții principale¹²:

Prima ar fi recunoașterea existenței unei comunități globale/internaționale, care are interese comune, astfel securitatea internațională reprezintă starea protejării acestor interese de amenințările globale (ecologie, terorism). Această direcție se referă atât la sfera militară, cât și la cea economică sau informațională.

A doua direcție – securitatea internațională poate fi analizată ca un câmp conflictual cooperativ unde interacționează strategiile securității naționale ale diferitelor state. Se are în vedere „câmp” în sensul său fundamental, unde pot fi utilizate linii de forță, tensiune. Această direcție se utilizează în sfera politico-militară, în care este simplu să diferențezi amenințările interne și externe, iar interesele internaționale sunt ghidate de micșorarea reliefului de acțiune, după finalizarea Războiului rece, când s-a micșorat amenințarea cu un război nuclear și cu o catastrofă biologică.

În principiu, sunt utilizate ambele direcții, deoarece există problema unei stabilități strategice, iar caracteristica respectivă atinge interesele întregii omeniri. Cu toate acestea, doar un număr restrâns de state au posibilitatea prin intermediul acțiunilor și politicii securității naționale să influențeze stabilitatea strategică.

*Problemele metodologiei cercetării securității internaționale ar fi*¹³:

- analiza tendințelor de lungă durată și a ciclurilor în dezvoltarea sistemului relațiilor internaționale și a subsistemelor acestuia, interacțiunea acestora, state aparte, societăți bazate pe o dezvoltare economică puternică din perspectiva istorică, chiar de sute de ani;
- elaborarea prognozelor: de scurtă durată (de la câteva luni până la 3 ani); medie (3-10 ani); de lungă durată (10 ani și mai mult);
- în baza prognozelor – crearea unei politici de securitate internațională de lungă durată;

---

¹¹ *Ibidem.*

¹² Ницевич, В.Ф. Методология исследования международной безопасности. В: *Мировые проблемы*. Внешняя политика, 2012, №3, с. 186.

¹³ Вопросы методологии исследования проблем международной безопасности. Обеспечение фундаментальности проводимых исследований.
<http://www.ipmb.ru/publik/2.html> [Vizitat 24.09.2021]

- asigurarea interdisciplinară a cercetării – să se țină cont atât de informațiile obținute în științele sociale, cât și din cele exacte pentru a putea analiza securitatea internațională.

Una din abordările de bază ale securității internaționale o reprezintă analiza calitativă a parametrilor securității, deoarece în anumite momente aceștia sunt capabili să atingă anumite nivele semnificative, atunci când apare o amenințare la adresa suveranității, integrității teritoriale, securității fizice, bunăstarea cetățenilor și a rezistenței sistemului internațional în general.

În problema cercetării securității internaționale trebuie să se țină cont de mecanismul de luare a deciziilor – instituție (organ), procedură, personalitate. De obicei, deciziile se iau în condiții stresante bazate pe proceduri formale sau informale.

*Abordări metodologice*¹⁴:

- paradigma puterii – Tucidide introduce în securitatea internațională termenul de „putere”, statele din Grecia Antică, pentru a nu fi lipsite de putere s-au implicat în război direct. T. Hobbes – egoismul îl face pe om să dorească putere și astfel să se afle în securitate, la fel și statele;
- balanța politică – egalitatea în conducere între cei puternici. (H. Morgenthau în lucrarea sa *Politica între națiuni*);
- abordarea idealistă – morala și politica trebuie să domine securitatea internațională;
- marxismul – lupta dintre clase, dintre bogați și săraci, ceea ce duce la insecuritate;
- neomarxismul – interdependența nesimetrică a lumii contemporane conduce la insecuritate internațională;
- modernismul – reprezentanții acestei abordări i-au oferit securității internaționale un statut de știință.

*Metode de cercetare*¹⁵:

- *Metoda deductivă și metoda inductivă* – fac analiza securității internaționale la nivel de state, regiuni, continente aparte și mai apoi extinzându-se până la nivel global (inducția – de la particular la general), sau invers, cercetarea securității la dimensiuni globale și perceperea problemelor în mod ierarhizat până la fiecare individ în parte (deducția – de la general la particular).
- *Metoda analizei și sintezei* – constă în cercetarea securității din mai multe părți componente (analiza – descompunerea obiectului de studiu) și mai apoi studierea acestor elemente ca un tot întreg (sinteza – compunerea părților într-un singur obiect de cercetat) pentru a putea percepe mecanismul cauzativ al acestui fenomen.

---

¹⁴ Moravcsik, A. *Security Studies*. Accesibil la: <https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/Final%20Copy.pdf> [Vizitat 24.09.2021]

¹⁵ Bennett, A. *Case Study Research Methods*. Accesibil la: <https://www.sv.uio.no/english/research/phd/summer-school/courses-2017/case-study-research-methods.pdf> [Vizitat 24.09.2021]

- *Content analiza* – utilizată în studierea documentelor semnate la diverse întrevederi cu partenerii în domeniul securității internaționale (acte de constituție a anumitor organizații cu obiectiv de a asigura securitatea internațională), prin ce aceste cadre normative se aseamănă sau se diferențiază (independentă)], spre exemplu NATO sau OSCE).
- *Metoda cartografică* se aplică la elaborarea hărților care conțin informații despre localizarea anumitor baze militare, zone focose, conflicte prezente și efectuarea cercetărilor în baza lor cu referire la securitate.
- *Metoda structural-funcțională* oferă informații despre componentele unei instituții din domeniul securității la nivel internațional, care sunt unitățile ei, structura și felul cum interacționează acestea, care sunt funcțiile acestora (ale subsistemelor).

În funcție de domeniul de aplicare, securitatea internațională se manifestă la nivel global, regional și național. Această tipologie este strâns legată de spațiul global, regiunile geopolitice și geostrategice, precum și important teritoriul statului studiat.

În concluzie, menționăm că securitatea e adresată tuturor nivelurilor de organizare a societății, de la sistemul internațional, stat, societate și individ. De asemenea, pentru a înțelege mai bine conceptul multidimensional al securității, acest concept trebuie studiat exhaustiv. Cercetarea istoriografică ne-a permis să evidențiem existența unui cadru epistemologic consistent al istoriografiei domeniului cercetat, transformarea diferitelor procese, schimbărilor care au avut loc în a doua jumătate a secolului XX până la momentul actual. Teoriile realismului și neorealismului, neoliberalismului și neoconstructivismului abordează problema securității internaționale care reflectă paradigmele principale ale teoriei relațiilor internaționale. Problema securității internaționale a devenit de primă necesitate și importanță în contextul diversificării amenințărilor și pericolelor din mediul internațional de securitate.

În baza analizei deductive și inductive, realizată asupra abordărilor teoretico-metodologice a conceptului de securitate internațională, constatăm efortul cercetătorilor de a identifica și explica și cauza, și efectul evoluțiilor relațiilor internaționale în materie de securitate internațională. În prezent, studiile de securitate ca disciplină academică se conturează treptat într-o disciplină de sine stătătoare, chiar dacă se află încă într-un proces de reformă conceptuală și metodologică. Aparținând aproape exclusiv studiilor strategice și militare și studiilor privind securitatea națională, acestea tind către un spațiu mai larg al științelor politice și al științelor sociale în general, beneficiind de combinarea mai multor experiențe de cercetare din domeniile politicilor publice și al teoriei relațiilor internaționale.

În ceea ce privește teoria relațiilor internaționale, subliniem apariția a tot mai multe abordări care nu au drept scop rezolvarea problemelor, ci înțelegerea problemelor, analiza modului în care acestea au apărut și care pun accentul pe rolul cunoașterii și al înțelegerii comune privind securitatea. Securitatea a devenit în contemporaneitate un concept tot mai complex, însă cu siguranță evoluția acestui concept nu se va opri aici, depinzând nu doar de evoluțiile tehnologice și din domeniul militar, ci și de evoluțiile din mediul cultural, social, ecologic și politic al statelor.

Sarcini de autoevaluare:

1. Relatați despre istoriografia securității internaționale și istoricul conceptului de „securitate”.
2. Identificați cercetătorii și sursele acestora în domeniul securității internaționale.
3. Expuneți principalele surse în domeniul securității internaționale.
4. Stabiliți bazele teoretico-conceptuale ale securității internaționale.
5. Analizați evoluția conceptului securității internaționale în sec. XX.
6. Argumentați metodologia cercetării securității internaționale.
7. Evaluați rolul și importanța securității internaționale pe arena internațională.

Teme pentru lucrul individual:

1. Identificarea criteriilor relevante pentru compararea și evaluarea teoriilor și abordărilor privind teoria relațiilor internaționale
2. Proiectarea locului și a rolului cursului printre alte discipline în domeniul relațiilor internaționale.
3. Analiza esenței imploziei Uniunii Sovietice, sfârșitul Războiului rece și ascensiunea coaliției occidentale.
4. Testarea teoriilor și abordărilor securității.
5. Analiza comparativă a statelor slabe – state puternice, producători și consumatori de securitate.
6. Evaluarea abordărilor teoretico-metodologice ale conceptului de „securitate internațională”.

Bibliografie selectivă:

1. Buzan, B. *Popoarele, statele și frica*. Chișinău: Cartier, 2014, pp. 97-115.
2. Duțu, P. *Apărarea colectivă – o necesitate a menținerii integrității statale naționale. Acțiunea Armatei României în cadrul apărării NATO*. București: EUNA „Carol I,” 2005.
3. Juc, V. *Edificarea relațiilor internaționale postrăzboi rece: aspect teoretico-metodologice și replieri geostrategice*. Chișinău: Tipogr.- Sirius SRL, 2011. Accesibil la: <https://www.yumpu.com/ro/document/read/16100240/edificarea-relatiilor-internationale-postrazboi-rece-institutul> [Vizitat 24.09.2021]
4. Kaplan, M. *System and Process in International Politics*. New York: John Wiley, 1957. 150 p.
5. Kolodziej, E.A *Securitatea și relațiile internaționale*, Iași: Polirom, 2007, p. 36
6. Morgenthau, H. *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Iași: Polirom, 2007. 735 p.

Tema 2. CONCEPTUL DE SECURITATE: EVOLUȚIA PARADIGMEI ÎN PERIOADA CONTEMPORANĂ

Conținuturi:

- 2.1. Dezvoltarea conceptului de „securitate internațională”
- 2.2. Concepte de securitate: elemente și dimensiuni
- 2.3. Crearea sistemelor autonome de securitate regionale și subregionale

Obiective de referință:

- să definească originea și evoluția conceptului de „securitate”;
- să stabilească cele trei nivele de analiză: individual, statal și sistemic;
- să estimeze elementele și dimensiunile conceptului de securitate;
- să evalueze crearea sistemelor autonome de securitate regionale și subregionale.

Termeni-cheie: concepte, securitate internațională, stat, securitate regională, securitate subregională, riscuri, teorii.

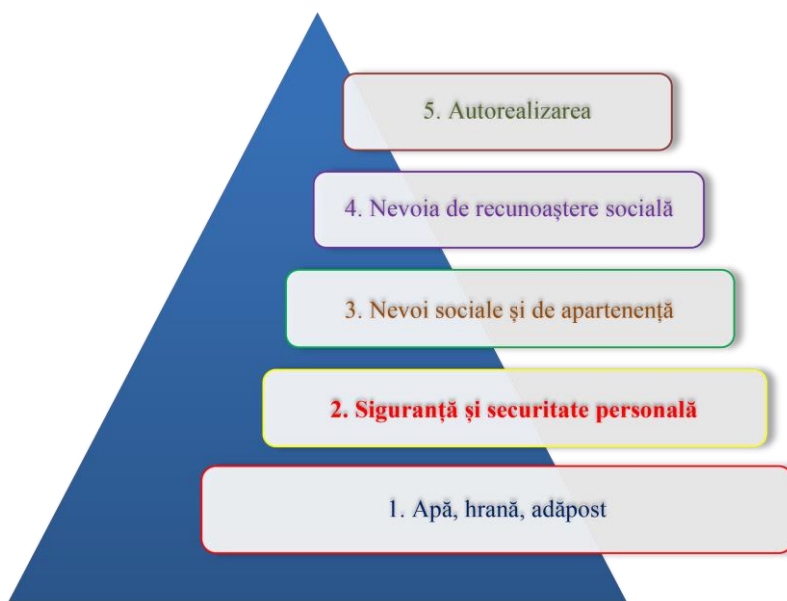
Repere de conținut:

2.1. Dezvoltarea conceptului de „securitate internațională”

Singura sursă de legitimare a unui stat este capacitatea de a proteja și menține drepturile cetățenilor săi și de a le asigura mediul prielnic satisfacerii tuturor nevoilor. De altfel, piramida trebuințelor formulată de Abraham Maslow plasează nevoia de securitate pe al doilea nivel de importanță imediat după nevoile fiziologice. Nevoia de securitate sau dreptul imprescriptibil al omului la liniște și bunăstare, fără asigurarea căruia tot ceea ce se construiește ca sistem juridic și instituțional capătă un caracter relativ, ușor schimbător, în funcție de presiunile (riscurile) politice, economice, militare, ecologice sau de orice altă natură¹⁶.

---

¹⁶ Maslow, A. *A Theory of Human Motivation*. In: *Psychological Review*, 1943, no. 50, p.370-396. Accesibil la: <http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm> [Vizitat 24.09.2021].

Sursa: Elaborat de autor.

Într-adevăr, de-a lungul întregii sale istorii, omul a simțit permanent nevoia de stabilitate și s-a preocupat să-și asigure agoniseala, proprietatea, hrana și propria viață. „Nu se poate trăi fără a avea sentimentul siguranței acțiunii și al stabilității”, se afirmă, parcă la unison, din mediul sociologic.

Singurul concept care poate răspunde acestor deziderate (siguranță și stabilitate) este conceptul de *securitate*. Cum se realizează însă securitatea, reprezintă o chestiune ce ține de strategie, respectiv: fixarea priorităților față de un context geopolitic, de resurse, de alianțe, dar și de loialitatea față de aliați, de planificare și, nu în ultimul rând, de management (experiența conducerii). Pentru realizarea strategiei de Securitate, fiecare guvern își asumă politica de securitate (sistem legislativ, instituțional, resurse materiale și umane etc.) capabilă să satisfacă întreaga gamă de probleme din domeniul securității naționale.

Cercetătorii abordează conceptul de securitate din mai multe perspective. Din punct de vedere semantic, prin securitate se înțelege: „faptul de a fi la adăpost de orice pericol” sau „sentimentul de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol. O definiție a termenului de securitate prin care se garantează existența național-statală, precum și drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor ar putea face referire la ansamblul proceselor, acțiunilor și măsurilor de natură: politică, economică, socială, diplomatică, militară, administrativă, legislativă și altele. De interes ar fi referirea la evoluția istorică a termenului de securitate. De exemplu, în Imperiul Roman, *Securitas* era zeița ce asigura protecția, bunăstarea și liniștea imperiului

Roman. Așa cum atestă reversul unei medalii emise în 250 d. Hr., în timpul împăratului Hostilian, sensul expresiei era cel de „libertate în fața amenințării”. În perioada modernă a istoriei termenul de securitate a derivat din conceptul medieval *raison d'État* (rațiune de stat), înțeles ca „stare de necesitate”, prin care guvernul unui stat își rezervă o situație juridică ce îi permite să invoce măsuri excepționale pentru asigurarea funcționării și integrității statului.

Principiile securității internaționale sunt dezvoltate de cercetătorii din România, F. Stan și Republica Moldova, A. Cauia, fiind prezentate într-un șir de lucrări, care reflectă valoarea principiilor securității internaționale, cum ar fi: coexistența pașnică – un principiu universal al relațiilor internaționale; asigurarea securității pentru toate statele; crearea de garanții eficiente în domeniul militar, politic, economic și umanitar; prevenirea cursei înarmărilor în spațiul cosmic, încetarea tuturor testelor de arme nucleare și finalizarea lichidării acesteia; respectarea necondiționată a drepturilor suverane ale fiecărui popor; soluționarea politică a crizelor internaționale și a conflictelor regionale; consolidarea încrederii între state; dezvoltarea unor metode eficiente de prevenire a terorismului internațional; eradicarea genocidului, apartheidului, fascismului etc.; excluderea din practica internațională a tuturor formelor de discriminare, blocate economice și a sancțiunilor (fără recomandările comunității internaționale); stabilirea unei noi ordini economice, care să asigure securitatea economică egală a tuturor statelor.

În forma generală a înțelegerii moderne, conceptul de securitate internațională a fost formulat odată cu crearea ONU. În primul articol al Cartei ONU se definește obiectivul său principal, și anume „pentru a menține pacea și securitatea internațională și, în acest scop: să ia măsuri colective eficace pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau altor încălcări ale păcii și să înlăturească, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional, aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la o încălcare a păcii”.

Binomul „securitate națională” – semnifică „starea generalizată de liniște și încredere că existența unei națiuni este în afară de orice pericol”, iar „securitatea colectivă” se referă la starea relațiilor dintre state creată prin luarea pe cale de tratat a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni. Sub acest din urmă aspect, britanicii folosesc expresia „security and protection system”, prin care se înțelege totalitatea mijloacelor și aparatului destinate să apere persoane și proprietăți împotriva unui larg spectru de evenimente neprevăzute, incluzând: crima, incendiul, accidente, spionajul, sabotajul, subversiunea și atacul neprovocat. Sistemul de securitate și protecție pune accentul în doctrina britanică pe evenimentele neprevăzute, adică pe ceea ce nu s-a întâmplat, dar poate avea loc și cu consecințe grave.

Binomul securitate – securitate națională. Pornind de la schimbările în curs de desfășurare pe plan internațional și de la transformările care au avut loc pe plan intern, după 1990 – securitatea tinde spre acumularea de aspecte noi, importante pentru însăși existența statală a țării. Securitatea națională creată ca atribut al politicii trebuie înțeleasă și elaborată, în așa fel încât să definească prioritățile naționale. Aceasta constituie, totodată, suportul esențial și hotărâtor al politicii.

În accepția comună, securitatea este înțeleasă drept capacitatea unui „actor”, tradusă în vectori de putere, de a-și proteja valorile fundamentale și de a le sprijini în proiecția lor în arena internațională. Securitatea este echivalentă cu existența acelei forțe capabile să facă față acestor cerințe, de tăria acesteia depinzând, în ultimă instanță, puterea „actorului” în cauză.

Deși utilizat frecvent în domeniul relațiilor internaționale, conceptul de securitate nu are o definiție unanim acceptată, evidențiindu-se o ambiguitate rezultată din caracterul complex al domeniului, exacerbată de faptul că în viața politică internă a statelor sub acoperirea securității naționale sunt invocate – în funcție de împrejurări – o serie largă de acțiuni și activități publice.

2.2. Concepte de securitate: elemente și dimensiuni

Conceptele de securitate au fost, în mod tradițional, asociate cu apărarea, organismul militar, armamentele, raportul de forțe, strategiile și tacticile. Având în vedere o serie de definiții clasice, termenul de securitate poate indica situația unei țări protejate împotriva distrugerilor sau agresiunilor existente. Într-o astfel de viziune, se poate înțelege că apărarea militară este doar o parte a ceea ce se poate numi securitate. Termenul de securitate se extinde mult dincolo de afacerile militare și poate include așa-numitele aspecte nemilitare.

Conceptul de securitate tinde să devină mult mai evaziv cu cât chestiunile militare sunt luate mai puțin în considerare. Teoretic, conceptul de securitate operează la toate cele trei nivele de analiză: individual, statal și sistemic. Conceptul identifică atât un nivel de comportament, cât și o posibilă condiție universală. Câteva exemple privind modalitățile de definire a securității naționale de către mediul academic:

- „Securitatea, în sens obiectiv, înseamnă lipsa amenințărilor la adresa valorilor, iar în sens subiectiv absența temerii că aceste valori vor fi atacate” (Arnold Wolfers, 1952);
- „O națiune are securitatea asigurată când nu trebuie să-și sacrifice interesele sale legitime pentru a evita războiul și este în stare, dacă este provocată, să le apere prin război” (Walker Lippmann, 1962).

- „Securitatea este abilitatea unei națiuni de a-și proteja valorile interne de amenințări externe” (Enciclopedia internațională a științelor sociale);
- „Securitatea este lipsa relativă a războiului” (Ian Bellany, 1981);
- „Securitatea este capacitatea unei națiuni de a promova cu succes interesele sale naționale” (Penelope Harland-Thunberg, 1982);
- „Securitatea reprezintă prezervarea unui stil de viață acceptabil de către cetățeni, dar care este compatibil cu necesitățile și aspirațiile legitime ale altora” (Colegiul Național de Apărare, Canada, 1991);
- „Securitatea reprezintă prezervarea, în condiții acceptabile de evoluție, a patternurilor tradiționale de limbă, cultură, asociere și identitatea națională, religioasă și de obiceiuri” (Ole Waever, 1993) ;
- „Securitatea înseamnă absența amenințărilor împotriva unor valori importante, care poate fi absolută (lipsa oricărui risc ori amenințare) sau de tip deplorabilă (într-o utilitate implacabilă)”.

După o amplă analiză asupra evoluției conceptului de securitate, trei autori români G. Oprea, R. Timofte și C. Onișoru în lucrarea *Integrare și securitate*, propun următoarea definiție: „Starea individuală ori colectivă a persoanei, comunității, națiunii și a diferitelor organizații sociale locale, internaționale ori supranaționale, în absența riscurilor, amenințărilor, pericolelor, sfidărilor și agresiunilor nonmilitare la adresa valorilor și intereselor naționale, comune ori colective, și garantarea că acestea nu vor fi în nici o situație periclitată”.

Ca element acțional, securitatea reprezintă capacitatea unui proces de a-și conserva caracteristicile funcționale sub acțiunea unor factori distructivi sau care pot să-i provoace astfel de mutații încât să devină periculos pentru mediul înconjurător sau pentru sănătatea (inclusiv viața) oamenilor care se află în zona de acțiune, cauzând pagube materiale, informaționale sau morale.

Ca proces cibernetic, securitatea are o proprie devenire, un obiectiv bine și precis formulat – stabilitatea, o legislație specifică, un suport tehnic și tehnologic adecvat și se bazează pe strategii, norme, metodologii, tehnologii, procese și instituții specializate, capabile să ofere servicii de siguranță, protecție, încredere, supraveghere, dar și condiții pentru disponibilitatea și viabilitatea sistemelor și utilizatorilor acestora.

Consumatoare de resurse, uneori greu de dimensionat și, de aceea, greu de acoperit financiar, securitatea trebuie privită și din perspectiva contribuției sale ca resursă de fiabilitate, de viabilitate și de remodelare parametrică și structurală (inclusiv adaptabilitate) a procesului. Securitatea ar mai putea fi privită și ca un parametru principal de calitate al tuturor proceselor și sistemelor, fără de care eficiența nu este posibilă.

Pragmatic, conceptul de securitate poate fi echivalent cu sintagma „absența pericolului”, iar cel de „insecuritate” cu sintagma „prezența pericolului”. Prin urmare, unei securități ridicate îi corespunde un pericol scăzut, iar unei securități scăzute îi corespunde un pericol ridicat.

Un alt mod de a privi securitatea îl constituie raportul dintre cele trei elemente fundamentale ale acesteia: protecția, descurajarea, prelucrarea evenimentului nedorit. Prin protecție se înțelege capacitatea de a împiedica sau întârzia producerea unui eveniment nedorit (protecția apriori), precum și de a relua activitatea de bază după producerea acestuia (protecția a posteriori). Prin descurajare se înțelege capacitatea de a influența un infractor să se abțină de la comiterea atacului. Descurajarea poate fi atât psihologică (mediatizarea existenței măsurilor de securitate), cât și de fapt (dotarea reală cu mecanisme de securitate).

În opinia lui Steve Smith, lărgirea conceptului de securitate în perioada postrăzboi rece devine una care prezintă interes. Astfel, autorul analizează patru grupuri de scrieri prin care s-a realizat această modificare. Primul grup a încercat să redefină securitatea, dezvoltând definiții care să fie îndepărtată de aspectele militare. S-a încercat adăugarea unor noi dimensiuni securității și ignorarea dimensiunii tradiționale. Al doilea grup a încercat să redefină termenul, astfel încât acesta să se refere și la alte părți ale lumii, nu doar la marile puteri. Metodologia și influența alegerii raționale asupra conceptului de securitate au reprezentat preocuparea celui de-al treilea grup, în timp ce al patrulea grup a dezvoltat teoria neorealismului pentru înțelegerea conceptului de *securitate*¹⁷.

Printre lucrările de specialitate în ultimele decenii, termenul de securitate este tot mai des asociat în cadrul unor sintagme, ceea ce ne oferă și posibilitatea unei minime explicitări. Prin prelucrarea evenimentului nedorit se înțelege atât calificarea evenimentului, cât și asigurarea condițiilor pentru reluarea activității după producerea acestuia. Ca fenomen de mare importanță, securitatea are o dimensiune multiplă:

- juridică (legile speciale, prevederile de legi și codurile penal și civil, standardele, normativele, codurile deontologice și angajamentele de securitate);
- științifică (bazele teoretice, cercetările științifice în sprijin, tehnologiile și metodele de apreciere a nivelului de securitate);
- economică (raportul dintre costurile securității și consecințele producerii unui eveniment nedorit);
- organizatorică (autoritățile, instituțiile, organismele și agențiile ce lucrează în domeniu, precum și structurile; funcțiile, relațiile și personalul aferent);

---

¹⁷ Smith, St. A Conceptual Overview of Security in a Globalizing World. In: *The annual meeting of the International Studies Association*, Hilton Hawaiian Village, Honolulu, 2005, p. 4.

- informațională (fluxul informațional și sistemele, elementele și echipamentele ce trebuie protejate sau care realizează protecția);
- fizică (toate aspectele de existență și manifestare a elementelor de securitate, inclusiv cele tehnologice și de funcționalitate)¹⁸.

Corespunzător dimensiunii multiple, securitatea implică o structură complexă, având trei componente principale:

- securitatea fizică;
- securitatea informațională;
- securitatea de personal.

Securitatea fizică reprezintă mecanismele și instalațiile capabile să realizeze detecția, întârzierea și stoparea sau chiar anihilarea unei infracțiuni.

Securitatea informațională reprezintă ansamblul măsurilor de calificare (categorisire și clasificare) a informațiilor, de determinare a riscurilor și stabilire a măsurilor minime de protecție a procesării, stocării și transmiterii acestora.

Securitatea de personal reprezintă atât protecția împotriva acțiunilor personalului propriu care au drept consecințe aspecte de insecuritate, cât și protecția acestuia la efectele negative ale criminalității.

Securitatea națională reprezintă ansamblul măsurilor politico-diplomatice, economice, militare, ecologice și de altă natură care asigură statului independența și suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea internă constituțională și propriul sistem de valori. Așa se și explică utilizarea frecventă a unor noțiuni, precum:

- securitatea economică (sistemul financiar-bancar, resursele energetice, sectorul industrial, agricultura, alimentația, comerțul etc.);
- securitatea politică (stabilitatea sistemului constituțional și al statului de drept, dar și protecția fizică a personalităților publice);
- securitatea socială (echilibrul și relațiile dintre grupuri, precum și sistemul de protecție socială);
- securitatea ecologică (prevenirea catastrofelor de orice tip);
- securitatea informatică (protejarea sistemelor informatice și a rețelelor de telecomunicații);
- securitatea informațională („starea de protecție a necesităților de natură informațională ale individului, societății și statului, care să permită asigurarea satisfacerii acestora și evoluția lor progresivă, independent de prezența amenințărilor de natură informațională, interne și externe”);

---

¹⁸ Albu, N. *Influența procesului de globalizare asupra securității naționale a Republicii Moldova*. Chișinău, 2007, pp. 37-38.

- securitatea alimentară (sistem de protecție și control, ce vizează sănătatea consumatorilor, asupra materiilor prime, practicilor agricole și activităților de prelucrare alimentară);
- securitatea culturală (prevenirea poluării mediului cultural cu elemente de subcultură sau intruziune culturală);
- securitatea militară (tot ceea ce ține de domeniul forțelor armate).

2.3. Crearea sistemelor autonome de securitate regionale și subregionale

În literatura de specialitate, deopotrivă în discursurile și analizele politice, se mai folosesc, la fel de frecvent, alte trei noțiuni-concepte: securitate zonală, securitate regională, securitate globală.

Securitatea zonală (subregională) desemnează situația rezultată din relațiile mutuale stabilite de statele dintr-o zonă geografică relativ restrânsă, având o caracteristică anumită care asigură statelor respective integritatea teritorială, independența, suveranitatea și protecția față de orice amenințare.

Securitatea regională (continentală) reprezintă starea de siguranță a statelor unui continent în privința respectării independenței, suveranității și integrității teritoriale.

Securitatea globală se definește ca acea stare a sistemului internațional în care fiecare stat are garanția că se află la adăpost de orice agresiune sau alte ingerințe de natură să-i afecteze valorile fundamentale¹⁹.

În manualele universitare se folosește și sintagma de securitate internațională, ceea ce ar indica o situație neconflictuală între state, mai ales între marile puteri: „Prin simpla lor definiție, marile puteri au interese ce se extind asupra întregului sistem internațional, astfel încât este destul de probabil ca aceste state să intre în conflict la un moment dat. Un eventual război între ele ar avea consecințe dintre cele mai grave în ansamblul relațiilor internaționale, generând o stare de insecuritate și pentru ceilalți actori. Practic, nici un membru al sistemului nu poate să nu ia în considerare faptul că, mai devreme sau mai târziu, o asemenea confruntare îl va afecta într-un mod sau altul”²⁰.

O altă noțiune care trebuie definită este aceea de politică de securitate. Aceasta desemnează ansamblul măsurilor și acțiunilor întreprinse în toate domeniile vieții social-politice destinate să asigure în mod optim menținerea și consolidarea statului, apărarea și promovarea intereselor fundamentale.

¹⁹ Afanas, N. *Dimensiunea teoretică a securității naționale a Republicii Moldova în contextul proceselor de globalizare*. Institutul de Relații Internaționale, p. 85-87. Accesibil la: <http://irim.md/wp-content/uploads/2018/02/5-Afanas.pdf> [Vizitat 24.09.2021].

²⁰ Troncă, C. *Studii de Securitate*. Sibiu, 2008, p. 9

Politica de securitate mai poate fi definită ca totalitate a: ideilor, conceptelor, doctrinelor. Pe baza acestora un guvern identifică și utilizează în practică instrumente normative și acționale mai eficiente în eforturile individuale și multilaterale pentru realizarea aceluși sistem destinat: cunoașterii, prevenirii, înlăturării și combaterii oricăror amenințări, vulnerabilități și riscuri ce pot pune în pericol trăsăturile fundamentale ale statului: suveranitatea, independența și integritatea teritorială.

În general, unele state au adoptat o politică de securitate națională ce pune accentul pe apărarea națională, cuplată cu o politică externă orientată spre realizarea de alianțe militare sau tratate bilaterale de asistență mutuală. În prezent, majoritatea statelor tind să așeze în prim-planul asigurării securității naționale acțiunile politico-diplomatice, fără a neglija însă, deocamdată, măsurile de ordin militar care rămân o soluție de ultimă instanță.

De interes se dovedesc și conceptele recente de „securitate democratică” și „securitate prin cooperare”. Pentru a reduce riscurile și amenințările care pot afecta securitatea societății postindustriale, conceptul de „*securitate democratică* devine o parte a procesului de construcție europeană, una din condițiile fundamentale pentru reușita eforturilor de a se asigura compatibilitatea politică, economică și socială, capabilă să recreeze unitatea de fond a Europei”. Pentru a-și îndeplini promisiunile și vocația constructivă, acest concept va trebui să evite însă unele capcane ce l-ar putea transforma cu ușurință într-un simplu paravan, menit doar să ascundă, elegant, intenții și politici de mult revolute²¹.

Securitatea prin cooperare reprezintă un concept, considerat inițial idealist, elaborat după Războiul rece în ideea generoasă a păcii perpetue, definită de Immanuel Kant. Deși nu are o definiție unanim acceptată, conceptul a fost însușit ca o cale de a ieși din situația de joc de sumă zero specifică Războiului rece. Se știe că scopul securității prin cooperare este de a convinge și atrage țările în acțiuni de cooperare bilaterală, regională sau chiar globală în ideea că, în acest mod, fiecare țară poate să câștige mai mult, inclusiv în domeniul securității naționale²². În ceea ce privește *securitatea prin cooperare*, aceasta se bazează pe asocierea partenerilor în vederea atingerii unor valori comune, printre care, prioritare sunt:

- democrația;
- respectarea drepturilor și libertăților cetățenești;

---

²¹ Bădălan, E., Siteanu, E. *Impactul globalizării asupra securității statelor naționale*, pp. 10-11. Accesibil la: [http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Hx4Li-1BvLAJ:www.aos.ro/wp-content/anale/RSMVol11Nr2\(23\)Art.1.pdf+&cd=1&hl=ro&ct=clnk&gl=md](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Hx4Li-1BvLAJ:www.aos.ro/wp-content/anale/RSMVol11Nr2(23)Art.1.pdf+&cd=1&hl=ro&ct=clnk&gl=md) [Vizitat 24.09.2021].

²² Bădălan, E., Siteanu, E. *Op. cit.*, p. 11.

- domnia legii și existența unei economii bazate pe piața liberă;
- egalitatea în drepturi și dreptatea socială.

Pentru a fi posibilă o astfel de abordare, se are în vedere conturarea elementelor unei identități de valori și interese dincolo de granițe, a unei identități transnaționale care, fără să nege identitățile naționale, să reflecte mai bine obiectivele lumii democratice în ansamblul ei. Se poate observa cu ușuriță că esența acestor abordări caută un răspuns și o soluție față de teoria cunoscută ca „dilemă a securității”.

Descrisă de John Herz, dilema constă în faptul că încercările de asigurare a securității unui stat generează o stare de insecuritate pentru alți actori, care, la rândul lor, își caută propria securitate. Căutarea individuală a securității duce, de fapt, la creșterea insecurității în sistem. „Dilema securității se bazează pe neîncrederea și frica resimțite de state unul față de altul. Într-un mediu competitiv și anarhic, statele nu se pot baza pe bunele intenții ale celorlalți. Creșterea puterii unui alt actor este amenințătoare în sine, astfel încât nu se poate asista pasiv la dezvoltarea sa²³.

Printr-o logică a acțiunii și reacțiunii, se declanșează un proces de escaladare a insecurității pentru toți participanții la (sub) sistemul internațional. Astfel, *securitatea prin cooperare* duce la concepția liberală a „securității colective”, ceea ce înseamnă găsirea aceluși mecanism al „balanței de putere”. O astfel de concepție respinge politica de formare a taberelor și pune accentul pe negocierile bi- și multilaterale, ce au ca scop căutarea comună a soluțiilor (construirea unui „regim de securitate”). Principali factori care influențează securitatea și apărarea națională și colectivă sunt amenințări precum: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, a crimei organizate și conflictelor regionale.

Concepția securității umane. Până în anii '90, relațiile internaționale erau caracterizate de două curente majore: dezvoltarea economică și securitatea militară, aflate într-o continuă interacțiune. Odată cu sfârșitul Războiului rece, ambele curente au suferit schimbări importante, fiind tot mai mult legate de conceptul de securitate umană.

Securitatea umană a prins formă, pentru prima oară, când a fost definită în cadrul „Raportului pentru Dezvoltare Umană” din 1994 ce aparținea Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Conform raportului, conceptul de securitate era folosit într-o manieră prea îngustă, acesta reprezentând doar securitatea granițelor în fața agresiunilor externe sau apărarea intereselor internaționale ale statului, fiind ignorate nevoile zilnice ale individului. Deși a rămas un subiect controversat, „securitatea

---

²³ Herz, J. H. *Idealist Internationalism and the Security Dilemma*. Accesibil la: <https://pdfcoffee.com/herz-idealist-internationalism-and-the-security-dilemma-pdf-free.html> [Vizitat 24.10.2021].

umană” a devenit baza pentru toate modelele viitoare de securitate. Astfel, „noua securitate” pune pe planul principal individul, în contrast cu vechile strategii de securitate, care erau centrate pe securitatea statului. Toate aceste dezvoltări au permis analiștilor și factorilor de decizie din multe state dezvoltate să lanseze programe internaționale care aveau la bază individul, nu statul.

Aceste înțelesuri asumate permit înțelegerea că securitatea nu este doar apanajul domeniului militar, ci privește și alte vulnerabilități extreme cum sunt, spre exemplu, dezastrele naturale. De asemenea, dezvoltarea nu înseamnă numai standard de viață din ce în ce mai ridicat, ci și sentimentul de confort psihic care ține de dezvoltarea spirituală a individului și de relaționarea sa cu lumea pe care o compune și în care este inclus (cât de sigur e pe stradă, cât de mult este implicat în luarea deciziilor etc.). Din cele prezentate se pot remarca două observații complementare referitoare la securitatea umană:

- putem vorbi de un concept integrativ, acela de monosecuritate care să conțină și să fie constituit din elementele securității, putând vorbi așadar de caracterul indivizibil al securității umane. Acest lucru ține și de anumite evidențe, pentru că așa cum nu putem vorbi pe deplin despre democrație într-o societate săracă, tot așa nu putem aborda numai o parte din valențele securității umane;
- pe lângă elementele de securitate militară, se adaugă firesc elementele de securitate economică, securitate socială, securitatea mediului etc. Totodată, trebuie avute în vedere nivelurile la care se analizează, teoretizează, aplică și evaluează conceptul de securitate: securitatea individului, securitatea națională, securitatea internațională.

În epoca globalizării, statele lumii nu pot acționa fără a ține cont de consecințe, nici răspunde de sine stătător amenințărilor și vulnerabilităților la adresa securității lor.

Globalizarea fiind un fenomen complex, multidimensional și proces dinamic, are un impact puternic și semnificativ asupra securității naționale, respectiv asupra politicilor de securitate națională, pentru că fenomenul globalizării cuprinde totalitatea domeniilor existenței, de la știință, ideologie și religie, până la cultural, social și politico-economic. Multe dintre acestea au implicații profunde asupra securității naționale. Conturarea din ce în ce mai clară a sistemului global erodează vechile granițe dintre politica internă și cea externă a statelor, dintre securitate și economie. Impactul globalizării asupra securității naționale se poate observa și din tendințele de *dispariție* a granițelor fizice ale statelor și de apariție a altui tip de frontiere, de regulă *permeabilă*. Astfel, *modificarea* granițelor tradiționale, ca efect al globalizării, conduce la schimbări esențiale în percepția și conceperea securității naționale în acest context. Totodată, globalizarea favorizează apariția și manifestarea unei game sporite de riscuri și amenințări la adresa securității naționale – crima organizată, rețelele mafioate, corupția, extinderea maladiilor noi, poluările de mare intensitate, efectul de seră,

extinderea deșertului, proliferarea armelor de distrugere în masă, terorismul internațional.

Concluzie. Caracterul emergent al conceptelor legate de securitate își are originea în școlile vest-europene și nord-americane. Problema securității este determinată nu doar de procesele de transformare, regionalizare, globalizare, dar și de criza globală, care prezintă problema încrederii în procesul de colaborare, conlucrare, comunicare într-o lume din ce în ce mai globalizată și imprevizibilă. Astfel, conceptul de securitate cunoaște o evoluție marcată de mai multe particularități. Cursul este proiectat într-o manieră de a aborda conceptul de „securitate internațională” din mai multe puncte de vedere, ținând cont de manifestările, formele și metodele de realizare ale acestuia la etapa contemporană. În ultimul timp, este tot mai actual și intens abordat conceptul de „securitate internațională”, cunoscând tot mai multe aspecte practice și strategii ale securității internaționale. S-a încercat redefinirea securității prin lărgirea conceptului de securitate în perioada postrăzboi rece, dezvoltând definiții care să fie îndepărtate de aspectele militare. De asemenea, s-a încercat să se redefinească termenul, astfel încât acesta să se refere și la alte părți ale lumii, nu doar la marile puteri. Pentru înțelegerea conceptului de *securitate*, s-a dezvoltat teoria neorealistă și metodologia, și influența alegerii raționale asupra acestuia. Evoluția dinamică a conceptului de securitate cunoaște multiple dezbateri teoretice în domeniul relațiilor internaționale, diversificându-se în noi direcții și metode de cercetare modernă.

Sarcini de autoevaluare:

1. Definiți originea și evoluția conceptului de „securitate”.
2. Estimați conceptul de securitate și elementele sale componente.
3. Recunoașteți importanța anticipării și prevenirii amenințărilor/problemelor de securitate la nivel internațional.
4. Demonstrați importanța necesității proiectării și realizării unui sistem de securitate și apărare viabil, eficient și adaptat situației actuale la nivel internațional întru anticiparea și prevenirea amenințărilor majore de securitate.
5. Evaluați crearea sistemelor autonome de securitate regionale și subregionale.

Teme pentru lucrul individual:

1. Argumentarea conceptului de *securitate internațională*.
2. Demonstrarea importanței securității umane, concept integrativ al securității.
3. Analizați rolul securității umane: dimensiuni și conexiuni.
4. Argumentați eficiența securității prin cooperare.
5. Clasificați riscurile și amenințările la adresa securității internaționale.
6. Elaborarea unei comunicări privind securitatea prin cooperare și eficiența sa.
7. Formularea unui referat cu tema: „Securitate internațională și diplomatie publică”.

Bibliografie selectivă:

1. Maslow, A. Theory of Human Motivation. In: *Psychological Review*, no. 50, pp.370-396. Accesibil la: <http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm> [Accesat 24.09.2021]
2. Mihnea, Moise. *Evoluția conceptelor de securitate*. Accesibil la: https://www.academia.edu/4511256/Evolutia_conceptelor_de_securitate [Accesat 24.09.2021]
3. *Revista militară. Studii de securitate și apărare*, nr. 1(5)/2011. Accesibil la: http://www.army.md/img/userfiles/publicatii/revmil/archive/rml_2011.pdf [Accesat la 24.09.2021]
4. Stan, F.E. Securitatea internațională: aspecte globale și regionale. În: *Buletinul Universității Naționale de apărare „Carol I”*. Martie, 2015, pp. 241-246.
5. Troncă, C. *Studii de Securitate*. Sibiu, 2008, p. 9.

Tema 3. TIPOLOGIA ȘI CLASIFICAREA AMENINȚĂRILOR ȘI PROVOCĂRILOR LA ADRESA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

Conținuturi:

- 3.1. Noțiunea de „amenințare la adresa securității internaționale”
- 3.2. Tipologia amenințărilor la adresa securității internaționale
- 3.3. Noile amenințări asupra păcii și securității internaționale

Obiective de referință:

- să definească noțiunea de „amenințare la adresa securității internaționale”;
- să determine gradul de risc al fiecărui tip de amenințare;
- să analizeze tipologia amenințărilor la adresa securității internaționale;
- să evalueze noile amenințări asupra păcii și securității internaționale.

Termeni-cheie: tipologie, clasificare, provocări, amenințări, securitate internațională, noțiuni.

Repere de conținut:

3.1. Noțiunea de amenințare la adresa securității internaționale

Începutul secolului XXI este caracterizat prin transformări profunde ale mediului de securitate și prin apariția unor provocări și riscuri noi la adresa statelor și societăților. Instabilitatea politică, conflictele regionale, separatismul, terorismul, crimele transfrontaliere, proliferarea armelor convenționale și neconvenționale, tulburările sociale, dependența de resursele energetice externe, migrările masive, cataclismele naturale reprezintă amenințări contemporane la adresa securității naționale și internaționale. Așteptările decidenților politici și ale cercetătorilor precum că sfârșitul Războiului rece va aduce cu sine și o perioadă istorică mai sigură nu s-au adevărat. Fenomenul globalizării este ireversibil, iar găsirea de soluții pentru anihilarea amenințărilor la adresa securității globale nu se poate face decât prin implicarea și acțiunea comună a tuturor statelor.

Amenințarea de-a lungul timpului a fost permanent prezentă în relațiile dintre oameni, și-a perfecționat formele și metodele specifice, stând la baza cauzelor nenumăratelor stări conflictuale care au umbrat evoluția societății omenești. În limba

română cuvântul „amenințare”²⁴ provine din latină: *minatio*, *-onis*²⁵, cu sensul actual. Aceeași bază etimologică o are și termenul francez *menace* care semnifică „o intenție ostilă vizând intimidarea”²⁶.

În accepțiune anglofonă, amenințarea reprezintă o „expresie a intenției de a impune dezavantaje sau atingeri unei persoane prin mijloace de coerciție sau constrângere”. O definiție apropiată de cea de mai sus o oferă și dicționarele germane care o prezintă drept „acțiunea de a pune pe cineva într-o situație periculoasă, sau ceva care să periclitizeze situația unei persoane”. În schimb, prin amenințare în limba rusă se înțelege „o acțiune psihică asupra unei persoane în scopul de a o pune să îndeplinească cerințele stabilite de altcineva”²⁷.

Majoritatea amenințărilor din arena internațională implică un complex de factori care fac deosebit de nesigur rezultatul lor direct, dar și consecințele lor într-un sens mai larg. Complexitatea sporește în timp ce amenințările încep să se ciocnească de măsurile luate pentru a le preîntâmpina, proces ilustrat cel mai bine de cursa înarmărilor și războaiele comerciale.

Omenirea este în permanență preocupată de asigurarea păcii și securității mondiale, astfel generând fondarea unor organizații internaționale, ca Organizația Națiunilor Unite; organizații regionale, ca Uniunea Europeană; Organizația Tratatului Atlanticului de Nord; Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Liga Statelor Arabe etc. Umanitatea treptat conștientizează impactul distructiv al activității sale asupra planetei și este determinată de dorința de a avea o viață mai bună și mai prosperă. Prin intermediul organizațiilor internaționale, statele își promovează interesele ce țin de apărarea securității externe și interne. Astfel, crește necesitatea de cooperare internațională care constituie un fundament pentru asigurarea stabilității mediului de securitate care trebuie să asigure sentimentul de încredere și de liniște, prin garantarea absenței oricărui pericol, atât pentru individ cât și pentru comunitatea din care acesta face parte.

Secolul XXI este caracterizat drept un mediu de securitate în continuă transformare. Evoluțiile politice ce caracterizează relațiile internaționale dintre state, exemplificativ fiind în acest sens relația politică dintre Federația Rusă și Ucraina, conflictul continuu dintre Palestina și Israel, atacurile teroriste din Europa în 2019 și 2020, o bună parte a acestora fiind atribuite terorismului jihadist, precum și apariția unor fenomene voluntare și involuntare ce au sensibilizat și au marcat omenirea, cum

---

²⁴ *Mic dicționar academic*, A-C. București: Univers enciclopedic, 2001, p. 67.

²⁵ Ionescu, V. *Dicționar latin-român*, Ed. II. Editura Orizonturi, f.a., p. 132.

²⁶ *Dictionnaire de la langue française*. Paris: Alpha, 1995, p. 813.

²⁷ Alexandrescu, Gr. *Amenințări la adresa securității*. București, 2004, p. 4. Accesibil la:

https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/amenintari_la_adresa_securitatii.pdf [Vizitat 24.09.2021].

ar fi: atacurile teroriste de la Nisa din 29 octombrie 2020, cutremurul din 28 aprilie 2015 din Nepal și cutremurul din Mexic și Haiti etc. Prin urmare, interesul statelor în apărarea securității lor este tot mai evident, utilizând în scop coercitiv instrumentele de putere de care acestea dispun, fie în mod direct, fie prin intermediul organizațiilor internaționale, la care se adaugă metode ce au ca rol responsabilizarea diferiților actori prin asumarea răspunderii acestora privind viitorul Planetei.

Amenințările securității internaționale în momentul actual depășesc unele limite cunoscute și exclusive ulterior. Astăzi, aspectul multidimensional și penetrant al amenințărilor globale necesită formularea și stabilirea unor strategii de asigurare a securității internaționale ce pot face față provocărilor existente în viața politică a relațiilor internaționale.

Strategiile globale reprezintă principii, obiective, interese ale țărilor sau actorilor cooperativi cu scopul de a menține securitatea internațională. Strategiile globale vizează unele dintre cele mai primordiale aspecte ale vieții internaționale, printre care se numără – apărarea și securitatea – aceste aspecte determină caracterul strategiilor globale existente, menținerea unui climat de cooperare multipolară, implică necesitatea dialogului și coeziunii dintre actorii internaționali. Acest consens stabilit va permite lichidarea amenințărilor și a obstacolelor în domeniul securității internaționale, consolidarea experiențelor și strategiilor existente, stabilizarea mecanismelor diplomației, menținerea unui climat de bună cooperare în domeniul asigurării păcii și securității internaționale.

3.2. Tipologia amenințărilor la adresa securității internaționale

Începutul secolului XXI este marcat de transformări ale mediului de securitate, iar momentul care reprezintă reper în istoria lumii referitoare la securitate, în mod evident, potrivit opiniilor unor specialiști, a fost atacul terorist de la New York din data de 11 septembrie 2001. De la acest eveniment, mondializarea interesului de securitate, adică de globalizare a securității a căpătat o importanță vizibil crescută, dar și noi abordări la nivelul tuturor organismelor internaționale. Sfera relațiilor internaționale dintre state este conturată de fenomenul globalizării care în prezent este un fenomen ireversibil, aducând atât beneficii, cât și dezavantaje. Fenomenul globalizării este complex, acesta manifestându-se pe cinci dimensiuni importante ale vieții, astfel: politic, economic, social, tehnologic și mediu.

Amenințări politice. Stabilitatea politică a fiecărui stat în parte generează stabilitatea regională și, implicit, stabilitatea politică mondială. Dar istoria omenirii și mediul actual de securitate mondială dovedesc faptul că idealul de stabilitate politică

mondială nu poate fi atins. În general, amenințările politice sunt cauzate de acțiuni de natură să încalce ordinea de drept a unui stat sau a unor organizații internaționale. Astfel de acțiuni sunt:

- izolarea politică și economică a unor state;
- răsturnarea guvernelor, care uneori duc la crize politice;
- excluderea unor țări din diferite organisme internaționale de securitate;
- diferite presiuni de natură să determine decizii politice care pot produce efecte negative ireversibile, atitudinea expansionistă a unor state față de alte state etc.

La nivel politic, se disting amenințări de origine ideologică sau națională care, la rândul lor, pot fi *intenționale și structurale*²⁸.

Amenințările intenționale sunt generate de:

- încălcarea drepturilor omului prin instituirea și menținerea diferitelor forme de regimuri politice (dictatorial, fundamentalist);
- nerecunoașterea identității, suveranității și indivizibilității a unor state de către alte state;
- acțiuni ale unor grupări etnice ostile statului ce au ca rol să aducă atingere suveranității și indivizibilității statelor respective;
- sprijinirea unor formațiuni;
- amestecul în afacerile interne ale unui stat de către alt stat;
- neaplicarea unitară și echitabilă a criteriilor pentru includerea tuturor statelor care intenționează să facă parte din diferite organizații internaționale de securitate;
- sprijinul plurivalent oferit unor grupări politice antistatale.

Amenințările structurale derivă din evoluția sistemului social global, în care anumite entități pot deveni anacronice în ansamblul relațiilor bilaterale. Ele apar atunci când principiile organizatoare a două state se contrazic între ele, într-un context în care nu-și pot ignora existența reciprocă. Mai nou, amenințările structurale pot avea la bază unele incompatibilități dintre diferite structuri supranaționale și statele din compunerea acestora. Integrarea în anumite structuri de securitate comportă riscuri de genul:

- transferul de prerogative naționale către structura integratoare;
- situație care poate fi percepută ca o pierdere de suveranitate;
- impunerea unui sistem de norme comune, nu întotdeauna compatibil cu cel specific național;
- crearea de instituții destinate legăturii cu organismele supranaționale, care funcționează după norme nearmonizate cu legislația statelor pe teritoriul cărora ființează.

---

²⁸ Alexandrescu, Gr. *Amenințări la adresa securității*. București, 2004. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/amenintari_la_adresa_securitatii.pdf [Vizitat 24.09.2021].

La nivelul relațiilor dintre state, amenințările de *ordin structural* pot viza:

- cosuveranitatea asupra unor teritorii;
- subordonarea unor partide organizate pe criterii etnice de pe teritoriul altor state;
- extrateritorialitatea legislativă.

Gama amenințărilor de natură politică se completează permanent cu noi forme și tehnici. Contracurarea acestora este o activitate neîntreruptă, care presupune metode adecvate și acțiuni tip „Joint”. Dar, înainte de toate, starea de stabilitate politică caracterizată de o participare politică competitivă și legiferată, sisteme deschise de recrutare a aparatului executiv și independentă a puterilor din stat reduce substanțial punctele vulnerabile asupra cărora se pot direcționa amenințările. În felul acesta, statul devine credibil, fapt ce atrage interesul și investițiile străine, ca sursă de dezvoltare economică²⁹.

Amenințări economice. Economia de piață reprezintă singura formă de dezvoltare și prosperitate economică a fiecărei țări, chiar dacă aceasta prezintă riscuri. Totodată, economia de piață stimulează dezvoltarea și creșterea atât a competitivității, producției, consumului, cât și a schimburilor economice între state. Prosperitatea și dezvoltarea economică a unei țări reprezintă unul din pilonii de putere politică a acestuia în interior, dar și în relațiile externe cu alte state. Amenințările economice sunt determinate de o gamă variată de factori, cum ar fi³⁰:

- impunerea unor politici economice de natură să ducă la pauperizarea populației și îmbogățirea unor categorii sociale, generând totodată și amenințări sociale;
- aplicarea unor jocuri de piață ce contravin principiului concurenței loiale;
- monopolul asupra resurselor și materiilor prime;
- precum și unui anumit palier de piață;
- raportul disproporționat dintre resurse limitate și creșterea demografică, aspect ce determină migrația populației către țările prospere;
- disparitățile de dezvoltare economică regionale, dar și în cadrul aceluiași stat, aplicarea unor politici economice nerealiste.

Dezvoltarea economică a statului este în strânsă corelație cu capabilitățile militare ale acestuia, situație care determină nu numai stabilitatea și securitatea pentru statul însuși, dar și pentru securitatea regională și chiar globală. Amenințările economice sunt un catalizator pentru alte tipuri de amenințări, aducând cu ele la pachet amenințări politice, sociale și/sau de mediu.

---

²⁹ Alexandrescu, Gr. *Op. cit.*

³⁰ Alexandrescu, Gr. *Amenințări la adresa securității*. București, 2004. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/amenintari_la_adresa_securitatii.pdf [Vizitat 24.09.2021].

Nu întâmplător problemele sărăciei și subdezvoltării, ale marilor discrepanțe economice și sociale la scară planetară, au dominat dezbaterile Summit-urilor de la Monterrey și Johannesburg. Abordarea problemelor sociale la scară globală ține de drepturile și libertățile cetățenești, de valorile democrației. Există o legătură directă între democrație și dezvoltarea economică și socială a unei națiuni. Nu poate exista o democrație dezvoltată într-o țară săracă. Decalajele de dezvoltare nu sunt numai între Nord și Sud, între țările bogate și cele sărace. Asemenea decalaje au apărut chiar și în sânul aceluiași stat. Amenințările de natură economică, devenite riscuri prin politici inadecvate care pot conduce la conflicte nu numai de natură economică.

Amenințările economice pot fi considerate ca un atac la adresa securității în condițiile în care acțiunea externă conștient dirijată duce la pierderi materiale, presiuni asupra diferitelor instituții și chiar prejudicii substanțiale asupra sănătății și longevității populației statului țintă³¹.

Amenințările militare au fost considerate, în trecut, ca fiind principalul tip de amenințare la adresa securității globale. Acțiunea militară a unui stat împotriva altui stat produce pierderi economice și umane, uneori irecuperabile. Totodată, în ultimul deceniu, mediul de securitate globală se confruntă cu un nou tip de război, și anume războiul hibrid, care reprezintă o mixtură dintre războiul convențional și acțiuni militare neconvenționale (terorism, război cibernetic, război de gherilă, război civil, insurgență etc.) utilizându-se totodată metode și tehnologii ultramoderne.

Termenul de *război hibrid* a apărut pentru prima dată în articolele de specialitate în anul 2006, după confruntarea din Liban dintre Israel și Hezbollah. Acest tip de război hibrid s-a apreciat că a fost utilizat de Federația Rusă în cazul anexării Crimeii în 2014, Alianța Nord-Atlantică considerând că această anexare este nelegală atât din perspectiva relațiilor internaționale, cât și din perspectiva metodelor utilizate³².

De asemenea, se apreciază că și în cazul crizei din Ucraina această formă de război modern este utilizată de către Federația Rusă prin atacuri cibernetice, precum și prin manevrarea unor soldați care folosesc armament modern și care nu poartă însemne militare, aceștia fiind greu de identificat din ce armată fac parte, putând exista erori în distingerea combatanților de populația civilă (de aceea sunt considerate forțe de gherilă sau mercenari). La toate acestea se mai adaugă și manipularea minorităților rusești din Ucraina de către Federația Rusă, sporind astfel pericolul acestui conflict.

Prin urmare, purtarea unui război hibrid reprezintă fără echivoc o amenințare gravă la securitatea globală, întrucât contracararea acțiunilor unui astfel de război este greu de

---

³¹ Alexandrescu, Gr. *Op. cit.*

³² Chiba, M. *Noi amenințări la adresa securității globale*. Accesibil la: <http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/179/178> [Vizitat 24.09.2021].

realizat, datorită caracterului iminent și nepredictibil de producere a acestor acțiuni, dar și din punctul de vedere al legalității și legitimității ducerii unui astfel de război.

Dezvoltarea tehnologiilor militare a generat conceptul de *Războiul bazat pe rețea*, care este un concept operațional specific societății informaționale, „care se bazează pe superioritatea informațională, definită de capacitatea forțelor proprii de a colecta, prelucra și disemina un flux neîntrerupt de informații, concomitent cu perturbarea capacității inamicului de a realiza aceleași activități”⁹. Războiul bazat pe rețea a fost folosit în Irak și în Afganistan și a evidențiat facilitățile capabilităților de rețea, dar a adus în egală măsură și vulnerabilitățile generate de purtarea unui astfel de război, cum ar fi atacurile cibernetice, creșterea dependenței de tehnologie și accesul la ea, costurile foarte mari în vederea achiziționării unor astfel de tehnologii³³.

Amenințările sociale sunt generate de politica pe care statele o duc în interiorul lor, dar și în relațiile cu alte state. În esență, la început, amenințările sociale își au originea în interiorul statului, iar lipsa unor soluții în acest sens din partea statului creează premise clare de externalizare, acestea devenind amenințări sociale la nivel regional sau global.

Nemulțumirile sociale de orice natură perturbă securitatea națională, iar nerezolvarea sau întârzierea soluționării conflictelor de ordin etnic, religios, de muncă, de asigurări sociale etc. reprezintă un factor de instabilitate a statului respectiv. În ultimele decenii s-a observat că o sursă de amenințare a mediului de securitate globală o reprezintă conflictele de natură:

- etnic-religioasă, fapt ce a determinat comunitatea internațională să se implice direct și activ în găsirea de soluții;
- prin abordarea unor strategii de natură să contracareze astfel de conflicte și să le prevină în viitor.

În prezent, conflictele etnice iau naștere ca urmare a dezvoltării fenomenului de extremism etnic care are cauze multiple. Sursa amenințărilor sociale este diferită de la stat la stat, motiv pentru care predictibilitatea lor nu este deloc facilă.

Amenințări de mediu. Protecția mediului reprezintă o problemă de interes comun pentru întreaga omenire, întrucât diferiți factori tind să pună în pericol planeta. Dezvoltarea industriei, precum și exploatarea nerațională și necontrolată a resurselor naturale au atras degradarea mediului, ce s-a manifestat prin dezechilibre naturale, care din nefericire au un caracter transfrontalier și iminent. Încălzirea globală este provocată de acumularea în atmosferă a unor cantități periculoase de gaze, care au ca efect subțierea stratului de ozon, determinând producerea „efectului de seră”. Acest efect de

---

³³ Chiba, M. *Noi amenințări la adresa securității globale*, p. 110. Accesibil la: <http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/179/178> [Vizitat 24.09.2021]

seră aduce fenomene catastrofale ca topirea calotelor polare, ridicarea nivelului mărilor, pierderea fertilităților solurilor.

Se apreciază că amenințarea cea mai mare pentru umanitate în următorii 30-50 de ani va fi lipsa resurselor de hrană. Ca urmare a afectării solului, producerea hranei prin agricultură este pusă în pericol. La acestea se mai adăugă: creșterea demografică; transferul sau exportul ilegal al deșeurilor (substanțelor periculoase); catastrofele naturale de intensitate mare; acumulările necontrolate și destabilizatoare de forțe, echipamente și tehnică de luptă, care prin utilizare produc degradarea mediului; amplificarea evenimentelor și infracțiunilor la adresa mediului; limitarea accesului statelor subdezvoltate la tehnologii nepoluante pentru mediu etc.

Amenințări cibernetice. Dezvoltarea sistemului informatic, în ultimele două decenii, ca urmare a evoluției tehnologiilor digitale a condus facilitarea muncii în birouri, ajungându-se la utilizarea acesteia la nivel instituțional, inclusiv la nivel strategic. Spațiul cibernetic se caracterizează prin lipsa frontierelor, dinamism și anonim, generând deopotrivă atât oportunități de dezvoltare a societății informaționale bazate pe cunoaștere, cât și riscuri la adresa funcționării acesteia (la nivel individual, statal și chiar cu manifestare transfrontalieră).

Domeniul securității cibernetice a început să capete noi dimensiuni odată cu creșterea gradului de automatizare a prelucrării datelor, informațiilor și cunoștințelor, extinderea și amplificarea amenințărilor cibernetice. Evoluția contextului geopolitic a impus o nouă paradigmă a culturii securității naționale, în care dimensiunea cibernetică capătă o importanță crescândă alături de celelalte domenii care vizează securitatea națională.

În același timp, evoluția contextului geopolitic a impus o nouă paradigmă a culturii securității naționale, în care dimensiunea cibernetică capătă o importanță crescândă alături de celelalte domenii care vizează securitatea națională. Alături de beneficiile incontestabile pe care informatizarea le induce la nivelul societății moderne, ea introduce și vulnerabilități, astfel că asigurarea securității spațiului cibernetic trebuie să constituie o preocupare majoră a tuturor actorilor implicați, mai ales la nivel instituțional, unde se concentrează responsabilitatea elaborării și implementării unor politici aplicate domeniului de referință.

Prin urmare, domeniul securității cibernetice a început să capete noi dimensiuni odată cu creșterea gradului de automatizare a prelucrării datelor, informațiilor și cunoștințelor, extinderea și amplificarea amenințărilor cibernetice.

În prezent, spațiul cibernetic are un caracter global, care este în permanentă dezvoltare permițând comunicarea și relaționarea persoanelor din orice țară, fără restricții de frontieră. Totodată, reprezintă și o infrastructură critică, având în vedere faptul că prosperitatea economică și securitatea unor state dezvoltate se bazează pe

sistemul informatic. Astfel, asigurarea securității spațiului cibernetic reprezintă o prioritate în cazul țărilor dezvoltate ca Statele Unite ale Americii, Germania, Anglia, Canada etc., de asemenea, rețelele de socializare din mediul virtual reprezintă o sursă de recrutare de noi adepți către grupările teroriste, mai ales din rândul tinerilor.

Sfera relațiilor internaționale dintre state este conturată de fenomenul globalizării care în prezent este un fenomen ireversibil, aducând atât beneficii cât și dezavantaje. Fenomenul globalizării este complex, acesta manifestându-se pe cinci dimensiuni importante ale vieții, astfel: politic, economic, social, tehnologic și mediu.

Lumea de mâine ar trebui să fie o proiecție a celei din prezent. Cu siguranță că în anii care vor urma tendințele care se manifestă acum, lăsate la voia întâmplării, vor putea să se maturizeze, transformându-se în pericole directe sau, cu aportul tuturor actorilor internaționali, vor fi eliminate de pe marea scenă a lumii. Totul depinde de modul cum înțelegem și reușim să pregătim prezentul pentru viitor.

Percepția reală și reacția adecvată la amenințările existente sau emergente la adresa securității reprezintă doar un demers al acestei activități cu o importanță majoră în întărirea încrederii dintre state. Aceasta este o condiție sine-qua-non a realizării spiritului de echipă în lupta împotriva tarelor secolului XXI și construirea unui sistem de securitate internațional stabil. Progres social și prosperitate economică fără securitate nu vor putea exista, iar lumea, pe zi ce trece, devine tot mai conștientă de această axiomă.

3.3. Noile amenințări asupra păcii și securității internaționale

Vechea ordine mondială, bazată pe o logică bipolară caracterizată de rivalitate și capacitate de anihilare reciprocă a unor blocuri de state, a dispărut, iar tranziția postbipolară s-a încheiat, mediul internațional de securitate aflându-se într-o continuă mișcare. Obiectivele majore ce conduc dezvoltarea mondială în epoca postbipolară dau naștere la noi riscuri și provocări la adresa valorilor și intereselor naționale și comune, creează îngrijorări justificate, dar oferă și reale oportunități.

Astfel, situația creată a favorizat sustragerea, deturnarea și tranzacționarea de armament și materiale sensibile pe piețele ilicite, având ca destinație zonele de conflict, state, grupări teroriste și organizații criminale interesate. Totodată, se observă și migrația de specialiști, cercetători și experți militari din Europa de Sud-Est către țări și grupări proliferatoare, prin racolare sau din considerente economice. Prin urmare, s-a ajuns la proliferarea grupurilor și bandelor de traficanți ilegali de armament, componente și produse strategice, unele dintre acestea fiind create și conduse de foste cadre ale structurilor de apărare și de informații din țările respective, care au folosit

legăturile deja create, experiența profesională, informațiile ce le dețineau și au exploatat situațiile de criză, haosul, confuzia, corupția și superficialitatea în sistemul de control, permeabilitatea frontierelor etc.³⁴.

Structura sistemului relațiilor internaționale s-a transformat considerabil și în urma schimbărilor produse, opoziția bipolară a cedat locul multitudinii de relații ce se supun greu controlului și se bazează pe propriile posibilități de interes. Astfel, în sistemul relațiilor politice interne și în sistemul relațiilor internaționale vacuumul puterii a fost ocupat cu tot felul de forțe extremiste și alte forțe distructive. În atare fel, aceasta s-a manifestat printr-un mare val de acte teroriste care a inundat întreaga lume și a amenințat securitatea multor state.

Mediul de securitate a devenit fluid, complex și volatil, a cărui dinamică a riscurilor se manifestă pe diferite paliere (militar, politic, economic, social, cultural), s-a transformat, trecând de la un sistem bipolar la unul în care poliile de putere sunt greu de identificat, iar amenințările sunt mai difuze³⁵. În prezent riscurile sunt generate de: atacuri teroriste, traficul de droguri, dezvoltarea și proliferarea armelor de distrugere în masă, dublate de pericolul ca acestea să ajungă în posesia unor regimuri politice nedemocratice, a unor entități ale crimei organizate sau celule teroriste. De asemenea, riscurile mai sunt determinate de existența unor regimuri nedemocratice sau o structură instituțională fragilă, de fluxuri masive de refugiați, dezechilibre ecologice sau catastrofe naturale majore (secete, inundații, furtuni, incendii, cutremure, accidente nucleare etc.), de insecuritatea economică, conflicte regionale sau locale, de perpetuarea stărilor de conflict, în anumite zone sau regiuni neguvernabile, care se află în afara controlului național, de către grupări criminale. La aceasta mai contribuie și divergența de interese, percepția diferită asupra strategiilor și procedurilor de urmat, având în vedere faptul că interesele actorilor implicați nu întotdeauna coincid. Este de menționat, de asemenea, pierderea suveranității, care se dezvoltă în două direcții: *prima direcție, pozitivă*, tinde să modifice structura suverană a statelor, reducându-le puterea și influența prin deplasare către agregări supranaționale mai extinse și *a doua direcție, negativă*, care tinde spre o guvernare rea: diminuarea abilității statelor de a gestiona viața cetățenilor lor sau a relațiilor interstatale, cu toate consecințele ce decurg din acestea³⁶.

---

³⁴ Balaban, C. Gh. *Securitatea și dreptul internațional, Provocări la început de secol XXI*. București, C.H. Beck: 2006, p. 318.

³⁵ Buzan, B. *Popoarele, statele și teama*. Chișinău: Cartier, 2012, pp. 120-148.

³⁶ Mureșan, L. Pop, A., Bonciu, F. Studiul nr.4 – *Politica europeană de securitate și apărare – element de influențare a acțiunilor României în domeniul politicii de securitate și apărare*. Institutul European din România – Studii de impact (PAIS II). București, 2004.

Acest fapt poate conduce, în cel mai rău caz, la apariția organizațiilor criminale, care posedă capacitatea de destabilizare a situației prin utilizarea violenței, ale căror efecte sunt bine cunoscute: conflicte etnice, sociale, terorism și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Comunitatea internațională se adaptează în mod continuu noilor realități. Provocările nu se rezumă numai la conflictele militare dintre state, ci sunt de natură mult mai complexă. Alături de actorii statali și-au făcut apariția actorii nonstatali sau parastatali. Pericolele deși sunt latente, scăpând de multe ori de sub control, pot genera stări de insecuritate cu urmări grave asupra întregii comunități internaționale. Cele mai active pericole în domeniu au fost și sunt încă structurile de tip mafiot de origine rusă, care acționează pe arii extrem de întinse, precum și cele albaneze care controlează zona balcanică. Migrația ilegală a devenit o afacere de miliarde, grupările criminale și cele teroriste au preluat controlul acestui fenomen, au introdus elemente organizatorice noi.

Terorismul internațional a devenit un flagel mondial, poate fi considerat chiar provocarea fundamentală a acestui început de mileniu. Motivarea de bază a terorismului este câștigarea recunoașterii internaționale și captarea atenției opiniei publice. Deși este greu de acceptat de către lumea civilizată, fenomenul terorist a devenit o realitate cu implicații globale greu de prevenit și gestionat. Terorismul internațional se impune ca antipod al dezvoltării civilizaționale, ca o contradicție a diferitelor nivele de dezvoltare. Deschiderea frontierelor, garantarea libertății de mișcare, liberalizarea schimburilor de mărfuri și servicii, circulația rapidă a informațiilor au permis terorismului și crimei organizate efectuarea unui salt important din punctul de vedere al sferelor de acțiune și din cel conceptual. Organizațiile teroriste și criminale și-au adaptat rapid structura, metodele și mijloacele utilizate la noile realități, au diversificat formele de pregătire a personalului și au asigurat o mai pronunțată conspirativitate rețelelor, membrilor și activităților.

Fenomenul terorismului internațional reprezintă un punct central pe agenda reunirii celor mai importante organizații internaționale și regionale, de la ONU, NATO, UE și G-8 până la Consiliul miniștrilor arabi de Interne. Amenințările la adresa climatului de securitate din Europa de Sud-Est și îndeosebi, la adresa statelor angajate fără rezerve în lupta terorismului internațional, crimei organizate și proliferării armelor de distrugere în masă vor persista din cauza discrepanțelor de ordin logistic dintre state în ceea ce privește securizarea granițelor, lacunele legislative sau imperfecțiunilor aplicării cadrului juridic din domeniul contraterorist și al combaterii criminalității transfrontaliere, insuficienței măsurilor adoptate pentru blocarea finanțării terorismului

și accesului grupurilor extremiste la substanțe chimice și biologice, dispozitive și tehnologii nucleare, mijloace moderne de comunicare³⁷.

Pericolul cauzat de terorism păcii și securității internaționale a devenit o realitate tragică și brutală în ziua de 11 septembrie 2001. Atacurile teroriste din 11 septembrie ne-au avertizat că această calamitate s-a răspândit în întreaga lume. Evenimentele recente, de asemenea, ne-au concentrat atenția asupra noilor riscuri: atacuri de proporții cu arme chimice, biologice și radioactive. Astfel, terorismul, prin modul său de manifestare, se transformă într-un fenomen global al mediului de securitate internațional. Reacția comunității internaționale împotriva terorismului cuprinde întreaga gamă de acțiuni: politice, diplomatice, economice și militare, fiind îndreptate atât asupra cauzelor, cât și asupra efectelor acestora.

O nouă provocare în plan global la începutul anului 2020 a vestit despre o nouă fază în evoluția umanității. Pandemia provocată de noul coronavirus reprezintă criza globală de sănătate definitorie și una dintre cele mai mari provocări de după cel de-al Doilea Război Mondial. De la apariția acestei pandemii și răspândirea sa pe toate continentele, au apărut un șir de întrebări asupra securității naționale, regionale și internaționale. În această perioadă de criză, statele lumii trebuie să colaboreze pentru a încetini răspândirea virusului, pentru a consolida sistemele de sănătate și pentru a atenua efectele sociale și economice ale pandemiei. În condițiile crizei COVID-19, cooperarea internațională este una esențială.

Concluzie. Conceptul de securitate implică din ce în ce mai mult o lume fără granițe, în care securitatea internă și cea externă nu mai sunt separate și trebuie să fim conștienți de ponderea redusă a statelor luate în mod individual, atunci când abordăm aspectele securității și cele ale rolului crescând al organizațiilor internaționale. Acesta reprezintă principalul fenomen care influențează mediul de securitate contemporan, atât în ceea ce privește geneza noilor riscuri, cât și apariția de diferite oportunități. În acest mediu, niciun stat nu se poate izola sau rămâne neutru, niciun stat nu este la adăpost și niciunul nu trebuie să rămână în afara proceselor globale. Amenințările la nivel național s-au schimbat, implicând acum acțiuni ale unor actori nonstatali, care duc la proliferarea unor fenomene precum crima organizată, traficul de droguri, terorismul etc. Conflictelor interstatale, degradarea mediului înconjurător, masele mari de refugiați constituie, la rândul lor, noi riscuri. Totodată, din ce în ce mai vizibil, se manifestă transferul de civilizație material și spiritual de la marile puteri către țările mai puțin dezvoltate. Astăzi, securitatea națională necesită o raportare permanentă la

---

³⁷ Ene, D. *Amenințări la adresa păcii și securității în epoca contemporană*. Accesibil la: <http://www.arduph.ro/domenii/protectie-persoane-si-bunuri/in-caz-de-conflict-armat/amenintari-la-adresa-pacii-si-securitatii-in-epoca-contemporana/> [Vizitat 24.09.2021].

diferite tipuri de amenințări din mediul extern: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, crima organizată, migrația ilegală, insecuritatea frontierelor, conflictele, pandemiile și altele. Orice demers național de proiectare a unei strategii de securitate va trebui să țină cont de complexitatea și fluiditatea mediului actual internațional de securitate.

Securitatea internațională tinde tot mai mult să-și manifeste caracterul indivizibil, iar comunitatea internațională este tot mai conștientă de răspunderile ce îi revin.

Globalizarea profilează o șansă reală de dezvoltare, însă aceasta depinde de capacitatea statelor de a exploata eficient aceste oportunități, în caz contrar, țările care nu răspund acestor exigențe riscă să piardă șansa de a beneficia de efectele pozitive ale globalizării. În contextul acestei configurații a scenei globale, regiuni întregi sunt afectate de stări de tensiune, instabilitate și conflict, de sărăcie. Sfârșitul Războiului rece a accelerat globalizarea. Statele lumii sunt într-o interdependență și o interacțiune economică ce se dezvoltă pe zi ce trece.

Sarcini de autoevaluare:

1. Interpretați noțiunea de „amenințare la adresa securității internaționale”.
2. Determinați și argumentați gradul de risc al fiecărui tip de amenințare.
3. Analizați și estimați tipologia amenințărilor la adresa securității internaționale.
4. Evaluați noile amenințări asupra păcii și securității internaționale.

Teme pentru lucrul individual:

1. În baza clasificărilor prezentate, estimați tipologia amenințărilor la adresa securității internaționale.
2. Argumentați gradul de risc al fiecărui tip de amenințare.
3. Identificați noțiuni de „amenințare la adresa securității internaționale”.
4. Evaluați noile amenințări asupra păcii și securității internaționale.
5. Proiectați într-un tabel amenințările intenționale și structurale.
6. Analizați perspectivele prevenirii și soluționării noilor amenințări prin dezvoltarea capacităților de cercetare și analiză a principalelor probleme de securitate.
7. Evaluați obiectiv riscurile și amenințările de securitate, identificați mijloacele de prevenire și combatere, stabiliți cadrul de colaborare internațională.

Bibliografie selectivă:

1. Alexandrescu, Gr. *Amenințări la adresa securității*. București, 2004. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/amenintari_la_adresa_securitatii.pdf [Vizitat 24.09.2021].
2. Balaban, C. Gh. *Securitatea și dreptul internațional, Provocări la început de secol XXI*. București: C.H. Beck, 2006, p. 318.
3. Buzan, B. *Popoarele, statele și teama*. Chișinău: Cartier, 2012.

4. Chiba, M. *Noi amenințări la adresa securității globale*, p. 110. Accesibil la: <http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/179/178> [Vizitat 24.09.2021].
5. Ene, D. *Amenințări la adresa păcii și securității în epoca contemporană*. Accesibil la: <http://www.arduph.ro/domenii/protectie-persoane-si-bunuri/in-caz-de-conflict-armat/amenintari-la-adresa-pacii-si-securitatii-in-epoca-contemporana/> [Vizitat 24.09.2021].
6. Frunzeti, T. *Globalizarea securității*. București: Ed. Militară, 2007, pp. 106-115.
7. Mureșan, L. Pop, A., Bonciu, F. *Studiul nr.4 – Politica europeană de securitate și apărare – element de influențare a acțiunilor României în domeniul politicii de securitate și apărare*. Institutul European din România – Studii de impact (PAIS II), București, 2004.

Tema 4. INSTITUȚII ȘI ORGANIZAȚII DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ

Conținuturi:

- 4.1. Rolul și importanța instituțiilor și a organizațiilor de securitate internaționale
- 4.2. Evoluția instituțiilor și organizațiilor internaționale de securitate
  - 4.2.1. Organizația Națiunilor Unite (ONU)
  - 4.2.2. Alianța Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)
  - 4.2.3. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)
  - 4.2.4. Uniunea Europeană (UE)

Obiective de referință:

- să determine procesul de constituire a instituțiilor și a organizațiilor de securitate internațională;
- să argumenteze rolul instituțiilor și al organizațiilor de securitate internațională;
- să estimeze cooperarea la nivel internațional și regional a instituțiilor și organizațiilor de securitate internațională;
- să stabilească legătura dintre rezultatele pe termen lung și pe termen scurt a cooperării dintre instituțiile și organizațiile de securitate internațională.

Termeni-cheie: instituții de securitate, organizații internaționale, securitate, sistem mondial; capacități de apărare, alianțe.

Repere de conținut:

4.1. Rolul și importanța instituțiilor și a organizațiilor internaționale de securitate

Instituțiile și organizațiile internaționale de la primele forme de manifestare și până în prezent demonstrează o evoluție ascendentă, atât cantitativă, cât și calitativă, reprezentând elemente relativ noi ale sistemului mondial. Acestea au luat naștere în secolului al XIX-lea și au devenit importante în cursul următorului secol, iar după anul 1945, numărul lor a crescut semnificativ, în special la nivel regional și subregional. În ultima jumătate a secolului al XX-lea, organizațiile internaționale s-au proliferat și extins considerabil, constituindu-se, astfel, un complex de organizații, care prin efort comun au contribuit la soluționarea multiplelor probleme. Riscurile, amenințările și

provocările cu care se confruntă lumea modernă astăzi determină necesitatea de a eficientiza conlucrarea statelor naționale cu instituțiile și organizațiile de securitate internațională.

Primele organizații internaționale au fost comisiile fluviale: Comisia Centrală a Rinului (1815) și Comisia Europeană a Dunării (1856), fiind urmate de o serie de uniuni administrative. Drept consecință a Primului Război Mondial se înființează Liga Națiunilor. Cel de-al Doilea Război Mondial conduce spre eșecul Ligii Națiunilor, însă impune necesitatea cooperării internaționale pentru prevenirea de noi conflicte mondiale. Carta Națiunilor Unite (San Francisco, 26 iunie 1945) a fost elaborată ținându-se seama de lecția Ligii Națiunilor, păstrându-se și dezvoltându-se principiile, dar regândind complet structurile, funcționarea și competențele. Acestea au pus bazele ONU – organizație internațională interguvernamentală cu vocație universală³⁸.

Organizațiile internaționale guvernamentale, numărul cărora constituie circa 500 de organizații, constituie un cadru favorabil pentru dezvoltarea relațiilor dintre statele-membre, pentru coordonarea activităților spre anumite scopuri. De asemenea, organizațiile internaționale au cunoscut o dezvoltare rapidă, atât sub aspect numeric, cât și al perfecționării structurii, metodelor și mijloacelor necesare pentru desfășurarea activităților, proces care s-a desfășurat sub presiunea unor cauze politice, economice și sociale. Structura și organizarea instituțiilor și organizațiilor internaționale la începuturi era simplă, ulterior ele au devenit din ce în ce mai complexe, pentru a putea acoperi multitudinea de aspecte ale cooperării internaționale. Astfel, instituțiile și organizațiile internaționale reprezintă „o asociație de state constituită printr-un tratat, cu o constituție și organe comune ce posedă o personalitate juridică distinctă de cea a statelor membre”. Crearea unei organizații internaționale se organizează printr-un act de voință a statelor ținându-se cont de normele principale ale dreptului internațional, fără a dispune de un teritoriu propriu și, în această situație se manifestă pe teritoriile statelor membre, în condițiile în care o organizație internațională dispune de o personalitate juridică internațională.

Evident că instituțiile și organizațiile internaționale nu se pot crea fără voința statelor care vor hotărî tot ce ține de bugetul și contribuția financiară a tuturor membrilor, cât și reprezentarea acestor organe de conducere. Tot așa statele respective pot bloca luarea unor decizii în situația că nu se respectă regula unanimității dacă aceasta este prevăzută în statut. Existența și forța unei organizații internaționale sunt determinate de natura și dispozițiile tratatului constitutiv, competențele specifice și implicite, angajamentele asumate, regulile și sancțiunile survenite, modalitățile de

---

³⁸ Jura, C. *Organizații internaționale interguvernamentale*. București: Editura C.H.Bek, 2013, p. 5.

cooperare și caracterul permanent al activității lor. Fiecare organizație internațională dispune de organe proprii. Astfel, organizațiile internaționale reprezintă un fenomen caracteristic epocii actuale, fiind o componentă majoră a relațiilor internaționale, chemată să contribuie la dezvoltarea înțelegerii și colaborării între state, la asigurarea păcii și securității în lume. Prin urmare, împreună cu statele, organizațiile internaționale sunt subiecți de drept ce creează și păstrează ordinea juridică internațională.

Mai multe studii ce țin de instituțiile și organizațiile internaționale de securitate regăsim în publicațiile științifice din România. Autorii Vasile Popa și Alexandra Sarcinschi se axează pe asemenea subiecte precum: *Organizațiile internaționale de securitate. Statutul și rolul acestora în sistemul mondial* în care autorii analizează diverse aspecte prin ce se disting organizațiile internaționale de securitate de celelalte organizații. Organizațiile internaționale de securitate își au originile în consensul statelor de a coopera în probleme de reducere a violenței și realizare a păcii și securității, prin folosirea unei largi game de acorduri și mecanisme.

În acest context, autorii afirmă că există cel puțin patru seturi de sarcini pe care organizațiile internaționale de securitate le pot îndeplini: 1. promovarea dialogului de securitate și gestionarea crizelor ca sarcini de bază destinate stabilirii și/sau menținerii păcii; 2. crearea de sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce, destinate reducerii pericolelor ce decurg din activitățile militare, sau pe capacități comune pentru misiuni de pace; 3. promovarea standardelor democratice și respectarea drepturilor omului ca scopuri în sine; 4. promovarea securității prin mecanisme economice, întărind atât prosperitatea, cât și interdependența actorilor, și prin abordări cooperative ale riscurilor și provocărilor, inclusiv terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Autorii studiului *Perspective în evoluția organizațiilor internaționale de securitate* sunt de părerea că analiza statutului și rolului organizațiilor internaționale de securitate poate fi realizată din perspectiva durabilității și eficienței. Durabilitatea se referă la persistența peste timp a modelelor de comportament, ce reflectă conformarea rutinizată la regulile organizației, iar eficiența la comportamentul actorilor ghidați de regulile și normele acesteia. Astfel, aceste două criterii operaționalizează importanța instituțională a organizației, în fapt, fiind vorba, pe de o parte, despre capacitatea organizației de a rezista în fața provocărilor externe, iar pe de altă parte, despre gradul de respectare a regulilor și normelor de către membrii săi. Din punctul de vedere al teoriei aplicate în analiza organizațiilor internaționale, realismul și neorealismul nu acordă importanță existenței organizațiilor internaționale de securitate, acestea fiind considerate doar modalități de camuflare a intereselor statelor sau forumuri necesare obținerii acordului asupra anumitor aspecte

de securitate al statelor mai slabe. De asemenea, se consideră că organizațiile internaționale nu au nicio influență asupra comportamentului marilor puteri, acestea din urmă preferând acțiunea unilaterală.

Nevoia de cooperare se resimte cel mai mult în domeniul securității. Intensificarea procesului de globalizare conduce la accentuarea incertitudinii asupra viitorului securității internaționale. Extinderea securității și a democrației constituie o trăsătură fundamentală a mediului internațional de securitate. Natura complexă a amenințărilor, riscurilor și pericolelor cu care ne confruntăm necesită o abordare coordonată și utilizarea unor resurse ce nu mai pot fi puse la dispoziție chiar și de cele mai puternice state. Globalizarea îi determină și pe factorii decizionali să-și concentreze atenția asupra caracteristicilor sistemelor de colaborare globală, a noilor amenințări și vulnerabilități care se produc în legătură cu potențialele pericole ce se pot transforma într-un adevărat război. Problematika instituțiilor și organizațiilor internaționale de securitate se situează în centrul discuțiilor comunității internaționale. Este extrem de greu de a face o diferențiere clară între organizațiile internaționale de securitate și cele de alt tip, deoarece însăși definirea domeniului securității ridică mari semne de întrebare. Odată cu schimbările intervenite în mediul de securitate, se modifică și caracteristicile securității. Prin urmare, organizațiile internaționale de securitate sunt o parte structurală activă, uneori decisivă, a mediului transnațional al politicii mondiale. Dezvoltarea componentei de securitate se constată în cadrul mai multor organizații internaționale. Prin urmare, se produce extinderea organizațiilor internaționale, se adaptează noi metode și instrumente de luptă împotriva pericolelor și amenințărilor la adresa securității naționale, zonale, regionale și globale pentru consolidarea statutului și rolului instituțiilor și organizațiilor internaționale.

4.2. Evoluția instituțiilor și organizațiilor internaționale de securitate

Printre subiecții de o importanță deosebită ai relațiilor internaționale se consideră instituțiile și organizațiile de securitate internațională. Acestea reprezintă o formă stabilă, bine structurată. Accentuarea interdependențelor dintre state a condus la studierea și găsirea unor modalități cât mai adecvate de conciliere a unor interese deseori divergente, de organizare și ordonare a relațiilor internaționale. Necesitatea instituționalizării relațiilor dintre state este generată, în primul rând, de raportul dintre interdependențele globale și interdependența națiunilor participante la viața internațională, raport care face necesară crearea unui cadru propice pentru colaborarea dintre statele respective. În al doilea rând, desfășurarea relațiilor internaționale pe baze

instituționale poate contribui la democratizarea raporturilor dintre state, cerință obiectivă a epocii noastre³⁹.

O instituție sau o organizație internațională definește o structură compusă din elemente cultural-cognitive comune. Aceste structuri sunt reglatoare care reglementează și furnizează stabilitate și semnificație. Instituțiile și organizațiile operează la niveluri multiple de autoritate – de la sistemul global la relații locale. Au o conotație de stabilitate și se opun procesului de schimbare – atât celor de creștere cât și celor discontinue. Instituțiile și organizațiile impun restricții prin definirea unor granițe legale, morale și culturale ce delimitează activitățile legitime de cele nelegitime. Intervin în diferende economice, sociale și militare. Intervenții la nivel diplomatic prin embargo sau prin conflict deschis militar⁴⁰.

În opinia lui Mark Schuman, apariția instituțiilor și a organizațiilor, ca „impulsul necesar pentru crearea unei instituții internaționale, constă în elaborarea, recunoașterea și numirea unei probleme de fond” (război, pace, criza economică), la care nicio instituție existentă până atunci nu oferea un repertoriu satisfăcător de răspunsuri. Stări normale ale instituțiilor și organizațiilor internaționale se consideră stabilitatea și inerția, iar actorii organizaționali sunt în funcție de ceea ce înseamnă aceste instituții: state, corporații transnaționale sau organizații neguvernamentale.

Instituțiile și organizațiile internaționale reacționează în mai multe feluri la presiunile internaționale. Mediile internaționale influențează și delimitează strategiile. Există cinci tipuri de strategii general-valabile de care dispune fiecare instituție sau organizație⁴¹:

- supunerea, conformarea cu regulamentele este tipul de strategie cel mai întâlnit;
- compromisul, satisfacerea parțială sau negocierea;
- evitarea, efortul de a ascunde și de a proteja anumite părți, actori ai organizațiilor sau instituțiilor, de necesitatea supunerii cerințelor impuse;
- nesupunerea – apare când normele și interesele instituției sau ale organizației-țintă se deosebesc substanțial de cele ale organizațiilor și instituțiilor care încearcă să le impună anumite cerințe (ex. Transnistria care și-a proclamat independența nerecunoscută de nimeni, dar funcționează administrativ pe baza grupurilor de interese);
- manipularea – desemnează încercarea intenționată de a capta influența sau a controla mediul instituțional sau organizațional.

---

³⁹ *Teme introductive în Relațiile Internaționale*. București, 228 p.

⁴⁰ Miu, D. *Instituții și organizații internaționale*. Accesibil la: https://www.academia.edu/7396969/Organizatii_si_Institutii_Internationale [Vizitat 24.10.2021].

⁴¹ Miu, D. *Op. cit.*

Prin urmare, strategiile se referă, în principal, la acele acțiuni care determină dezvoltarea, supraviețuirea sau dispariția unor organizații sau instituții. Strategiile generale reprezintă procesul prin care astfel de tipuri/acțiuni sunt proiectate și puse în aplicare. Acest proces este esențial pentru succesul în timp al oricărei organizații sau instituții, indiferent de modul în care definim termenul de „succes”. Pentru cei care conduc organizațiile și instituțiile, strategia implică un număr mare de analize și activități, iar înțelegerea și utilizarea acestora reprezintă abilități extrem de importante care stau la baza succesului organizațiilor și instituțiilor.

Pentru a elabora strategii, conducătorii organizațiilor și instituțiilor trebuie să înțeleagă atât provocările și amenințările din mediul extern, cât și resursele și capacitățile existente în organizație/instituție. Responsabilii din instituții și organizații trebuie să fie pregătiți să acționeze pe baza unor informații care nu întotdeauna sunt complete și a unor predicții aproximative asupra unui viitor cvasinecunoscut. Ei trebuie să fie în măsură să găsească noi surse de inovație care să corespundă modului în care operează și să fie capabili să pună în aplicare strategia stabilită, să producă schimbările impuse de aceasta pentru a-și atinge obiectivele pe termen lung.

Organizațiile internaționale reprezintă elemente relativ noi ale sistemului mondial. Acestea au luat naștere în secolul al XIX-lea și au devenit importante în cursul următorului secol, iar după anul 1945, numărul lor a crescut semnificativ, în special la nivel regional și subregional. În ultima jumătate a secolului al XX-lea, organizațiile internaționale s-au proliferat și extins considerabil, constituindu-se, astfel, un complex de organizații⁴².

De la apariția primelor forme de organizații internaționale, modificările caracteristicilor mediului de securitate au determinat și transformarea acestora, în special în cazul celor care activează în domeniul securității. Perioada sfârșitului de secol XX și începutului de secol XXI a influențat și a modificat considerabil profilul organizațiilor internaționale de securitate, atât din punctul de vedere al adaptării strategiilor la provocările mediului de securitate (NATO, UE, ONU, OSCE etc.), cât și al sporirii numărului de membri (NATO și UE). În lupta împotriva terorismului internațional, organizații precum Uniunea Europeană, Organizația Națiunilor Unite sau Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa nu s-au rezumat doar la elaborarea unor documente, ci au analizat și au implementat modalități de cooperare în lupta împotriva terorismului internațional, în timp ce altele (CSI, GUAM, CENCOOP,

---

⁴² Șiman, A. Impactul organizațiilor internaționale (caz ONU) asupra dezvoltării dreptului internațional cutumiar. În: *Revista Națională de Drept*, 2017, nr.4, p. 52

SEECF etc.) nu și-au mai făcut auzită vocea pe scena internațională cu aceeași forță ca în anii precedenți⁴³.

Fie că este vorba despre ONU, fie despre UE, organizațiile internaționale nu reprezintă nicio continuare cu alte mijloace a politicilor de forță tradiționale, după cum afirmă unii teoreticieni, parafrazându-l pe Clausewitz, nici expresia unui proces de evoluție la un nou nivel, acela al superstatului global sau regional. Astfel, organizațiile internaționale permit statelor să abordeze împreună problemele comune, în cadrul unui proces decizional colectiv, chiar dacă unele dintre ele, de fapt, divid în loc să unifice. Cooperarea internațională multilaterală constituie fundamentul unui sistem mondial stabil. În prezent, în domeniul securității este resimțită o nevoie acută de o astfel de cooperare, dat fiind faptul că natura complexă a amenințărilor cu care ne confruntăm necesită o abordare coordonată și utilizarea unor resurse, ce cu greu pot fi puse la dispoziție de către un singur guvern. Din aceste motive, problematica organizațiilor internaționale de securitate trebuie să reprezinte unul dintre punctele centrale ale dezbaterilor ce se desfășoară în comunitatea internațională⁴⁴.

Cu toate că principalele instituții și organizații internaționale de securitate trec printr-o perioadă caracterizată de nevoia de restructurare, importanța existenței și activității lor pentru stabilitatea și securitatea lumii nu a scăzut. Putem afirma că, dacă va fi îndeplinită condiția adaptării eficiente la caracteristicile mediului de securitate – ceea ce presupune crearea unor noi doctrine, metode și instrumente de luptă împotriva pericolelor și amenințărilor la adresa securității naționale, zonale, regionale și globale, în perioada următoare, statutul și rolul instituțiilor și organizațiilor internaționale se va consolida.

Organizațiile internaționale sunt delegate cu responsabilități suprastatele în domenii precum pacea și securitatea internațională, garantarea și respectarea drepturilor omului, democrația, diplomația internațională.

Diversitatea scopurilor, a competențelor, a participărilor și a organizațiilor interne îndreptățesc afirmația că organizațiile internaționale contemporane prezintă un înalt grad de eterogenitate (dispersare). Prin urmare, este firesc că și procesele de constituire ale organizațiilor internaționale să difere substanțial de la un caz la altul. Există totuși un punct de convergență al tuturor acestor procese: adoptarea unui act constitutiv al organizației.

Organizațiile internaționale sunt create prin voința și pentru realizarea intereselor statelor implicate în diverse acțiuni regionale ori universale. La inițiativa unuia sau a

---

⁴³ Popa, V., Sarcinschi, A. *Perspectivile în evoluția organizațiilor internaționale de securitate*. București: Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2007, pp. 5-6.

⁴⁴ *Ibidem*.

mai multor state, în cadrul unor lucrări pregătitoare ori al unor conferințe, se obține mai întâi acordul de principiu pentru construirea unei organizații, urmând apoi negocieri pentru adoptarea actului constitutiv a cărui denumire poate varia:

Tratat: NATO; UE; **Pact:** Liga Națiunilor. Pactul Andin; **Carta:** ONU, OMC, OSA, QUA, CSI, OIF; **Act constitutiv:** UNESCO, UA, **Statut:** FMI, OMS.

Mai jos sunt prezentate pe scurt principalele organizații de securitate: ONU, NATO, OSCE, UE:

4.2.1. Organizația Națiunilor Unite (ONU)

Organizația Națiunilor Unite a fost înființată la 26 iunie 1945 și devenită efectivă la 24 octombrie 1945. Principalul scop al ONU este menținerea păcii și securității internaționale și promovarea cooperării economice, sociale, culturale și umanitare. În ceea ce privește pacea și securitatea internațională, de la crearea sa, ONU a fost adesea chemată să prevină disputele ce s-ar fi putut transforma în conflicte armate, să convingă părțile opozante să folosească masa de discuții, și nu forță armată, sau să ajute la restabilirea păcii în cazul declanșării vreunui conflict. În cursul anilor '90, au apărut schimbări majore în pattern-urile conflictului, peste 90% dintre conflicte desfășurându-se în interiorul statelor, și nu între ele. Din acest motiv, ONU a reconstruit o nouă gamă de instrumente, accentuând prevenirea conflictelor, adaptând continuu operațiunile de menținere a păcii, implicând organizațiile internaționale și întărind construirea păcii postconflictuale. Confruntat cu conflicte caracterizate de violență etnică (în Somalia, Rwanda și fosta Iugoslavie), Consiliul de Securitate al ONU a renunțat la desfășurarea operațiunilor între anii 1995 și 1997, însă crizele profunde din Congo, Africa Centrală, Timorul de Est, Kosovo, Sierra Leone și Etiopia-Eritreea au determinat, în ultimii ani, reluarea misiunilor de menținere a păcii. Experiența anilor trecuți a făcut ca ONU să se concentreze mai mult ca niciodată pe construirea păcii și pe sprijinirea structurilor ce o vor consolida. Tot această experiență a arătat că menținerea păcii, în sensul evitării conflictului militar, nu este suficientă pentru stabilirea unei păci sigure; o asemenea securitate poate fi realizată numai prin ajutorul acordat țărilor pentru a favoriza dezvoltarea economică, justiția socială, protecția drepturilor omului, buna guvernare și desfășurare a procesului democratic⁴⁵.

O altă coordonată importantă a activității ONU este susținerea dezvoltării economice și sociale a statelor lumii. Deși aproape toți indivizii umani asociază această organizație cu problemele păcii și securității, ONU se ghidează după următorul principiu:

---

⁴⁵ Popa V., Sarcinschi, A. *Perspectivile în evoluția organizațiilor internaționale de Securitate*, pp. 22-23.

pacea și securitatea durabilă sunt posibile numai dacă este asigurată bunăstarea economică și socială a oamenilor din toată lumea. Multe dintre transformările economice și sociale globale din ultimele cinci decenii au fost semnificativ influențate de activitatea ONU, ce și-a asumat rolul de centru mondial pentru construirea încrederii și a stabilit prioritățile și scopurile cooperării internaționale pentru a asista țările în tranziție și a dezvolta un mediu economic global de susținere.

În același timp, fiecare agenție ONU este implicată într-o anumită măsură în protecția drepturilor omului. În timp, ONU a extins gradual legea, pentru a cuprinde standardele specifice femeilor, copiilor, persoanelor cu handicap, minorităților, muncitorilor emigranți și altor grupuri vulnerabile, acum protejate de practicile discriminatorii. Acțiunile ONU în sprijinul drepturilor omului se înscriu în zona campaniilor educaționale și a programelor naționale de instruire și consultanță tehnică. În ultimul deceniu, războaiele civile au devenit o cauză centrală a situațiilor de criză și, de când a coordonat pentru prima dată operațiunile de asistență umanitară în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial, ONU a fost însărcinată de comunitatea internațională să răspundă la dezastrele naturale sau produse de om ce depășesc capacitatea autorităților naționale. Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați oferă protecție internațională și asistență pentru peste 22 mil. de refugiați, în timp ce Programul Mondial pentru Hrană furnizează o treime din asistența de urgență. De asemenea, ONU încearcă și reducerea vulnerabilității țărilor la dezastre, prin Programul pentru Dezvoltare, ce acționează pe două fronturi: pe de o parte, asistența imediată acordată victimelor, iar pe de altă parte, strategiile de prevenire a apariției urgențelor. Strategiile de prevenire a conflictelor și dezastrelor se adresează cauzelor de bază ale războiului într-o manieră comprehensivă. Ele favorizează securitatea, creșterea economică, guvernarea democratică și respectul pentru drepturile omului – ceea ce rămâne cea mai bună protecție împotriva dezastrelor naturale sau provocate de om. Carta ONU stabilește trei institutii importante de conducere, cea mai mare e „Adunarea Generală a ONU”, apoi „Consiliul de Securitate” și „Secretariatul General al ONU” (fiind cea mai importantă).

4.2.2. Alianța Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)⁴⁶

Procesul de constituire a NATO a început cu Tratatul de la Bruxelles, în martie 1948, când cinci state ale Europei Occidentale – Belgia, Franța, Luxemburg, Olanda și Marea Britanie – își exprimau hotărârea de a constitui un sistem comun de apărare și

---

⁴⁶ Străuțiu, E. *Teme introductive în relațiile internaționale*. Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2007. ISBN 978-973-739-502-3, pp. 91-93.

de a-și întări relațiile, astfel încât să poată rezista unor provocări de natură ideologică, politică și militară, ce le-ar fi putut amenința securitatea. Au urmat negocieri cu Statele Unite ale Americii și Canada, în scopul de a crea o alianță unică a Atlanticului de Nord, fondată pe garanții de securitate și aranjamente mutuale între Europa și America de Nord. Danemarca, Islanda, Italia, Norvegia și Portugalia au fost invitate să participe la acest proces. Negocierile s-au finalizat, în aprilie 1949, prin semnarea la Washington a Tratatului Organizației Atlanticului de Nord. Grecia și Turcia au aderat la Alianța Atlanticului de Nord în anul 1952. Republica Federală Germania se alătură Alianței în anul 1955 (când și-a redobândit independența, până atunci aflându-se sub protectorat anglo-american), iar Spania devenea și ea membră în 1982.

Țările membre NATO în prezent sunt: Belgia, Canada, Danemarca, Franța, Germania, Grecia, Islanda, Italia, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, Regatul Unit al Marii Britanii, Republica Cehă, Bulgaria, Slovenia, Slovacia, Estonia, Letonia, Lituania, România, Croația, Spania, Statele Unite ale Americii, Turcia, Ungaria, Albania, Muntenegru, Macedonia de Nord. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord a fost actor, în timpul Războiului rece, într-o succesiune de crize care amenințau securitatea internațională.

NATO continuă să îndeplinească următoarele misiuni fundamentale de securitate⁴⁷:

- furnizarea unei baze indispensabile pentru stabilitatea climatului de securitate în Europa, fondat pe dezvoltarea instituțiilor democratice și pe voința de a soluționa diferendele în mod pașnic;
- constituirea unui forum transatlantic pentru consultări între aliați asupra oricărei chestiuni care le-ar afecta interesele, mai ales în cazul unor evenimente ce prezintă un risc pentru securitatea lor;
- furnizarea mijloacelor de descurajare sau de apărare împotriva oricărei forme de agresiune vizând teritoriul unui stat membru al NATO;
- păstrarea unui echilibru strategic în Europa.

Tratatul Atlanticului de Nord se conformează spiritului Cartei Națiunilor Unite și își derivă legitimitatea din această Cartă. În cadrul Tratatului, țările membre se angajează să-și mențină și să-și dezvolte capacitățile de apărare, individual și colectiv, oferind baza pentru planificarea apărării colective. Un alt articol al Tratatului se referă la cadrul de lucru pentru consultări între țările membre, ori de câte ori una dintre ele își simte securitatea amenințată.

---

⁴⁷ Străuțiu, E. *Teme introductive în relațiile internaționale*, pp. 93-97.

Articolul 5 se referă la dreptul la apărare colectivă, așa cum este prevăzut în Carta Națiunilor Unite. El stipulează că un atac armat asupra unuia sau a mai multor membri NATO va fi considerat ca fiind un atac împotriva tuturor membrilor.

Admiterea de noi membri în cadrul Alianței corespunde articolului 10 al Tratatului, care stipulează că alte state europene care sunt în măsură să urmeze principiile Tratatului și să contribuie la securitatea nord-atlantică pot fi invitate la aderare. După recenta aderare (2020) a Macedoniei de Nord, conducătorii Alianței au afirmat că ușile rămân deschise pentru alte țări.

4.2.3. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) este o organizație pentru securitate. OSCE se concentrează asupra prevenirii conflictelor, administrării crizelor și reconstrucției postconflictuale. Este formată din 57 de țări participante din Europa, Mediterană, Caucaz, Asia Centrală și America de Nord, acoperind spațiul emisferei nordice „de la Vancouver la Vladivostok”. Această organizație este rezultatul destinderii dintre SUA și URSS în anii '70 ai secolului XX și au decis ca în locul conflictelor să se negocieze.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa a apărut în anii '70, inițial sub numele de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), ce a funcționat ca un proces de conferințe și reuniuni periodice. Evoluțiile pe planul securității europene apărute în anii '90 au impus schimbări fundamentale atât în ceea ce privește structura și caracterul instituțional al procesului început odată cu semnarea Actului Final de la Helsinki (1975), cât și în rolul acestuia. Conferința la nivel înalt de la Budapesta (1994) a hotărât adoptarea denumirii de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)⁴⁸.

Prin urmare, OSCE-ul a cunoscut transformări substanțiale, ca urmare a faptului că a devenit tot mai evident că nicio instituție europeană nu-și poate asuma de una singură gestionarea întregului complex de probleme cu care se confruntă continentul.

La etapa actuală, OSCE încă se mai află în faza de definire a instituției identității de securitate europeană, bazată pe patru elemente: geopolitic, funcțional, normativ și operațional. În această privință, avantajele OSCE rezidă în: abordarea atotcuprinzătoare a securității (militară, politică, economică și umană); participarea, pe bază de egalitate, a tuturor țărilor membre; principii, norme și valori comune; instrumente, mecanisme și experiență unică în domeniul diplomației preventive. Pe

---

⁴⁸ Popa, V., Sarcinschi, A. *Perspectivele în evoluția organizațiilor internaționale de Securitate*, pp. 27-28.

baza acestor elemente, OSCE acționează în sensul: consolidării valorilor comune și al asistării statelor membre în edificarea unor societăți democratice bazate pe statul de drept; prevenirii conflictelor locale, al restaurării păcii în zona de tensiune; al eliminării unor deficite reale și perceptibile de securitate și al evitării creării de noi diviziuni politice, economice sau sociale, obiectiv ce se realizează prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare⁴⁹.

4.2.4. Uniunea Europeană (UE)

Momentul care marchează punctul de pornire al procesului de unificare a Europei este semnarea la 18 aprilie 1951 a Tratatului de Constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, al cărei scop era acela de dezvoltare a zonelor de liber schimb și a piețelor comune ale țărilor semnatare: Franța, Germania, Italia, Belgia, Luxemburg și Olanda. Urmează constituirea unor noi comunități europene, economică și de apărare, iar procesul culminează cu semnarea Tratatului de la Maastricht (1992), care marchează trecerea de la cooperare economică, în contextul unei piețe unice, la realizarea unei integrări instituționale pluridimensionale. Tratatul privind Uniunea Europeană formulează o serie de obiective, prin îndeplinirea cărora urmează să se atingă un nou stadiu de integrare⁵⁰.

Încă din 1950, Comunitatea Europeană a dezvoltat legături economice puternice între statele membre și cu restul lumii. Dezvoltarea economică a Uniunii a fost acompaniată de contribuții substanțiale, către alte țări și regiuni, în ceea ce privește cooperarea pentru dezvoltare și reconstrucție și asistența umanitară. Comunitatea Europeană și țările membre furnizează astăzi mai mult de jumătate din fondurile de ajutor internațional umanitar și pentru dezvoltare, o treime din ajutorul global pentru Orientul Mijlociu, aproximativ 60% din fondurile pentru Federația Rusă și fostele țări URSS și 40% din efortul de reconstrucție al Bosniei-Herțegovina.

Pe lângă aspectul economic al ajutorului, este foarte important și cel politic, concretizat în: contribuția la menținerea păcii, folosind forța militară acolo unde este nevoie, și promovarea cooperării internaționale, a democrației și a drepturilor omului. Principalele cauze ale evoluției politice în aceste sensuri trebuie căutate în evenimentele de la sfârșitul anilor '80 ce au alterat forma Europei și a restului lumii, producând o schimbare majoră a intereselor strategice. Deși dezintegrarea URSS-ului și sfârșitul Războiului rece au eliminat pericolul unui atac masiv în Europa, situația din fosta Iugoslavie ne-a făcut mult mai conștienți de ceea ce înseamnă existența unui

---

⁴⁹ Popa V., Sarcinschi A. *Op. cit.* p. 38-40.

⁵⁰ *Ibidem*, pp. 25-27.

conflict major în vecinătate. Analiza acestor evenimente a dus la identificarea pericolului reprezentat de conflictele regionale atât pentru țările vecine, cât și pentru securitatea și stabilitatea internațională, pericol ce a înlocuit, în mare măsură, riscul de agresiune teritorială înțeles în mod tradițional⁵¹.

În acest context, liderii Uniunii Europene sunt toți de acord că UE trebuie să aibă capacitatea unor acțiuni autonome, dublate de forțe militare credibile, astfel încât să poată răspunde crizelor internaționale. Încă din octombrie 1970, statele membre au decis că este nevoie să coopereze între ele în ceea ce privește principalele politici internaționale. În 1986, Actul Unic European a instituționalizat această cooperare interguvernamentală, fără a-i schimba natura sau metodologia. În schimb, la Maastricht, membrii UE au integrat în Tratatul obiectivul unei politici externe comune, care, din 1993, a permis Uniunii să-și facă vocea auzită pe scena internațională, exprimându-și poziția în legătură cu conflictele armate, drepturile umane și alte principii și valori universale. Prevederile Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC) au fost revizuite prin Tratatul de la Amsterdam (1 mai 1999), în sensul îmbunătățirii eficienței și profilului politicii externe a Uniunii. Tratatul prevedea ca organizația să aplice o politică de securitate comună care ar acoperi toate problemele legate de securitate, inclusiv formularea graduală a unei politici comune de apărare – Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA), ca parte a PESC. Următorul Consiliu European (1999) a plasat managementul crizelor în centrul procesului de întărire a politicii europene de securitate și a declarat ca importante și misiunile umanitare și de salvare, precum și stabilirea și menținerea păcii. Fiecare Consiliu ce a urmat (Helsinki, Feira, Nisa etc.) a încercat să crească importanța existenței capacității Uniunii de a acționa autonom în managementul internațional al crizelor, acolo unde NATO nu este deja angajat, în conformitate cu principiile Cartei ONU și cu prerogativele prevăzute de Consiliul de Securitate al ONU⁵².

Concluzie. Instituțiile și organizațiile internaționale au apărut ca urmare a tendințelor obiective de dezvoltare a societății umane și a creșterii numărului și complexității problemelor pe care popoarele statelor lumii încearcă să le rezolve pe cale pașnică. Actualul context al securității naționale, regionale și internaționale este afectat tot mai mult de riscuri și amenințări complexe. Necesitatea unui dialog de securitate și gestionare a crizelor din partea organizațiilor și instituțiilor internaționale este tot mai necesar pentru menținerea păcii și stabilității în regiunile în care activează acestea. Prezentul și viitorul acestor instituții și organizații depinde de dezvoltarea și menținerea cooperării în toate dimensiunile securității, în cadrul și în afara instituției

---

⁵¹ I Popa, V., Sarcinschi, A. *Op. cit.*, pp. 25-27.

⁵² *Ibidem.*

sau organizației, cât și de extinderea acestora, încât să dispună în permanență de noi resurse pentru rezolvarea problemelor ce apar. Organizația Națiunilor Unite ca organizație internațională de securitate, a construit o nouă gamă de instrumente pentru prevenirea conflictelor, susține dezvoltarea economică și socială a statelor lumii, se implică în protecția drepturilor omului, răspunde la dezastrele naturale pentru a reduce vulnerabilitatea țărilor la dezastre. Alianța Nord-Atlantică este axată activ pe problematica cooperării, managementului crizelor și a prevenirii conflictelor, sprijină organizații internaționale, cum ar fi ONU și UE în misiuni de pace și stabilitate, se adaptează la exigențele noului mediu de securitate. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa se implică activ în sistemul multilateral de structuri de securitate în optimizarea cooperării regionale, ameliorarea funcționalității și sporirea eficacității structurilor sale pentru consolidarea valorilor comune și asistarea statelor membre în edificarea unor societăți democratice bazate pe statul de drept, prevenirea conflictelor, restaurarea păcii în zonele de conflict. Uniunea Europeană își dezvoltă capacitatea de a acționa autonom, se implică în managementul instituțional al crizelor, în prevenirea conflictelor, reconstrucție și stabilizare. Buna vecinătate, colaborarea și solidaritatea dintre organizațiile și instituțiile de securitate alcătuiesc pilonii principali în asigurarea securității democratice durabile, administrând probleme ce țin de controlul armelor, prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor, respectarea prevederilor dreptului internațional, diplomația preventivă etc.

Sarcini de autoevaluare:

1. Determinați procesul de constituire a instituțiilor și organizațiilor de securitate internațională.
2. Stabiliți legătura dintre rezultatele pe termen lung și pe termen scurt a cooperării dintre instituțiile și organizațiile de securitate internațională.
3. Argumentați rolul și importanța instituțiilor și al organizațiilor internaționale de securitate. Estimați cooperarea la nivel internațional și regional a instituțiilor și organizațiilor de securitate internațională.

Teme pentru lucru individual:

1. Rolul Organizației Națiunilor Unite în soluționarea problemelor de securitate internațională.
2. Precizați rolul Alianței Nord-Atlantice în protejarea libertăților și securității statelor membre prin mijloace politice și militare.
3. Proiectarea unui raport referitor la operațiunile de menținere a păcii ale ONU și rolul lor în contextul securității internaționale.
4. Analizați politica externă și de securitate a UE în menținerea păcii și consolidării securității internaționale.

5. Delimitați intervenția Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa în cazul existenței unui conflict sau a unei situații potențial conflictuale concrete.
6. Proiectați viitorul organizațiilor internaționale de securitate ONU, NATO, OSCE, UE.
7. Rolul NATO în gestionarea crizei COVID-19.
8. Identificați direcțiile prioritare de cooperare dintre Republica Moldova și ONU în vederea asigurării securității internaționale.

Bibliografie selectivă:

1. Barkin, Samuel J. *International Organization: Theories and Institutions*. Palgrave Macmillan. New York, 2013. (pagini 3-5, 29-40, 55-86, 97-120).
2. Jura, C. *Organizații internaționale interguvernamentale*. București: Editura C.H.Bek, 2013, p. 5.
3. Miu, D. *Organizații și instituții Internaționale*, 11 p. Accesibil la: https://www.academia.edu/7396969/Organizatii_si_Institutii_Internationale [Vizitat 24.09.2021].
4. Popa, V., Dolghin N. *NATO și UE. Determinări și finalități*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, pp.12-13.
5. Popa, V., Sarcinschi, A. *Perspective în evoluția organizațiilor internaționale de Securitate*. București: Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I" București, 2007. 47 p.
6. Străuțiu, E. *Teme introductive în relațiile internaționale*. Sibiu: Editura Universității "Lucian Blaga", 2007. 229 p. ISBN 978-973-739-502-3.
7. Șiman, A. Impactul organizațiilor internaționale (caz ONU) asupra dezvoltării dreptului internațional cutumiar. În: *Revista Națională de Drept*, 2017, nr.4, p. 52.
8. *Teme introductive în Relațiile Internaționale*. București. 228 p.
9. Troncotă, C. *Support de curs pentru disciplina Securitate internațională*, 2006.

Tema 5. MEDIUL INTERNAȚIONAL DE SECURITATE. ELEMENTE DE ANALIZĂ ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII

Conținuturi:

- 5.1. Schimbarea mediului de securitate în condițiile provocărilor globale
- 5.2. Securitate/insecuritate și globalizare
- 5.3. Principiile securității internaționale, modele și mecanisme

Obiective de referință:

- să definească noțiunea de „mediu de securitate”;
- să identifice principiile securității internaționale;
- să proiecteze modele de asigurare a securității internaționale în condițiile globalizării.

Termeni-cheie: mediul internațional, securitate, principii, proces, elemente, provocări globale, parteneriate.

Repere de conținut:

5.1. Schimbarea mediului de securitate în condițiile provocărilor globale

Mediul de securitate reprezintă o realitate contemporană care înglobează ansamblul condițiilor, proceselor și al fenomenelor politice, diplomatice, economice, sociale, culturale, militare, ecologice și informaționale, interne și internaționale, care condiționează nivelul de protecție a individului, a comunității, statului, a zonei, regiunii etc. pe timpul promovării propriilor interese. Prin prisma structurii sale, care este una extrem de complexă și datorită dependenței sale evolutive de multitudinea de factori obiectivi și subiectivi, determinarea trăsăturilor mediului actual de securitate impune o nouă abordare care să ia în considerare multiplele modificări ce au loc în toate domeniile vieții sociale. De asemenea, se produc schimbări importante în sistemul relațiilor internaționale în care mediul de securitate este caracterizat de un grad ridicat de instabilitate și imprevizibilitate și de un proces de transformare substanțială care generează consecințe nefaste ce pot afecta întreaga comunitate internațională.

Prin sintagma *mediu de securitate*, una destul de frecvent întrebuințată, este delimitat un concept relațional, ce presupune o adaptare și o ajustare permanentă a unui set de parametri interni (economico-sociali, politici, militari, juridici, culturali și morali) la condițiile mediului internațional, un proces cu o dinamică fluidă, orientat

spre prezervarea spațiului, idealurilor și valorilor comune și, totodată, punerea acestor elemente într-un echilibru stabil, neafectat de factori de risc sau de amenințări.

Mediul de securitate reprezintă o sintagmă complexă, formată din două cuvinte, *mediu* și *securitate*. În *Dicționarul explicativ al limbii române*, „mediul” este definit ca fiind natura înconjurătoare, alcătuită din totalitatea factorilor externi de apărare comună împotriva unei agresiuni⁵³.

Lipsa unui mediu de securitate duce la o lipsă a progresului, iar fără progresul necesar nu poate exista bunăstare, fără toate aceste elemente primordiale este imposibilă funcționarea democrației și a economiei de piață în societățile din zilele noastre⁵⁴.

Evident că noile circumstanțe internaționale reclamă noi reguli în domeniul securității internaționale. Redefinirea regulilor privind securitatea la nivel global după prăbușirea ordinii bipolare au ridicat și ridică numeroase probleme, nu doar de ordin practic, ci chiar și de ordin conceptual.

Aceste dificultăți sunt determinate de mai mulți factori⁵⁵:

- mediul internațional a devenit mult mai dinamic și mai complex decât în perioada Războiului rece;
- lipsa unui consens privind modul de abordare a securității internaționale a permis manifestarea diverselor grupuri de interese la toate nivelurile, astfel încât nu au putut fi elaborate politici consistente;
- datorită proliferării accesului la informații în timp real (așa-numitul efect CNN) liderii politici trebuie să ia de multe ori decizii de moment care nu permit evaluări mai profunde;
- multiplicarea instituțiilor specializate la nivel național și internațional care abordează problemele din unghiuri specifice și determină analize și decizii fragmentate;
- lipsa unui model de securitate rezonabil și acceptabil pentru majoritatea țărilor lumii a favorizat reacții ad-hoc și abordări punctiforme.

Extinderea securității și a democrației constituie o trăsătură fundamentală a mediului internațional de securitate. Această trăsătură este determinată de cele două procese paralele, dar interdependente, de extindere a celor mai importante organizații

---

⁵³ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a. București: Univers enciclopedic, 1998.

⁵⁴ Arădăvoaice, Gh., Naghi G., Niță, D. *Sfârșitul terorismului?* București: Antet, 2002, p. 23.

⁵⁵ Mureșan, L. *Uniunea Europeană. Politica europeană de securitate și apărare*, lucrare elaborată în cadrul proiectului Phare RO-2002/000-586.03.01.04.02, Formare inițială în afaceri europene pentru funcționarii publici din administrația publică centrală, implementat de Institutul European din România în colaborare cu EUROMED-Euro mediteranean Networks din Belgia în anul 2005. Lucrarea face parte din Micromonografia, Politici Europene.

internaționale, ONU și UE, procese considerate complementare pentru asigurarea în sens larg a securității.

Globalizarea contemporană ca proces se inițiază la începutul anilor '90 și este doar una dintre formele istorice ale globalizării, epocă în care statele nu mai sunt entități închise, plasate în afara mecanismului relațional mondial. Statele sunt obligate să interacționeze pentru a-și asigura supraviețuirea fizică, existența națională sau supremația internațională.

Realizarea securității internaționale globale se face nu numai față de provocări, de sfidări, ci și mai ales în spiritul concepției de globalizare ca proces. Elementele securității internaționale: stabilitatea, pacea, încrederea, colaborarea etc., preced aplicarea modelului, a procesului de globalizare, astfel securitatea internațională devenind o premisă a globalizării. Un element cu rolul de liant în această relație analizată îl reprezintă integrarea succesivă, un proces pe care securitatea internațională o pregătește, dar globalizarea o formalizează. Astfel, datorită acestor condiții, este nevoie de un mediu de securitate comun, care să fie bazat pe o dezvoltare durabilă, pe o cooperare interstatală și pe realizarea unității în diversitate, în care entitatea respectivă să participe la progresul umanității⁵⁶.

Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au modificat radical percepția asupra securității la nivel planetar, impunând reexaminarea cadrului instituțional și politico-juridic în domeniul combaterii terorismului. Sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea sunt caracterizate printr-o complexitate și o diversitate a fenomenelor fără precedent, generate de mutațiile care se produc pe planurile politic, economic și social.

Mai mult decât atât, intensificarea procesului de globalizare conduce la accentuarea incertitudinii asupra viitorului securității internaționale. Globalizarea îi determină și pe factorii decizionali să-și concentreze atenția asupra caracteristicilor sistemelor de colaborare globală, a noilor amenințări și vulnerabilități care se produc în legătură cu potențialele pericole ce se pot transforma într-un adevărat război. Din aceste considerente, se impune revizuirea modului de asigurare a unor forme și practici eficiente de colaborare, dezvoltarea unor strategii viabile de securizare a spațiului global pentru a asista la o nouă transformare a acestuia.

După părerea lui James Rosenau, care studiază evoluția mediului internațional de securitate, înainte și după Războiul rece, prin prisma aceleiași teorii a complexității, principala concluzie este că, după Războiul rece, se naște o nouă epocă, o epocă a multipleror contradicții, cum ar fi: sistemul internațional este mai puțin dominant, dar

---

⁵⁶ Manoliu, R. Globalizarea o nouă provocare a securității naționale. În: *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, pp. 83-84.

mai puternic; statele se transformă, dar nu dispar; suveranitatea statului este erodată, dar puternic valorizată; granițele nu permit trecerea intrușilor, dar sunt caracterizate de un grad crescut de porozitate etc.⁵⁷. Din analiza acestor contradicții rezultă o serie de interogații complexe: Cum poate fi evaluată o lume caracterizată de ambiguitate? Cum poate fi studiat un spațiu politic aflat într-o continuă transformare, în care, simultan, unele dimensiuni se erodează, iar altele se întăresc? Cum pot fi reconceptualizate politicile de securitate națională, astfel încât să includă noțiuni diferite, precum identitate, afiliație și teritorialitate? Rosenau afirmă că limpezimea unor asemenea întrebări, dar și incertitudinea pe care o generează, întăresc convingerea că suntem adânc implicați într-un proces de transformare epocală, proces susținut de o nouă viziune asupra lumii și, implicit, asupra mediului de securitate. În miezul acestei viziuni se află convingerea că ordinea care caracterizează familiile, comunitățile, țările și sistemul global, se bazează pe contradicții, ambiguități și incertitudini. Cu toate că această abordare a studiului securității este deosebit de interesantă, până în prezent, nu a fost făcută publică o metodologie clară de analiză. Într-adevăr, lumea este caracterizată de contradicții și incertitudini, însă scopul paradigmatelor lineare existente nu este unul radical reduționist, ci doar de a simplifica complexitatea pentru a o înțelege.

5.2. Securitate/insecuritate și globalizare

Trecerea în secolul XXI a dus la constatarea unor efecte primejdioase ale terorismului, alimentat în principal de fundamentalismul islamic și de conflictul menținut între palestinieni și țările arabe. Terorismul internațional este văzut de către europeni și, în mai mare proporție, de către americani ca fiind o amenințare mult mai importantă decât celelalte, dată fiind schimbarea majoră intervenită în mediul internațional de securitate odată cu anul 2001.

Un caz aparte este constituit de globalizare. Dacă indivizii consideră că globalizarea reprezintă una dintre cele mai importante amenințări la adresa securității internaționale, atunci aceasta va deveni o astfel de amenințare, iar comportamentul vizavi de acest fenomen va fi construit în consecință. Astfel, 22% dintre europeni și 29% dintre americani includ globalizarea pe lista celor mai importante tipuri de amenințări la adresa mediului de securitate al secolului XXI⁵⁸.

---

⁵⁷ Rosenau, James N. *Turbulence in World Politics*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1996.

⁵⁸ Sarcinschi, A. *Elemente noi în Studiul securității naționale și internaționale*. București, 2005, p. 33. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/elemente_noi_in_studiul_securitatii_nationale.pdf [Vizitat 24.09.2021].

Globalizarea terorismului impune statelor lumii necesități de politici de securitate și apărare mai puternice, dar pentru aceasta este nevoie de identificarea necesităților și alocarea de resurse comune, de intensificarea dezvoltării capacităților, armonizarea structurilor, compatibilizarea și interoperaționalizarea forțelor, trasarea de responsabilități comune, colaborare în vederea atingerii obiectivelor stabilite, precum și găsirea de soluții comune. Astfel, intervin unele schimbări pe care am dori să le menționăm, ce s-au instituit la nivelul serviciilor speciale de informații din unele state-membre ale UE pentru creșterea eficienței în lupta împotriva terorismului. De exemplu, în Franța, la 15 mai 2002, s-a înființat CSI – Consiliul pentru Securitate Internă (fr.: *Conceil de sécurité intérieur*). Tot în 2002 a fost transformată DGSE – Direcția Generală a Securității Exterioare responsabilă de serviciile de informații militare, dintr-o organizație pe zone geografice într-o zonă pe domenii de interes.

Odată cu accelerarea procesului de globalizare, terorismul a produs mutații în strategia de securitate a statelor, organizațiilor de securitate, inclusiv a serviciilor de informații, determinând schimbarea concepțiilor privind poziția și rolul instituțiilor statului față de acest fenomen cu grad înalt de risc și pericol social. În viziunea autorilor, măsurile vizau în principal intensificarea colaborării internaționale în problema prevenirii și combaterii terorismului, gestionarea mai atentă și mai responsabilă a informațiilor, monitorizarea atentă a membrilor rețelelor teroriste, identificarea punctelor critice ale rețelelor teroriste, crearea unei baze de date/sistem electronic de evidență a rețelelor teroriste, monitorizarea statelor ce sponsorizează terorismul. Ca și în cazul oricărui demers aflat într-un stadiu incipient, apare un surplus de informații, paralelisme, inexactități care împiedică punerea lor în aplicare. Aceste piedici sunt favorizate și de nota întâmplătoare în care este abordată colaborarea internațională a serviciilor speciale de informații în combaterea terorismului⁵⁹.

În opinia lui A. K. Cronin, globalizarea terorismului este amenințarea principală a stabilității pe termen lung în secolul al XXI-lea. Însă beneficiul globalizării constă în faptul că reacția internațională la rețelele teroriste a început, de asemenea, să devină tot mai globală, domeniile recente de îmbunătățire semnificativă fiind colaborarea internațională privind aplicarea legislației, controlul de informații și, în special, controalele financiare. Autorul este de părerea că trebuie să se depună un efort chibzuit de a depăși interesul episodic curent în următorul fenomen, deoarece terorismul este o amenințare nestatală puternică, fără precedent asupra sistemului internațional, încât niciun stat, indiferent de cât de puternic ar fi în mod tradițional, nu-l poate învinge

---

⁵⁹Arădăvoaice, Gh., Iliescu, D., Niță, L. D. *Terorism, antiterorism, contraterorism*. București: Antet, 1997.

singur, mai ales dacă-i lipsesc cele mai creative minți instruite și implicații pe termen lung în această luptă⁶⁰.

Globalizarea terorismului impune statelor noi nevoi de politici de securitate și apărare comune și puternice. Multitudinea atentatelor teroriste la începutul secolului al XXI-lea denotă o extindere a terorismului fără precedent, până la globalizare. Evenimentele de la 11 septembrie 2001 au reprezentat un moment de răscruce în lupta împotriva terorismului internațional și, s-ar putea spune, o fază de răspântie a istoriei omenirii la începutul secolului al XXI-lea, care a dat o nouă dimensiune terorismului internațional, acesta prezentându-se ca un fenomen foarte complex, cu manifestări extrem de violente, desfășurate de cele mai multe ori prin surprindere, împotriva unor ținte precise, care, în general, nu se pot apăra. Valurile de terorism care au lovit America, Europa, Asia și Orientul Mijlociu în ultimii ani, dar cu precădere după 11 septembrie 2001, au scos în evidență faptul că terorismul internațional a atins un nivel de pericolozitate extremă, pe fondul vulnerabilităților instituțiilor de securitate și ale țărilor democratice față de noile riscuri și amenințări. Prevenirea și combaterea terorismului internațional impun noi modalități de evaluare, capacități și metode de acțiune adecvate, iar extinderea fenomenului terorismului și pericolozitatea deosebită a acestuia determină acțiuni conjugate pentru contracararea lui și formarea unei coaliții de amplitudine globală.

Este extrem de benefică studierea securității naționale din perspectiva globalizării și integrării, pentru că oferă posibilitatea structurării unei strategii de răspuns, care, pornind de la cauzele crizei generalizate, să reducă insecuritatea statelor. Întrucât există o determinare globală și regională a securității naționale, concomitent cu procesul de deschidere dinamică a statelor spre exterior și de sporire a conlucrării și cooperării internaționale în domeniu, eforturile multiple ale comunității internaționale se cer îndreptate spre pacea, securitatea și stabilitatea regiunilor și ale lumii. Înțelegând că lucrează pentru sine, statele trebuie să contribuie activ la adâncirea caracterului sistemic al securității, la o abordare preventivă și coordonată a securității globale, sprijinind din toate puterile reforma instituțiilor de securitate, realizarea noii arhitecturi de securitate. Se impune a fi acordată o șansă mai mare securității cooperative, care, sprijinită pe prevedere și parteneriat, oferă o perspectivă optimistă securității globale și, implicit, celei naționale, iar aceasta incumbă politici active, singurele în măsură să facă față noilor amenințări. În spațiul global, sunt necesare unele activități care să contribuie la consolidarea securității naționale. În opinia autorului V. Popa, acestea se referă la:

---

⁶⁰ Cronin, A. K. *Behind the Curve: Globalization and International Terrorism. Defeating Terrorism: Shaping the New Security Environment*. Guilford, CT: Mc-Graw-Hill, 2003. pp. 29-50.

creșterea resurselor generatoare de securitate națională, în contextul consolidării securității colective; sporirea operativității sistemelor de securitate colectivă, în prezent foarte limitată; dezvoltarea, pe plan regional, a apărării cooperative, cu participarea țărilor și a unor actori nonguvernamentali; sporirea cooperării economice, pe fondul diminuării, prin demersuri comune, a efectelor negative ale globalizării; dezvoltarea unor mecanisme viabile de reglare și control al mediului de cooperare internațională, cu accent pe factorii generatori de insecuritate: mediul financiar-bancar, cel economic, cel infracțional, terorist al lumii interlope; dezvoltarea sistemelor de gestionare și combatere a amenințărilor asimetrice; reducerea vulnerabilităților economice, sociale, politice, militare, de mediu; sporirea preocupărilor pentru ca securitatea globală să se constituie într-un cadru generator de dezvoltare a securității naționale, întrucât ea este viabilă, atunci când are valoarea unui sistem de sisteme⁶¹.

Globalizarea înseamnă mai mult decât remodelarea economiei globale. Vulnerabilitatea la influențele externe variază de la țară la țară, în funcție de cadrul istoric, politic, economic și social existent. Globalizarea reorganizează în același timp politicile internaționale și problemele de securitate, deoarece permite ca în lume să se petreacă multe evenimente contradictorii, cum ar fi pierderea puterii în unele state, în timp ce altele o câștigă; unele grupuri aspiră la calitatea de națiune, cele mai multe o posedă, iar altele, precum Uniunea Europeană, dezvoltă forme complexe; în unele țări, cultura locală este amenințată, în altele se dezvoltă; în unele regiuni religia se stinge, în altele renaște. Ce ține de domeniul studiilor de securitate, antonimia securitate – insecuritate este artificială. Nu se poate vorbi despre existența unei stări de securitate totală, deoarece întrunirea tuturor condițiilor obiective și subiective (reprezentarea socială a securității) de viață diferă de la un individ uman la altul, de la un actor național sau internațional la altul.

Globalizarea însăși rămâne una dintre cele mai importante forțe de configurare a matricei securității/insecurității. Această sarcină deosebit de dificilă este într-un proces de studiere permanentă prin cercetarea și elaborarea unor studii axate pe diagnoză, prognoză și soluționare a problemelor de securitate/insecuritate. Pe măsură ce mediul de securitate se schimbă și insecuritatea se globalizează, asistăm la globalizarea politicilor și a instrumentelor de realizare a securității internaționale.

---

⁶¹ Popa, V. *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*. București, 2005. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/implicatiile_globalizarii_asupra_securitatii_nationale.pdf [Vizitat 24.09.2021].

5.3. Principiile securității internaționale, modele și mecanisme

Printre principiile securității internaționale se pot enumera: coexistența pașnică ca un principiu universal al relațiilor internaționale; asigurarea securității pentru toate statele; crearea de garanții eficiente în domeniile militar, politic, economic și umanitar; prevenirea cursei înarmărilor în spațiul cosmic, încetarea tuturor testelor de arme nucleare și finalizarea lichidării acestora; respectarea necondiționată a drepturilor suverane ale fiecărui popor; soluționarea politică a crizelor internaționale și a conflictelor regionale; consolidarea încrederii între state; dezvoltarea unor metode eficiente de prevenire a terorismului internațional; eradicarea genocidului, apartheidului, fascismului etc.; excluderea din practica internațională a tuturor formelor de discriminare, blocaje economice și a sancțiunilor (fără recomandările comunității internaționale); stabilirea unei noi ordini economice, care să asigure securitatea economică egală a tuturor statelor. O parte integrantă a securității internaționale o constituie funcționarea eficientă a mecanismelor colective de securitate⁶². Modalitățile principale de asigurare a securității internaționale sunt tratatele bilaterale (asigură securitatea reciprocă dintre țările în cauză și uniunea statelor în alianțe multilaterale) și organizațiile internaționale universale (organisme și instituții pentru menținerea securității internaționale și regionale).

Pentru o caracterizare mai detaliată a opiniilor specialiștilor în domeniul securității internaționale se iau în considerare două tipuri de modele privind securitatea internațională. Primul tip de model de securitate internațională este construit în funcție de numărul de entități în securitatea sistemului, și anume⁶³:

– *Securitatea sistemului unipolar*

După prăbușirea Uniunii Sovietice, Statele Unite ale Americii rămâne singura superputere, care încearcă să poarte „povara” de lider mondial, în scopul de a preveni vidul de putere în relațiile internaționale și pentru a asigura propagarea democrației în întreaga lume. Modelul unipolar presupune consolidarea alianțelor militare, politice conduse de SUA. Astfel, NATO, potrivit unor analiști, este autoritatea care asigură stabilitatea în subsistemul transatlantic al relațiilor internaționale, prin armonizarea relațiilor dintre SUA și statele europene într-o zonă strategică pentru a asigura prevenirea conflictelor pe continentul european, și nu numai.

– *Securitatea „mai multor mari puteri”*

---

⁶² Stan, F. *Securitatea internațională: aspecte globale și regionale*. Accesibil la: <http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/110/110> [Vizitat 24.09.2021].

⁶³ *Ibidem*.

Unii specialiști sugerează că cel mai bun model de alianță internațională a „mai multor mari puteri” (după modelul Sfintei Alianțe), este acela care își asumă responsabilitatea pentru menținerea stabilității atât în lume, cât și prevenirea și soluționarea conflictelor regionale. Acest concept constă în o mai bună manipulare și, în consecință, o mai mare eficiență, deoarece o astfel de alianță își coordonează pozițiile și decide mult mai ușor (de exemplu, ONU). Sistemul de securitate este creat pe baza statelor puternice din punct de vedere economic și militar, nu pe bază legitimă și nu se bucură de sprijinul majorității membrilor comunității internaționale.

– *Modelul multipolar*

Dominația Statelor Unite este în mare măsură recunoscută, pentru actori, cum ar fi Uniunea Europeană, Japonia, China, India. Federația Rusă recunoaște puterea Statelor Unite, însă dorește să redevină una dintre marile puteri. Influența crescândă a acestor centre de putere este facilitată și de schimbările în relațiile internaționale, nu din punct de vedere militar, ci al dimensiunilor economice, științifice, tehnice, informaționale și culturale ale acestui fenomen. Susținătorii modelului multipolar insistă că SUA a recunoscut că nu mai deține poziția de lider mondial și că au deschis un dialog de parteneriate cu alte centre de putere, în timp ce oponenții susțin că un astfel de model nu va aduce stabilitate în relațiile internaționale. La urma urmei, este vorba despre viziunea relațiilor internaționale ca un câmp de competiție eternă între „centrele de putere”.

– *Modelul global (universal)*

Susținătorii modelului global se bazează pe teza că securitatea internațională poate fi realizată cu adevărat numai la nivel global și numai cu condiția ca toți membrii comunității internaționale să ia parte la crearea sa. Crearea acestui model este posibilă numai dacă toate națiunile și popoarele vor împărtăși la nivel global un minim de valori umane și civile și un sistem de control unic. Acest model va fi rezultatul unei evoluții treptate a sistemului existent unde toate sistemele și organizațiile de securitate internațională recunosc rolul de lider al ONU.

Al doilea tip de modele de securitate internațională este determinată de natura relației dintre părțile la acest sistem de securitate. În continuare, vom aborda trei modele – *colectiv, universal și de cooperare*.

a) *Securitate colectivă*

Principalele elemente ale securității colective sunt constituite de prezența unui grup de state, unite printr-un scop comun (protecție și securitate) și de sistemul de măsuri politico-militare luate împotriva unui potențial inamic sau agresor. Pot exista diferite tipuri de securitate colectivă, care diferă unele de altele în funcție de tipul de coaliciție interstatală și obiectivele stabilite între state. Aceasta poate fi o organizație ce cuprinde state cu structură similară socială și politică, istorie și valori comune (de exemplu,

NATO, UE, țările CSI etc.), coaliție ce apare ca urmare a amenințării externe la acest grup, iar interesul este reprezentat de apărarea colectivă împotriva unui inamic comun. În general, securitatea colectivă se concentrează pe probleme strategice, militare și nu vizează abordarea altor aspecte ale securității internaționale (dimensiuni economice, sociale, de mediu și altele).

b) *Securitatea comună*

Acest concept este menit să sublinieze caracterul multidimensional al securității internaționale, precum și necesitatea de a lua în considerare nu numai interesele legitime ale unui grup restrâns de state, ci a tuturor membrilor comunității mondiale. Cadrul instituțional de securitate la nivel mondial trebuie să fie preluat, în acest caz, de către o organizație globală, cum ar fi ONU, și nu de alianțe politico-militare ca în cazul securității colective.

c) *Securitatea prin cooperare*

Acest tip de securitate combină cele mai bune părți ale celor două concepte anterioare. Pe de o parte, acesta recunoaște caracterul multidimensional al securității internaționale, iar pe de altă parte, stabilește o ierarhie a priorităților ce vizează activitățile internaționale. Modelul de securitate prin cooperare preferă mijloacele pașnice de soluționare a litigiilor, dar, în același timp, nu exclude folosirea forței militare (nu doar în ultimă instanță, ci ca un instrument al diplomației preventive și a păcii). Promovează cooperarea și contactele dintre state aparținând diferitelor tipuri și sisteme sociale și se bazează pe sistemul existent de alianțe militaro-politice, recunoscând statul-națiune ca subiect principal al activităților internaționale, acordând în același timp o mare atenție organizațiilor multinaționale.

Evenimentele din 11 septembrie 2001 au determinat crearea unei largi coaliții internaționale împotriva terorismului în cadrul căreia marile puteri au fost dispuse să coopereze. În prezent, din cauza reducerii tensiunilor internaționale și a declanșării unei confruntări la nivel mondial, problema conflictului militar rămâne de actualitate și constituie un permanent obiect de studiu.

Concluzie. Noile amenințări la adresa securității internaționale obligă statele lumii să colaboreze, conlucreze și să comunice împreună pentru apărarea valorilor comune de democrație, securitate și libertate. Conflictelor interstatale, terorismul, crima organizată, degradarea mediului înconjurător, masele mari de refugiați constituie, la rândul lor, noi riscuri și amenințări la adresa securității naționale, regionale și internaționale. Un alt fenomen ce poate constitui o amenințare la adresa securității internaționale este intensificarea corupției. Corupția provoacă neîncredere în principalele instituții ale statului, afectează relațiile sociale, subminează fundamentele democratice ale societății și credibilitatea statului pe plan internațional. Identificarea noilor tipuri de amenințări a condus la reorientarea eforturilor pentru asigurarea

securității privind amenințările de tip clasic militar față de amenințările asimetrice, precum rețelele transfrontaliere de crimă organizată, terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă sau fenomenul corupției. Ca rezultat al globalizării factorilor economici, politici, militari, a creșterii rețelelor și sistemelor informaționale globale, statele sunt nevoite să-și concentreze și mai mult eforturile spre asigurarea unei securități internaționale. Comunitatea internațională își identifică responsabilitățile în consolidarea unei arhitecturi globale pentru prevenirea și combaterea amenințărilor la adresa securității internaționale. Astfel, este nevoie de a găsi noi instrumente și mecanisme potrivite, precum și soluții unice, care să ducă la intensificarea unei colaborări mai eficiente între state.

Mediul internațional de securitate se află într-o continuă mișcare, spațiile de confruntare prioritare nu mai sunt cele referitoare la ambițiile geopolitice, la rivalitățile militare, ci la cele economice și cele legate de lupta pentru informații, resurse și comunicări. Obiectivele majore ce conduc dezvoltarea mondială dau naștere la noi riscuri și provocări la adresa valorilor și intereselor naționale și comune, creează îngrijorări justificate și obstacole serioase în dezvoltarea viabilă a statelor. Lupta pentru progres și prosperitate, ca și problema păcii și războiului, vor fi influențate de evenimentele petrecute în orice colț al lumii. Determinarea unei strategii de securitate eficiente constituie un obiectiv major pentru fiecare stat în parte și pentru comunitatea internațională în ansamblu.

Sarcini de autoevaluare:

1. Definiți noțiunea de „mediu de securitate”.
2. Caracterizați modelul operațional al securității internaționale.
3. Analizați tipurile de modele privind securitatea internațională.
4. Determinați principiile securității internaționale.
5. Proiectați modele și mecanisme de asigurare a securității internaționale în condițiile globalizării.
6. Estimați importanța colaborării organizațiilor internaționale de securitate, a alianțelor politice la soluționarea pașnică a diferendelor internaționale.

Teme pentru lucrul individual:

1. Elaborarea unei comunicări privind noile provocări la adresa mediului contemporan de securitate.
2. Relatați despre securitatea internațională: aspecte globale.
3. Evaluați mediul de securitate: provocări globale și amenințări principale.
4. Analizați soluționarea pașnică a diferendelor internaționale.
5. Prezentarea unei informații privind dezvoltarea răspunderii internaționale a statelor.

6. Proiectarea modelelor de asigurare a securității internaționale în condițiile globalizării.
7. Estimați rolul cooperării – element esențial pentru asigurarea securității internaționale.

Bibliografie selectivă:

1. Arădăvoaice, Gh., Iliescu, D., Niță, L.D. *Terorism, antiterorism, contraterorism*. Bucuresti: Antet, 1997. 384 p.
2. Manoliu, R. *Globalizarea – o nouă provocare a securității naționale*. Accesibil la: <http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/130/159> [Vizitat 24.09.2021].
3. Popa, V. *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*. Bucuresti, 2005. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/implicatiile_globalizarii_asupra_securitatii_nationale.pdf [Vizitat 24.09.2021].
4. Rosenau, James N. *Turbulence in World Politics*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1996.
5. Sarcinschi, A. *Elemente noi în Studiul securității naționale și internaționale*. București, 2005, p. 33. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/elemente_noi_in_studiul_securitatii_nationale.pdf
6. Stan, F. *Securitatea internațională: aspecte globale și regionale*. Accesibil la: <http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/110/110> [Vizitat 24.09.2021].

Tema 6. ROLUL STATULUI ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

Conținuturi:

- 6.1. Statul – obiect al securității internaționale
- 6.2. Complexitatea relațiilor națiune – stat și stat – națiune.
- 6.3. Factorii de influență asupra securității statale
- 6.4. Statul – factor de amenințare a securității internaționale

Obiective de referință:

- să descrie rolul statului în gestionarea problemelor de securitate internațională;
- să stabilească relațiile dintre națiune – stat și stat – națiune;
- să clasifice factorii de influență asupra securității statale;
- să generalizeze și să evalueze factorii de influență asupra securității statale;
- să proiecteze construcția unei națiuni și să dezvolte prescripțiile unei argumentări eficiente în contextul a cinci dimensiuni al crizei statului.

Termeni-cheie: *stat, națiune, factori, amenințări, securitate, naționalitate, teritoriu, națiune-stat, stat-națiune.*

Repere de conținut:

6.1. Statul – obiect al securității internaționale

Statul a apărut cu circa șase milenii în urmă și reprezintă principala „*instituție publică*” a societății, principalul instrument de organizare și conducere socială. Statul și dreptul au o istorie comună, ele apărând concomitent, ca produs al unui lent și îndelungat proces evolutiv al societății umane. Existența lor se găsește într-o strânsă interdependență, deoarece statul este organizat și funcționează pe baza unor „norme juridice” și are ca atribut principal „emiterea de norme juridice”, în timp ce dreptul (normele juridice emise de stat) își găsesc întreaga eficiență, forță și aplicabilitate, în „puterea de stat”, care garantează îndeplinirea dispozițiilor sale⁶⁴.

Denumirea de stat provine din limba latină, de la cuvântul *status*, care însemnează repaus și este utilizată în înțelesul de astăzi, adică de forma de organizare

---

⁶⁴ Urs, I. *Drept civil*. Vol. 1. București: Oscar Print, 1998, p. 18.

socială de pe un anumit teritoriu, abia în secolul XVII, de către Nicolo Machiaveli în celebra sa lucrare *Il principe*. Din numeroasele definiții ale statului, s-a impus aceea formulată de profesorul Alexianu „statul este o grupare de indivizi, reuniți printr-o legătură națională, ocupând un teritoriu determinat și fiind guvernat de o putere superioară voințelor individuale”⁶⁵.

Aristotel scria că acolo unde lipsește puterea legii, nu-și are locul nicio formă a orânduirii statale, iar Cicero menționa, că acolo unde puterea se bazează pe violență și dezordine – stat nu există. La rândul său, Nicolo Machiavelli făcea afirmația că scopul statului constă în asigurarea fiecăruia de a se folosi liber de avere și securitate.

Legătura între stat și drept de-a lungul istoriei a fost diferită, evoluând în direcții opuse: fie spre statul autoritar, totalitarist, în care dreptul este neglijat, bazându-se pe forță, fie spre statul democratic, statul bazat pe drept. Se știe că în Antichitate cetățeanul nu avea niciun drept în fața statului. Ideile despre stat ca organizație care să fie legat de cetățeni prin lege, să-și realizeze activitatea în baza legii au început să se formeze încă în etapele timpurii de dezvoltare a societății omenești.

Statul este prea mare ca să satisfacă nevoile umane, dar în același timp prea mic pentru a face față provocărilor la nivel regional și global. Aceasta vine în contradicție cu principalul argument că motivul pentru care statul e privit ca obiect al securității se datorează faptului că statul poate ajunge la un anumit nivel de automulțumire în termeni economici, culturali și militari, sau că statul este suficient de mare pentru a face ordine în interiorul propriilor granițe. Statul este în același timp o sursă de amenințare și de insecuritate la adresa poporului. Scopul final trebuie considerat a fi securitatea oamenilor, iar statul trebuie să fie văzut ca un mijloc către împlinirea acestui scop. Stabilirea statului ca obiect principal al securității conduce uneori la abuz. Securitatea este înțeleasă nu ca un conținut al unui sector particular (militar), ci ca un tip particular de politică definit prin referire la amenințări existențiale și apeluri pentru acțiuni de urgență în orice sector⁶⁶.

Elementul constitutiv al statului este națiunea. *Populația* constituie dimensiunea demografică, psihologică și spirituală a statului. Este comunitatea indivizilor care se află pe un teritoriu strict determinat al statului și asupra căreia se exercită puterea de stat. Un teritoriu fără populație nu poate constitui un stat.

Din populația țării fac parte cetățenii săi, cetățenii străini și apatrizii. Dintre aceste trei categorii de persoane numai cetățenii se bucură de deplinătatea drepturilor și posedă deplinătatea obligațiilor stabilite de stat. Ceea ce-i asigură populației

---

⁶⁵ Alexianu, G. *Drept constituțional*, 1926, p. 88.

⁶⁶ *Securitate internațională și diplomație publică*. Accesibil la: <http://europa2020.spiruharet.ro/wp-content/uploads/2015/04/Curs-SIDP.pdf>, p. 16 [Accesat 24.09.2021].

distinctibilitatea și permanența este națiunea. În unele cazuri, populația este identificată cu națiunea. Națiunea nu trebuie confundată nici cu populația, nici cu statul.

Națiunea este o comunitate umană formată istoricește pe un teritoriu distinct de care ea își leagă trecutul istoric, prezentul și viitorul⁶⁷. Comunitatea este caracterizată prin unitate etnică, limbă comună, cultură, obiceiuri, tradiții, spiritualitatea de neam, factura psihică. Națiunea este mai restrânsă ca populația. Națiunea este produsul unui îndelungat proces istoric, având la bază comunitatea de origine etnică. Sentimentul național este cel mai puternic ferment de coeziune a statului și permanenței lui. Elementele națiunii sunt: rasa, limba, religia, tradiții istorice, interesele materiale și culturale comune, situația demografică. Datorită unor circumstanțe, aceste elemente nu pot fi întrunite întotdeauna.

Naționalitatea reprezintă atât legătura individuală cu statul, cât și leagă în același timp indivizii între ei. Ea reprezintă apartenența individului la o națiune. La început această legătură apare în virtutea relațiilor de vasalitate, supușenie față de monarh. În prezent această legătură abstractă poate apărea odată cu nașterea (relațiile de rudenie) sau pe parcursul vieții (reintegrarea, naturalizarea etc.)⁶⁸.

Deseori, colectivitatea umană care stă la baza statului este întâlnită sub denumirea de popor sau națiune. În dreptul intern, în marea majoritate a constituțiilor, este utilizată noțiunea de popor. Astfel, în art. 2 din Constituția Republicii Moldova se consacră că suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova. Articolul 10 din Constituție stabilește că statul are drept fundament unitatea poporului Republicii Moldova⁶⁹.

Teritoriul este un element integrant al statului și constituie dimensiunea materială a acestuia. Statul nu este doar o noțiune geografică, ci și un concept politic și juridic. *Teritoriul statului* – partea din globul pământesc ce cuprinde solul, subsolul, apele și coloana de aer de deasupra solului și apelor asupra cărora statul își exercită puterea sa suverană. Unii autori atribuie la teritoriul statului navele maritime, navele aeriene, rachetele cosmice, precum și terenul pe care este situată reprezentanța diplomatică dintr-un stat străin⁷⁰.

În funcție de domeniul de aplicare, securitatea internațională se manifestă atât la nivel național, cât și la nivel regional și mondial. Această tipologie este strâns legată de teritoriul de stat, regiunile geopolitice și geostrategice și spațiul geopolitic global. În prezent, domeniul de aplicare al securității internaționale și naționale este unul dintre

---

⁶⁷ Negru, B. *Teoria generală a dreptului și statului*. Secția Editare a Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, 1999, pp. 58-59.

⁶⁸ Guceac, I. *Curs elementar de drept constituțional*. Vol. I. Ministerul Afacerilor Interne, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, Chișinău, 2001, p. 66.

⁶⁹ Guceac, I. *Op. cit.*, pp. 66-67.

⁷⁰ Negru, B. *Op. cit.*, p. 57.

domeniile-cheie ale oricărui stat. Acest lucru, la rândul său, necesită o abordare conștientă al problemelor de securitate națională și internațională nu numai de către profesioniști, ci și pentru ceilalți cetățeni. Din acest motiv, problemele de securitate națională și internațională fac parte din programele instituțiilor de învățământ superior, publicații, adresate nu numai profesioniștilor, ci și publicului larg⁷¹.

Statul reprezintă mai mult decât un concept cristalizat treptat prin analize științifice și reflecții filosofice și implică un fenomen istoric complex. El constituie cel mai des întâlnit obiect, dar și unitate de analiză atât în sfera relațiilor internaționale, cât și în cea a securității și, implicit, apărării. De la forma sa din Antichitate până la cea modernă din zilele noastre, statul a deținut în permanență un rol deosebit de important în configurarea securității la diferite niveluri de la individ la grupări de state.

Statul constituie totalitatea organelor centrale ale unei societăți sau națiuni, acceptate și create de însăși societatea respectivă, pentru a exercita puterea asupra cetățenilor. Din punct de vedere marxist, statul este instrumentul puterii clasei dominante în societate, prin care aceasta își apără privilegiile față de clasele dominate.

În relațiile internaționale, statele caută să-și obțină și să perpetueze autonomia – abilitatea de a formula și realiza politica internă și externă în termenii propriilor interese și scopuri (ceea ce înseamnă a deține puterea, a defini propriile interese și acțiuni, a se autolimita voluntar în relațiile cu alți subiecți. Participarea la sistemul global, regional sau zonal înseamnă automat asumarea unor obligații, adică autolimitarea asumată)⁷².

Statul funcționează ca actor în relațiile internaționale, în virtutea *suveranității* – cea care conferă statului personalitate juridică internațională, adică aptitudinea de a acționa în cadrul comunității internaționale, prin exercitarea drepturilor și asumarea de obligații. Suveranitatea este un „atribut al puterii de stat”. În virtutea atributului de suveranitate, statul își exercită autoritatea pe două planuri: pe plan intern, el are dreptul de a exercita puterea asupra cetățenilor săi, precum și asupra tuturor persoanelor aflate pe teritoriul și sub jurisdicția sa, edictând legi și aplicând sancțiuni în cazul nerespectării lor, iar pe plan extern, are dreptul de a reprezenta națiunea și a o angaja în raporturi cu alte națiuni.

Securitatea în toate dimensiunile sale rămâne un domeniu de mare complexitate și actualitate în contextul interdependențelor dintre națiuni, al raporturilor de forțe dintre state, al vectorilor de evoluție a globalizării, al instrumentalizării și remodelării dreptului internațional și a configurării noilor comportamente de securitate la nivel global și regional.

---

⁷¹ Stan, F. *Securitatea internațională: aspect globale și regionale*, pp. 241-245.

⁷² Frunzeti, T. *Organizațiile internaționale în epoca globalizării*. Sibiu, 2000.

În Antichitate, istoricii consemnează ca primă formă a statului monarhiile de tipul celei egiptene, în care puterea se baza pe funcțiile religioase ale regelui și pe controlul acestuia asupra unei armate centralizate, dar și imperii cvasibirocratizate, precum cel roman, care aduceau în prim-plan organizațiile militare și juridice. În Grecia Antică, statul era considerat preeminent individului uman, iar concepția de bază era aceea că numai în cadrul statului cetățenii puteau obține cunoștințele și pregătirea necesară practicării „căii de mijloc” (virtuții) absolut necesară participării la conducerea Cetății și la adoptarea deciziilor de interes comun⁷³.

De asemenea, se poate vorbi despre statul sumerian, babilonian, akkadian, sirian, persan, chinez și indian, cu trăsături comune ce conturează existența unui stat oriental antic, similar celui egiptean și bazat pe legitimarea teocratică a puterii⁷⁴.

Alți istorici consideră că statul desemnează un fenomen recent, modern, inițiat de Renaștere și Reformă. Începând cu secolul al XIV-lea și până în al XVII-lea, statul desemna corpul politic în general, „statele generale”, ale cărui atribute esențiale erau suveranitatea, capacitatea de autodeterminare, unitatea de teritoriu și reprezentativitatea⁷⁵.

De la statul modern liberal, statul de drept, statul social și statul totalitar, aceste atribute sau propagat de-a lungul timpului și au fost completate, dar au fost și grav încălcate (totalitarism), devenind principii ale existenței și evoluției statului modern:

- principiul suveranității naționale;
- principiul guvernării reprezentative;
- principiul separării și echilibrului dintre puteri;
- principiul supremației constituționale sau legale;
- și principiul consacării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

6.2. Complexitatea relațiilor națiune-stat și stat-națiune

Tot în aceste secole, au apărut două noțiuni care, deși sunt folosite adesea ca sinonime, au, totuși, semnificații diferite. Este vorba despre statul național și statul-națiune. Specialiștii în relații internaționale consideră că statul național reprezintă transpunerea în contemporaneitate a statului de drept public roman și constituie expresia juridică a unei comunități unite ce este conștientă de identitatea sa și care s-a

---

⁷³ Măgureanu, V. *Studii de sociologie politică*. București: Albatros, 1997, pp. 188-189.

⁷⁴ Măgureanu, V. *Op. cit.*, p. 187.

⁷⁵ Lotreanu, N. Stat, în „Dicționar de sociologie”, coord: Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu. București: Babel, 1998, pp. 591-592.

organizat, pe această bază, într-un cadru teritorial și instituțional distincte de cele ale altor comunități⁷⁶.

Statul-națiune este considerat a fi o formă modernă a statului feudal ce are drept factor generator cucerirea teritorială a locuitorilor spațiului respectiv. În cele ce urmează, optăm pentru folosirea noțiunii de stat național, ce, prin originea sa, este compatibilă cu principiile democrației moderne. Statul modern este prezent în RI de peste trei sute de ani. Existența sa este dependentă de existența interesului național, ce, în diverse teorii ale relațiilor internaționale, are un conținut specific. Astfel, în teoriile realiste, interesul național este reprezentat de realizarea puterii statului, în timp ce în cele neorealiste de supraviețuirea acestuia.

Cele două abordări sunt similare, deoarece supraviețuirea unui stat este condiționată de manifestarea unui anumit grad de putere pe scena relațiilor internaționale. De asemenea, problematica statului constituie preocuparea de bază și pentru teoriile critice, atât cele deconstructive, cât și cele reconstructive. Criticismul deconstructiv este o formă de critică ce nu își stabilește propriile standarde normative, ci se focalizează pe contradicții, paradoxuri și aporii ale obiectului criticat din care deduce fie caracterul imaginar al condițiilor studiate, fie nonidentitatea practicilor vizavi de concept.

Critica reconstructivă a statului încearcă să identifice gradul de corespondență dintre condițiile actuale ale existenței sale pe baza standardelor teoretice și propune alte forme de organizare politică, economică și socială, care ar fi preferabile în condițiile standard asupra cărora s-a convenit. În ultimele cinci decenii, în cadrul dezbaterilor a intervenit un element ce aduce o nouă dimensiune a existenței statului, în special a celui național, anume globalizarea. De la început globalizarea a fost privită ca o amenințare la adresa sistemului westfalian⁷⁷, adică la adresa statelor suverane care posedă monopolul forței în teritoriile proprii recunoscute în mod reciproc. Se consideră că separarea dintre sfera internă și cea externă a statelor ce, în ordinea westfalică, nu permitea intervenția legitimă a unui stat în problemele interne ale altuia, a fost eliminată de către globalizare, fiind adus în discuție chiar și „declinul democrației”⁷⁸. În același timp, a fost susținută și ideea conform căreia globalizarea, prin efectele sale,

---

⁷⁶ Teichova, A, Herbert, M. *Nation, State, and the Economy in History*. Cambridge University Press, 2003. 466 p., extras Google Books.

⁷⁷ Acest termen este folosit în relațiile internaționale ca sinonim al „statului modern” și face trimitere la Pacea Westfalică din anul 1648, ce a încheiat Războiul de 30 de Ani și a consfințit un nou sistem internațional bazat pe existența statului național.

⁷⁸ Maus, Igeborg. *From Nation-State to Global State, or the Decline of Democracy*. In: *Constellations*, 2006, vol. 13, no. 4, Blackwell Publishing Ltd., Oxford, pp. 465-484. Accesibil la: <http://www3.interscience.wiley.com/journal/118605649/abstract?CRETRY=1&SRETRY=0> 7 [Vizitat 24.09.2021].

întărește puterea statului, dovadă fiind faptul că cele mai puternice națiuni continuă să fie dominante din punct de vedere politic, economic și chiar militar în actuala ordine internațională⁷⁹.

Data fiind existența concomitentă a unor multiple niveluri și tipuri de guvernare dezvoltate în ultimele decenii (public și privat, statal și nonstatal, național și internațional), statul național continuă să își păstreze un rol însemnat în sfera guvernării, deoarece integrează o mare parte a formelor de guvernare și constituie o structură în care puterea este distribuită de jos în sus către nivelul internațional, dar și de sus în jos către agențiile subnaționale. În acest sens, este semnificativ exemplul Uniunii Europene, unde statele transferă putere de jos în sus, către agențiile și instituțiile europene, și de sus în jos, către agențiile regionale și subnaționale. Statele naționale au și în globalizare un rol deosebit de important, deoarece controlează granițele teritoriului propriu și reprezintă, la nivel internațional, cetățenii care trăiesc în interiorul acestor granițe. Scepticii globalizării contrazic însă aceste afirmații considerând că globalizarea a dus la erodarea granițelor. În opinia noastră, nu este totuși vorba despre o degradare a granițelor ca limite care despart două entități politice (state, guverne sau țări), ci a frontierelor, definite din punct de vedere imaginar și simbolic, ce delimitează sistemele de valori comune, de identități adesea aflate în opoziție unele cu celelalte.

6.3. Factorii de influență asupra securității statale

Discursul științific asupra statului național este centrat, în prezent, pe impactul globalizării asupra acestuia. Pe de o parte, sunt voci care afirmă că globalizarea a influențat negativ statul național, reducându-i funcțiile și rolul, iar pe de altă parte, unii analiști afirmă că statul național s-a adaptat provocărilor globalizării, dimensiunea sa instituțională transformându-se, dar păstrându-și eficiența. Oricare ar fi adevărul, este cert că statul național se află într-o perioadă de transformare. În ambele cazuri, dimensiunea națională are mai multe șanse de a rezista globalizării decât cea instituțională, constituind baza pentru aceasta din urmă.

Națiunea reprezintă o grupare relativ numeroasă de persoane, delimitată teritorial și politic, ai cărei membri manifestă loialitate față de aceleași instituții și au sentimentul că aparțin aceleiași comunități⁸⁰. În mod curent, națiunea este definită

---

⁷⁹ Göksel, Nilüfer Karacasulu. *Globalization and the State. In: Perceptions*. Vol. 9, March-May 2004. Accesibil la: <http://www.sam.gov.tr/perceptions/Volume9/MarchMay2004/1Nil%C3%BCferKaracasulu.pdf>. [Vizitat 24.09.2021].

⁸⁰ Mihăilescu, I. *Națiune, în „Dicționar de sociologie”*. Coord.: Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu. București, Babel, 1998, pp. 378-379.

printr-un număr de caracteristici, cum ar fi: teritorialitatea; populația; independența și guvernarea.

Ființarea națiunii prin populație și teritoriu asigură un anumit grad de coeziune în cadrul ei, precum și existența unei limbi comune tuturor celor care sunt parte a națiunii respective. Acestea sunt caracteristici esențiale pentru existența unei națiuni, în timp ce independența și guvernarea sunt adiacente. Existența unei populații fără teritoriu nu este posibilă, deși există voci care consideră că populația evreiască reprezintă contraponderea acestei afirmații. Teritoriul nu a dispărut niciodată din memoria colectivă a populației evreiești, dovadă fiind și eforturile concertate pentru refacerea statului Israel. În schimb, independența nu este o caracteristică absolut necesară unei națiuni, existând state multinaționale guvernate de o singură entitate.

În anumite circumstanțe, unele guverne funcționează extrateritorial (guvernele în exil), dar aceasta nu înseamnă că acțiunea lor este întotdeauna suverană, putând exista guverne marionetă sau aservite unor puteri străine.

Construcția unei națiuni presupune parcurgerea a cinci stagii din analiza cărora reies și câteva ipoteze referitoare la cauzele slăbiciunii, eșecului sau, caz puțin probabil, colapsului unei națiuni. Acestea sunt:

1. identitatea: capacitatea unui grup de a gândi despre sine ca aparținând unei națiuni. Acest lucru nu se realizează întotdeauna ușor: există cetățeni francezi care se autoidentifică drept bretoni sau corsicani, cetățeni englezi care se prezintă ca scoțieni, englezi sau irlandezi;
2. legitimitatea: caracterul de conformitate a puterii – ca sursă, natură și organizare – cu ceea ce se crede preferabil sau corespunzător unor norme juridice, morale sau unor tradiții consacrate în respectiva populație;
3. penetrarea: capacitatea unei națiuni de a cuprinde toată populația și respectarea de către întreaga populație a guvernului național. Dacă anumite zone se manifestă dezobedient, înseamnă că există probleme de penetrare;
4. participarea: reprezentarea tuturor categoriilor de populație la activitatea de guvernare. Categoriile nereprezentate se pot manifesta dezobedient și neloial;
5. distribuirea: distribuirea avuției naționale între toate categoriile de populație. Neglijarea unor zone sau categorii de populație provoacă crize sociale și instabilitate politică.

Toate națiunile sunt confruntate cu crize în una sau în mai multe dintre cele cinci dimensiuni. Situația cea mai dramatică o prezintă unele țări din Lumea a Treia care trebuie să facă față concomitent unor crize de legitimitate, identitate, penetrare, participare și distribuire. Chiar și unele state europene se confruntă cu asemenea crize (Belgia, Spania, fosta Cehoslovacie). În fosta Iugoslavie, crizele au atins și depășit

punctul critic, încât au provocat destrămarea statului și au declanșat războaie între națiunile care s-au declarat independente.

6.4. Statul – factor de amenințare a securității internaționale

Referindu-ne la interesele naționale ale țărilor, constatăm existența mai multor pericole și amenințări de natură politică, economică, socio-culturală, militară și informațională, care pun însăși statalitatea țărilor într-un real pericol și trăgănează soluționarea problemelor ce țin de aceste interese. Realizarea intereselor naționale ale statului este nemijlocit legată de asigurarea condițiilor interne și externe corespunzătoare pentru materializarea lor.

Baza acestui concept poate fi rezumată în cuvintele: *încredere mutuală; avantaj reciproc; egalitate și cooperare*. În pofida faptului că amenințarea de-a lungul timpului a fost permanent prezentă în relațiile dintre oameni, că și-a perfecționat formele și metodele specifice, stând la baza cauzelor nenumăratelor stări conflictuale care au umbrit evoluția societății omenești, situația actuală impune căutarea unor soluții adecvate. Căci, denumită ca atare sau nu „amenințare”, fie că a fost exprimată prin cuvinte, fie prin acțiuni, aceasta întotdeauna a reprezentat un pericol potențial. Amenințările la adresa securității sunt diferite ca intensitate, durată, probabilitate de producere, natură (economică, militară, politică, socială, culturală etc.) și formă de acțiune (latentă). Indiferent cărui tip aparține, amenințarea rămâne un factor destabilizator al mediului de securitate. De aceea, ele se cer cunoscute, analizate de către cei care au ca atribuții la gestionarea unui domeniu sau altul de activitate umană și, desigur, intervenție eficace, atât pentru prevenirea lor (în sensul gestionării lor oportune), cât și atunci când pericolul manifestării acesteia devine iminent.

În general, amenințările la adresa securității, din cauze variate, pot deveni unele dintre cele mai active și mai puternice, atât în funcție de vulnerabilitățile proprii unui mediu de securitate sau altul, cât și datorită unor factori aleatori (conjunctura internă, regională sau internațională favorabilă manifestării și intensificării lor, modificări ale raporturilor de forțe regionale sau internaționale, intensificarea fluxurilor migrației populației într-un sens sau altul etc.). Prin urmare, frecvența de apariție și de manifestare, precum și intensitatea lor este diferită de la o perioadă de timp la alta. Toate tipurile de amenințări la adresa securității sunt interdependente și complementare, atât sub aspectul efectelor lor nefavorabile, cât și a măsurilor de combatere.

Există vulnerabilități sociale, economice, politice, psihosociale, culturale, informaționale, militare, de mediu (ecologice) etc. Ele diferă ca intensitate și durată de

manifestare, în funcție de o serie de factori de natură internă și externă. Amenințările, atunci când se transformă în atacuri, pot avea efecte greu de imaginat asupra grupurilor sociale. Amenințările prezentului la adresa securității diferă în mod esențial de cele care înveninau relațiile internaționale acum câteva decenii. Ele nu se mai adresează în mod direct și brutal statelor aflate de partea cealaltă a Zidului Berlinului sau de demarcația economică „Nord – Sud”. Acum, amenințările au o natură mult mai complexă. Situația existentă impune folosirea de tehnici noi de contracarare adecvate circumstanțelor concrete. Destinul fiecărei națiuni, oricum, depinde de o multitudine de factori, este interdependent, fapt ce oferă șansa unor oportunități reciproce de progres și prosperitate economico-socială. Lumea de azi ne determină tot mai mult să ținem seama de faptul că nu putem să ne asigurăm securitatea, ca stare obligatorie pentru progres și prosperitate, fără de cel de lângă noi și în nici un caz împotriva acestuia. Depindem tot mai mult unii de alții, avem nevoie de solidarități împărtășite pentru a combate amenințările la adresa viitorului nostru.

Factorii de risc politic la adresa securității naționale trebuie căutați atât în interiorul sau exteriorul țării, cât și în planuri diferite (social sau natural, material ori spiritual, politic, economic, militar, informațional, ecologic etc). La nivelul general, găsim un număr impunător de fenomene generatoare de preocupări sau pericole cum ar fi: dependența accentuată de unele resurse vitale greu accesibile; tendințele negative persistente în plan demografic și migrația masivă; nivelul ridicat al stării de insecuritate socială; proporția redusă și rolul insuficient al clasei de mijloc în organizarea vieții economico-sociale; fragilitatea spiritului civic și a solidarității civice; infrastructura slab dezvoltată și insuficient protejată; starea precară și eficiența redusă a sistemului de asigurare a sănătății populației; carențele organizatorice și dificultățile de adaptare a sistemului de învățământ la cerințele societății; organizarea inadecvată și precaritatea resurselor alocate pentru managementul situațiilor de criză; angajarea insuficientă a societății civile în dezbateră și soluționarea problemelor de securitate.

Concomitent cu cele tradiționale apar și amenințări noi, necunoscute anterior, provocări care amenință stabilitatea, securitatea națională și politică. Se intensifică amenințările din sfera informațională, în rezultatul elaborării de către unele țări a conceptelor de război informațional, care presupune influență asupra sferelor informaționale a altor țări. Asemenea riscuri se referă la posibile perturbări în funcționarea sistemelor de informații și de telecomunicații, precum și securitatea păstrării resurselor informaționale, obținerea accesului neautorizat la acestea.

Concluzie. Componentele politice, sociale și economice sunt apreciate ca fiind sursele principale ale „riscurilor” interne ale statului. Cert este că la etapa actuală au crescut și continuă să crească riscurile și pericolele de natură internă a statelor, care le potențază alarmant pe cele externe. Cele mai multe din pericolele existente astăzi

trebuie căutate în organizarea șubredă a instituțiilor de stat, în corupția și abuzul de putere, în instituțiile slabe și în responsabilitatea limitată a oficialilor pentru obligațiile lor, ceea ce erodează calitatea administrării în stat și alimentează insecuritatea individuală și regională.

Statul, prin organele sale implicate în sectorul de securitate, analizează mediul în care își desfășoară activitatea și depistează, respectiv, amenințări, riscuri și vulnerabilități, fiind astfel interesat să creeze un cadru organizațional-instituțional care ar asigura funcționarea proprie și eficientă a sectorului național de securitate.

Statul-națiune este principalul tip de actor care se manifestă pe scena relațiilor internaționale. Pe de o parte, statul reprezintă primul cadru care asigură securitatea și apărarea unui teritoriu și a cetățenilor săi. Astfel, cu sprijinul instituțiilor sale, statul trebuie să păstreze mediul necesar pentru a satisface toate nevoile primare ale cetățenilor săi pentru a-i menține la adăpost de riscuri, amenințări, vulnerabilități sau pericole. Pe de altă parte, securitatea este piatra de hotar necesară pentru toate realizările economice, culturale și sociale ale societății.

Din punct de vedere istoric și din perspectiva statului ca subiect de drept internațional, conceptul de securitate națională a fost asociat în principal cu apărarea suveranității statelor naționale. Apărarea stă la baza securității fiecărui stat, dar și la baza promovării intereselor sale strategice în mediul internațional. În acest context, pentru majoritatea țărilor, accentul pe securitatea națională a fost pus pe amenințările venite din partea forțelor ostile externe.

Dezvoltarea colaborării internaționale între state condiționează nevoia proiectării unor reglementări în implementarea reală a reformelor. Semnarea tratatelor bilaterale, multilaterale și convențiilor axate pe prevenirea, suprimarea și pedepsirea traficului de persoane, împotriva criminalității transnaționale organizate etc. este de o importanță definitorie pentru existența statului.

Sarcini de autoevaluare:

1. Descrieți rolul statului în gestionarea problemelor de securitate internațională.
2. Stabiliți relațiile dintre națiune-stat, stat-națiune.
3. Clasificați factorii de influență asupra securității statale.
4. Analizați principalele surse interne de pericole ale unui stat.
5. Estimați rolul statului ca factor de amenințare a securității internaționale.

Teme pentru lucru individual:

1. Evaluarea politicii de securitate și interesele naționale.
2. Proiectarea consolidării securității naționale prin intermediul politicii externe și de apărare.

3. Evaluarea comparativă: state slabe – state puternice.
4. Prezentarea unei informații analitice privind securitatea și dreptul internațional. Provocări la început de secol XXI.
5. Analizați politica externă a statului – instrument de asigurare și consolidare a securității naționale.

Bibliografie selectivă:

1. Busuncian, T. Cooperarea internațională și schimbul de informații între serviciile speciale (secrete). În: *Securitate prin cooperare* (Culegere de materiale ale absolvenților moldoveni al Centrului George C. Marshall). Chișinău, 2009, pp. 34-48.
2. Busuncian, T., Vasilescu, G. Concepția serviciilor de informații din perspectiva combaterii terorismului. În: *Știința politică în Republica Moldova: realizări și perspective. Studii internaționale*, Chișinău. 2011, pp. 29-37.
3. Frunzeti, T. *Organizațiile internaționale în epoca globalizării*. Sibiu, 2000.
4. Măgureanu, V. *Studii de sociologie politică*. București: Albatros, 1997, pp. 188-189.
5. Stan, F. Securitatea internațională: aspecte globale și regionale. În: *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I“*, martie 2015, pp. 241-245.

Tema 7. ROLUL SERVICIILOR DE INFORMAȚII ÎN SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ

Conținuturi:

- 7.1. Istoriografia cercetării serviciilor de informații
- 7.2. Rolul serviciilor de informații în condițiile provocărilor globale
- 7.3. Valorificarea experienței celor mai puternice servicii de informații

Obiective de referință:

- să descrie multiaspectual istoriografia cercetării serviciilor de informații;
- să relateze despre activitatea serviciilor de informații;
- să proiecteze direcțiile sferelor de activitate a serviciilor de informații;
- să evalueze amenințările contemporane la adresa serviciilor de informații.

Termeni-cheie: servicii de informații, politică, securitate internațională, provocări globale, istoria mondială, servicii secrete.

Repere de conținut:

7.1. Istoriografia cercetării serviciilor de informații

Ca disciplină academică serviciile de informații există de numai câteva decenii, ca profesie aceste servicii există de milenii. Studiile ce țin de serviciile de informații au apărut atât de târziu, în ultimele decenii ale secolului al XX-lea, deoarece acest domeniu se consideră unul închis, secret, iar lipsa informației despre procesele și structurile care presupun a fi secrete nu au permis o abordare amplă și cu atât mai mult științifică a serviciilor de informații. Și totuși, în ultimii ani se relevă o tendință bidirecțională interesantă. Pe de o parte, este vorba despre un interes crescând al politicului și al societății în general pentru realitățile acestei lumi a secretelor determinat, nu în ultimul rând, de nevoia de a cunoaște și de a controla mai bine fenomenul. Pe de altă parte, se observă și o deschidere mai largă a serviciilor și comunităților de informații profund interesate de o relație obiectivă, transparentă cu beneficiarii produselor sale, dar și cu opinia publică în ansamblul ei. Indiferent de motive, această evoluție dinspre și înspre serviciile de informații creează un flux de

cunoștințe, dar și un aparat metodologic critic atât de necesare eforturilor intelectuale de a studia empiric, dar și teoretic serviciile de informații⁸¹.

Necesitatea căutării, adaptării și consolidării unui model de informații presupune existența și integrarea eforturilor științifice în toate domeniile care contribuie la inițierea și dezvoltarea „științei politice a guvernării”, pentru ceea ce Alain Dewerpe numea, dovedind nevoia acută a coordonării, valorificării și optimizării maxime ale tuturor resurselor umane ale națiunii la nivel strategic. Acest concept își bazează existența pe obținerea și analiza informațiilor, indiferent din ce surse ar proveni acestea, deschise, private sau închise⁸².

În perioada după Războiul rece tot mai multe universități au început să implementeze discipline sau programe de studiu în domeniul serviciilor speciale de informații, luând în considerare necesitatea formării resurselor umane capabile să se adapteze rapid și eficient la un mediu dinamic și concurențial. Provocările Războiului rece au dus la crearea unei adevărate rețele de centre de studii de securitate în America, dar și în Marea Britanie, Israel, Canada, Germania etc.

Pe de altă parte, problema securității⁸³, a mecanismelor de siguranță a serviciilor speciale de informații, a comunităților de informații și a statelor a devenit o chestiune de primă necesitate și importanță în contextul internaționalizării terorismului în condițiile globalizării. Astfel, noi teorii și abordări⁸⁴ și-au făcut simțită prezența în dezbaterile analiștilor și experților politici⁸⁵, menite să ofere soluții care să răspundă rapid și eficient acestor schimbări ale arhitecturii de securitate. Dintre acestea, colaborarea internațională a serviciilor speciale s-a conturat drept cea mai recentă și cuprinzătoare abordare din sfera studiilor de securitate⁸⁶, care aduce o nouă viziune asupra mediului de securitate după Războiul rece, scoțând în evidență noile vulnerabilități prezente, înțelesul mai larg al conceptului de securitate, propunând totodată metode de gestionare specifice combaterii terorismului internațional. În asemenea condiții, studiile în acest domeniu au intrat într-o nouă etapă⁸⁷, cunoscând o deschidere extraordinară.

---

⁸¹ Maior, G. C. Istoricism, legalism și teoretizare în studiul intelligence-lui. În: *Revista română de studii de intelligence*, 2009, pp. 5-8.

⁸² Sebe, M. Despre intelligence (I). În: *Revista română de studii de intelligence*, 2000, nr. 1-2, pp. 17-32.

⁸³ Terriff, T. ș.a. *Security Studies Today*. Cambridge: Policy Press, 1999. 240 p.

⁸⁴ Graham, E., Newnham J. *Dicționar de relații internaționale englez-român*. București: Universal Dalsi, 2001. 600 p.

⁸⁵ *Terorismul: istoric, forme, combatere*. Culegere de studii. București: Omega, 2001. 255 p.

⁸⁶ Ureche, M., Rogojan, A. *Servicii secrete străine*, vol. I București: Paco, 2000. 561 p.

⁸⁷ Stoica, M. Studii de intelligence în viziunea europeană și națională. În: *Revista Română de Studii de Intelligence*, 2009, nr. 1-2, pp. 95-104.

În acest context, o lucrare de referință este semnată de J. Baud □ *Enciclopedia informației și a serviciilor secrete*, care ne oferă, pe lângă un vast material bibliografic, date și informații extrem de utile despre metodele și tehnicile folosite de serviciile speciale secrete în diverse epoci istorice, evoluția structurilor serviciilor și agențiilor de informații, cât și a colaborării internaționale, precum și o serie de personalități celebre din istoria colaborării internaționale a serviciilor de informații.

De asemenea, o culegere valoroasă și extinsă de documente privind istoricul serviciilor de informații este oferită de R. Faligot și R. Kauffer în *Istoria mondială a serviciilor secrete*. Experiența istorică la care recurg autorii demonstrează utilitatea serviciilor speciale de informații prin asigurarea unui flux de informații din domeniile politic, economic, militar, științific, de natură să conducă la asigurarea securității atât la nivel național cât și internațional.

În mai multe studii de specialitate, printre care și în lucrarea lui M. Lowenthal – *Intelligence: From Secrets to Policy*, conceptul „intelligence” este reprezentat prin trei fațete: ca proces, ca produs al procesului, ca organizare – organizații naționale/internaționale, în sensul de unități care au ca îndatorire asigurarea exercitării în condiții optime a unor funcții (funcții ale statului în care se întrevede structura serviciilor speciale). În acest context, M. Lowenthal evidențiază că colaborarea internațională a serviciilor de informații cuprinde mai mult decât schimbul de informații și procesarea acestora în beneficiul factorilor decizionali și al comandanților, acest fapt fiind valabil chiar și în cazul în care respectivele informații sunt, într-o anume măsură, confidentiale ori secrete.

Printre reprezentanții de seamă care au scos în evidență locul și rolul serviciilor de informații se enumeră și S. Tsang în *Arta războiului*: „ceea ce se cheamă informație prealabilă, nu poate fi înfăptuită nici de spirite, nici de zei, nu poate fi extrasă nici din analogiile cu evenimentele trecute și nici din calcule. Ea trebuie înfăptuită cu oamenii care cunosc permanent situația inamicului” (...) Există cinci tipuri de agenți secreți utilizabili, și anume: agenții indigeni, interiori, dubli, lichidabili și volanți. Atunci când aceste tipuri de agenți sunt reunite într-un organism și când nimeni nu le cunoaște activitatea, ei sunt numiți „*intranșabili divini*” și constituie comoara cea mai de preț a unui suveran”. Aceasta ar fi o primă definiție a serviciului de informații externe. O altă lucrare remarcabilă a lui S. Tsang este □ *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global*. Dincolo de securitatea fizică, autorul este de părerea că colaborarea dintre serviciile de informații constituie un factor important de protecție și promovare a intereselor strategice, politice și economice ale statelor și ale cetățenilor ei atât în interiorul, cât și în afara frontierelor sale.

Printre autorii consacrați din Republica Moldova care reprezintă suportul teoretic al cercetării serviciilor de informații menționăm V. Sili, M. Benchechi, A. Furtuna, V. Armașu, N. Albu, T. Botnaru, A. Ganenco, T. Busuncian și alții.

7.2. Rolul serviciilor de informații în condițiile provocărilor globale

Serviciile de informații sau *Intelligence* sunt acele organe activitățile cărora presupun cunoașterea sau previziunea aspectelor globale importante utilizate de politicieni și lideri pentru luarea deciziilor. Activitățile acestor servicii pot fi definite prin colectarea, analiza, evaluarea și interpretarea informației obținute din surse deschise și secrete, cu scopul elaborării produsului necesar pentru obținerea informațiilor în domeniul politicii externe și luarea deciziilor strategice. Această definiție a activităților serviciilor speciale este mai mult tradițională și restrânsă, deoarece serviciile au mai multe atribuții. Ele sunt implicate în operațiuni secrete, ținta carora este promovarea intereselor lor naționale prin manipularea tainică a evenimentelor și prin intermediul folosirii statutului lor în străinătate, fără a dezvalui sursa acestei influențe. Principalele condiții constau în faptul că serviciile speciale nu pot fi adaptate, reformate, transformate fără o înțelegere clară a teoriei care stă la baza acestor servicii. O teorie globală a serviciilor speciale ar trebui să explice legătura dintre cauză și efect, astfel încât stabilirea sursei în caz de succes sau eșec a acestor servicii să se producă înainte ca acesta să se întâmple. Cauza inițială este totul. Înțelegerea motivelor pentru eșecurile din trecut este primul și cel mai important pas, dar spre regret deseori ignorat, care ne direcționează spre succesul serviciilor speciale în viitor. În cele din urmă, serviciile de informații sunt mandatate să efectueze operațiuni de contrainformații menite să protejeze statul, populația și secretele de stat de atacurile din partea serviciilor speciale ostile și alți actori/subiecți și amenințări. Din perspectiva teoriei organizațiilor, un serviciu special sau Intelligence este o organizație bine structurată pe funcțiuni și guvernată de legități specifice, rezultat al procesului de organizare sistematică a părților componente care contribuie la îndeplinirea scopului organizațional, al serviciului. Liderul strategic al serviciului este directorul sau echivalentul acestuia.

În zilele noastre o înțelegere adecvată a serviciilor de informații lipsește. Serviciile de informații sunt organizații care culeg, analizează, atestă și oferă factorilor de decizie politică date și informații relevante. Orice serviciu de informații se compune dintr-un organ de conducere, un departament de culegere, unul de exploatare, unul de acțiuni sub acoperire, la care se adaugă structuri responsabile de recrutarea, instruirea și gestionarea resurselor umane; cele care se ocupă de procurarea și utilizarea

resurselor tehnice; obișnuitele compartimente care se ocupă de aspectele financiare și logistice.

Acestor servicii le revin împuterniciri speciale, prin intermediul unităților lor operaționale, tehnice, analitice și de suport, utilizând diverse instrumente de comunicare, supraveghere, control și documentare. Totuși, există o diferență majoră care trebuie subliniată: serviciile de informații ale statelor democratice au rolul de a apăra securitatea societății civile de amenințări interne și externe; serviciile similare ale statelor autoritare și totalitare au drept scop protecția regimurilor (a grupărilor de putere concrete) și a scopurilor lor expansioniste potențiale. Prin urmare, serviciile de informații ale statelor totalitare sunt orientate spre controlul populației și persecutarea grupărilor și indivizilor opoziționiști.

Vorbind despre orientarea serviciilor și agențiilor de informații și securitate, trebuie să subliniem o trăsătură foarte importantă a lor: ele constituie o parte organică a laturii puterii executive. Serviciile speciale și agențiile de informații în sine tind să se reprezinte drept ceva special, un fel de instituție supranațională, care ar trebui tratată în mod separat. Însă există dubii privind un moment: ele, într-adevăr, sunt instituții speciale, având autorizații speciale. Dar, în acest context, există un singur rezultat: activitatea lor trebuie să fie reglementată într-un mod mai strict și, de asemenea, controlată mai riguros decât o instituție ordinară de stat. Acceptând faptul că ele reprezintă o parte a puterii executive, este evident că responsabilitatea politică pentru activitățile serviciilor speciale și agențiilor de informații aparține cuiva la nivel executiv, în majoritatea cazurilor unui membru al guvernului.

Tendința cercetărilor din diferite țări de a utiliza diferite definiții ale informației, care este elementul de bază al oricărui serviciu special, are implicații atât conceptuale, cât și substanțiale. Din punct de vedere substanțial, termenul exprimă cum și de ce instituțiile de informații își schimbă esența în diverse feluri. Aceasta nu este, desigur, totul, există și factorii guvernamentali, instituționali și chiar constituționali, care sunt semnificativi în determinarea conținutului informațiilor. Statele nondemocratice deseori definesc serviciile și agențiile lor drept servicii de securitate și nu servicii de informații sau intelligence. Acest lucru nu se explică nicidecum prin faptul că agențiile regimurilor revoluționare, precum fostul KGB sovietic sau Departamentul Chinez de Securitate Publică și Departamentul Securității de Stat, își au originea în urmărirea forțelor contrarevoluționare și disidente în țară și peste hotare. J. Dziak în *Chekisty a History of the KGB* a categorizat statele precum Uniunea Sovietică drept „state contrainformaționale” în care agențiile speciale de informații sunt preocupate în mod paranoic de supraviețuirea regimului și amenințările față de acesta, decât de necesitățile politice de asigurare a informațiilor.

Experiența țărilor postsovietice arată că în practică acest fapt nu reprezintă mai mult decât sarcina obișnuită a departamentelor și ministerelor guvernului, când informația neprelucrată ajunge direct în rândurile persoanelor cu drept de decizii, fără a trece preventiv prin faza analitică separată. Acest lucru se întâmplă nu din lipsa unui proces de estimare, ci pentru că analiza tuturor surselor ține de angajații serviciilor civile, cărora, în calitatea lor de consilieri sau miniștri, le revine responsabilitatea finală în fața Parlamentului pentru metodele și acțiunile departamentelor lor.

Cea mai frecventă categorizare a serviciilor speciale de informații este în conformitate cu direcțiile sferelor lor de activitate, cum ar fi:

1. Serviciile de informații de contracarare colectează informații privind intențiile și activitatea indivizilor pe teritoriul țării lor, care ar putea pune în pericol suveranitatea, integritatea teritorială, securitatea națională, ordinea constituțională, informația secretă și interesele economice importante ale statului. Interesul lor primar îl constituie terorismul, extremismul și alte forme de violență motivată politic sau ideologic. În unele țări ele colectează, de asemenea, informații privind crima organizată.
2. Serviciile de informații externe colectează informații privind țările străine sau informații ce provin din exterior. Aceste servicii au scopul de a identifica intențiile potențiale ale țărilor străine și a agenților nonstatali care activează peste hotare. Ele sunt orientate spre identificarea amenințărilor din străinătate. Datoria acestora este de a apăra interesele politice, economice sau chiar de apărare a țării lor în străinătate. Acțiunile informative ale serviciilor de informații externe sunt cunoscute sub numele de *spionaj* (obținerea de informații din țări străine, privind domeniile politice și strategice, potențialul militar și economic, resursele umane și tehnologice cu relevanță strategică etc.).

O rețea de spionaj, în formula clasică, cuprinde:

- rezidentul – coordonatorul rețelei, care totodată menține legătura cu Centrala; acesta recrutează și instruește agenți;
- recrutorul – lucrează sub comanda directă a rezidentului, specializat în cooptarea de agenți;
- ofițerii operativi, sunt de două categorii: legali sau ilegali (acoperiți), care au în răspundere o parte a rețelei, constituită prin activitatea unor recrutori;
- agenții – persoanele care au acces la informațiile de interes și le furnizează ofițerilor operativi sau rezidentului⁸⁸.

Astăzi, în țările democratice, comunitatea serviciilor secrete este organizată după principii asemănătoare⁸⁹. Trăsătura comună a filosofiei funcționării serviciilor de

---

⁸⁸ Rădoi, M. *Op. cit.*, pp. 12-13.

informații într-o democrație este controlul civil asupra activității lor, în sensul că anumite comisii civile (de obicei, parlamentare) au atribuțiuni pentru verificarea legalității activității, îndeosebi în problema alocării resurselor financiare, dar cu interdicția firească a accesului civililor la detaliile strict secrete ale operațiunilor sau la identitatea reală a ofițerilor și agenților.

În țările democratice funcționează un serviciu de informații sau spionaj, care acționează numai în afara teritoriului național (MI6 în Marea Britanie; CIA în SUA; BND în Germania; DGSE în Franța; Mossad în Israel), o poliție de siguranță care ajută serviciul de contrainformații, efectuând arestările, perchezițiile și alte operațiuni (Special Branch of Scotland Yard în Marea Britanie; FBI în SUA; BKA în Germania; Renseignement Généraux în Franța; Reshud în Israel), un serviciu de spionaj științific (NSA în SUA; Lekem în Israel etc.), precum și servicii secrete militare. În ceea ce privește serviciile secrete militare (cu secțiile lor de informații și contrainformații), există două modele de organizare a lor. Primul model, cel francez (preluat și în România, Federația Rusă, Israel etc.) presupune includerea în aria de activitate a tuturor celor trei categorii de arme (armata de uscat, aviația și marina), pe când modelul anglo-saxon creează servicii secrete militare pentru fiecare dintre cele trei categorii de arme⁹⁰.

Rolul serviciilor secrete pare din ce în ce mai important în lumea contemporană, pe următoarele considerente⁹¹:

- competiția militară dintre state devine tot mai mult o competiție economică, iar spionajul tehnologic devine o sursă esențială a progresului tehnic. Dovezile despre spionarea reciprocă în acest domeniu a partenerilor NATO sau Uniunii Europene sunt în afară de orice dubiu;
- în contextul fenomenului globalizării, combaterea rețelelor traficantilor de droguri sau ale crimei organizate a atras o colaborare a serviciilor secrete în acțiuni de specialitate, dincolo de alianțele politice sau de ideologia oficială a statelor;
- în același registru, agravarea terorismului internațional a provocat imediat coalizarea serviciilor secrete din țările democratice, și chiar a celor nedemocrate (China, spre exemplu);
- diferitele războaie presupun o pregătire informativă profesionistă, chiar din perioada premergătoare (dezinformare, câștigarea opiniei publice, atragerea

---

⁸⁹ Sintetizăm aici informații de deosebită actualitate, prezentate la o manieră extrem de profesionistă de Cristian Troncotă și Horațiu Blidaru, *Careul de ași*. București, 2003.

⁹⁰ Strauțiu, E. *Teme introductive în relațiile internaționale*. Sibiu: Editura Universității: „Lucian Blaga”, 2007, pp. 167-175.

⁹¹ *Ibidem*, pp. 167-175.

factorilor de decizie din țări posibil aliate sau care trebuie menținute în neutralitate), dar și pe timpul desfășurării operațiunilor militare.

7.3. Valorificarea experienței celor mai puternice servicii de informații

După cum s-a menționat mai sus, atribuțiile serviciilor de informații externe sunt culegerea de informații și desfășurarea acțiunilor de influență, de cele mai multe ori, folosind personal sub acoperire diplomatică, dar și ca jurnaliști, oameni de afaceri etc. Cele mai puternice servicii de acest gen sunt considerate cele din Statele Unite ale Americii, Israel, Marea Britanie, Federația Rusă.

În Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord comunitatea serviciilor secrete are cinci membri:

- Serviciul Secret de Informații (Intelligence Service sau MI6);
- Serviciul de Securitate (MI5);
- Special Branch of Scotland Yard (Secția Specială a Poliției Metropolitane);
- Serviciul Militar de Informații (D.I.S.);
- Centrul Governamental de Comunicații (G.C.H.Q.).

Serviciul Secret de Informații, cel mai cunoscut serviciu secret britanic, mai este numit și *Millitary Intelligence 6* pentru ca are șase secții (spionaj politic, spionaj militar în domeniul armatei de uscat, marinei și aviației, protecția informațiilor din cadrul oficiilor diplomatice britanice din străinătate și secția tehnică).

Acest serviciu special a fost format în 1909 drept Secția Străină a Biroului Serviciilor Secrete, responsabilă de colectarea informației în afara țării. După Primul Război Mondial, Secția Străină a devenit un serviciu separat numit Serviciul Special de Informații, o denumire care continuă să fie utilizată până în prezent și fiind descrisă în Actul Serviciile Speciale de Informații din 1994. Cele mai vestite și în același timp cele mai secrete servicii speciale din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord sunt: Serviciul Secret de Informații MI6 și serviciul de securitate MI5. Istoria apariției acestor servicii datează cu 1 octombrie 1909 organizată cu scopul de a lupta în porturile britanice împotriva spionajului german. În cadrul Ministerului Apărării a fost creat biroul serviciului secret, care în 1910 s-a devizat în două secții – Secția Internă și Secția Străină. În ianuarie 1916 a avut loc ultima reorganizare în urma căreia Secția Străină s-a transformat în direcția – Cercetare Militară MII(c), ulterior denumită MI6, iar Secția Internă – în Serviciu Mo5 (ulterior denumită Security Service or MI5). După al II Război Mondial, conform deciziei prim-ministrului Regatului Unit Winston Churchill, serviciile speciale sunt demilitarizate: MI6 se subordonează Ministrului Afacerilor Externe și i se atribuie denumirea oficială de Secret Intelligence Service

(SIS or MI6), iar MI5 se detașează în componența Ministerului Afacerilor Interne (Foreign and Commonwealth Office). Include șapte compartimente de culegere de informații, conduse de controlori și specializate pe zone geografice: Marea Britanie, fosta Uniune Sovietică, Europa, Emisfera vestică, Africa, Orientul Mijlociu, Orientul Îndepărtat. Din 1991 s-a înființat Departamentul pentru Probleme Globale, care are ca obiectiv traficul de droguri. Bugetul anual al instituției, conform datelor oficiale, este de 300 milioane lire sterline, dar aprecieri mai realiste consideră că cifra este de trei ori mai mare.

Potrivit Legii Serviciilor de Informații, adoptată în 1994, MI6 nu poate fi tras la răspundere pentru operațiuni ilegale efectuate pe teritoriul altor țări, dacă a existat acceptul prealabil al Ministerului de Externe⁹².

Scurgeri de informații recente din MI6 (Richard Tomlinson), aduc în atenția publicului câteva cazuri de operațiuni internaționale ilegale sau la limita legalității, cum ar fi antrenarea unei unități speciale care să-l asasineze pe președintele Serbiei, Slobodan Miloșevici, sau infiltrarea unui agent în Banca Națională a Germaniei.

Centrul Guvernamental de Comunicații (G.C.H.Q.) asigură codurile folosite în activitatea guvernamentală și, pe de altă parte, interceptează și decodifică comunicațiile guvernamentale ale altor țări. Acest serviciu, în parteneriat cu servicii similare din Statele Unite ale Americii, Australia, Noua Zeelandă, a contribuit la instituirea sistemului global de interceptare ECHELON, care spionează inclusiv partenerii din NATO și Uniunea Europeană⁹³.

Serviciul Militar de Informații (D.I.S.), subordonat Ministerului Apărării (Ministry of Defence), are toate atribuțiile corespunzătoare MI6, MI5 și Special Branch în domeniul militar.

Serviciul MI5 asigură protecția antiteroristă și desfășoară activități pentru descoperirea și contracararea acțiunilor teroriste. MI5 colaborează strâns cu poliția

---

⁹² Strauțiu, E. *Op.cit.*, pp. 167-175.

⁹³ În legătură cu acest caz, Comisia pentru libertățile și drepturile cetățeanului din Parlamentul European a inițiat audieri, în februarie 2000, din care a rezultat că sistemul ECHELON interceptează zilnic până la două miliarde mesaje de toate tipurile, politice, tehnologice, comerciale. Rețeaua cuprinde trei componente: 1. Baze UKUSA (conform tratatului încheiat între Marea Britanie – UK și Statele Unite – USA) de interceptare a comunicațiilor prin cei 25 de sateliți geostaționari INTELSALT utilizați de toate companiile telefonice. Fiecare țară semnatară a acordului acoperă o zonă, astfel: Europa – baza Morwenstow din Marea Britanie; America – baza Sugar Grove la 250 km sud de Washington; zona Pacificului – bazele Yachima – 250 km de Seattle și Waiopai – Noua Zeelandă; zona Oceanului Indian – baza Geraldton din Australia. 2. Grupul de sateliți spion VORTEX, proprietatea N.S.A., care supraveghează întreg globul. 3. Rețeaua de calculatoare, extrem de puternică, ce compară mesajele interceptate cu etaloane considerate expresie a amenințărilor de domeniul securității, care selecționează mesajele relevante.

metropolitană și cea din provincie, cu diverse agenții și organisme specializate implicate în lupta cu terorismul și crima organizată. În iunie 2003, în MI5 a fost creat Joint Terrorism Analysis Centre, cel mai important element de analiză asupra gestiunii britanice a terorismului care operează sub autoritatea directorului general al MI5 și este Centrul de Excelență asupra amenințării terorismului internațional, activând ca o structură independentă în componența căreia își desfășoară activitatea colaboratori din 16 agenții și departamente guvernamentale⁹⁴.

Pentru prima dată termenul de „comunitate informativă” s-a folosit în Statele Unite ale Americii prin Decretul nr. 12333/4 decembrie anul 1981. Comunitatea de Informații a SUA este un grup eclectic de organizații și agenții cu procese și proceduri care sunt uneori complementare, și la unele dublate. Acesta este alcătuit din „agenții și oficii a cărei prerogativă este adesea legată și uneori combinată, dar care servește pentru diferiți clienți și sub diverse linii de autoritate și control”. Aceasta comunitate începând cu data de 17 februarie 2006 este alcătuită din 16 agenții guvernamentale federale, servicii, departamente sau organizații din cadrul executivului american. Aceste 16 instituții componente ale comunității de informații desfășoară activități informative în vederea asigurării securității naționale a SUA.

Nu a fost elaborat niciun plan-ghid pentru dezvoltarea Comunității. Dezvoltarea ei a avut loc timp de câteva decenii, cu crearea a mai multor agenții care se specializează în domenii distincte de activitățile de colectare de informații, analiză, acțiune sub acoperire și de contrainformații. Una dintre piesele cele mai influente ale legislației în vederea dezvoltării comunității de astăzi a fost US National Security Act din 1947, care „a oferit cadrul juridic pentru Comunitatea de Informații” și a înființat Agenția Centrală de Informații (CIA). În Actul Securității Naționale, erau prevăzute următoarele sarcini pentru CIA:

- Analiza și valorificarea informațiilor obținute de Departamentul de Stat, Departamentul Apărării și celelalte ramuri ale puterii executive;
- Elaborarea recomandărilor pentru Consiliul Național de Securitate pentru luarea de măsuri de apărare împotriva pericolul comunist;
- Îndeplinirea altor obligațiuni ale Consiliului Național de Securitate în sfera apărării securității statului.

Aceasta comunitate este alcătuită din:

- Central Intelligence Agency (CIA), Serviciul de informații.
- Federal Bureau of Investigations (FBI), Serviciul de contrainformații.
- National Security Agency (NSA), Serviciul de spionaj științific.

---

⁹⁴ Security Service MI5, Joint Terrorism Analysis Centre. Accesibil la: <https://www.mi5.gov.uk/joint-terrorism-analysis-centre>. [Vizitat 24.09.2021].

- Bureau of Intelligence and Research din cadrul Departamentului de Stat.
- Serviciile Secrete Militare.

Structural, CIA este organizată din patru Directorate ce își au atribuții în culegerea, obținerea și analiza informațiilor de orientare din politic, militar, economic: Directoratul pentru Operațiuni primește și analizează informații prin surse umane (rezidenți, spoini, agenți); Directoratul pentru Știință și Tehnologie culege informații prin sateliți și mijloace electronice; Directoratul analitic analizează și distribuie conducerii de vârf informații obținute de CIA; Directoratul Administrativ asigură logistica activității cotidiene a CIA. CIA a fost una dintre primele organizații ce obține informații prin utilizarea complexă a progreselor tehnologice din domeniul electronicii, ingineriei zborurilor, cercetări spațiale și a computerilor pentru stabilirea unor programe ample, ce prevedeau dezvoltarea echipamentelor și metodelor de utilizare a acestora în scopuri de spionaj.

O altă instituție foarte importantă a SUA este Biroul Federal de Investigații (FBI), care a fost creat în anul 1908, la inițiativa Procurorului general al SUA, Charles Bonaparte, ce a fost susținut pe atunci de președintele Statelor Unite, Theodor Roosevelt. În perioada 1908-1923, numărul colaboratorilor FBI ajuns la 650 de persoane și au apărut secții teritoriale ale Biroului în 9 state americane. În 1924, în calitate de director al FBI, a fost numit John E. Hoover. Fiind în fruntea FBI la o vârstă de 29 de ani, J.E. Hoover a fost fără întrerupere conducător al acesteia, ce a înțeles un șir de măsuri orientate spre sporirea eficienței activității Biroului. În 1935, serviciul special în cauză a obținut actuala denumire – Biroul Federal de Investigații. Tot în acel an a fost delimitată deviza oficială a FBI „Fidelitate, cetezanță, onestitate”. Principalele sfere de activitate ale FBI sunt: contrainformația, investigații pe marginea dosarelor ce vizează încălcarea drepturilor omului, combaterea terorismului, crimei organizate, traficului de droguri, a infracțiunilor grave contra personalităților, precum și lupta cu infracționalitatea „guleșelor albe”, inclusiv cu corupția în eșaloanele de vârf ale puterii federale și locale. Activitatea FBI-ului este reglementată de către legislația federală, Codul penal și de procedură, deciziile Judecătoriai Supreme a SUA, ordinele, instrucțiunile și indicațiile Președintelui și Procurorului General. FBI-ul este o organizație departamental-ramificată și strict centralizată. De asemenea, sistemul FBI include 4 centre tehnico-științifice regionale. În 1998 apare o nouă subdiviziune în cadrul Biroului – Centrul Național de Protejare a Infrastructurii, ce are ca sarcină principală lupta cu infracțiunile în domeniul ciberneticii și sfera înaltelor tehnologii.

NSA și serviciile secrete militare aparțin de Ministerul Apărării (Defence Department), ele fiind coordonate în mod direct de Defense Intelligence Agency, care se afla la rândul său în subordinea lui Joint Chiefs of Staffs (Comitetul Întrunit al Șefilor de State Majore), cel mai înalt for american. Agenția Națională de Securitate

(National Security Agency – N.S.A.), structură a Departamentului Apărării, se ocupă de analiza și exploatarea informațiilor provenite din interceptări pe întreaga planetă (radio, telecomunicații, Internet), și protejarea comunicațiilor guvernamentale. Sediul central se află la Fort Meade (Maryland), agenția lucrând cu 38.000 angajați pe un buget anual de 6,5 mld. dolari.

Coordonează o rețea planetară de interceptare a comunicațiilor, cele mai importante centre fiind în Germania, Marea Britanie, Turcia, Cipru, Pakistan, Taiwan, Australia și Africa de Sud. După unele aprecieri, peste 80% dintre informațiile vehiculate în comunitatea informativă americană sunt produse de această agenție. În prezent, ansamblul serviciilor secrete americane este supus unor puternice presiuni, în urma apariției unor informații publice despre eșecuri sau acțiuni ilegale⁹⁵:

- Infiltrarea unor agenți în misiuni internaționale sub egida Națiunilor Unite;
- Monitorizări ale organizațiilor neguvernamentale ca Amnesty International și Greenpeace;
- Incapacitatea de a anticipa testele nucleare efectuate de India în 1998;
- Ratarea unor acțiuni de spionaj în țări partenere (în Franța, un astfel de caz s-a soldat cu mai multe expulzări);
- Exploatarea în propriul interes a documentelor preluate din arhivele STASI, din Berlinul de Est;
- Scurgerea în presă a informațiilor referitoare la un plan secret de asasinare a lui Sadam Husein ș.a.

Atacurile din 11 septembrie 2001 au schimbat în mod semnificativ peisajul analitic în Comunitatea de Informații. Înainte de atac, ținta Comunității de Informații a fost orientată, în primul rând, pe statele-națiuni și pe perspectivele analitice tradiționale ale Războiului rece. Comunitatea de Informații militare s-a axat în mod special pe armatele altor țări și pe capacitățile lor potențiale împotriva Statelor Unite. Chiar și în timpul creșterii sponsorizării de stat a terorismului în anii 1980, Comunitatea de Informații nu și-a strămutat completamente vizorul de la Uniunea Sovietică; deși analiza de combatere a terorismului a început ca o disciplină, accentul analitic rămânând în altă parte. Atacurile Al-Qaeda au schimbat această țintă spre combaterea terorismului și aproape fiecare participant al Comunității de Informații a aplicat forță de muncă și resurse împotriva acestei probleme.

Din motivul acestei difuzii de talent, Comunitățile de Informații și a Organelor de Drept trebuie să profite de toate serviciile/agențiile și organizațiile disponibile, care au analizați în domeniul luptei împotriva terorismului care să impulsioneze aceste capacități.

---

⁹⁵ Brașoveanu, V., Poncea, T.V. *Istoria Serviciilor Secrete*. București, 1999, p. 39; Troncotă T., Blidaru H. *Careul de Ași*. București, 2003, pp. 70-71

Tragedia din 11 septembrie a forțat Comunitatea de Informații și Comunitatea Organelor de Drept să reevalueze practicile lor în ceea ce privește schimbul de informații. Astăzi, amenințarea este de așa natură, încât nu poate exista o bifurcație între cele două comunități cu privire la informații; toate informațiile relevante disponibile de la o comunitate trebuie să fie împărtășite cu celelalte, în scopul de a genera o analiză cât mai cuprinzătoare a amenințării potențiale asupra SUA. Este important ca informația disponibilă să fie împărtășită fiecărui analist în domeniul combaterii terorismului, indiferent dacă acesta este din Comunitatea Organelor de Drept sau din Comunitatea de Informații.

Cooperarea, conlucrarea și colaborarea în domeniul schimbului de informații a devenit o necesitate analitică necondiționată, deoarece „centrele de informații/intelligence și de aplicare a legii devin tot mai interconectate. Puțini se îndoiesc că perspectivele valoroase pot rezulta dintr-o strânsă interdependență/corespondență de informații din diferite surse de informații și de aplicare a legii”.

În *Israel*, existența statului depinde foarte mult de eficiența serviciilor secrete, în număr de cinci:

- Serviciul Central de Informații (MOSSAD), se ocupă cu strângerea informațiilor din afara granițelor naționale, analiza lor, precum și organizarea de „operațiuni speciale”, domeniu în care serviciile secrete israeliene sunt renumite. Este cel mai cunoscut serviciu secret israelian;
- Forțele Generale de Securitate (SHIN BETH sau SHABAK) sunt serviciul de securitate și contrainformații;
- Poliția de Siguranță (RESHUD) are în competența sa arestarea celor bănuți de spionaj împotriva Israelului, precum și efectuarea de percheziții;
- Serviciile Secrete Militare (AMAN);
- Biroul de Relații Științifice (LESHKAT KE-SHER MADAO – LEKEM) asigură spionajul științific și tehnic.

Prim-ministrul coordonează activitatea serviciilor secrete prin intermediul unei comisii condusă de Directorul Mossad și care este alcătuită din directorii serviciilor de informații și directorii generali ai ministerelor cu probleme de apărare și relații externe.

Colaborarea serviciilor de informații impune o etapă nouă în conlucrarea dintre acestea: deplasarea centrului de greutate dinspre schimbul de informații cu caracter de generalitate spre colaborarea pe cazuri și acțiuni punctuale, ca modalitate de valorificare optimă a potențialului oferit de partenerii implicați. Una dintre cele mai vizibile și semnificative schimbări din ultimii ani a survenit în relațiile bilaterale și multilaterale dintre serviciile speciale de informații și serviciile de securitate. Acest fapt a făcut posibilă apariția unor noi oportunități, dar în egală măsură și apariția unui număr mai mare de provocări de înfruntat. Rolul și natura colaborării serviciilor

speciale în contextul globalizării (incluzând, totodată, și sugestia că însuși domeniul serviciilor speciale s-a globalizat) reprezintă în perioada actuală una dintre „moștenirile” momentului 11 septembrie 2001. Legăturile multilaterale tradiționale au fost intensificate în mod deosebit în lupta împotriva terorismului. Relațiile speciale de genul SUA – Marea Britanie sau SUA-Israel s-au intensificat și s-au pus bazele unor parteneriate speciale (de exemplu: SUA-Australia). Efortul comun al țărilor, guvernelor, organizațiilor internaționale și serviciilor speciale s-a concentrat asupra acțiunilor de colaborare în vederea unei abordări coordonate, de transmitere reciprocă a informațiilor⁹⁶.

În *Federația Rusă* constatăm următoarea organizare informativă, după ce fostul KGB s-a separat în patru instituții distincte⁹⁷:

- Serviciul federal de securitate (numit FSK, apoi FSB). Aceasta este o structură militară (situație specifică statelor totalitare sau, în mai mică măsură, statelor autoritare) și are în subordinea sa, în mod foarte ciudat pentru o țară democratică, Vama, Garda financiară și trupele de grăniceri (acestea din urmă cu un efectiv de circa 200-300 de mii de oameni). Pe lângă toate acestea, din structura FSB mai face parte și divizia Dzerjinski (cu un efectiv de circa 12.000-15.000 de oameni), formațiune militară special concepută și antrenată pentru represiune internă și terorism politic de masă (în acest sens, s-a „remarcat” în Afganistan și Cecenia).
- SVR, adică Serviciul de spionaj, are ca atribuții culegerea de informații din afara granițelor. Este tot un serviciu militarizat, având în componența sa mari unități militare (brigăzile Alpha și Vimpel, foste trupe Spetnaz, cu un efectiv de circa 8.000-10.000 de oameni).
- GUO sau Garda Prezidențială, provine din fosta Direcție 9 a KGB și are un efectiv de circa 40 de mii de oameni (efectiv exagerat, caracteristic mai degrabă unei Gărzi Imperiale).
- Administrația Centrală pentru Securitatea Federației Ruse vrea să fie un fel de NSA rusească. Nu există date publice despre atribuțiile, efectivele sau bugetul său.
- În cadrul Ministerului Apărării există și Serviciul secret militar sau GRU, cel mai ermetic serviciu secret rus, despre care se cunoaște deci cel mai puțin. Acest serviciu are în componența sa mari unități militare, până la nivel de brigadă sau divizie, al căror efectiv este necunoscut (trupele Spetsnaz).

Întreaga comunitate informativă rusă funcționează numai pe baza dispozițiilor prezidențiale, orice informație despre atribuții, efective sau bugete fiind considerate

---

⁹⁶ *Ibidem.* p. 77-91.

⁹⁷ Strauțiu, E. *Op.cit.*, pp. 167-175.

„secrete de stat”. Oferim aici câteva exemple concrete despre felul în care activitatea serviciilor secrete influențează relațiile internaționale⁹⁸:

- În 1998, FBI a arestat cinci agenți ai Cubei care aveau misiunea de a infiltra organizații ale diasporei cubaneze din Miami. În 2001, cei cinci au fost condamnați pentru spionaj, primind sentințe între 15 ani și închisoare pe viață.
- Începând cu anul 2002, la inițiativa FSB, Federația Rusă refuză oficial să mai accepte activitatea Corpului Păcii (organizație neguvernamentală americană) pe teritoriul rus, întrucât a dovedit că 30 de voluntari Peace Corps se ocupau în mod sistematic cu culegerea de informații; fosta directoare Peace Corps, Valeria Iban, a încălcat chiar regimul frontierei, pătrunzând într-o regiune închisă de la granița cu China, de unde a cules informații secrete.
- SUA au acuzat serviciile secrete chineze că au furat tehnologia nucleară care a stat la baza unei noi rachete intercontinentale, pe baza căreia China și-a construit propria rachetă, în 1999; pe de altă parte, în anul 2001, un avion spion american s-a ciocnit accidental cu un avion de vânătoare chinez, în Marea Chinei de Sud, avionul american fiind nevoit să aterizeze pe cel mai apropiat aeroport chinez.
- Războiul din Irak, din 2003, a fost câștigat în mare măsură în planul serviciilor secrete. CIA a reușit să încheie, premergător începerii operațiunilor militare, acorduri secrete cu generalii din conducerea Gărzii Republicane, ceea ce explică inacțiunea acestei structuri militare irakiene în jurul Bagdadului. Sediile și arhivele serviciului secret irakian (Muhabharat) au fost obiectiv prioritar al SUA; se pare că SVR rus a ajuns în posesia arhivei înaintea americanilor, ceea ce explică atacarea convoiului diplomatic rus de către americani la 6 aprilie 2003, când rușii se îndreptau spre Siria, probabil aflându-se în posesia arhivelor serviciilor secrete irakiene. Datele despre colaborarea între serviciile secrete rus și irakian sunt oricum cunoscute la această dată.

Concluzie. Pe parcursul ultimelor decenii al secolului XX și începutul secolului XXI, se conturează disciplina academică privind serviciile/agențiile de informații. Culegeri valoroase, documente, monografiile supuse cercetării vizează aspecte istoriografice și baze teoretico-metodologice ale serviciilor de informații. Principalele repere istoriografice cu referire la serviciile de informații ne oferă date și informații extrem de utile despre metodele și tehnicile folosite de serviciile de informații în diverse epoci istorice, evoluția structurilor serviciilor/agențiilor de informații și creează un flux de cunoștințe în acest domeniu. Studiul istoriografic este util pentru a pune în lumină și a examina elaborările monografice, culegerile de materiale, manualele și

---

⁹⁸ Strauțiu, E. *Op. cit.*, pp. 167-175.

articolele științifice. Ea este importantă pentru cunoașterea, explicarea și înțelegerea disciplinei, abordată contextual, discursiv, analitic și istoric.

Teoriile serviciilor de informații s-au conturat ca răspuns la necesitatea explicării rolului serviciilor de informații în condițiile provocărilor globale într-o lume complexă și în continuă schimbare. Serviciilor de informații le revin împuterniciri speciale, prin unitățile acestora operaționale, analitice, tehnice și de suport utilizând instrumente specifice de comunicare, supraveghere, control și documentare.

Nevoia de cooperare și valorificare a experienței dintre serviciile de informații se resimte tot mai mult datorită noilor riscuri, amenințări și pericole cu care se confruntă comunitatea internațională la etapa actuală. Pentru realizarea misiunilor sale strategice, în procesul de cunoaștere, prevenire și contracarare a amenințărilor la adresa securității internaționale, este nevoie de o abordare comună coordonată în utilizarea unor resurse ce nu mai pot fi puse la dispoziție chiar și de cele mai puternice servicii/comunități de informații din lume. În contextul reconceptualizării securității globale, profesionalismul și excelența în activitate trebuie conjugate cu un parteneriat extins al serviciilor/agențiilor de informații.

Astfel, reformarea serviciilor de informații marchează o abordare planificată a schimbului de cunoștințe, asigurându-se o continuitate a bazelor de date formale și informale comune, care se va produce în câteva direcții esențiale: modificarea mai rapidă a cadrului legal, explorarea conceptelor, strategiilor, politicilor și tehnologiilor, integrarea strategiilor din domeniul securității naționale; accelerarea formelor de colaborare și eficacitatea activității tuturor serviciilor, comunităților de informații ale altor țări pentru a satisface necesarul „schimbător” al utilizatorilor de informații pentru securitate. În acest context, importanța investigațiilor constă în aprofundarea cercetărilor și cunoștințelor în domeniul serviciilor de informații, în definirea formelor, structurii organizaționale a colaborării internaționale a acestora, care va contribui la consolidarea importanței analizei în procesul de fundamentare a unui cadru legislativ internațional, decizional în vederea optimizării și utilizării eficiente a colaborării internaționale, schimbului de informații, formarea echipelor mixte din cadrul serviciilor/comunităților de informații în lupta împotriva terorismului.

Sarcini de autoevaluare:

1. Relatați despre istoricul serviciilor de informații.
2. Caracterizați instrumentele de comunicare, supraveghere, control și documentare a serviciilor de informații.
3. Stabiliți scopul, efortul și misiunea primară a serviciilor de informații.
4. Estimați importanța activității serviciilor de informații.

5. Proiectați direcțiile sferelor de activitate a serviciilor de informații.
6. Evaluați amenințările contemporane la adresa serviciilor de informații.

Teme pentru lucrul individual:

1. Relații despre importanța colaborării serviciilor de informații în cadrul structurilor internaționale de asigurare a securității.
2. Determinarea esenței și a rolului serviciilor speciale de informații în ierarhia instituțiilor de stat.
3. Esența și importanța instituțiilor de învățământ în activitatea serviciilor de informații.
4. Demonstrarea impactului globalizării asupra activității serviciilor de informații.
5. Caracterizați metodele și instrumentele de acțiune a serviciilor de informații.
6. Prezentarea vizuală /PPT a unui studiu teoretico-analitic despre evoluția istorică a serviciilor de informații.
7. Analizați cadrul instituțional și normativ al serviciilor de informații.
8. Elaborarea unei prezentări privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova.

Bibliografie selectivă:

1. Brașoveanu V., Poncea T.V. *Istoria Serviciilor Secrete*. București, 1999, p. 39; Troncotă T., Blidaru H. *Careul de Ași*. București, 2003, p. 70-71.
2. Busuncian T. Rolul Comunității de Informații a Statelor Unite privind combaterea terorismului internațional. In: *History & Politics*, 2011, An. IV, no.1, pp. 77-91.
3. Busuncian, T. Securitatea informațională și activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării. Studii naționale de securitate. În: *Revistă științifico-practică*, 2020, nr. 1 (1), pp. 70-82.
4. Dziak, J. J. *Chekisty a History of the KGB*. San Francisco: Lexington Books, 1988. 234 p.
5. Faligot, R., Kauffer, R. *Istoria mondială a serviciilor secrete*. Vol. 3, 4. București: Nemira, 2002. 532 p.
6. Lowenthal. M. M. *Intelligence: From Secrets to Policy*. 5 th edition. Washington DC: Congressional Quarterly Press, 2011. 377 p.
7. Maior, G.C. Istoricism, legalism și teoretizare în studiul intelligence-lui. În: *Revista romană de studii de intelligence*, 2009, pp. 5 - 8.
8. Strauțiu, E. *Teme introductive în relațiile internaționale*. Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2007. ISBN 978-973-739-502-3, p. 167-175.
9. Ureche, M., Rogoian, A. *Servicii secrete străine*. Vol. I. București: Paco, 2000. 561 p.

Tema 8. SECURITATEA INFORMAȚIONALĂ ȘI ACTIVITATEA SERVICIILOR DE INFORMAȚII ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

Conținuturi:

- 8.1. Globalizarea și riscul securității informaționale
- 8.2. Supravegherea serviciilor de informații: promovarea guvernantei democratice în sectorul de securitate
- 8.3. Riscuri și amenințări la adresa securității informaționale în contextul globalizării
- 8.4. Cadrul de cooperare pe arena internațională în domeniul securității informațiilor și al cooperării între organizațiile internaționale

Obiective de referință:

- să identifice activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării;
- să relateze despre securitatea informațională ca factor de organizare a societății contemporane;
- să determine riscurile și amenințările la adresa securității informaționale;
- să analizeze cadrul de cooperare pe arena internațională în domeniul securității informațiilor și al cooperării între organizațiile internaționale;
- să evalueze importanța supravegherii serviciilor de informații;
- să estimeze și să propună noi responsabilități pe conlucrare a serviciilor de informații ce țin de dezvoltarea unei colaborări eficiente privind creșterea transparenței instituționale.

Termeni-cheie: securitate informațională, servicii de informații, cooperare, riscuri, amenințări, globalizare.

Repere de conținut:

8.1. Globalizarea și riscul securității informaționale

Informația este conceptul care stă la baza acestei ere, este obiectul principal de lucru în momentul actual și în anii ce vor urma. Odată cu dezvoltarea tehnologiei, spațiile virtuale, care mai demult existau doar în imaginație, au început să prindă viață. În lumea modernă, informația este un element indispensabil care asigură funcționalitatea oricărui sistem împreună cu echipamentul de protecție. Calitatea informațiilor deținute de părți la confruntare afectează în mod direct capacitatea lor de luptă.

Transformările secolului XXI au influențat inclusiv modul de desfășurare a conflictelor. Războaiele nu se mai câștigă în tranșee, în plan fizic, prin acțiuni militare clasice, ci în fața calculatorului, prin intermediul informațiilor și al bătăliei creierelor. Astfel, în noua conjunctură creată, serviciile de informații urmează să răspundă provocărilor contemporane determinate de era informațională, să-și consolideze performanța operațională și analitică prin utilizarea noilor instrumente de acțiune pentru prevenirea și combaterea mai multor riscuri și amenințări. Drept urmare, majoritatea programelor guvernamentale, elaborate în diverse țări în vederea diminuării riscurilor și amenințărilor parvenite, și-au propus obiectivele de prevenire, descurajare, reacție și previziune. Din diverse motive, legate de însăși natura noilor amenințări, relativ impredictibile, comunitatea internațională a serviciilor de informații se confruntă cu impedimente serioase pentru a face față amenințărilor și vulnerabilităților la nivel politic, diplomatic, al forțelor de securitate sau organizații internaționale. Noua dimensiune este definită de depășirea oricăror granițe impuse în comunicare pentru a servi unui scop mai important decât al apărării cetățenilor și drepturilor acestora în cadrul unui stat. Globalizarea influențează aproape toate aspectele vieții noastre, însă modul în care este resimțită această evoluție diferă de la un cetățean la altul și de la o regiune la alta. Ulterior, deceniul 2010-2020 va fi amintit ca un moment în care securitatea informațională a devenit recunoscută drept o problemă importantă pentru toate organizațiile.

Globalizarea nu putea să nu influențeze aspectele legate de securitatea națională, regională și internațională, de amenințările privind siguranța oamenilor și a informațiilor, a instituțiilor naționale și internaționale. Extinderea la scară globală a utilizării diferitelor mecanisme de prelucrare și comunicare a informațiilor, de control al activităților a condus și la nevoia de a lua în considerare noile aspecte ce influențează securitatea informațională la nivel global.

Securitatea informațională necesită crearea de noi tehnologii integrate pentru stocarea și protejarea resurselor informaționale, dezvoltarea suplimentară sau îmbunătățirea schemelor și a procedurilor organizaționale existente, menținerea integrității resurselor informaționale, instruirea personalului specializat pentru soluții la provocări. Necesitatea asigurării unei strategii de securitate informațională, pe măsura amenințărilor, este de o importanță deosebită.

Încă din cele mai vechi timpuri informațiile au fost importante. Cunoașterea locului unde se află inamicul, a forțelor armate pe care le posedă, de asemenea și planurile de acțiune ar trebui să-l ajute și pe cel mai încăpățânat politician sau general. *Biblia* cuprinde unele dintre primele dovezi ale existenței unui spionaj militar, îndeosebi faimoasa expediție a lui Moise în zona actualului Israel. Fugind din Egipt spre neospitalierele întinderi fierbinți ale deșertului Sinai, triburile rătăcitoare trebuiau

să se stabilească într-un ținut cu apă, sol fertil și copaci înfrunziți. Evreii știau exact de unde să ceară ajutor la ceas de nevoie. Așa cum se spune în *Vechiul Testament*: a grăit Domnul cu Moise și i-a zis: „trimite din partea ta oamenii ca să iscodească pământul Canaanului”. Trimițându-i pe aceștia ca să iscodească pământul Canaanului, Moise le-a zis: „cercetați ce pământ este și ce popor locuiește în el; de este tare sau slab; mult la număr sau puțin; cum este țara pe care o locuiește cu ziduri sau fără ziduri?”.

În limbajul actual, Moise formulează „cerințele vitale ale activității de informații”. *Biblia* este înțesată de astfel de povești despre abilitatea militară, bătălii, acțiuni înșelătoare și, în primul rând, despre colectarea informațiilor. Unii consideră că activitatea de informații este „a doua pe lista celor mai vechi profesii” – totuși experții afirmă că este prima, deoarece cunoașterea locului în care se află inamicul și nevoia de autoconservare și de supraviețuire le depășesc ca importanță pe toate celelalte⁹⁹.

Toți marii comandanți din istorie s-au bazat pe serviciile de informații ca pe un ghid care să le indice unde și când să lovească: „Dacă nu-i cunoști pe ceilalți și nu te cunoști nici pe tine, vei fi în primejdie în timpul fiecărei bătălii”, considera Sun Tzu, primul autor cunoscut care a abordat în lumea antică problema serviciilor de informații și care a trăit în jurul anului 500 î.Hr. În manualul clasic intitulat: *Arta războiului* (Ping Fa) el pune un accent deosebit pe informații. Sun Tzu a realizat că resursele relativ reduse cheltuite pe culegerea de informații în timp de pace reprezintă de fapt investiții. Pentru Sun Tzu, un bun spionaj pe timp de pace valora pentru apărarea națională la fel de mult ca o armată, fiind totodată considerabil mai ieftin. Concepțiile lui Sun Tzu despre spionaj nu au fost exemple izolate de înțelepciune orientală. Există o mulțime de alte dovezi ale importanței acordate în Antichitate informațiilor.

Istoria și evoluția domeniului cibernetic, de asemenea, este destul de veche. Unele evenimente de o importanță istorică și tehnică colosală au dat naștere domeniului cibernetic. Situația geopolitică în anii 1950 și 1960 și surpriza parvenită odată cu apariția noilor tehnologii, a schimbat lumea. Reușita lansării în spațiu a satelitelui Sputnik 1 de către URSS, în anul 1957, a fost o mare victorie pentru URSS, în detrimentul concurenților americani. După lansarea în spațiu a satelitelui Sputnik 1, administrația Eisenhower a întreprins măsuri deliberate de a nu rămâne în urmă în domeniul științific și tehnologic de URSS. Aceste reușite ale sovieticilor i-au ambiționat și mai tare pe oamenii politici și de știință americani care, în 1958, un an după trimiterea satelitelui Sputnik 1 în spațiu, au înființat Administrația Națională Aeronautică și Spațială, cunoscută sub numele de NASA. Această istorie a oferit perspectivă, înainte de a fi aparent pentru inventatorii și utilizatorii spațiului cibernetic,

---

⁹⁹ Hughes-Wilson, J. *Serviciile secrete*. București: Meteor Publishing, 2017, pp. 17-18.

despre motivul pentru care domeniul cibernetic ar juca un rol important în securitatea națională și globală¹⁰⁰.

Multitudinea de incidente cibernetice recente la nivel global și în cadrul organizațiilor guvernamentale (cum ar fi oficiul de management al personalului SUA), demonstrează cât de reale sunt aceste amenințări. Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor de informații și comunicare a condus la crearea unui spațiu cibernetic dinamic fără frontiere. Numărul tot mai mare și complexitatea atacurilor cibernetice evidențiază o nevoie imediată de colaborare, conlucrare și comunicare între state.

Amenințarea la adresa securității informaționale este actuală și emergentă atât pe timp de criză, în situații de război, cât și pe timp de pace. Aceasta se manifestă în cadrul manevrelor ofensive și de apărare, întreprinse prin mijloace tehnice specifice, pentru dobândirea superiorității informaționale, prin afectarea informațiilor adversarului, a proceselor decizionale bazate pe informații, a sistemelor constituind un pericol permanent, care trebuie identificat și prevenit oportun. Scopul securității informaționale constă în asigurarea avantajului economic, politic, diplomatic sau militar și în separarea conducerii superioare/centrale de instituțiile subordonate și de mase¹⁰¹.

Protecția spațiului informațional este obligatorie pentru asigurarea securității naționale, regionale și internaționale. Implementarea componente de schimb de informații în mediul corporativ sau guvernamental este o sarcină destul de grea. În momentul actual, toate instituțiile necesită un nivel înalt al securității cibernetice pentru a asigura funcționarea sistemelor informaționale, același lucru fiind valabil și pentru funcționarea infrastructurilor critice.

Astfel, în noua conjunctură creată, serviciile de informații urmează să răspundă provocărilor contemporane determinate de era informațională, să-și consolideze performanța operațională și analitică prin utilizarea noilor instrumente de acțiune pentru prevenirea și combaterea mai multor riscuri și amenințări.

Obiectivul strategic al serviciilor de informații, conform normelor interne, este de a asigura securitatea informațională în domeniul securității și apărării țării, de protejarea intereselor vitale ale individului, societății și statului împotriva amenințărilor interne și externe asociate cu utilizarea tehnologiei informaționale în scopuri militare și politice contrare dreptului internațional, inclusiv cu scopul de a efectua acțiuni ostile și acte de agresiune menite să submineze suveranitatea, să încalce integritatea teritorială a statelor și să reprezinte o amenințare la adresa păcii, securității și stabilității strategice internaționale.

---

¹⁰⁰ *A History of Cyberspace. Per Concordiam*, 2016, vol. 7, no. 2, pp. 64-65

¹⁰¹ Mureșan, M., Văduva, Gh. *Războiul viitorului, viitorul războiului*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, p. 11.

Globalizarea afectează sistemul informațional într-o mulțime de aspecte, precum utilizarea Internetului de către publicul larg din lume, furnizorii globali de e-mail, rețele de socializare conectează întreaga lume. Sistemele informaționale au un rol important în globalizare prin influențarea diferitelor culturi prin intermediul Internetului, unde economiile mari și țările dezvoltate beneficiază cel mai mult de acest lucru. Globalizarea a revoluționat managementul intern. De asemenea, a facilitat interacțiunea dintre țări, regiuni și continente, contribuind astfel la rentabilitate. Filosofia serviciilor de informații la fel a fost afectată ca rezultat al globalizării.

8.2. Supravegherea serviciilor de informații: promovarea guvernancei democratice în sectorul de securitate

Ca disciplină academică serviciile de informații există de numai câteva decenii, ca profesie aceste servicii există de milenii. Studiile ce țin de serviciile de informații au apărut atât de târziu, în ultimele decenii ale secolului al XX-lea, deoarece acest domeniu se consideră unul închis, secret, iar lipsa informației despre procesele și structurile care presupun a fi secrete nu au permis o abordare amplă, și cu atât mai mult științifică, a serviciilor speciale de informații¹⁰².

În publicația Centrului pentru Controlul Decocratic al Forțelor Armate (DCAF) de la Geneva *Supravegherea serviciilor de informații. Set de instrumente*, editată de Hans Born și Aidan Wills, se acordă o atenție sporită domeniului serviciilor de informații, care reprezintă ultima frontieră în procesele de democratizare și reformare a sectorului de securitate. În opinia cercetătorilor, parlamentarilor le revine o mare responsabilitate în dezvoltarea cadrului legal și instituțional al activității de supraveghere, dar și pentru a se asigura, în calitate de principali supraveghetori externi, că supravegherea își atinge obiectivele propuse. Cert este că, în acest domeniu, mai mult decât în oricare altul, parlamentarii trebuie să se străduiască să-și subordoneze interesele de partid unui scop mai important, acela de a proteja ordinea democratică și constituțională a statului. În această publicație, este prezentat un set de instrumente prin intermediul cărora sunt menționate multe din provocările și dificultățile care apar pe parcursul conceperii, modificării și consolidării unui sistem de supraveghere. Autorii publicației oferă orientări practice, clare privind modul în care supraveghetorii externi pot aborda provocarea de a examina minuțios aspectele speciale din munca serviciilor de informații.

---

¹⁰² Mureșan, M., Văduva, Gh. *Războiul viitorului, viitorul războiului*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, pp. 17-18.

Este de menționat faptul că serviciile de informații se diferențioază față de alte agenții guvernamentale și datorită competențelor speciale de care dispun în culegerea de informații – așa cum sunt competența de a intercepta comunicații, competența de a opera o supraveghere sub acoperire, competența de a utiliza informatori secți și competența de a intra clandestin în locuințe. În unele state, precum Danemarca, Malaysia, Federația Rusă și Suedia, serviciile de informații au și puteri polițienești, de aceea, sunt numite uneori „servicii de securitate ale poliției” sau „sectoare speciale”. În alte state, activitatea serviciilor de poliție este complet separată de activitatea serviciilor de informații. Serviciile de informații nu dispun de puteri polițienești, spre exemplu, să aresteze, să rețină și să interogheze suspecti¹⁰³.

Supravegherea este un termen atotcuprinzător, care înglobează examinarea *ex ante*, monitorizarea pe parcurs și verificarea *ex post*, precum și evaluarea și investigarea. Supravegherea este efectuată de conducerea superioară a serviciilor de informații, de oficiali ai executivului, membrii ai puterii judecătorești și parlamentari, de instituții independente de tip ombudsman, de instituții de audit, organizații specializate de supraveghere, ziariști și membri ai societății civile¹⁰⁴.

Supravegherea trebuie diferențiată de control, deoarece termenul de control implică prerogative de a orienta politicile și activitățile unei organizații. De regulă, controlul este asociat cu ramura executivă a guvernului, și anume, cu conducerea superioară a serviciilor de informații. E de remarcat și faptul că nu orice guvern face o distincție clară între supraveghere și control. Prin urmare, este necesar de menționat că scopul principal al supravegherii este de a trage la răspundere serviciile de informații pentru politicile și acțiunile lor din punctul de vedere al legalității, corectitudinii, eficacității și eficienței acestora. Procesul prin care un organism de supraveghere trage la răspundere un serviciu de informații are, de obicei, trei faze distinctive:

1. Organismul de supraveghere culege informații despre serviciul de informații.
2. Pe baza acestor informații inițiale, organismul de supraveghere începe un dialog cu serviciul de informații.
3. Organismul de supraveghere face cunoscute constatările și recomandările sale¹⁰⁵.

Astfel, pentru o bună funcționare, un organism de supraveghere trebuie să aibă capacitatea de a accede la informații relevante, de a adresa întrebări oficialilor din domeniul Intelligence și de face cunoscute constatările și recomandările sale în baza celor aflate. Fără aceste trei componente, nu poate exista o responsabilitate reală și

---

¹⁰³ Born, H., Wills, A. *Supravegherea serviciilor de informații*. Set de instrumente. DCAF, 2012, p. 5-7.

¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁰⁵ *Ibidem*, pp. 23-27.

probabil, procesul de supraveghere a serviciilor de informații va eșua. Prin urmare, supravegherea se poate referi nu numai la corectitudinea și legalitatea activităților unui serviciu, ci și la eficacitatea și eficiența acestuia¹⁰⁶.

Supravegherea serviciilor de informații este una foarte importantă. Cele trei rațiuni principale pentru care statele creează sisteme de supraveghere a serviciilor de informații sunt întărirea guvernantei democratice a serviciilor de informații, inclusiv a responsabilității lor în fața electoratului, susținerea statului de drept și asigurarea eficacității activității serviciilor. Evident că orice stat are nevoie să se asigure că serviciile sale de informații acționează în conformitate cu obligațiunile lui legale internaționale, inclusiv cu cele cuprinse în *Carta Națiunilor Unite* și în *Convenția Internațională cu privire la drepturile civile și politice*. O cale pentru a respecta asemenea obligații este urmarea bunelor practici. Transferul bunelor practici de la un stat la altul poate fi dificil din cauza diferențelor în sistemele legale, politice și culturale. În cazul în care este posibil acest transfer de bune practici, procesul solicită adaptarea practicilor înainte de a putea fi aplicate de o manieră relevantă. Astfel, se pot identifica norme și practici comune care contribuie la o supraveghere eficace a serviciilor de informații.

Cert este că cea mai eficientă supraveghere externă o asigură comisiile parlamentare și organismele specializate. Membrii comisiilor specializate de supraveghere au adesea o experiență și o expertiză mult mai bună decât membrii comisiilor parlamentare specializate. Membrii comisiilor specializate, de obicei, nu sunt politicieni de profesie și nici nu sunt direct implicați în activitatea politică, astfel, conduita acestora este mai puțin politizată decât a parlamentarilor. Sistemele de supraveghere utilizează atât organisme interne, cât și externe, inclusiv conducerea superioară a serviciilor, executivul și altele. Mandatele organismelor care alcătuiesc sistemul de supraveghere a serviciilor de informații trebuie să se ocupe de corectitudinea, legalitatea, eficacitatea și eficiența întregii comunități de informații pentru a preveni riscurile și amenințările la adresa securității.

8.3. Riscuri și amenințări la adresa securității informaționale în contextul globalizării

Spațiul informațional este de fapt un teren de confruntare care a devenit un nou mediu de ducere a războiului, al cincilea după uscat, mare, aer, spațiu. Este evident faptul că toate conflictele în viitor vor avea o componentă virtuală, fie în faza inițială a

---

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 5-7.

conflictului, fie sub formă de agresiune în sensul direct al cuvântului, fără desfășurarea altor forme de luptă. În absența unor acorduri internaționale și a ne dorinței de a conveni asupra normelor generale de interpretare a problemei, actorii cu intenții agresive posedă agilitate și flexibilitate în dezvoltarea și punerea în aplicare a potențialilor atacuri cibernetice. Propaganda modernă a evoluat într-o armă rafinată și serioasă care reprezintă o nouă amenințare la adresa securității naționale.

Prin urmare, globalizarea reduce capacitatea statelor de a menține monopolul asupra informației și puterii, accentuează permeabilitatea granițelor și permite actorilor nonstatali să acumuleze capital. Organizațiile societății civile se dezvoltă și încep să acționeze global, fără intermedierea guvernelor naționale pe care le concurează ca reprezentante legitime în promovarea intereselor comunităților, mai puțin interesate de expresia politică decât de acțiuni concrete care să le sprijine dezvoltarea și bunăstarea. Pentru a contracara această influență, sistemele politice naționale trebuie să dea dovadă de flexibilitate și să își dezvolte capacități de acțiune coordonată integrată, să redevină exponente ale intereselor maselor largi (promovând o formă avansată, modernă, a modelului statului social) și să evite alienarea funcțională (înțelegând prin aceasta aservirea și subordonarea energiei politice unor scopuri pur clientelare)¹⁰⁷.

Spațiul cibernetic ajunge să reprezinte o platformă confortabilă pentru pregătirea și efectuarea crimelor informatice, a actelor de terorism cibernetic și a altor acțiuni malițioase, cum ar fi hackerii amatori (hobbyiști), grupe mici de hackeri, organizații neguvernamentale, structuri de stat, menite să afecteze, direct sau indirect, securitatea națională. Astfel, penetrarea sistemelor informaționale sau de comunicații electronice ale autorităților administrației publice și ale altor instituții și întreprinderi de stat sau private, în cadrul cărora se gestionează informație sensibilă, poate duce la compromiterea confidențialității, integrității sau disponibilității acestei informații și, prin urmare, la cauzarea prejudiciilor financiare sau de altă natură, inclusiv la afectarea securității statului.

Specialiștii din domeniul securității denotă faptul că mass-media este instrumentul de bază folosit în desfășurarea unor acțiuni de agresiune informațională. Prin intermediul unor instituții de presă se creează și se întreține din exterior o imagine deformată asupra politicii și situației interne din statul vizat, opinia publică fiind astfel intoxicată. Prin aceste acțiuni se urmărește: destabilizarea internă, declanșarea unor confruntări interne pe motive diverse (religioase, etnice, economice ș.a.), care să justifice o eventuală intervenție militară din exterior; stimularea acțiunilor destabilizatoare ale unor grupări extremiste interne; demobilizarea cetățenilor;

---

¹⁰⁷ Neag, M., Simion, E., Kis, A. *Intelligence și globalizare*. Sibiu: Tehno Media, 2015, p. 5.

diminuarea încrederii cetățenilor în capacitatea instituțiilor statului de a rezolva problemele cu care se confruntă societatea¹⁰⁸.

Importanța dezvoltării tehnologiilor informaționale comune în interpretarea problemelor ce țin de prevenirea și combaterea mai multor riscuri și amenințări sunt reflectate deseori în mass-media. Este cunoscut faptul că mass-media reprezintă a patra putere în stat și „câinele de pază al democrației”. Astfel, dezvoltarea mass-media a fost masiv susținută prin intermediul granturilor europene și al organizațiilor finanțatoare internaționale de profil. O parte din mass-media a profitat de pe urma acestor finanțări investind în digitalizare și ridicarea nivelului de profesionalism în subiectele abordate, și în special cu referire la subiectele sensibile ce ar putea afecta drepturile omului. O altă parte a mass-mediei a continuat să funcționeze defectuos, fiind măcinată de o multitudine de probleme, precum: subordonarea politică și reflectarea subiectelor sub unghiul favorabil unui anumit segment politic, predominarea programelor rusești în televiziunea terestră, dar și în cablu și IPTV (televiziune prin rețele IP (Internet Protocol)), ascensiunea fulminantă a mediului on-line și regresul sau deriva în care se află deja de mai mulți ani radioul și presa scrisă¹⁰⁹.

Fără a diminua din blamul social al unor asemenea fenomene, în același context, mass-media evită subiecte cu conotație pozitivă a activității organelor securității statului și a dificultăților cu care se confruntă aceștia în realizarea atribuțiilor de asigurare a ordinii publice. Din aceste considerente, se reliefează importanța calității și a credibilității datelor prezentate, ceea ce implică mai multe eforturi și profesionalism. Drept urmare, acestea pot fi utilizate ca lecții învățate și exemple care trebuie urmate.

Protejarea informațiilor extrem de sensibile și a infrastructurii critice este cel mai important aspect al securității interne. Societățile moderne depind de acestea pentru a funcționa bine. Protecția datelor și disponibilitatea nonstop a sistemelor de comunicații au devenit probleme de supraviețuire în secolul XXI. Spațiul cibernetic oferă oportunități enorme, dar aceasta implică, de asemenea, amenințări reale la adresa securității interne, a datelor, sistemelor electronice și a vieții private.

Prin urmare, colaborării serviciilor de informații îi revine misiunea identificării și susținerii oportunităților de realizare a intereselor naționale și de afirmare a valorilor de securitate prin valorificarea instrumentelor specifice erei informaționale. Noile resurse tehnologice trebuie orientate în sensul susținerii modalităților de colaborare, cooperare și conlucrare în vederea valorificării oportunităților acțional-strategice și decizionale. Așadar, serviciile de informații au obligația să conlucreze la programe

---

¹⁰⁸ *Securitatea informațională din perspectiva mediatică*. Studiu național. Chișinău, 2016, p. 9-10. Accesibil la: https://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu_Securitatea%20informationala%20din%20perspectiva%20mediatica_2016.pdf Vizitat 24.09.2021].

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 37-52.

comune ce țin de dezvoltarea unei colaborări mai eficiente, care ar da dovadă de creșterea transparenței instituționale, a promovării de către noile structuri de securitate a unei deschideri reale către sfera civilă, prin conectarea la cele mai noi preocupări din instituțiile de învățământ universitar, postuniversitar, instituții de cercetări în domeniul securității internaționale și apărării, promovarea dialogului și înțelegerii între popoarele lumii. Astfel de instituții stau la baza formării elitei din cadrul serviciilor de informații¹¹⁰.

8.4. Cadrul de cooperare pe arena internațională în domeniul securității informațiilor și al cooperării între organizațiile internaționale

Reformarea serviciilor de informații marchează o abordare planificată a schimbului de cunoștințe, asigurându-se o continuitate a bazelor de date formale și informale comune, care se va produce în câteva direcții esențiale: modificarea mai rapidă a cadrului legal, explorarea conceptelor, strategiilor, politicilor și tehnologiilor, integrarea strategiilor din domeniul securității naționale; accelerarea formelor de colaborare și eficacitatea activității tuturor serviciilor, comunităților de informații ale altor țări pentru a satisface necesarul „schimbător” al utilizatorilor de informații pentru securitate. Astfel, importanța investigațiilor constă în aprofundarea cercetărilor și cunoștințelor în domeniul serviciilor de informații, în definirea formelor, structurii organizaționale a colaborării internaționale a acestora, care va contribui la consolidarea importanței analizei în procesul de fundamentare a unui cadru legislativ internațional, decizional în vederea optimizării și utilizării eficiente a colaborării internaționale, schimbului de informații, formării echipelor mixte din cadrul serviciilor de informații, comunităților de informații în lupta pentru statalitatea, suveranitatea și independența țărilor.

Și, totuși, în ultimii ani se relevă o tendință bidirecțională interesantă. Pe de o parte, este vorba despre un interes crescând al politicului și al societății, în general, pentru realitățile acestei lumi a secretelor determinat, nu în ultimul rând, de nevoia de a cunoaște și de a controla mai bine fenomenul. Pe de altă parte, se observă și o deschidere mai largă a serviciilor de informații și a comunităților de informații profund interesate de o relație obiectivă, transparentă cu beneficiarii produselor sale, dar și cu opinia publică în ansamblul ei. Indiferent de motive, această evoluție dinspre și înspre serviciile de informații creează un flux de cunoștințe, dar și un aparat metodologic

---

¹¹⁰ *Institutul Național de Informații și Securitate*. Accesibil la: <https://www.sis.md/ro/content/institutul-na%C5%A3ional-de-informa%C5%A3ii-%C5%9Fi-securitate> [Vizitat 24.09.2021].

critic atât de necesar eforturilor intelectuale de a studia empiric, dar și teoretic serviciile de informații¹¹¹.

Lumea în condițiile globalizării în secolul al XXI-lea este cea care va fi din ce în ce mai interconectată. Viteza de transportare, eficiența circulației mărfurilor și transmiterii electronice a informațiilor și a banilor reprezintă noi mijloace, prin intermediul cărora activitățile transnaționale – legale sau ilegale – pot prospera. Unele dintre cele mai semnificative activități criminale, care preocupă factorii politici de decizie cel mai mult, sunt: activitățile financiare ilegale, inclusiv spălarea banilor, cercurile criminale care se ocupă de furtul de mașini, circulația mărfurilor interzise, produsele chimice precursorare, armele nucleare, biologice sau chimice, toxice și vânzarea pe piața externă a deșeurilor ilegale. Mai mult decât atât, infracțiunile ca, de exemplu traficul de droguri, spălarea de bani și contrabanda din străinătate, care aveau, de regulă, efect la nivel național sau regional câțiva ani în urmă, acum provoacă probleme la nivel mondial.

Prin prezentarea noilor oportunități și soluții pentru atenuarea insecurității, se amplifică și se scoate în evidență importanța relațiilor de colaborare dintre state. Astfel, devine tot mai evident faptul că interesele și obiectivele de securitate ale statelor pot fi realizate doar prin colaborare internațională, care trebuie să se manifeste nu numai în situații-limită, dar și în tot întregul set de probleme ale lumii contemporane. O astfel de solidarizare a statelor, a serviciilor și comunităților de informații ale acestora, prin stabilirea unor eforturi conjugate, care împărtășesc aceleași interese și valori, se pot elabora noi politici comune de securitate și apărare în vederea optimizării prevenirii și combaterii riscurilor și amenințărilor într-o lume din ce în ce mai globalizată. Așadar, actualitatea cercetării trebuie abordată și din perspectiva examinării evoluției securității globale, care în ultimul deceniu a atestat faptul că succesul acțiunilor și stabilitatea pot fi obținute numai în urma colaborării multidimensionale a comunității internaționale, în particular prin valorificarea dialogului dintre state și dinamizarea rolului decisiv pe care organizațiile internaționale îl au în definirea stării de securitate a lumii. Colaborarea serviciilor de informații cu Uniunea Europeană; Alianța Nord-Atlantică; Consiliul Europei; Comisia Europeană; Comunitatea Statelor Independente și Statele Unite ale Americii este o bună modalitate de a se integra în eforturile internaționale, vizând crearea unui sistem comun de securitate și în spațiul euro-atlantic, de ajustare a cadrului legislativ la standardele europene, de elaborare a strategiilor de promovare a intereselor

---

¹¹¹ Busuncian, T. Securitatea informațională și activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării. Studii naționale de securitate. În: *Revistă științifico-practică*, Chișinău, 2020, nr. 1 (1), pp. 70-82.

naționale, regionale și internaționale pentru consolidarea stabilității în lume. Astfel, serviciilor de informații și securitate le revin înputerniciri speciale, prin intermediul unităților lor operaționale, tehnice, analitice și de suport, utilizând diverse instrumente de comunicare, supraveghere, control și documentare.

Concluzie. Securitatea informațională este un domeniu mult prea vast și cu prea multe domenii conexe pentru a fi detaliat complet undeva. Lumea este în continuă mișcare, cerințele de securitate și confidențialitate cresc pe zi ce trece, amenințările țin pasul. Dependența de informații este tot mai mare, chiar periculoasă. Ignorarea amenințărilor a devenit imposibilă, informațiile au devenit un beneficiu absolut și vital. În noua conjunctură informațională creată și a modificărilor continue ale contextului de securitate, serviciile/comunitățile de informații se confruntă cu un șir de probleme ce țin de analiza și procesarea unui volum imens de informații, cât și formularea unui răspuns adecvat în fața noilor tipuri de riscuri și amenințări. Era informațională reprezintă începutul unei schimbări fundamentale a modului de gândire și acțiune la nivel statal, o schimbare fundamentală a cunoașterii care influențează toate formele de manifestare a individului și a societății contemporane. Astfel, sunt necesare eforturi importante pentru adaptarea serviciilor de informații la ritmul accelerat al transformărilor actuale în contextul globalizării prin adaptarea proceselor și procedurilor la necesitatea reacției rapide și cunoașterii extinse prin noi modalități de acțiune și decizie în operațiuni și prin consolidarea capacităților analitice.

Supravegherea serviciilor de informații înglobează menținerea instituțiilor respective în limita mandatelor legale și asigurarea eficacității acestora. Parlamentarii și oficialii guvernamentali sunt obligați să răspundă în fața alegătorilor despre modul în care gestionează puterea și își îndeplinesc atribuțiile și grija față de cetățeni. Decidenții și angajații serviciilor de informații trebuie să accepte responsabilitatea pentru eșec, incompetență sau trădare.

Sarcini de autoevaluare:

1. Identificați activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării.
2. Relatați despre securitatea informațională ca factor de organizare a societății contemporane.
3. Analizați și estimați cadrul de cooperare pe arena internațională în domeniul securității informaționale și al cooperării între organizațiile internaționale.
4. Evaluați importanța supravegherii serviciilor de informații.
5. Propuneți noi responsabilități pe conlucrare a serviciilor de informații ce țin de dezvoltarea unei colaborări eficiente privind creșterea transparenței instituționale.

Teme pentru lucrul individual:

1. Evaluai securitatea informațională din perspectiva mediatică.
2. Prezentarea unei informații analitice privind activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării.
3. Formularea unor exemple de proiecte privind responsabilități pe conlucrare a serviciilor de informații relativ la creșterea transparenței instituționale.
4. Determinați esența și importanța supravegherii serviciilor de informații – promovarea guvernantei democratice în sectorul de securitate.
5. Identificarea cadrului de cooperare pe arena internațională în domeniul securității informaționale.

Bibliografie selectivă:

1. *A History of Cyberspace. Per Concordiam*. 2016, vol. 7, no. 2, pp. 64-65.
2. Busuncian, T. Securitatea informațională și activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării. Studii naționale de securitate. În: *Revistă științifico-practică*. Chișinău. 2020, nr. 1(1), pp. 66-78. ISSN 2587-3822 CZU 004.056: 355.40 DOI: 10.5281/zenodo.3989164.
3. Busuncian, T. Parametrii instituționali ai securității informaționale. În: Materialele conferinței științifico-practice naționale „*Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică*”. Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”. Chișinău, 2020, pp. 71-75.
4. Busuncian, T. Colaborarea internațională a serviciilor speciale în combaterea terorismului: evoluția fenomenului și conceptului. În: *Moldscopie*, Universitatea de Stat din Moldova. Chișinău, 2013, nr. 3 (LXII), pp. 119 -136.
5. Hotărârea Guvernului nr. 746 din 18.08.2010 cu privire la aprobarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO actualizat. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 166-168 din 14.09.2010.
6. Hughes-Wilson, J. *Serviciile secrete*. București: Meteor Publishing, 2017, pp. 17-19.
7. *Institutul Național de Informații și Securitate*. <https://www.sis.md/ro/content/institutul-na%C5%A3ional-de-informa%C5%A3ii-%C5%9Fi-securitate> [Accesat 24.09.2021].

Tema 9. CONFLICTE MILITARE INTERNE ȘI IMPACTUL MILITAR ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE INTERNAȚIONAL

Conținuturi:

- 9.1. Conflicte în mediul de securitate internațional
- 9.2. Tipologia conflictelor militare
- 9.3. Participanții la conflictul armat
- 9.4. Conflicte militare, părți externe implicate

Obiective de referință:

1. să identifice conflictele în mediul de securitate internațional;
2. să definească tipologia conflictelor;
3. să determine participanții la conflictul militar;
4. să estimeze relația dintre statele-membre ONU și amestecul militar internațional;
5. să evalueze conflictele militare, părți externe implicate.

Termeni-cheie: *conflicte militare, tipologie, intervenție militară, participanți, părți implicate, consecințe, mediu de Securitate, internațional, echilibru de forțe.*

Repere de conținut:

9.1. Conflicte în mediul de securitate internațional

Începutul secolului XXI este caracterizat prin transformări profunde ale mediului de securitate și prin apariția unor provocări și riscuri noi la adresa statelor și societăților. Instabilitatea politică, conflictele regionale, separatismul, terorismul, crimele transfrontaliere, proliferarea armelor convenționale și neconvenționale, tulburările sociale, dependența de resursele energetice externe, migrările masive, cataclismele naturale reprezintă amenințări contemporane la adresa securității naționale și internaționale. La nivel global, lumea continuă să rămână puternic conflictuală. Cauzele generatoare de conflicte operează atât în domeniul accesului la resurse, la mecanismele de distribuție a acestora, cât și în cel al diferențelor identitare de natură etnică, religioasă, culturală sau ideologică. Probabilitatea conflictelor militare de mare amploare este redusă, în timp ce conflictele regionale și cele interne pot fi mai frecvente, iar efectul direct al acestora devine tot mai greu de controlat. Mereu

conflictele au condus la multiple metamorfoze în relațiile internaționale generând, uneori, stări de instabilitate.

În momentul actual, 11,7% din populația totală a lumii se află în război, reprezentând în același timp 9% din marii producători de petrol. Doar în 2008, conform *Heidelberg Institute for International Conflict Research*, au avut loc 9 războaie și 130 de conflicte violente în întreaga lume. Războaiele sau conflictele militare au motive dintre cele mai variate. Un studiu realizat de oamenii de știință americani de la Universitatea din Massachusetts în 2014 arată că conflictele militare sunt adesea cauzate de necesități psihologice. Dintr-o perspectivă mai pragmatică, această idee are o logică, dar, real vorbind, conflictele militare au motive *economice* (războaiele anglo-indiene din 1766-1849, războiul ruso-finlandez din 1939-1940); *teritoriale* (războiul mexicano-american 1846-1848, războiul arabo-israelian din 1967-1988, războiul din Crimeea din 2014); *religioase* (cruciadele din 1095-1291, războiul civil libanez din 1975-1990, războiul civil sudanez din 1983-2005), *naționalism* (primul război mondial din 1914-1918), *securitate* (războiul din Irak din 2003, războiul din Afganistan), *geostrategice și politice* (războiul din Ucraina, Georgia, războiul din Vietnam), *etnice și ideologice* (războaiele balcanice).

Conflictul militar este o stare de neînțelegere, dezacord sau ciocniri de interese antagonice între părți adverse, care a degenerat, ca urmare a anumitor condiții, în acțiuni violente sau război. Articolul 2, comun celor patru Convenții de la Geneva, stipulează că „Prezenta Convenție se va aplica în caz de război declarat sau în orice alt conflict militar care survine între două sau mai multe înalte Părți Contractante, chiar dacă starea de război nu este recunoscută de către una din ele”.

În caz de conflict armat între două sau mai multe state, devine aplicabil dreptul internațional umanitar, indiferent de faptul că a existat sau nu declarație de război sau că starea de beligeranță a fost recunoscută sau nu de către părțile în conflict. Același concept de conflict armat apare și în articolul 3 comun Convențiilor de la Geneva care tratează despre conflictele armate neinternaționale. În acest caz, nu este vorba de ostilități între două state, ci de confruntări între forțele guvernamentale și rebeli.

Experiența conflictelor militare este una veche și vastă, din care s-au învățat lecții, pentru care au fost create diverse organizații (ONU) și mecanisme internaționale de prevenire și negociere. Totuși, din 2011, asistăm la un război, care pare interminabil – războiul din Siria. Conflictul a început sub forma unor proteste antiguvernamentale, dezvoltându-se ca un război civil, iar în 10 ani s-a transformat într-o conflagrație regională. Războiul e întreținut de diverse facțiuni: Regimul Sirian și aliații internaționali ca Iran, Federația Rusă și Hezbollah, Rebelii, respectiv Armata Siriană Liberă și Forțele Siriene Democratice Kurde susținute de SUA și statele membre NATO, Grupările jihadistice salafide precum Frontul al-Nusra și Statul Islamic al

Irakului și Siriei (Daesh), dar și alte grupări susținute de Turcia și Arabia Saudită. Din septembrie 2015, Iran, Federația Rusă și Hezbbolah sprijină regimul sirian împotriva grupărilor rebele și teroriste. SUA conduc o coaliție împotriva teroriștilor și forțelor guvernamentale siriene. Turcia e implicată din 2016 sprijinind opoziția siriană, ocupând nordul Siriei luptând împotriva kurzilor. Acest exemplu demonstrează că conflictele militare sunt un produs al societății umane, al politicii și intereselor, iar conflictualitatea dintre state, națiuni și civilizații este o caracteristică a evoluției omenirii.

Conflictele duc la schimbări negative dure ale mediului național și internațional. Acestea amenință valorile fundamentale ale statelor și organizațiilor. Ele nu duc decât la o probabilitate crescută de apariție a unor acțiuni militare ostile, ce sunt desfășurate pe câmpuri de luptă, uneori impredecibile, cu forțe și inamici greu de determinat sau de anihilat. Astfel, stările conflictuale sau conflictele prelungite duc la amenințarea sau perturbarea valorilor fundamentale, a echilibrului și a stabilității politice, economice și sociale ale unei țări a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, valorilor materiale și culturale, a mediului înconjurător, intereselor și obiectivelor statului, precum și a îndeplinirii obligațiilor sale internaționale, pentru a cărui înlăturare este necesară adoptarea și punerea în aplicare, unitar și oportun, a unor măsuri specifice pentru revenirea la starea de normalitate.

În ultimii ani, la scară internațională, au fost înregistrate mai multe evenimente care au afectat și continuă să afecteze, în mod direct sau indirect, mediul de securitate, deteriorându-l progresiv și generând disensiuni între diferiți actori. Ca urmare, securitatea de pe continentul european devine tot mai complexă. Din motive mai mult sau mai puțin explicite, unele state aleg să întreprindă acțiuni pe cont propriu, care contravin principiilor dreptului internațional. Anexarea Crimeii, conflictul armat din regiunile estice ale Ucrainei, războiul din Siria, conflictele din Orientul Mijlociu, ascensiunea grupărilor teroriste, precum și criza de proporții a imigranților proveniți din Orientul Mijlociu, Africa, Asia Centrală și de Sud, toate acestea au un impact direct asupra securității naționale și regionale.

Despre conflicte militare în momentul actual se vorbește foarte mult. Unele dintre aceste conflicte militare sunt în desfășurare, altele sunt suspendate. Vorbim astăzi despre *conflictul militar dintre SUA și Iran* legat de Acordul nuclear cu Iranul privind stocurile de uraniu, activitățile nucleare și balistice iraniene, și confruntările militare de la sfârșitul anului 2019, care ar fi putut escalada, dacă nu s-ar fi întâmplat drama avionului ucrainean, care a fost doborât din greșeală; *conflictul militar* din Siria, care începuse în 2011 cu proteste interne, și s-a transformat până în 2020 într-un conflict militar cu implicarea Turciei, SUA, Iranului, Federației Ruse, Statului Islamic, etc.; *conflictul militar* din Georgia în 2008; *conflictul militar* din Crimeea din 2014;

conflictul militar dintre Israel și Palestina, *conflictul militar* transnistrean, *conflictul militar* din Balcani.

Teoria despre conflictele militare utilizează doi termeni pentru a defini starea de neînțelegere, dezacord sau ciocniri de interese antagonice între părți adverse, care a degenerat, ca urmare a anumitor condiții, în acțiuni violente sau război – *conflict militar* și *conflict armat*. Se pare că nu există o delimitare clară între acești doi termeni, ambii fiind folosiți ca sinonime sau în funcție de preferințele specialiștilor. Literatura de specialitate engleză utilizează termenul „*armed conflict*” și mai puțin „*military conflict*”.

Este de menționat faptul că *conflict armat* este termenul utilizat în dreptul internațional, ce l-a înlocuit pe cel de *război*, deoarece acesta cuprinde orice situație conflictuală. Astfel, după 1945, în convențiile adoptate se folosește această noțiune care răspunde mai bine realităților contemporane și normelor juridice internaționale în domeniu, având în vedere că violența se manifestă încă între relațiile dintre state.

Conflictele armate sunt reglementate la nivel internațional de cele patru Convenții de la Geneva cu privire la protecția victimelor de război din 12 august 1949, precum și trei protocoale adiționale elaborate în 1977 (I și II) și 2005 (III). După anul 1949 au fost adoptate și alte tratate internaționale în materia protecției persoanelor și obiectelor în timp de război. La ele se referă Convenția privind protecția valorilor culturale în perioada conflictelor armate din 14 mai 1954 și alte tratate care reglementează interzicerea anumitor mijloace de purtare a acțiunilor armate.

Există o multitudine de definiții pentru termenul conflict armat, însă nicio definiție fundamentată de vreun tratat, nici de Convenția de la Geneva din 1949 sau Protocoalele adiționale din 1977. Uppsala Conflict Data Program definește conflictul militar drept *incompatibilitate contestată, care se referă la un guvern și/sau teritoriu, în care utilizarea forțelor armate între două părți, din care cel puțin una este guvernul unui stat, cauzează cel puțin 25 de decese într-un an calendaristic*.

Institutul de Drept Internațional în anul 1985 a propus o definiție pentru conflict armat: „*stare de război sau conflict, care implică operațiuni militare, care prin natura lor influențează aplicarea tratatelor existente între statele părți implicate în conflict sau între un stat parte și un stat terț, indiferent de existența unei declarații formale de război sau alte declarații din partea unei sau tuturor părților la conflictul militar*”.

Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie a propus o definiție generală pentru conflictul militar internațional în *cauza Tadic*, și anume: „*un conflict militar există, atunci când se recurge la forțe armate între state*”. Această definiție a fost preluată și de alte instituții internaționale. De exemplu, în 2008, Comitetul Internațional al Crucii Roșii a preluat și a oficializat definiția respectivă.

O altă definiție descrie conflictul militar după cum urmează „*un conflict armat militar există, dacă o parte folosește forța militară împotriva altei părți. Utilizarea forței militare de către persoane fizice sau grupuri de persoane nu se califică*”.

În anul 2010 Organizația Națiunilor Unite a venit cu o altă definiție „*conflict armat înseamnă o situație în care statele recurg la forțe armate sau există o recurgere prelungită la forțe armate între autoritățile guvernamentale și grupuri armate organizate*”.

Este de menționat faptul că conceptul de conflict militar s-a dezvoltat diacronic din perspectivă terminologică. Inițial, dreptul internațional a utilizat termenul *ius ad bellum*, ulterior Carta ONU a utilizat termenii *război* și *atac armat*, iar astăzi – *conflict militar* sau *conflict armat*. Cu toate acestea, nici până astăzi, jurisprudența internațională nu a stabilit o definiție unică și oficială pentru acest termen.

Printre principalele **caracteristici** ale conflictelor militare actuale și viitoare, sunt elucidate în *Curs de teoria artei militare: viitorul conflictelor militare* semnat de Mircea Mureșan: a) cauzalitate complexă, rezultată îndeosebi din incompatibilitățile existente (și care se accentuează pe zi ce trece) între sistemele politice dictatoriale sau autocrate și cele democratice; b) amprenta pusă asupra noilor conflicte militare de decalajele imense dintre lumea bogată și lumea săracă, dintre civilizația modernizată și civilizațiile tradiționale, diversificate, pe trepte diferite de dezvoltare, cu tradiții, obiceiuri și valori ancestrale; c) intensitatea diferită, de la violența extremă a atentatelor teroriste la strategiile de îndiguire, la cele de dominare sau la cele de impunere a unui anumit tip de comportament; d) permanenta amenințare nucleară, chimică, biologică și radiologică; e) predominanța strategiilor de alianță și de coaliție; f) implicarea unui nou tip de binom terorism-contraterorism; g) flexibilitatea și confuzia, caracterul indirect, extremismul politic și religios.

Acestor caracteristici li se adaugă și altele, cum ar fi flexibilitatea și confuzia, caracterul indirect, extremismul politic și religios etc. Principiile care identifică fizionomia și tipologia noilor conflicte militare sau nonmilitare se situează în general pe o grilă din care nu lipsesc: a) principiul high-tech și IT; b) principiul disproporționalității; c) principiul generării asimetrice; d) principiul ripostei; e) principiul surprinderii¹¹².

O altă caracteristică se referă la *sursa conflictului militar*, care a rămas aceeași de secole: conflictul de interese, lupta pentru putere, resurse, frontiere, piețe de desfacere și influență.

---

¹¹² Văduva, Gh. *Războiul bazat pe rețea în fizionomia noilor conflicte militare*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2005, pp. 6-7.

Principiile conflictelor militare, de asemenea, constituie o caracteristică, fiind vorba de principiile high-tech și IT, disproporționalității, generării asimetrice, ripostei, surprinderii, rezonanței, remanenței și dominoului¹¹³. Principiul dominoului s-a văzut în conflictul care a avut loc între SUA și Iran la începutul anului 2020: la 3 ianuarie 2020 – comandatul iranian Qasem Soleimani este ucis în Irak într-un atac al Statelor Unite. La 5 ianuarie 2020, ca răspuns, Iranul și-a încheiat angajamentele față de acordul nuclear, iar parlamentul irakian a adoptat o rezoluție de expulzare a tuturor trupelor străine de pe teritoriul său¹¹⁴. La 8 ianuarie 2020, două baze militare irakiene (Al-Asad și Erbil), care adăposteau soldați americani au fost atacate de rachete originare din Iran, ca represalii pentru uciderea lui Soleimani¹¹⁵. Tot la 8 ianuarie, pentru că Iranul era în stare de alertă și aștepta o contraofensivă din partea SUA, din greșeală a confundat un avion civil ucrainean cu un avion militar, pe care l-a doborât, omorând 176 de persoane. Astfel, omorârea generalului Soleimani a dat startul unui șir de acțiuni din partea ambelor părți, iar mulți experți cataloghează tragedia aviatică ca un moment care a calmat spiritele între cele două state, care ar fi putut cauza un conflict militar de amploare¹¹⁶.

Conflictele militare în secolul XXI sunt *spontane și nu mai urmează un șablon*. Experiența conflictelor militare, inclusiv cele asociate cu așa-numitele revoluții colorate din Africa de Nord și Orientul Mijlociu, confirmă faptul că un stat prosper în timp de câteva luni sau chiar zile se poate transforma într-o arenă de luptă armată, poate să devină o victimă a intervenției străine, poate să se scufunde în haos, într-un dezastru umanitar și război civil¹¹⁷.

Alte două caracteristici reprezentative sunt *organizarea și intensitatea*. Organizarea se referă la faptul că conflictele militare trebuie să aibă loc între două sau

---

¹¹³ Mureșan, M. *Curs de teoria artei militare, Viitorul conflictelor militare*. București, 2005, p. 9.

¹¹⁴ Uciderea generalului iranian Qassem Soleimani a generat îngrijorare sporită în comunitatea internațională. Accesibil la: <https://romania.europalibera.org/a/30358793.html> [Vizitat 24.09.2021].

¹¹⁵ Iranul a atacat două baze militare SUA din Irak: Teheranul cere retragerea trupelor americane din Orientul Mijlociu. Reacția SUA. Accesibil la: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/riposta-iranului-atac-cu-rachete-asupra-unei-baze-militare-din-irak-unde-sunt-soldati-americani-1242159>. [Vizitat 24.09.2021].

¹¹⁶ *Gărzile Revoluționare iraniene își asumă responsabilitatea pentru doborârea „accidentală” a avionului ucrainean*. Accesibil la: <https://moldova.europalibera.org/a/iranul-recunoa%C8%99te-c%C4%83-a-dobor%C3%A2t-accidental-cu-o-rachet%C4%83-sol-aer-avionul-ucrainean/30371593.html> [Vizitat 24.09.2021].

¹¹⁷ Șaramet, S. Protecția infrastructurii critice – sarcină prioritară în cazul amenințărilor de tip hibrid, în Probleme actuale ale științei militare și securității naționale. În: *Materialele Conferinței internaționale „Republica Moldova în contextual noii arhitecturi de securitate regională”*, 2016, p. 144. Accesibil la: <http://www.academy.army.md/wp-content/uploads/Probleme-ale-stiintei-militare-studii-2016-1.pdf> [Vizitat 24.09.2021].

mai multe grupuri armate, organizate, care au o structură, lider, un regulament de funcționare, instruire militară, care achiziționează arme într-un mod organizat, care recrutează noi membri, și deține o infrastructură de comunicare. Intensitatea se referă la ideea că o ostilitate trebuie să atingă un anumit nivel de intensitate, pentru a se califica ca conflict militar. Intensitatea poate fi măsurată după numărul de luptători implicați, cantitatea de armament, durata și extinderea teritorială a luptelor, numărul de victime, daune create, implicarea Consiliului de Securitate și a altor actori în eforturile de încetare a focului.

Limita temporală, spațială și sistemul de referință, de asemenea, constituie caracteristici ale conflictului militar. Limitele spațiale sunt materializate prin teritoriul părților implicate în conflict. Cele temporale își au sorginea de la declararea conflictului sau realizarea primelor operații militare adverse și până la încheierea sau instaurarea definitivă a păcii. În ceea ce privește limitele sistemului de referință, acestea urmează să fie determinate de natura subiecților care participă în cadrul conflictului și normele juridice aplicabile acestuia¹¹⁸.

Trebuie să menționăm că conflictele militare sunt reglementate de dreptul internațional umanitar, care mai este denumit și „dreptul conflictelor armate” sau „dreptul războiului”. Acesta reglementează mijloacele și metodele de luptă, în scopul de a reduce impactul conflictelor armate. Respectarea acestor principii juridice ar trebui să permită protejarea celor care nu (mai) iau parte la conflicte, în special a civililor și a prizonierilor de război¹¹⁹.

Războiul reprezintă un fenomen complex, ce presupune o angajare pe planuri multiple (politic, economic, social, informațional, militar și cultural) a părților aflate în conflict. Deci, războiul este un fenomen de maximă intensitate, ce se desfășoară în timp și se constituie ca o modalitate de deblocare a unei situații strategice internaționale sau zonale complicate, conflictul este momentul de maximă intensitate pe scala desfășurării războiului. La rândul lor, conflictele sunt de diferite tipuri, în funcție de fenomenul respectiv, de gradul de intensitate al procesului pe care îl însoțesc.

În funcție de domeniul în care au loc, conflictele pot fi: politice, economice, sociale, informaționale, culturale, financiare, etnice, religioase, militare. De asemenea, în funcție de spațiul pe care îl afectează, ele pot fi: globale, continentale, zonale sau în

---

¹¹⁸ Cauia, A. Conflicte armate fără caracter internațional. Esența și aplicabilitatea normelor de drept internațional umanitar. În: *Revista militară*, 2012, nr. 2(8), p. 18. Accesibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conflictele%20armate%20fara%20caracter%20international.pdf [Vizitat 24.09.2021].

¹¹⁹ *Orientările UE privind promovarea respectării dreptului internațional umanitar*. Accesibil la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:ah0004&from=EN> [Vizitat 24.09.2021].

spații de confluență. În funcție de zona în care se desfășoară și de entitățile angajate, conflictele pot fi: naționale, frontaliere sau internaționale. După criteriul calității și caracteristicilor entităților angajate, conflictele pot fi: interetnice, religioase, inter sau intracivilizaționale, interinstituționale, profesionale.

Gheorghe Văduva în *Războiul bazat pe rețea în fizionomia noilor conflicte militare*, examinează noile conflicte militare care vor continua să fie una dintre expresiile violente ale conflictualității politice, economice și sociale. În opinia autorului, principala caracteristică a acestora va fi dependența, în sensul că ele vor fi tot mai mult condiționate strict de relațiile și realitățile politice, economice și sociale, adică de strategiile politice, economice, informaționale și sociale globale, regionale și naționale. Niciun conflict militar, oricât de neînsemnat, nu va mai putea fi privit și tratat ca un fapt izolat, ca o chestiune care-i privește exclusiv pe cei implicați direct. Fiecare dintre aceste conflicte va impune din ce în ce mai mult, pentru rezolvarea sa, o soluție globală, ceea ce presupune implicarea comunității internaționale, practic, a tuturor și a fiecărui om în parte. Războaiele și conflictele militare se vor desfășura, deopotrivă, „în văzul lumii“, sub atenta supraveghere a camerelor de luat vederi, a senzorilor amplasați peste tot – în cosmos, în spațiul aerian, în spațiul terestru și în cel maritim – și, în ascuns, adică în spectrul cibernetic, psihologic și informațional, folosindu-se la maximum rețelele de tot felul și arma informației.

9.2. Tipologia conflictelor militare

Autorii Anatolie Bulgac și Sergiu Sîrbu în *Drept internațional umanitar* remarcă existența mai multor clasificări ale conflictelor militare, care au fost elaborate de-a lungul timpului după mai multe criterii. În convențiile adoptate după 1945, conflictul armat internațional este definit ca o formă de luptă armată dintre două subiecte cu personalitate internațională, care nu implică recunoașterea formală de către beligeranți. Având în vedere cele expuse, conflictele armate internaționale pot fi clasificate în următoarele tipuri: a) conflicte interstatale declanșate printr-o declarație de război sau ultimatum; b) conflicte armate dintre două sau mai multe state, chiar dacă starea de război nu este recunoscută de unul din ele; c) rezistența mișcărilor organizate în situații de ocupație totală sau parțială a teritoriului unui stat; d) lupte armate duse de entități nestatale; e) războaie de eliberare națională duse de mișcări de eliberare împotriva dominațiilor coloniale; f) lupta popoarelor aflate sub regim de ocupație împotriva puterii ocupante; g) lupte duse de populațiile majoritare dintr-un stat împotriva regimurilor rasiste. O situație specială o reprezintă luptele desfășurate la inițiativa Consiliului de Securitate a ONU împotriva unui stat agresor.

Adrian Diaconu în *Tipologia intervenției militare în cadrul conflictului armat* se axează pe o altă clasificare care include următoarele tipuri: a) conflicte militare frontaliere sau teritoriale (Ucraina); b) conflicte militare pe suport religios (Israel și Palestina); c) conflicte militare interetnice (atacul asupra romilor din Bulgaria din 2011); d) conflicte militare pe suport economic; e) războaie de gherilă (război al partizanilor din Spania și țările Americii Latine); f) terorism și acțiuni militare împotriva terorismului (al-Qaeda).

O a treia clasificare stabilită de dreptul internațional umanitar include două tipuri de conflicte militare: a) conflicte militare internaționale, care au loc între două sau mai multe state, și b) conflicte nonmilitare, care au loc între stat și grupuri armate nonguvernamentale, sau doar între grupuri armate.

Autorul Adrian Diaconu de asemenea menționează că tipologia intervențiilor militare poate fi analizată prin luarea în considerare a câtorva criterii considerate importante pentru analiză, și anume: numărul statelor participante, scopul strategic general, suportul acordat intervenției de către mediul internațional reprezentat prin existența ori absența unei rezoluții a Consiliului de Securitate al ONU, raportul existent în ansamblul intervenției militare între acțiunile convenționale și cele neconvenționale sau speciale, mediul dominant în care se va desfășura intervenția militară sau efortul militar făcut de structurile intervenționiste.

În interpretarea lui Adrian Diaconu, toate categoriile de conflicte prezintă următoarele etape: preconflict, conflict și postconflict. Etapa preconflictuală cuprinde două faze: *deosebirea și opoziția*, iar acestea fac parte, uneori, din evoluția fenomenului spre conflict. Deosebirea nu duce totdeauna la opoziție, iar opoziția nu are ca finalitate totdeauna *conflictul*. Uneori, evoluția fenomenului (procesului, sistemului) se limitează la menținerea unui echilibru dinamic între componentele (părțile) care se deosebesc sau se opun, rar se ajunge la conflict, întrucât conflictul presupune distrugerea în anumite proporții a părților și reconstrucția sistemului. Sistemele omogene, acele sisteme în care părțile nu se deosebesc, au tendința să se autodistrugă. Starea normală a fenomenelor de toate tipurile, inclusiv a celor sociale, este *conflictualitatea*. Important este ca ea să fie ținută sub control, în limitele pe care le permit legile naturale și sociale, pentru a se preveni excesele sau distrugerea sistemelor de valori.

Următoarea etapă este conflictul armat propriu-zis, unde intervenția militară se poate regăsi, atunci când pentru atingerea scopurilor propuse, factorii de decizie politico-militari ordonă acest tip de acțiune. După încheierea intervenției militare se trece, de regulă, la cea de-a treia etapă, cea postconflict. Astfel, devine tot mai evident faptul că etapa postconflict este mai importantă decât etapa conflictului armat propriu-zis prin dimensiunea temporară mult mai mare și resursele alocate. După încheierea Războiului

rece, război în care marile puteri s-au limitat doar la etapele de opoziție ireconciliantă a părților, fără a se atinge vreodată maximum de intensitate în lupta armată, bipolaritatea s-a spart și au apărut nenumărate situații generatoare de conflicte armate.

9.3. Participanții la conflictul armat

Declanșarea unui conflict armat internațional ridică trei mari probleme:

- al categoriilor de persoane care sunt legal autorizate să ia parte directă la operațiunile militare;
- al mijloacelor și metodelor de luptă pe care sunt întemeiați/justificați să le folosească;
- al locului unde se pot desfășura operațiunile militare terestre.

În stabilirea statutului juridic al forțelor destinate ducerii acțiunilor militare de apărare, ne interesează tocmai modul în care dreptul conflictelor armate reglementează drepturile și obligațiile persoanelor fizice și juridice.

Participanți la conflict armat sunt¹²⁰:

- acele persoane fizice care, potrivit statutului lor, au dreptul și obligația legală de a participa la acțiunile militare, precum și forțele armate constituite într-o anumită structură ierarhică;
- persoana civilă este orice persoană care nu aparține forțelor armate și trebuie să fie protejată în timpul conflictului;
- combatanții care au dreptul și obligația de a pregăti și desfășura acțiunile armate împotriva obiectivelor militare ale adversarului, dar nu și împotriva persoanelor și bunurilor civile ale acestuia. Beneficiază de statut de prizonier de război, în caz de capturare.

Conform Regulamentului anexă la Convenția a IX-a de la Haga, art. 1 și 2 se arată că în categoria combatanților intră:

art. 1:

- a) membrii forțelor armate regulate;
- b) membrii milițiilor și corurilor de voluntari, care îndeplinesc următoarele condiții:
  - de a avea în capul lor o persoană răspunzătoare pentru subordonații ei;
  - de a avea un semn distinctiv fix și ușor de recunoscut de la distanță;
  - de a purta armele pe față;
  - de a se conforma în operațiunile lor legilor și obiceiurilor războiului.

---

¹²⁰ Henckaerts, Jean-Marie, Beck, Louis Doswald. *Customary International Humanitarian Law*. Accesibil la: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf> [Vizitat 24.09.2021].

art. 2:

c) populația unui teritoriu neocupat, care la apropierea (inamicului) dușmanului, ia în mod spontan armele, pentru a lupta fără să fi avut vreme să se organizeze potrivit art. 1, dacă:

- poartă armele pe față;
- respectă legile și obiceiurile războiului.

Convențiile de la Geneva din 1949 largesc sfera combatanților prin recunoașterea, contestată anterior a statutului de combatant pentru¹²¹:

d) membrii mișcărilor de rezistență organizate, acționând în afara sau în interiorul propriului lor teritoriu, chiar dacă acest teritoriu este ocupat;

e) membrii forțelor armate regulate, care se pretind ale unui guvern, sau a le unei autorități nerecunoscute de puterea deținătoare.

Cele două categorii trebuie să îndeplinească cele patru condiții prevăzute în art. 1 al Regulamentului anexă la Convenția a IV-a de la Haga.

Conform Protocolului semnat în cadrul Convenției de la Geneva din 1977, pentru a fi considerată combatant o persoană trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să acționeze în cadrul unei colectivități;
- colectivitatea în cadrul căreia acționează să fie organizată pe principii militare;
- să se afle în subordinea unui comandament responsabil, care să exercite control efectiv asupra membrilor organizației;
- organizația să aparțină unei *Părți la conflict*;
- să fie supusă unui regim de disciplină internă.

Protocolul I de la Geneva, în plus, în categoria combatanților:

luptătorii din mișcările de eliberare națională, cei care luptă împotriva „dominației coloniale, ocupației străine și regimurilor rasiste”.

9.4. Conflicte militare, părți externe implicate

În calitate de participanți la conflictele armate contemporane, investiți cu drepturi și obligații subiective se cunosc:

1) *statele, în calitate de subiecți principali la conflictele armate* – practic toate statele existente pe glob au ratificat convențiile de la Geneva din 1949. Convențiile de la Haga din 1907 au fost ratificate de un număr mai redus de state față de Convențiile de la Geneva, însă Tribunalul de la Nürnberg a recunoscut caracterul lor cutumiar:

---

¹²¹ Ene, R. D. *Note de curs. Drept Internațional umanitar*. Accesibil la: https://www.academia.edu/17057536/PARTICIPAN%C5%A2II_LA_CONFLICTELE_ARMATE [Vizitat 24.09.2021].

„În anul 1939 normele, conținute în Convenție (1907) erau recunoscute de toate statele civilizate, care vedeau în ele expresia codificată a legilor și obiceiurilor războiului”. Pentru aprecierea conduitei unui stat într-un anumit conflict armat, este necesar de a verifica: dacă statul respectiv este legat prin norme, ce urmează să fie aplicate față de el, și dacă au fost formulate rezerve față de aceste norme;

- 2) *națiunile și popoarele, devenite parte beligerantă în lupta armată pentru eliberare națională*, adică *mișcările de eliberare națională* – protocolul adițional I (art. 96 pct. 3) stipulează că mișcările de eliberare națională își pot asuma obligația de a aplica acest document în cadrul luptei purtate, dacă satisfac următoarele condiții: 1) lupta de eliberare națională este purtată contra unui stat – membru a Convențiilor de la Geneva din 1949 și Protocolului adițional I; 2) mișcarea de eliberare națională a expediat în adresa Consiliului Federal Elvețian, depozitarul Convențiilor de la Geneva și a Protocoalelor adiționale, o cerere cu privire la aplicarea Convențiilor de la Geneva din 1949 și a Protocolului adițional I;
- 3) *organizațiile internaționale* – în anumite cazuri Organizația Națiunilor Unite (ONU) nu este parte în conflict. În cadrul operațiunii pacifatoare în Coreea din anii 1950-1951 era vorba despre o coaliție de state în frunte cu SUA. În alte conflicte, ONU a primit mandat pentru aplicarea forței contra unei părți, dacă va apărea necesitatea, devenind parte beligerantă (Congo 1960-1963; Iugoslavia 1991; Somalia 1992)¹²²;
- 4) *părțile participante la un conflict armat neinternațional, indivizii* atât în calitate de reprezentanți ai statelor, precum și în calitate lor personală (inclusiv în raporturile cu statul inamic)¹²³.

Un alt grup de participanți la un conflict militar sunt *părțile externe ale conflictului militar*. Un exemplu reprezentativ de conflict militar cu mai multe părți implicate este războiul din Siria. Conflictul a început în 2011, în urma unor proteste interne împotriva regimului Bashar al-Assad. Inițial, părțile implicate în conflict au fost cele *progubernamentale* (armata și rezistența siriană, care cuprinde mai multe grupări: al-Muqawamah al-Suriyah, al-Lijan al-Sha’biyah, Hezbollah (luptători pro-Assad din Liban), Shabiha, Armata pentru Apărare Națională (miliția); și *rebeli* (foarte multe uniuni și grupări care s-au format de-a lungul conflictului, printre care: Armata Siriană Liberă; Frontul Revoluționarilor Sirieni; Frontul Islamic de Eliberare Siriană; Armata

---

¹²² *Carta Națiunilor Unite, capitolul 7 și 8. Organizația Națiunilor Unite. Accesibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/19362> [Vizitat 24.09.2021].*

¹²³ Dorul, O., Zaharia, V. *Dreptul conflictelor armate*. Suport de curs. Chișinău, 2014, p. 20. Accesibil la: http://moodle.usm.md/moodle/pluginfile.php/45216/mod_resource/content/0/suport%20de%20curs_DreptulConflictelorArmate_2014 autoriDorul%20O.%2C%20Zaharia%20V..pdf [Vizitat 24.09.2021].

Islamului (formată din 50 de grupuri jihadiste armate), Frontul Islamic, Statul Islamic în Irak și Levant. *Părțile externe implicate în conflictul din Siria* sunt: Iranul sprijină armata siriană cu ajutoare logistice și operative. Federația Rusă trimite armament și efective militare armatei siriene. Coreea de Nord ar fi trimis în repetate rânduri armament și piese balistice armatei siriene, fără să existe însă confirmări. Statele Unite ale Americii, Turcia, Qatar, Arabia Saudită și țări europene oferă rebelilor sirieni ajutor logistic și operativ. Statul Islamic în Irak și Levant este forța majoră a opoziției și cel mai bogat grup terorist din lume. Alte conflicte militare care au avut și părți externe implicate¹²⁴:

	Părțile interne implicate în conflict	Părțile externe implicate în conflict
Irak (2003-2004)	Irak, SUA, Marea Britanie, Australia și Polonia	45 de țări considerate de Statele Unite a fi membre ale Coaliției Statelor Unite contra Irakului
Irak (2011- prezent) – a escaladat după retragerea trupelor SUA în 2011, care a dus la un conflict violent cu guvernul central, precum și la violențe între grupările religioase irakiene. Situația a devenit și mai gravă după 2014, când Statul Islamic a cucerit Mosul și zone importante din nordul Irakului, iar conflictul din Irak a fuzionat cu cel din Siria.	Grupări militante sunnite au intensificat atacurile asupra populației majoritare shiite pentru a submina încrederea în guvernarea shiită. Părți implicate: - <i>proguvernamentale</i> – Armara, gruparea Fiii Irakului, armata Peshmerga a statului Kurdistan din Irak (kurzii), Forțele de Rezistență Maxmur, Aripa armată PKK, voluntari șiiți, Brigăzile de Pace, formate din musulmani șiiți irakieni. - <i>antiguvernamentale</i> – grupări islamiste și sunnite, SIIL, Frontul pentru Jihad și Schimbare.	Coaliția statelor occidentale, arabe și SUA

¹²⁴ *Pericole care amenință lumea*. Accesibil la: <https://point.md/ru/novosti/v-mire/pericolele-care-ameninta-lumea/> [Vizitat 24.09.2021].

Războiul din Afganistan (2001 - prezent)	Armata SUA împreună cu armata britanică, ca răspuns la atacurile asupra SUA de la 11 septembrie 2001	Canada, Australia, Noua Zeelandă, Germania, Franța, Ungaria, Italia, Spania, Turcia, Polonia, Portugalia, România, Croația, Georgia, Danemarca, Belgia, Cehia, Norvegia, Bulgaria, Coreea de Sud, Slovacia, Albania, Azerbaidjan, Slovenia, Singapore, și El Salvador, care alcătuiesc Forța Internațională de Asistență pentru Securitate
Războiul din Libia (din 2011 și 2014 - prezent)	- Guvernul de Acord Național de la Tripoli - Armata Națională Libiană condusă de Khalifa Haftar	Emiratele Arabe Unite, Iordania, Federația Rusă, Turcia, ONU, Egipt, puteri din Golf, state membre UE și SUA
Yemen (2004 - prezent)	- guvernul post-Saleh - militanți islamiști	Petromonarhiile din Golf, Iordania, Egipt, Maroc, Sudan și Pakistan – majoritar sunite, SUA, Turcia, Iran
Somalia (1991 - prezent)	- trupe din Uniunea Africană (majoritatea din țări apropiate, ca Uganda) au reasigurat controlul guvernamental asupra tuturor orașelor majore, în timp ce militanți al Shabab din zonele rurale bombardează ocazional orașe lipsite de acest control - Etiopia - islamiștii radicali, denumiți “Uniunea Tribunalelor Islamice”	- forțele de menținere a păcii a Națiunilor Unite, conduse de Statele Unite ale Americii.

Fig. Părți interne și externe implicate în conflicte militare

O zonă de extremă actualitate și prioritate pentru întreaga lume ar fi bazinul Mării Negre și Mării Caspice, unde există câteva pericole reale pentru securitatea și stabilitatea internațională. Această zonă de conflicte înghețate, unele dintre ele active, a apărut imediat după prăbușirea erei comuniste și a devenit un real pericol pentru securitatea

țărilor fostei URSS, pentru țările din Europa Centrală și de Est. Este vorba de Transnistria, Osetia de Sud, Abhazia și Cecenia. Acțiunile și activitățile din aceste zone separatiste afectează securitatea zonei extinse a Mării Negre și periclitează securitatea granițelor țărilor Uniunii Europene. NATO și UE devin tot mai interesate de stingerea conflictelor înghețate din această zonă, pentru că acestea sunt foarte aproape de frontiera lor. În acest context, combaterea eficientă a traficului de droguri, a traficului de persoane, a traficului ilegal de armament, care se exportă prin Marea Neagră către alte zone, devine o prioritate a politicii externe a țărilor de hotar ale UE, un exemplu fiind România¹²⁵.

Rolul părților externe într-un conflict militar este de a convinge părțile beligerante să negocieze soluționarea pașnică a conflictului. Aceasta presupune argumentarea dezavantajelor continuării conflictului, consolidarea elitelor care pot influența societatea, organizarea și medierea întâlnirilor între părțile conflictului. Părți externe ale conflictului pot fi entități guvernamentale (state, coaliții de state) și nonguvernamentale (personalități, ONG-uri), care nu au legătură directă cu criza, iar implicarea acestora are scopul de a facilita asistența umanitară sau terminarea crizei.

Concluzie. Conflictele militare au condus la multiple metamorfoze în relațiile internaționale generând, uneori, stări de instabilitate. O bună parte dintre amenințările la adresa securității internaționale și regionale sunt reprezentate, pe lângă conflictele armate, și de conflictele pentru resurse, problemele populației, precum condițiile vulnerabile de trai, nivelul de viață scăzut. De asemenea, problemele mediului înconjurător, precum poluarea, dezastrele ecologice etc., care constituie factori de destabilizare. Cunoașterea factorilor de risc și a posibilelor vulnerabilități la adresa națiunilor poate facilita prevenirea unor potențiale crize și întreprinderea măsurilor necesare în contextul unei eventuale escaladări a conflictelor. Elaborarea unor strategii de securitate se bazează pe modalități de prevenire și contracarare a agresiunilor de orice natură.

Astfel, în contextul amenințărilor existente pe plan mondial, statele își rezervă dreptul de a acționa prin orice metode legale în vederea anticipării și prevenirii unor activități care pot să afecteze valorile și normele de drept internațional. Pentru gestionarea conflictelor sau crizelor, este nevoie de elaborarea unor politici interne de securitate sigure în conformitate cu domeniile statale, cerințele și nevoile populației, cât și în dezvoltarea și promovarea relațiilor de cooperare cu alte state.

În cadrul mediului internațional de securitate, cunoașterea factorilor de risc și a posibilelor vulnerabilități la adresa națiunilor poate facilita prevenirea unor potențiale crize și întreprinderea unor măsuri necesare în contextul unei eventuale escaladări a

---

¹²⁵ Vasilescu, G., Busuncian, T. Separatism in the Black Sea and Caspian Sea Region as a source of international terrorism. În: *Moldoscopie*. Moldova State University. Chisinau, 2013, nr. 1 (LX), pp. 183-195.

conflictelor. Astfel, un mediu de securitate stabil presupune inexistența conflictelor cu alți actori internaționali sau naționali, asigurarea protecției societății până la nivel de individ prin respectarea tuturor drepturilor omului, satisfacerea nevoilor și necesităților populației și facilitarea accesului la informație și tehnologie prin crearea unui regim transparent și echitabil bazat pe valori și reguli.

Sarcini de autoevaluare:

1. Definirea conceptului de „conflict militar”.
2. Identificarea tipologiei conflictelor.
3. Determinarea participanților la conflictul militar.
4. Importanța conflictelor în mediul de securitate internațional.
5. Estimarea relației dintre statele-membre ONU și amestecul militar internațional.
6. Evaluarea conflictelor militare, părți externe implicate.

Teme pentru lucrul individual:

1. Analiza conflictelor în mediul de securitate internațional.
2. În bază clasificărilor prezentate, estimați tipologia conflictelor.
3. Evaluarea relației dintre statele-membre ONU și amestecul militar internațional.
4. Esența și importanța participanților la conflictul militar.
5. Evaluați practica intervențiilor umanitare și operațiunilor antiteroriste.
6. Gestionarea conflictelor militare, lichidarea crizelor și prevenirea apariției noilor acțiuni militare/unor noi conflicte.
7. Implicarea organizațiilor internaționale de securitate în rezolvarea conflictelor militare interne. Studii de caz.
8. Rolul instituțiilor și organizațiilor de securitate internațională în aplanarea conflictelor militare interne.

Bibliografie selectivă:

1. Cauia, A. Conflictele armate fără caracter internațional. Esența și aplicabilitatea normelor de drept internațional umanitar. În *Revista militară*, 2012, nr. 2(8), p. 18.
2. Diaconu, A. Tipologia intervenției militare în cadrul conflictului armat. În: *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, pp. 156-157.
3. Dorul, O., Zaharia V. *Dreptul conflictelor armate*: Suport de curs. Chișinău, 2014, p. 20. Accesibil la: http://moodle.usm.md/moodle/pluginfile.php/45216/mod_resource/content/0/suport%20de%20curs_DreptulConflictelorArmate_2014 autoriDorul%20O.%2C%20Zaharia%20V..pdf [Vizitat 24.09.2021].
4. Mureșan, M. *Curs de teoria artei militare: viitorul conflictelor militare*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, 2005, pp. 8-9.
5. Văduva, Gh. *Războiul bazat pe rețea în fizionomia noilor conflicte militare*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2005, pp. 6-7.
6. Vasilescu, G., Busuncian, T. Separatism in the Black Sea and Caspian Sea Region as a source of international terrorism. In: *Moldoscopie*. Chisinau: Moldova State University, 2013, no. 1 (LX), pp. 183-195.

Tema 10. ARMELE DE DISTRUGERE ÎN MASĂ ȘI CONTROLUL ASUPRA RĂSPÂNDIRII LOR ÎN CONTEXTUL SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

Conținuturi:

- 10.1. Considerații privind armele de distrugere în masă în contextul securității internaționale
- 10.2. Clasificarea armamentului de distrugere în masă cu impact major asupra securității internaționale
- 10.3. Proliferarea armelor de distrugere în masă: consecințe pentru securitatea internațională
- 10.4. Controlul asupra răspândirii armamentului strategic în contextul securității internaționale

Obiective de referință:

- să relateze despre pericolul armelor de distrugere în masă în contextul securității internaționale;
- să clasifice armamentul de distrugere în masă cu impact major asupra securității internaționale;
- să analizeze consecințele pentru securitatea internațională în cazul proliferării armelor de distrugere în masă;
- să evalueze importanța controlului asupra răspândirii armamentului strategic în contextul securității internaționale;
- să estimeze perspectivele stabilității nucleare pe scară mondială.

Termeni-cheie: arme, control, pericol, proliferare, dezarmare, arme nucleare, arme chimice, arme biologice.

10.1. Considerații privind armele de distrugere în masă în contextul securității internaționale

În ultimii 100 de ani, armele de distrugere în masă ocupă un loc important pe arena internațională. Răspândirea armelor de distrugere în masă face parte din categoria riscurilor și amenințărilor grave la adresa păcii și securității internaționale, precum și la adresa drepturilor fundamentale ale omului. Întrebuintarea în acțiuni teroriste a armelor de distrugere în masă agravează amenințarea cu care omenirea se confruntă.

Astfel, redesenarea granițelor a însemnat sporirea numărului de actori statali la nivel global, iar schimbările de regim și ideologie au generat noi tipuri de actori și

forme surprinzătoare de manifestare a acestora. Au căpătat o importanță tot mai mare, datorită rolului manifestat pe scena globală, actorii nonstatali (corporații, ONG-uri etc.), ale căror acțiuni sunt uneori dificil de prevăzut. De asemenea, unele dintre acestea au preluat practici și obiective pe care statele nu și le mai puteau permite.

Alte fenomene disturbante tind să sufere mutații majore, căpătând statut deplin de actor al scenei internaționale, un actor al cărui chip este din ce în ce mai greu de identificat, așa cum se întâmplă în cazul terorismului¹²⁶.

Armele de distrugere în masă posedă o putere distructivă nelimitată. Aceste arme, folosite pe spații întinse și în toate mediile, sunt capabile să producă efecte foarte mari, chiar catastrofice, pe suprafețe întinse și într-o perioadă de timp foarte scurtă.

China a continuat să își modernizeze forțele nucleare pe parcursul ultimului deceniu. În plus, în 1998, atât India cât și Pakistanul au efectuat teste nucleare, nesocotind grav acordurile de neproliferare nucleară și intensificând riscul unui conflict regional.

În iunie 1999, Statele Unite ale Americii și Federația Rusă și-au reafirmat obligațiile asumate prin Tratatul privind rachetele antibalistice (ABM) de a lua în calcul posibile schimbări în situația strategică, cu implicații asupra Tratatului și posibile propuneri de creștere a viabilității sale. În continuare, Statele Unite ale Americii au propus modificarea tratatului, pentru a permite desfășurarea unui sistem redus de apărare cu rachete. În prezent au loc discuții bilaterale și consultări multilaterale, atât asupra Tratatului ABM, cât o a treia rundă de convorbiri privind reducerea armelor strategice (START-III).

Una din cele mai semnificative realizări practice ale Conferinței de revizuire a constituit-o acordul asupra intrării în vigoare a Tratatului de interzicere completă a testelor nucleare (CTBT), chiar din momentul obținerii ratificărilor necesare. Statele membre NATO sunt hotărâte să depună eforturi pentru obținerea semnăturilor și ratificărilor necesare, pentru a asigura intrarea rapidă în vigoare a Tratatului. Conferința de revizuire a subliniat și importanța realizării unui tratat care să interzică producția de material fisionabil pentru armele nucleare sau alte dispozitive cu explozibil nuclear și a cerut reluarea negocierilor pe această temă în cadrul Conferinței asupra dezarmării.

Proliferarea tehnologiei rachetelor constituie un alt motiv semnificativ de îngrijorare. Înființat în 1987, Regimul de control al tehnologiilor pentru rachete (MTCR) în anul 2001 reunea 32 de state (inclusiv toți cei 19 membri NATO la acel moment) care încercau să limiteze proliferarea rachetelor și a tehnologiei acestora.

---

¹²⁶ Clausewitz, von Carl. *Despre război*. București: Editura Militară, 1982, pp. 25-27.

Partenerii MTCR controlează exporturile pe baza unei liste comune de control, în conformitate cu o politică comună de control al exportului¹²⁷.

Proliferarea armelor biologice și chimice este în mare măsură recunoscută ca o problemă de securitate internațională în plină ascensiune, atât în cazul unui conflict interstatal, cât și ca o potențială dimensiune a terorismului. Protocolul de la Geneva din 1925 interzice folosirea armelor chimice și biologice. Statele semnatare ale Convenției asupra armelor biologice și cu toxine (BTWC), intrată în vigoare în 1975, au acceptat să nu dezvolte, producă, depoziteze sau achiziționeze în scopuri ostile agenți biologici și aparatura aferentă. În 1994 o Conferință specială a înființat un Grup ad-hoc de state participante la Convenție, care să examineze măsuri posibile de verificare și propuneri care să consolideze Convenția. Cea de a patra Conferință de revizuire, care a avut loc în 1996, a convenit asupra încheierii unui Protocol cât mai devreme înaintea începerii celei de a V-a Conferințe de revizuire, în anul 2001. În timpul întâlnirii de la 24 mai 2000, de la Florența, miniștrii NATO și-au reafirmat susținerea acestui obiectiv.

Din cauza evenimentelor petrecute pe plan internațional, se vorbește tot mai mult în ultima vreme despre arme biologice, atacuri biologice teroriste, într-un cuvânt, despre bioterorism. Interesul acestor grupări pentru armele chimice și biologice îngrijorează și mai mult. Capii organizațiilor teroriste și-au exprimat deschis intenția de a intra în posesia și a folosi arme de distrugere în masă. Această dorință produce în mod cert o îngrijorare serioasă și reprezintă o amenințare la adresa tuturor națiunilor.

Totuși, tratatele internaționale care se referă la aceste tipuri de armament nu prevăd încă măsuri suficient de sigure de control. Bioterorismul, componentă a terorismului, reprezintă folosirea deliberată sau amenințarea cu folosirea agenților biologici (etiologici) ai bolilor infecțioase (virusuri, bacterii, paraziți și fungi), a toxinelor acestora, toxinelor vegetale, bioregulatorilor, a materialelor contaminate cu acestea, dar și a substanțelor chimice toxice, pentru a genera afectarea sau decesul oamenilor, animalelor ori plantelor, pentru a induce și răspândi neliniștea, teama, frica, teroarea, pentru a intimida o persoană, un grup specific de persoane sau populația unei țări în scopuri religioase, politice, ideologice, financiare sau interese personale.

De asemenea, bioterorismul poate fi direcționat împotriva șeptelului, a rezervelor de alimente destinate oamenilor și animalelor, a locurilor de preparare și depozitare a hranei și a aprovizionărilor cu apă.

Impactul Războiului rece asupra prezentului și viitorului comun al omenirii s-a dovedit a fi mai important decât s-ar putea crede la prima vedere. Profundele transformări care au loc pe scena politico-militară internațională, diversificarea

---

¹²⁷ Claval, P. *Geopolitică și geostrategie. Gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea*. Traducere Elisabeta Maria Popescu. București: CORINT, 2001, pp. 56-58.

continuă a fenomenelor de criză, menținerea instabilității la nivel regional și subregional, proliferarea armelor de distrugere în masă chimice, biologice, radiologice și nucleare constituie un real pericol pentru omenire, ceea ce determină o viziune nouă asupra descurajării și asigurării securității vieții în general. Aceasta impune din partea factorilor responsabili luarea măsurilor de anticipare a pericolelor, evaluarea consecințelor, efectelor de masă și de natură ecologică ce pot fi produse de unele acțiuni ostile, necontrolate sau accidentale.

10.2. Clasificarea armamentului de distrugere în masa cu impact major asupra securității internaționale

Arme de distrugere în masă sunt considerate, în principal: arma nucleară, arma chimică, arma biologică; existența cantităților mari de deșeuri radioactive și a altor substanțe de această natură, produse pe cale sintetică, care au dus și la apariția armei radiologice.

Interesul teroriștilor pentru armele chimice și biologice a crescut în mod deosebit după atentatul chimic de la metroul din Tokyo, la această dată existând informații potrivit cărora unele organizații și grupuri teroriste manifestă un interes deosebit față de mijloacele chimice și biologice. Convenția solicită statelor participante să distrugă toate armele chimice aflate în posesia lor, precum și capacitățile de fabricare a armelor chimice pe care le dețin¹²⁸.

În ultimii ani, SUA și-a declarat intenția de a plasa elemente ale scutului antirachetă în unele țări din Europa. În anul 2002, președintele George W. Bush a decis să denunțe unilateral Tratatul Rachetelor Antibalistice încheiat de SUA cu URSS în 1972, pentru a putea demara proiectul scutului, motivând că sistemul este necesar pentru a contracara atacuri din partea unor state iresponsabile. Federația Rusă a etichetat scutul ca o amenințare directă la adresa sa și, ca urmare, a contrapus un plan de desfășurare a unor rachete în zona Kaliningrad.

Tipurile armelor de distrugere în masă sunt: arma nucleară, arma chimică și arma biologică.

Arma nucleară este cea mai puternică armă de distrugere în masă, capabilă să producă, în timp scurt, pierderi mari umane și materiale, să creeze mari zone contaminate radioactiv și, totodată, un impact cu consecințe grave și pe termen lung asupra factorilor de mediu.

---

¹²⁸ *Manual NATO*. Brussels, 2001. Accesibil la: <https://infocenter.md/wp-content/uploads/2015/02/manualul-nato.pdf> [Vizitat 29.10.2021].

Baza fizică a armei nucleare, reacția de fisiune în lanț a uraniului, a fost descoperită în 1939. Imediat după descoperire, în cel mai mare secret, a început o aprigă competiție de cercetare științifică în domeniul energiei atomice. După cercetări științifice intense, în 1945 a fost creată prima bombă atomică, a cărei experimentare a avut loc în iunie 1945 într-un poligon (Alamogordo) din deșertul Nevada.

Următoarele două bombe au fost confecționate și folosite de americani asupra Japoniei determinând capitularea acesteia la 2 septembrie 1945. Prima bombă a fost lansată asupra orașului Hiroshima, la 06 august 1945, iar cea de-a doua a fost lansată la un interval de 3 zile (09 august 1945) asupra orașului Nagasaki. Acestea au marcat momentul prin care SUA ieșea din război ca unica putere nucleară din lume¹²⁹.

Totodată, existența unor mari cantități de deșeuri radioactive rezultate în urma proceselor ce au loc în industria nucleară (în special centralele nucleare-electrice) și apariția unor preparate obținute pe cale artificială, a determinat apariția unei noi categorii de arme – *arma radiologică*.

Substanțele radioactive pot acționa asupra ființelor vii (oameni și animale) prin iradiere exterioară și interioară, la pătrunderea acestora în organism prin organele respiratorii, traiectul gastrointestinal sau prin rănilor pe care acestea le au. Nu au miros și culoare, de aceea pot fi descoperite numai cu ajutorul unor mijloace speciale. Impun măsuri severe de protecție, tratamentul personalului iradiat este de lungă durată, iar leziunile genetice pot afecta generațiile următoare. Substanțele radioactive pot fi folosite în stare lichidă, solidă sau de aerosoli, cu ajutorul bombelor de aviație, rachetelor și proiectilelor de artilerie. Pot fi răspândite pe mari suprafețe de teren și în cazul avariilor produse la centralele nucleare-electrice.

Arma chimică constituie un mijloc de distrugere în masă a personalului și de îngreunare a activităților umane și acțiunilor militare prin contaminarea cu agenți chimici de luptă a aerului, terenului, echipamentelor și a diferitelor materiale¹³⁰.

Mijloacele chimice de luptă, sub diferite forme, au fost întrebuințate încă din timpuri străvechi, în special la asediul cetăților și împotriva corăbiilor asediatoare. Odată cu diversificarea metodelor de purtare a războiului, agenții chimici de luptă au cunoscut o evoluție ascendentă. Primele experimentări, înainte de Primul Război Mondial, au avut loc în Germania, Franța, Anglia, SUA, când au fost puse la punct o serie de substanțe ca: fosgenul, acidul cianhidric, arsenul etc.

---

¹²⁹ Onișor, C. *Explorări strategice*. Iași: Polirom, 2002, pp. 20-21.

¹³⁰ Frunzeti, T. *Soluționarea crizelor Internationale*. Iași: Institutul European, 2006, pp.104-107.

În primul Război Mondial, ca urmare a folosirii muniției încărcate cu agenți chimici de luptă pe diferite fronturi, au fost produse pierderi ce se cifrează la aproximativ 1 300 000 de oameni, dintre care peste 90 000 morți.

În perioada interbelică arma chimică a fost, pe bună dreptate, repudiată de întreaga omenire. În 17 iunie 1925, la Geneva, 33 de state au semnat „*Protocolul pentru interzicerea folosinței gazelor asfixiante, otrăvitoare și similare, precum și a mijloacelor bacteriologice în război*”. Au făcut excepție SUA și Japonia. Cu toate acestea, studiul și perfecționarea mijloacelor chimice de luptă au continuat în principalele state ale lumii. În 1931 sovieticii au sintetizat azotiperita, iar în 1934 nemții au realizat prima combinație organo-fosforică toxică – tabunul; nemții au sintetizat între timp și un alt produs toxic – sarinul.

Între cele două războaie mondiale gazele toxice au fost folosite de către italieni și japonezi, primii în războiul din Etiopia (iperita), cei din urmă asupra armatelor chineze, provocând zeci de mii de victime în rândurile combatanților și populației neprotejate.

Cu excepția faptului că japonezii au întrebuințat arma chimică în războiul contra Chinei, în cel de-al Doilea Război Mondial agenți chimici de luptă nu au fost folosiți. Deși dispunea de sarin și tabun – substanțe cu o agresivitate mai mare decât a celor cunoscute până atunci – Germania nu a întrebuințat arma chimică nici în prima parte a războiului, fiind adeptă a „războiului fulger”, și nici atunci când a pierdut supremația aeriană, temându-se de o lovitură de răspuns a aliaților, care dispuneau de mijloace chimice de luptă. Totuși, pericolul războiului chimic a existat în tot timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

În epoca postbelică s-au intensificat cercetările pentru obținerea de noi substanțe toxice de luptă: în SUA au fost sintetizate și studiate substanțe toxice de luptă psihochimice, iar în Suedia s-au obținut primii reprezentanți ai substanțelor toxice de luptă de tipul „V”.

Arma biologică constituie mijlocul de nimicire în masă, uneori greu de controlat, care, prin efectul vătămător al *agenților patogeni* (microorganisme capabile să dea naștere unor boli sau focare de infecție – viruși, bacterii, ricketsii, toxine microbiene), poate să producă pierderi mari în rândul trupelor, populației și animalelor, precum și distrugerea (contaminarea) culturilor.

Arma biologică este considerată cea mai puțin costisitoare armă de distrugere în masă (*arma săracului* – cum a mai fost numită), cu efecte devastatoare și imprevizibile, pe o perioadă lungă de timp, cu posibilități de miniaturizare¹³¹.

---

¹³¹ Zodian, V. M. *Lumea 2005, enciclopedie politică și militară, Armele de distrugere în masă*. București: Editura CTEA, 2005, pp.100-102.

Războiul biologic are începuturile de mult, din Antichitate, perioadă din care provin povestirile referitoare la contaminarea puțurilor cu un produs toxic provenit din ciuperca *cornul secarei* – folosit de asirieni în secolul VI î.Hr., ca și de perșii în secolul IV î.Hr. Cu timpul, în perioada romană, apoi în Evul Mediu și mai târziu, armatele și populația din zonele de luptă au fost supuse unor epidemii, care au constituit un veritabil flagel pentru umanitate; dintre aceste epidemii cea mai catastrofală a fost cea de ciumă, iar mai târziu cele de variolă.

În Primul Război Mondial au fost înregistrate epidemii de aproape toate felurile: rujeolă, gripă, febră tifoidă, pneumonii diverse care au produs imense pierderi de vieți omenești. În perioada celui de-al II-lea Război Mondial un eveniment deosebit este reprezentat de cercetările bacteriologice secrete efectuate de către japonezi¹³².

Armele de nimicire în masă au caracteristica de a produce distrugeri pe scară largă și fără discriminare între civili și militari, fiind capabile de a amenința supraviețuirea actorilor și chiar a umanității. Cele nucleare se bazează pe fisiune, sau fuziune și au o capacitate de distrugere copleșitoare, virtual nelimitată, în cazul celor termonucleare. Armele radiologice presupun dispersarea de material radioactiv, prin intermediul detonării unui explozibil convențional. Armele chimice sunt substanțe solide, lichide sau gaze care produc efecte daunătoare (moarte, rănire) asupra persoanelor sau nu numai. Armele biologice constau în bacterii, viruși și alte tipuri de organisme.

Agenții biologici sunt „organisme vii, de orice natură, sau materiale infectate, derivate din ele, care sunt utilizate în scopuri ostile și în mod intenționat pentru a genera morbiditate și mortalitate, efecte care depind de capacitatea lor de multiplicare”¹³³.

Cu toate că posibilitatea declanșării unor confruntări militare majore, între coaliții de state, devine tot mai puțin probabilă, mai ales în spațiul euroatlantic, securitatea internațională rămâne instabilă, dificilă și complexă. Amenințarea reprezentată de proliferarea armelor de distrugere în masă este în creștere și, probabil, că noi și noi state, unele dintre acestea considerate periculoase, vor intra în clubul nuclear, această dinamică având capacitatea de a schimba fundamental echilibrul de forțe, cel puțin la nivel regional.

---

¹³² *Observatorul militar*, nr. 14 (9 -15 aprilie 2008). Accesibil la: www.presamil.ro [Accesat 24.09.2021].

¹³³ Spencer, R.C., Wilcox, M.H. Agents of biological warfare. In: *Rev Med Microbiol*, 1993, no. 4, pp. 138-143.

10.3. Proliferarea armelor de distrugere în masă: consecințe pentru securitatea internațională

Proliferarea armelor de distrugere în masă (arme chimice, biologice și arme nucleare) reprezintă una dintre principalele amenințări la adresa securității globale. Proliferarea armelor de distrugere în masă utilizează mijloacele și metodele specifice unor fenomene tangente, precum crima organizată, și deserveste uneori intenții de natură teroristă. Nivelul ridicat de amenințare reprezentat de armele de distrugere în masă provine și din relativa ușurință cu care diletanții pot fabrica agenți chimici. Armele de distrugere în masă reprezintă un adevărat pericol, iar cea mai riscantă formă de proliferare este răspândirea armelor mici și a armamentului ușor. În prezent, există 600 mil. de arme de calibru mic și armament ușor aflate în circulație, care afectează fiecare parte a lumii. Armele de calibru micucid mai mult de o jumătate de milion de oameni pe an.

Proliferarea armelor de distrugere în masă reprezintă un fenomen ce poate genera grave amenințări și pericole la adresa securității internaționale. În pofida eforturilor pe care le depune comunitatea internațională pe linia prevenirii utilizării acestor arme, fenomenul poate scăpa de sub control datorită faptului că grupările care dispun sau încearcă să achiziționeze asemenea armament sunt în creștere. În acest context, comunitatea internațională a adoptat măsuri severe pentru eradicarea oricărei tendințe de manifestare, cooptând specialiști de înaltă clasă care să ofere expertiza necesară constituirii cadrului legal prohibitiv.

Dezvoltarea științifică și tehnologică, diversificarea și evoluția industriilor prelucrătoare au determinat apariția riscurilor tehnologice cu un grad înalt de pericolozitate, determinate de evenimentele, accidentale sau premeditate, ce pot fi produse la unele obiective economice (chimice, nucleare-energetice, petrochimice, depozite de carburanți, instalații petroliere etc.), laboratoare și instalații destinate activității de cercetare științifică, finalizate cu emisii radioactive, noxe industriale și chiar agenți biologici care, pe lângă efectele asupra ființelor vii, pot avea și un puternic impact asupra mediului, din aceste motive constituind și un punct de interes pentru grupările teroriste.

Proliferarea armelor de distrugere în masă și a mijloacelor de răspândire ale acestora constituie un motiv de adâncă îngrijorare pentru omenire. În ciuda progreselor bine-venite în consolidarea regimurilor internaționale de neproliferare, rămân totuși provocări majore în privința proliferării. În ultimul deceniu, NATO și-a redus substanțial dependența de forțele nucleare, iar cele trei țări membre ale Alianței care mențin forțe nucleare, anume, Statele Unite, Franța și Marea Britanie, au operat reduceri majore ale acestor forțe. În pofida faptului, existența de forțe nucleare

puternice în afara Alianței constituie un factor semnificativ pe care Alianța trebuie să îl ia în considerare pentru menținerea securității și stabilității în zona euroatlantică. Rusia încă mai deține un mare număr de arme nucleare de toate tipurile¹³⁴.

Sursele de instabilitate, pericole și amenințări sunt direct proporționale cu evoluția societății, cu efectele pozitive, dar și cu numeroasele efecte contradictorii, nocive și perverse ale acesteia. Cu cât evoluția este mai spectaculoasă, cu atât faliiile dintre eșalonul întâi tehnologic și informațional și celelalte eșaloane ale lumii se măresc și se adâncesc, generând și regenerând fenomenul terorist. Interesant este că terorismul nu este un produs al unei civilizații sau al alteia, așa cum se da uneori de înțeles, ci al degradării condiției umane, al răului care se dezvoltă din ce în ce mai mult în interiorul lumii.

Posibilitatea folosirii de către organizațiile teroriste a armelor de distrugere în masă este, astăzi, reală. Aceste mijloace de distrugere sunt preferate de teroriști pentru capacitatea de nimicire și impactul psihologic puternic, de masă. Sursa unor astfel de arme o reprezintă regimurile periculoase și disimulate, care le folosesc pentru a-și intimida vecinii și a influența lumea, dar și alte state posesoare, în care măsurile de protecție a unităților de producție și stocare sunt insuficient de temeinice ori incorect aplicate.

Amenințările teroriste cu întrebuintarea ADM au îndemnat statele să adopte strategii de neproliferare, care fac tot mai dificil tranzitul cu arme ilicite. În ultimii ani au avut loc mai multe inițiative, la nivel statal și al organismelor internaționale, care să ducă la limitarea accesului la tehnologii, a unor state, printre care mai semnificative sunt:

1. controlul strict asupra posesiei și transferului de tehnologie nucleară, precum și cooperarea tuturor organismelor responsabile pentru descoperirea laboratoarelor, intermediarilor, furnizorilor și cumpărătorilor de tehnologie și material fisionabil;
2. întărirea legislației și controlului internațional asupra proliferării ADM; o nouă rezoluție a Consiliului de Securitate să declare criminale statele proliferatoare, să decreteze controlul strict al exporturilor tuturor materialelor sensibile la frontiere;
3. lărgirea cooperării în direcția eliminării armelor nucleare și materialelor chimice, biologice și radiologice;
4. instituirea unui sistem de ermetizare a spațiului nuclear civil, pentru a nu permite proliferarea armelor nucleare;
5. în viitor, doar statele care au semnat Protocolul Adițional să poată importa echipament pentru programul lor nuclear civil;
6. crearea unui comitet special al Agenției Internaționale de Energie Atomică/AIEA pentru protecția și verificarea îndeplinirii obligațiilor de către state.

---

¹³⁴ *Președinția României, Strategia de securitate națională a României*, ediția 2007, p.17.

Superterorismul, sau terorismul de distrugere în masă, are o dimensiune mondială pe care o folosește în difuziunea tehnologiei nucleare, pe baza unei rețele de sprijin intens ramificată, construită pe fundamente financiare solide, valorificând noile tehnologii de informare și comunicare și vulnerabilitățile societăților occidentale¹³⁵.

Filiera de proliferare nucleară cu materiale radioactive în favoarea grupărilor teroriste rămâne, în primul rând, Pakistanul, acest stat în criză economică gravă, dispus să cedeze arma nucleară pentru obținerea de devize și care găzduiește încă elemente Al-Qaeda.

Singura cale de a da o lovitură puternică superterorismului mondial este întărirea cooperării bilaterale și multilaterale, prin coaliții ad-hoc de voință sau conduse de instituții internaționale (ONU, UE, NATO), cu utilizarea tuturor mijloacelor avute la dispoziție: diplomație, servicii de informații, mecanisme financiare, susținere juridică etc.

Pentru a învinge în confruntarea cu terorismul, teoreticienii artei războiului actual au în vedere, într-o măsură apreciabilă, abilitatea autorităților militare și civile, a sectorului privat, a societății civile de a colabora în domeniu, de a muta războiul la inamic, de a folosi mijloace de contracarare specifice, a multiplica sistemele de control și măsurile de securitate, a declanșa acțiuni preventive hotărâtoare¹³⁶.

Proliferarea armelor de distrugere în masă reprezintă un fenomen ce poate genera grave amenințări și pericole la adresa securității internaționale. În pofida eforturilor pe care le depune comunitatea internațională pe linia prevenirii utilizării acestor arme, fenomenul poate scăpa de sub control datorită faptului că grupările care dispun sau încearcă să achiziționeze asemenea armament sunt în creștere.

Regimul actual de dezarmare și neproliferare nu sunt adaptate pentru a răspunde în mod eficient la noile provocări la adresa securității internaționale, inclusiv la o posibilă legătură între arme nucleare și terorism. Tehnologia se răspândește pe zi ce trece. Având în vedere aceste tendințe negative sunt exprimate îndoieli cu privire la viabilitatea mecanismelor juridice internaționale în condițiile actuale privind controlul armelor. Desigur, nu totul este atât de sumbru. De exemplu, se depun eforturi serioase pentru consolidarea regimului de neproliferare, fiind creată o „rețea de siguranță” suplimentară din diferite tipuri de acorduri și inițiative. Cu toate acestea, oprirea completă a tendințelor negative în domeniul neproliferării nu este posibilă. În aceste condiții, importanța recomandărilor în domeniul controlului armelor crește semnificativ. Aceste recomandări ar trebui fi elaborate pe baza studiului aprofundat al experienței istorice în crearea și dezvoltarea sistemului juridic internațional privind

---

¹³⁵ Frunzeti, T. *Soluționarea crizelor Internationale*. Iași: Institutul European, 2006, pp. 204-205.

¹³⁶ Onișor, C. *Explorări strategice*. Iași: Polirom, 2002, pp. 98-100.

controlul armelor, concomitent analizând starea actuală și prognoza perspectivelor de îmbunătățire a acesteia¹³⁷.

Proliferarea armelor de distrugere în masă se referă la dezvoltarea prin mijloace proprii a armamentului, vectorilor, ori la achiziționarea lor. Versiunea orizontală include producția sau cumpărarea de arme de nimicire în masă și cea verticală, creșterea numărului sau ameliorarea tehnologiei deja deținute. Prin curse ale înarmării înțelegem competiții în care rivalii încearcă să obțină avantaje militare sporind cantitatea sau ameliorând calitatea armamentului. Motivațiile politicilor de înarmare sunt complexe, implicând factori sistemici, de la nivel statal, sau din politica internă.

10.4. Controlul asupra răspândirii armamentului strategic în contextul securității internaționale

În contextul realizării și menținerii dezarmării nucleare la nivel mondial, controlul, respectarea și introducerea tratatelor și a altor instrumente în acțiune aparțin „Triunghiului de Aur sau Triunghiului Bermudelor al Problemelor Acute”, în funcție de percepția situației. După cum a remarcat Patricia Lewis, director de cercetare la Chatham House: „Trei probleme sunt în mod constant țesute. Fără informațiile obținute ca urmare a verificării, determinarea conformității sau nerespectării tratatelor de dezarmare nucleară va rămâne exclusiv în mâinile mai multor agenții naționale de informații. Fără lege și dovezi obiective, introducerea contractelor în acțiune este imposibilă, fără de care întregul sistem de restrângere a unei serii de încălcări prin control nu ar avea nici un sens și legalitatea ar fi subminată”.

Controlul armamentului nuclear a fost văzut ca un mijloc central de contracarare a conflictelor și de asigurare a securității globale. Controlul armelor este totuși un obiectiv mai puțin ambițios decât dezarmarea nucleară, care urmărește să diminueze dimensiunea și capacitatea forțelor armate ale statului, eventual privarea de arme. Obiectivul controlului armelor este așadar să reglementeze nivelurile armelor fie prin limitarea creșterii, fie prin limitarea modului în care acestea pot fi utilizate. Nu există nimic nou în ceea ce privește acordurile de arme: de exemplu, în anii 600 î.Hr. s-a format o ligă de dezarmare între statele chineze. Cu toate acestea, acordurile bilaterale oficiale și acordurile multilaterale privind controlul sau reducerea armelor au fost rare înainte de secolul al XX-lea. Ceea ce s-a schimbat a fost apariția războiului industrializat prin dezvoltarea de arme avansate tehnologic. Prin urmare, nu este deloc

---

¹³⁷ Антонов, А. И. *Контроль над вооружениями: история, состояние, перспективы*. М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН); ПИР–Центр, 2012. – сс. 83-133 ISBN 978-5-8243-1705-3.

surprinzător faptul că, începând cu anul 1945, agenda de control a armelor a fost dominată de încercările de a limita răspândirea armelor de distrugere în masă și în special a armelor nucleare. Principalul mijloc prin care a fost încercat acest lucru sunt tratatele și convențiile de diferite tipuri, care încearcă să stabilească regimuri de securitate pentru a contracara incertitudinea, frica și paranoia generate de dilema de securitate¹³⁸.

O abordare alternativă a securității într-o lume a proliferării nucleare este de a ridica scuturile antirachetă. Ideea sistemelor de apărare antirachetă este că, deoarece sistemele de control al armelor și de securitate nu se pot baza în ultimă instanță pentru a preveni atacurile nucleare, în special de la ICBM, cea mai sigură formă de protecție este asigurată de o rețea de rachete antibalistice. În prezent, SUA este singurul stat cu resursele economice și tehnologice care au în vedere în mod serios această abordare a apărării nucleare. Prima încercare de a face acest lucru a fost prin Inițiativa de apărare strategică (SDI), cunoscută popular sub numele de „războaiele secundare”, care a fost propusă de președintele Reagan în 1983. Ca alternativă la MAD, SDI nu a fost niciodată complet dezvoltată sau desfășurată, în intensificarea cursei înarmărilor cu Uniunea Sovietică, a plasat economia sovietică sub o presiune mai mare și a contribuit astfel la sfârșitul Războiului rece. Ideea unei apărări antirachetă (NMD) a fost totuși revigorată de George W. Bush, care a angajat SUA în construirea unui scut antirachetă care să fie amplasat în Polonia, Republica Cehă și eventual în alte state din estul Europei, în special pentru a ține seama de amenințările reprezentate de Iran.

Cu toate acestea, scuturile antirachetă au și dezavantajele lor. În primul rând, acestea sunt extrem de costisitoare de dezvoltat, deoarece trebuie să fie suficient de cuprinzătoare, sofisticate și fiabile pentru a garanta că nicio rachetă nu va putea penetra scutul, având în vedere potențialul devastator al unei singure țări nucleare. În al doilea rând, mulți se îndoiesc dacă, indiferent de resursele dedicate construcției lor, scuturile antirachetă pot oferi vreodată o protecție absolut garantată, mai ales că se bazează, de fapt, pe presupunerea că un glonț va lovi întotdeauna un alt glonț. În al treilea rând, la fel ca în cazul achiziționării oricăror alte arme, construcția de scuturi antirachetă poate fi percepută de alte state ca un act agresiv sau ofensator. NMD-ul SUA, și mai ales propunerea de a-l localiza în Europa de Est, a provocat astfel o critică puternică din partea Federației Ruse și a întărit asertivitatea ei, contribuind eventual la războiul său cu Georgia din 2008. Recunoscând că NMD a devenit un obstacol în obținerea sprijinului Federației Ruse pentru probleme mai presante, cum ar fi Iranul, președintele Obama a anunțat rafturile scutului antirachetă în 2009. Totuși, aceasta a fost doar o parte a unei

---

¹³⁸ *Поддержка режима ядерного нераспространения и разоружения.*
МЕЖПАРЛАМЕНТСКИЙ СОЮЗ, 2012, сс. 95-97.

reevaluări mult mai cuprinzătoare a strategiei de neproliferare a armelor nucleare de către administrația Obama, care a contracarat posibilitatea unei lumi postnucleare.

Problema controlului armamentului, având în vedere importanța sa pentru asigurarea stabilității strategice și a securității internaționale, se află în permanență în atenția personalităților de stat și politice, a experților și a specialiștilor de profil, a publicului larg și a mass-mediei. Gama largă de opinii exprimate pe această problemă, uneori diametral opuse, indică complexitatea și ambiguitatea acesteia, subliniază necesitatea unei analize profunde sistemice. Chiar și termenul „control al armelor”, deși a fost folosit de mai bine de o jumătate de secol ca una dintre cele mai importante categorii militar-politice, în mod paradoxal, încă nu are o singură interpretare. Termenul „control al armelor” („controlul armelor”) a apărut pentru prima dată în documentele și literatura americană încă în anii 1950. El a fost atașat, în primul rând, caracterului tehnico-militar. „Controlul” a fost înțeles ca „limitarea numărului, tipurilor de arme sau forțelor armate, lansarea și desfășurarea acestora, precum și utilizarea anumitor arme”. De asemenea, s-a considerat că controlul armelor include măsuri menite să reducă pericolul declanșării unui război accidental și amenințarea unui atac surpriză. Reducerea și eliminarea armamentului sau a forțelor armate au avut un alt concept – „dezarmare”. În definițiile occidentale ulterioare ale termenilor, nu a existat nicio viziune comună și, aparent, încă nu există nimic. Diferite interpretări se regăsesc în zeci de surse¹³⁹.

De exemplu, în 1976, Institutul Internațional de Cercetare pentru Pace de la Stockholm (SIPRI) a formulat următoarea formulă: „Controlul armamentului vizează reducerea probabilității de război și dezarmare – o reducere sau eliminare semnificativă a armamentului, efectuată pe baza unor acorduri internaționale”. În Anuarul ONU din 1989, *dezarmarea* a fost interpretată ca un termen care include „toate aspectele problemei reglementării armelor, controlul armelor, reducerea sau eliminarea armelor sau forțelor armate ca urmare a unor acorduri internaționale sau a unor măsuri unilaterale”. În *Dicționarul politic*, publicat în Statele Unite, s-a afirmat că „controlul armamentului este orice acord internațional care restricționează tipurile și numărul de arme sau forțe armate”¹⁴⁰.

În Uniunea Sovietică, termenul „controlul armelor” a fost pentru mult timp în esență ignorat și chiar criticat. Se credea că controlul „american” al armelor nu era destinat să pună capăt cursei înarmărilor, ci doar să-l legitimizeze într-un cadru avantajos pentru Statele Unite. Spre deosebire de aceasta, termenii „limitarea și reducerea armamentelor” și „dezarmarea” au fost folosiți în Uniunea Sovietică. Dar, treptat,

---

¹³⁹ Антонов, А. И. *Контроль над вооружениями: история, состояние, перспективы*. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН) ; ПИР–Центр , 2012. 245 с. ISBN 978-5-8243-1705-3.

¹⁴⁰ *Ibidem*.

termenul „controlul armelor” a început să intre în lexiconul intern. În opinia unor experți ruși, controlul armamentului este înțeles ca un set de măsuri menite să oprească acumularea armamentului, limitarea, reducerea, eliminarea acestuia, precum și prevenirea proliferării armelor nucleare pe baza acordurilor și aranjamentelor internaționale. Acest set de măsuri include două blocuri: primul este limitarea și reducerea armelor nucleare (dezarmarea), inclusiv mecanismul de control și transparența, al doilea este prevenirea proliferării armelor nucleare (neproliferarea).

De fapt, ideea dezarmării revine încă din cele mai vechi timpuri. Unii autori consideră că ideea dezarmării a fost intergrat în *Vechiul Testament* în Cartea Profetului Isaia: „Preface-vor săbiile în fiare de pluguri și lăncile lor în cosare”¹⁴¹. Cu toate acestea, implementarea practică a ideilor de dezarmare a început, de fapt, numai în a doua jumătate a secolului XX, datorită apariției unor noi sisteme de armament de importanță mondială. Savantul rus, L.S. Semyko a menționat că prin „controlul armelor” fiecare înțelege în propriul său mod: trebuie să căutăm abordări moderne pentru rezolvarea problemelor ce țin de securitatea militară¹⁴².

În unele lucrări „controlul armelor” este considerat sinonim cu termenul „limitarea armamentelor”, adică „unul dintre principiile și direcțiile cheie ale politicii mondiale moderne, acela de a limita armele nucleare la un anumit număr”. Problema controlului juridic internațional al acestor sisteme de armament, influența problemelor strâns legate de apărarea antirachetă, situația cu perspectiva de a folosi arme de orice fel în spațiu (armele nucleare sunt interzise în spațiu), precum și impactul neproliferării nucleare asupra procesului de dezarmare nucleară. În monografia sa, A.I. Antonov abordează problema reducerii și limitării armelor nucleare, în primul rând a armelor strategice ofensive ale celor două puteri nucleare – Federația Rusia (URSS) și SUA. Acestei probleme îi este acordată o atenție deosebită. Acest lucru este de înțeles, deoarece negocierile bilaterale ruso-americane (sovieto-americane) cu privire la armele strategice ofensive sunt, de fapt, elementul central al procesului de dezarmare în domeniul nuclear. În același timp, dialogul bilateral între principalele puteri nucleare privind limitarea armelor strategice ofensive nu este numai important în sine, ci este de asemenea important pentru alte procese de dezarmare. Progresele în limitarea armelor strategice ofensive, în timpul Războiului rece a stimulat discuțiile privind controlul altor tipuri de arme. Limitarea armelor strategice ofensive este direct legată de

---

¹⁴¹ *International arms control: Issues and Agreements*. Second Edition by the Stanford Arms Control Group Edited by Coit D. Blacker and Gloria Duffy. Stanford university press, 1984, p. 1.

¹⁴² Семейко, Л. С. *Трансформация военно-политического курса США : (новые глобал. аспекты)*. Рос. акад. наук, Ин-т Соедин. Штатов Америки и Канады. Москва: ИСКРАН, 2005. 117 с. ISBN 5-89587-080-5.

problema apărării antirachetă. Astfel, limitarea capacităților sistemelor de apărare strategică joacă un rol fundamental în limitarea armelor nucleare strategice. Un rol important în această monografie îi este dedicat examinării aspectelor legate de reglementarea juridică internațională a dezvoltării sistemelor de apărare antirachetă.

Concluzie. Neproliferarea armelor de distrugere în masă constituie una dintre dimensiunile esențiale ale păcii și securității internaționale. Mediul actual de securitate la nivel global și persistența riscului proliferării armelor de distrugere în masă din partea unor actori statali sau nonstatali determină multe state să se bazeze în continuare pe descurajarea nucleară ca un mijloc legitim și eficient de asigurare a securității lor naționale sau colective. Comunitatea internațională conștientizează impactul și amploarea amenințărilor pe care le prezintă proliferarea armelor de distrugere în masă și susține eforturile orientate la prevenirea și contracararea factorilor care favorizează apariția și dezvoltarea acestor fenomene.

Evoluțiile pe arena internațională, progresul tehnologic, diversificarea fenomenelor de criză și multiplicarea acestora, instabilitatea la nivel regional, proliferarea armelor de distrugere în masă și a materialelor chimice, biologice, radiologice și nucleare (CBRN), a tehnologiilor, precum și a armamentelor și mijloacelor letale neconvenționale – toate acestea evidențiază necesitatea formulării unei viziuni coordonate a comunității internaționale în raport cu riscul proliferării armelor de distrugere în masă și a amenințărilor CBRN pentru o evaluare obiectivă a pericolelor și eventualelor consecințe ale acțiunilor ostile, necontrolate sau accidentale cu implicarea armelor de distrugere în masă și a materialelor CBRN, și întreprinderea măsurilor de combatere a acestora.

Sarcini de autoevaluare:

1. Relatați despre pericolul armelor de distrugere în masă în contextul securității internaționale.
2. Clasificați armele de distrugere în masă cu impact major asupra securității internaționale.
3. Conștientizați importanța controlului asupra răspândirii armamentului strategic cu impact major asupra securității mondiale.
4. Estimați perspectivele stabilității nucleare pe scară mondială.

Teme pentru lucrul individual:

1. Identificați tipurile armelor de distrugere în masă.
2. Importanța colaborării internaționale în domeniul energiei atomice și reducerea pericolului nuclear.
3. Precizați pericolul armelor de distrugere în masă nucleare.

4. Importanța controlului asupra răspândirii armamentului strategic în contextul securității internaționale.
5. Analizați și argumentați proliferarea armelor de distrugere în masă: consecințe pentru securitatea internațională.
6. Estimați perspectivele stabilității nucleare pe scară mondială.

Bibliografie selectivă:

1. Claval, P. *Geopolitică și geostrategie. Gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea*. Traducere Elisabeta Maria Popescu. Bucuresti: CORINT, 2001, pp. 56-58.
2. Frunzeti, T. *Soluționarea crizelor Internationale*. Iași: Institutul European, 2006, pp. 104-107; 204-205.
3. Perkovich, G. , Acton, James, M. *Abolishing Nuclear Weapons, Carnegie Endowment for International Peac*, 2009, p.148.
4. *International arms control: Issues and Agreements*. Second Edition by the Stanford Arms Control Group. Edited by Coit D. Blacker and Gloria Duffy. Stanford University press, 1984.
5. Антонов, А. И. *Контроль над вооружениями: история, состояние, перспективы*. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН); ПИР–Центр , 2012, сс. 83-133. ISBN 978-5-8243-1705-3.
6. *Поддержка режима ядерного нераспространения и разоружения, МЕЖПАРЛАМЕНТСКИЙ СОЮЗ*, 2012, сс. 95-97.

Tema 11. SECURITATE NAȚIONALĂ: INTERESE NAȚIONALE, OBIECTIVE DE SECURITATE, STRATEGIA NAȚIONALĂ DE SECURITATE

Conținuturi:

- 11.1. Securitate națională: definirea conceptului, dimensiuni ale securității
- 11.2. Interesul național ca expresie a conceptului de „securitate”
- 11.3. Valori și obiective naționale de securitate

Obiective de referință:

- să definească conceptul de „securitate națională”;
- să abordeze interesul național ca expresie a conceptului de securitate;
- să argumenteze valorile și obiectivele naționale;
- să evalueze importanța interesului național în contextul transformărilor democratice.

Termeni-cheie: interes național, interes politic, securitate, gestionare, confruntare, dimensiuni ale securității, interdependență, valori, regionalizare.

Repere de conținut:

11.1. Securitate națională: definirea conceptului, dimensiuni ale securității

Prin *securitate națională* se înțelege starea generalizată de liniște și încredere că existența unei națiuni este în afară de orice pericol. Prin *securitate colectivă* se înțelege starea relațiilor dintre state creată prin luarea pe cale de tratat a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni¹⁴³. După anul 1990 securitatea tinde spre acumularea de aspecte noi, importante pentru însăși existența statală a țării. Schimbările în curs de desfășurare pe plan internațional și transformările care au avut loc pe plan intern, importante pentru însăși existența statală a țării, au avut o importanță deosebită. Securitatea națională creată ca atribut al politicii trebuie înțeleasă și elaborată, în așa fel încât să definească prioritățile naționale. Aceasta constituie, totodată, suportul esențial și hotărâtor al politicii.

În sens comun, securitatea este înțeleasă drept capacitatea unui *actor*, exprimată în vectori de putere, de a-și proteja valorile fundamentale și de a le sprijini în proiecția

---

¹⁴³ *Dicționar explicativ al limbii române*. București: Editura Academiei, 1998, passim.

lor pe arena internațională. Securitatea este echivalentă cu existența acelei forțe capabile să facă față acestor cerințe, de tăria acesteia depinzând, în ultimă instanță, puterea *actorului* în cauză.

Conceptul de securitate utilizat frecvent în domeniul relațiilor internaționale nu are o definiție unanim acceptată, evidențiindu-se o ambiguitate rezultată din caracterul complex al domeniului, accentuată de faptul că în viața politică internă a statelor sub acoperirea securității naționale sunt invocate, în funcție de împrejurări, o serie largă de acțiuni și activități publice.

Puterea unei națiuni este dată de valorile, obiectivele și aspirațiile comune, care depășesc suma intereselor, ambițiilor și chiar a reușitelor individuale. Un stat puternic își respectă și protejează cetățenii. Strategia Națională de Securitate este expresia concretă a acestei viziuni. Acest document important pentru o țară își propune să răspundă nevoilor și așteptărilor societății și privește, deopotrivă, cetățeanul, societatea în ansamblu și instituțiile statului. Procesul elaborării și definitivării Strategiei include consultarea cu specialiști și cu reprezentanți ai instituțiilor cu atribuții în domeniu, ai societății civile, mediului academic și partidelor politice¹⁴⁴.

Astfel, *securitatea națională* reprezintă ansamblul măsurilor politico-diplomatice, economice, militare, ecologice și de altă natură care asigură statului independența și suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea internă constituțională și propriul sistem de valori. Așa se și explică utilizarea frecventă a unor noțiuni, precum: *securitatea economică* (sistemul financiar-bancar, resursele energetice, sectorul industrial, agricultura, alimentația, comerțul etc.); *securitatea politică* (stabilitatea sistemului constituțional și al statului de drept, dar și protecția fizică a personalităților publice); *securitatea socială* (echilibrul și relațiile dintre grupuri, precum și sistemul de protecție socială); *securitatea ecologică* (prevenirea catastrofelor de orice tip); *securitatea informatică* (protejarea sistemelor informatice și a rețelelor de telecomunicații); *securitatea informațională* („starea de protecție a necesităților de natură informațională ale individului, societății și statului, care să permită asigurarea satisfacerii acestora și evoluția lor progresivă, independent de prezența amenințărilor de natură informațională, interne și externe”); *securitatea alimentară* (sistem de protecție și control, ce vizează sănătatea consumatorilor, asupra materiilor prime, practicilor agricole și activităților de prelucrare alimentară); *securitatea culturală* (prevenirea poluării mediului cultural cu elemente de subcultură sau intruziune culturală); *securitatea militară* (tot ceea ce ține de domeniul forțelor armate).

Victor Saca, doctor habilitat, profesor universitar, examinează aspectele-cheie ale relației dintre interesul național și securitatea națională în condițiile societății și ale statului

---

¹⁴⁴ Troncă, C. *Suport de curs pentru disciplina Securitate internațională*, 2006, p. 6.

în schimbare față de democrație în *Considerații privind evoluția relației interes național-securitate*. Astfel, autorul scoate în evidență caracterul principal și direcțiile acestei relații printr-o abordare succintă a conceptelor de interesul național și securitate națională.

Conform opiniei lui Victor Saca, majoritatea abordărilor conceptuale ale interesului național, atât generale, cât și particulare, demonstrează că securitatea națională este variabila lui indispensabilă de funcționare și promovare. Securitatea ca necesitate, dar și ca utilitate și avantaj, deservește toate câmpurile interesului național: al suveranității și independenței statului, integrității lui teritoriale, al dezvoltării socio-economice și promovării reformelor, prosperității și bunăstării cetățenilor, al drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și altor aspecte interne de interes, dar și al procesului de consolidare a capacității politicii interne ca suport al politicii externe. Astfel, un nivel adecvat de securitate națională poate contribui la asigurarea unui rol la fel de adecvat al statului în aria securității regionale și internaționale.

Examinând conținutul lucrării *Războiul viitorului, viitorul războiului* realizat de autorii Mircea Mureșan și Gheorghe Văduva, remarcăm faptul că securitatea statelor constituie unul dintre cele mai studiate și reglementate domenii în activitatea comunităților umane, generând transformări profunde în geopolitica și geostrategia lumii, a dezvoltării forțelor armate, dar și a unor transformări în viața socială și, chiar, a evoluției tehnologice. Securitatea statelor se dezvoltă având la bază interesul național și valorile națiunii. După cum se știe, „... interesul este imboldul acțiunii, motivul acțiunii, iar politica nu este altceva decât o expresie a interesului”.

Astfel, securitatea națională reprezintă starea care asigură păstrarea valorilor naționale fundamentale, a integrității, independenței și bune funcționări a statului, iar asigurarea securității statelor înglobează un amplu ansamblu de domenii, care contribuie la garantarea existenței, funcționalității și exprimarea liberă, în contextul de vecinătate, regional și global al statului.

Pentru gestionarea securității naționale, statele construiesc o serie de strategii repartizate pe următoarele paliere: strategia de securitate națională, strategia de apărare națională și strategia militară. Este de menționat faptul, că acestea sunt cele mai frecvente și sunt destinate să răspundă riscurilor și amenințărilor la adresa bunului mers al activității statului, siguranței sale și cetățenilor săi.

Prin urmare, securitatea este legată de stat, de interesul și de puterea acestuia. Prin interesul statului, înțelegem scopul fundamental al acestuia în relațiile cu alte entități de același tip. În ceea ce privește securitatea statului, considerăm că acesta poate fi definită ca reprezentând capacitatea acestuia de a-și realiza interesul propriu și de a influența distribuția relațiilor internaționale la nivel regional sau global.

Studiind securitatea, nu putem observa că, în centrul determinărilor și dimensiunilor sale, se situează obiectul, mobilul său. Atunci când obiectul securității

este statul, ne referim la securitatea statului, a națiunii, iar când aceasta privește întregul mediu geopolitic global sau regional ne referim la securitatea internațională. În situația în care în centrul preocupărilor de securitate este individul, putem afirma că avem de a face cu conceptul de securitate/siguranță a individului sau a persoanei.

11.2. Interesul național ca expresie a conceptului de „securitate”

O abordare mult mai apropiată a interesului național/statal de concepția securității internaționale ne este oferită de teoria realismului politic în frunte cu H. Morgenthau și precursorii săi ca M. Tshiyembe ș.a. Conceptul de *interes național/statal* este definit de realiști în termeni de căutare a puterii de stat la nivel mondial. Pentru H. Morgenthau, oficialii de stat gândesc și acționează în termeni de interes definiți ca putere. Istoria a confirmat această ipoteză care ne permite să urmărim și să prezicem pașii unui om de stat din trecut, prezent sau viitor pe arena internațională. Oamenii de stat disting între atribuțiile lor oficiale, care permit de a „gândi și a acționa în termeni de interes național și dorința lor personală de a vedea triumful valorilor și principiilor sale morale și politice la nivel mondial”. Principala teză a autorului în materie de interes național fiind ideea conform căreia „obiectivele de politică externă trebuie să fie definite în termeni de interes național și să se mențină de corespunzătoarea forță”.

Interesul național este un bun public care îi preocupă pe toți, sau pe cei mai mulți cetățeni. Un interes național vital este acel interes, pentru care ei sunt gata să-și sacrifice viața și să-și cheltuiască averea pentru a-l apăra. Interesele naționale combină, de regula, securitatea cu preocupările materiale, pe de o parte, și preocupările morale și etice, pe de altă parte¹⁴⁵. Astfel, securitatea, reprezintă una dintre componentele de bază ale interesului național, care, în esență, conform specialiștilor în domeniu, presupune asigurarea integrității teritoriale și a bunăstării materiale, caracteristică proprie și interesului național/statal.

Singura sursă de legitimare a unui stat pe plan mondial este capacitatea sa de a proteja și menține drepturile cetățenilor săi și de a le asigura mediul favorabil satisfacerii tuturor nevoilor și intereselor. Astfel, piramida trebuințelor formulată de A. Maslow, plasează trebuința de securitate pe al doilea palier de importanță, imediat după cele fiziologice. Nevoia de securitate sau dreptul care nu poate fi contestat al omului la liniște și bunăstare, fără asigurarea căruia, tot ceea ce se construiește ca sistem juridic și instituțional capătă un caracter relativ, ușor schimbător în funcție de presiunile (riscurile) politice, economice, militare, ecologice sau de orice altă natură.

---

¹⁴⁵ Huntigton, Samuel. *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*. București: Editura Antet, 1997, p. 94.

Interesele naționale fundamentale reprezintă nucleul (elementul central) al conceptului de securitate națională și desemnează dezideratele supreme ale unei națiuni în diferitele planuri ale vieții sociale (politico-diplomatic, economic, militar, informațional, cultural-spiritual, sanitar, ecologic, ordinea publică, siguranța națională, protecția civilă etc.). Apărarea și promovarea lor constituie esența politicii de securitate națională. Interesele naționale se situează mai presus de interesele individuale ale cetățenilor, ori de cele ale diverselor grupuri sociale (politice, economice, profesionale, etnice, religioase, culturale etc.), trebuind să constituie, în același timp, obiect și bază, scop și premisă a reconcilierii, consensului și armoniei generale.

Interesele naționale fundamentale au o anumită stabilitate, deoarece sunt concepute în funcție de unele principii și valori supreme care, în general, rămân neschimbate pentru perioade lungi de timp. Dar această stabilitate este relativă, interesele respective putându-se modifica în funcție de evoluția unor factori obiectivi, cum ar fi, condițiile socioeconomice, unii parametri spațiali, temporali etc., ori subiectivi, schimbarea percepției asupra surselor de insecuritate la adresa valorilor de referință ale națiunii ș.a.

Prin urmare, experiența a demonstrat că menținerea unor relații pașnice, de colaborare și prietenie cu toate statele vecine, cu celelalte țări din regiune și din întreaga lume, reprezintă o condiție deosebit de importantă a edificării securității naționale, regionale și internaționale. De aceea, acest deziderat poate fi considerat, la rândul său, un interes național fundamental.

11.3. Valori și obiective naționale de securitate

Securitatea națională reprezintă condiția fundamentală a existenței unei națiuni și unui stat care are ca domeniu de referință valorile, interesele și necesitățile naționale. Securitatea națională este un drept imprescriptibil care derivă din suveranitatea deplină a poporului, se fundamentează în ordinea constituțională și se înfăptuiește în contextul securității regionale și globale. Strategia de securitate națională a fiecărui stat răspunde nevoii și obligației de protecție legitimă împotriva riscurilor și amenințărilor ce pun în pericol drepturile și libertățile fundamentale ale omului, precum și bazele existenței statului. De asemenea, statul vizează, cu prioritate, domeniile și activitățile consacrate stării de legalitate, siguranței cetățeanului, securității publice și apărării naționale. Ea se realizează prin măsuri active de natură politică, economică, diplomatică, socială, juridică, administrativă și militară, prin activitatea de informații, contrainformații și securitate, prin gestionarea eficientă a crizelor, în conformitate cu normele de conduită ale comunității democratice internaționale.

Valorile fundamentale în temeiul cărora statele își construiesc destinul sunt acele elemente definitorii ale profilului național prin protejarea, promovarea și apărarea cărora se asigură condițiile esențiale ale existenței și demnității cetățenilor, în cadrul colectivităților, statului național și al organizațiilor politice și de securitate din care țara face parte. Valorile naționale constituie premisele pe baza cărora statul respectiv, în exercitarea atribuțiilor fundamentale încredințate de poporul suveran și în acord cu prevederile dreptului internațional, își construiește sistemul de organizare și funcționare a societății prin intermediul instituțiilor, organizațiilor democratice și al acțiunii civice.

Valorile naționale reprezintă o mărturie și o expresie a tradițiilor și a patrimoniului cultural național al fiecărui popor. Legătura trainică ce asigură relația armonioasă dintre interesele individuale și cele naționale sunt în acord cu normele ordinii constituționale ale statului și reprezintă factorul de coeziune al comunităților și al națiunii care constituie catalizatorul eforturilor spre progres și modernizare al acestuia. Prin urmare, realizarea valorilor naționale își are garantul în deplinul respect și răspunderea pentru suveranitatea și independența națională, caracterul unitar și indivizibilitatea statului, unitatea națională bazată pe comunitatea de limbă, cultură și viață spirituală, pe respectul pentru identitatea lingvistică, culturală și de viață spirituală ale celorlalți.

Interesele naționale se pot sintetiza pe patru categorii (vitale, importante, comune, conjuncturale), astfel:

Interesele vitale constituie: păstrarea și afirmarea identității naționale, sociale, culturale, politice și economice; asigurarea securității naționale; asigurarea capacității de supraviețuire în caz de război și în alte situații-limită; prevenirea războiului (sau folosirea lui ca modalitate de rezolvare a unor probleme vitale).

Interese importante: prevenirea războiului (sau folosirea lui ca modalitate de rezolvare a unor probleme vitale); bunăstarea populației, stabilitatea și capacitatea de regenerare a forței economice, demografice, intelectuale și morale; sistem educațional competitiv, rezistent la perturbații și, receptiv, la modernizări.

Interese comune: armonizarea activităților economice cu cele sociale, legislative, politice și culturale; participarea și asigurarea securității și stabilității zonale; locuri de muncă, protecție socială, asigurarea respectății concrete a drepturilor omului; facilitări în sistemul educațional în accesul la cultură.

Interese conjuncturale: avantaje economice, politice, sociale, culturale în funcție de evoluția evenimentelor în plan global și regional; obținerea și menținerea unor noi garanții de securitate; obținerea unor avantaje temporare pentru populație, instituții etc. valorificarea unor conjuncturi favorabile cetățeanului și instituțiilor.

Astăzi, societatea umană se află în plin proces de transformare, așa apar noi factori de influență asupra sistemului internațional, în general, și asupra structurilor statelor, în particular. În această ordine de idei, putem enumera procese ca globalizare, mondializare și nu în ultimul rând europenizarea, care au ca scop apropierea societăților umane în vederea dezvoltării lor. De asemenea, se formează un nou tip de societate, cel al cunoașterii sau societatea informațională, după cum afirmă alți autori în domeniu¹⁴⁶, care sensibilizează securitatea și stabilitatea oricărui sistem.

Concluzie. Interesul național al fiecărei țări – constituie tot ce un stat în numele societății pe care o reprezintă înțelege să mențină și să dezvolte în relațiile internaționale. Interesul național este expresia conceptului de securitate care constă în afirmarea tuturor valorilor naționale, de către un stat, în scopul asigurării menținerii stabilității și proprietății statului respectiv și a dezvoltării și prosperității națiunii. Puterea unei națiuni este dată de valorile, obiectivele și aspirațiile comune, care depășesc suma intereselor, ambițiilor și chiar a reușitelor personale.

Strategia stabilește obiectivele sistemului de securitate națională, identifică mijloacele și căile de asigurare a securității naționale. Obiectivele-cheie ale securității naționale sunt de a asigura: păstrarea independenței, suveranității, unității și integrității teritoriale a statului; garantarea ordinii constituționale, consolidarea statului de drept și a mecanismelor democratice de funcționare a societății prin: asigurarea libertăților democratice ale cetățenilor, a drepturilor și îndatoririlor constituționale, a egalității șanselor, perfecționarea sistemului politic și dezvoltarea modalităților de realizare a solidarității sociale, aprofundarea reformei în justiție, întărirea autorității instituțiilor statului, consolidarea mecanismelor de respectare și aplicare a legii; relansarea economiei naționale, combaterea sărăciei și a șomajului, perfecționarea mecanismelor economiei de piață și a disciplinei financiare; dezvoltarea societății civile și a clasei de mijloc; asigurarea stabilității sistemului financiar-bancar și a echilibrului social; modernizarea instituțiilor de apărare națională, îmbunătățirea stării de sănătate a populației și protecției copilului, dezvoltarea instituțiilor de educație, cercetare și cultură. Realizarea acestor obiective va produce modernizarea structurală a societății și va accelera rezolvarea marilor probleme cu care țara se confruntă, va realiza și va proteja interesele naționale, va asigura securitatea națională a țării și a cetățenilor ei.

---

¹⁴⁶ Iancu, Șt. *Societatea Informațională–Societatea Cunoașterii sau Societate parțial Informatizată?* Accesibil la: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwi21ZiahsrTAhUFEJoKHSJrC6AQFggIMAA&url=http%3A%2F%2Fcolumna.crifst.ro%2Fsites%2Fcolumna.crifst.ro%2Ffiles%2Farticole%2Fcolumna_2013_07.pdf&usq=AFQjCNGfVYb66VwMe2o7DkBlvHiti4CDpw&sig2=aJqyzwmUtMw hl9gtmVqthg [Vizitat 24.09.2021].

Determinarea globală și regională a securității naționale, eforturile multiple ale comunității internaționale care sunt îndreptate spre pacea, securitatea și stabilitatea regiunilor și ale lumii, se petrec odată cu deschiderea dinamică a statelor spre exterior și de sporire a conlucrării și cooperării internaționale în domeniu.

Fiecare stat încearcă să-și reducă insecuritatea fie prin diminuarea vulnerabilităților sale, fie prin prevenirea sau micșorarea amenințărilor. Aceste alternative stau la baza ideilor de securitate națională și internațională.

Sarcini de autoevaluare:

1. Definiți și relațați conceptele de „securitate națională” și „interes național”.
2. Abordați interesul național ca expresie a conceptului de securitate.
3. Argumentați valorile și obiectivele naționale de securitate.
4. Evaluați importanța interesului național în contextul transformărilor democratice.

Teme pentru lucrul individual:

1. Esența și conceptualizarea interesului național/statal prin totalitatea nevoilor și dorințelor unui stat suveran în raport cu alte state suverane.
2. Evaluarea interdependenței dintre interesul național și asigurarea securității naționale.
3. Perspectiva perfecționării sistemului securității naționale.
4. Determinarea interesului național prin prisma conceptului de securitate internațională.
5. Argumentarea obiectivelor securității naționale a Republicii Moldova.
6. Analiza interesului național și ideea națională în societatea postcomunistă.
7. Rolul și locul interesului național în sistemul internațional de stat.
8. Argumentarea conceptului de interes național/statal – fundament pentru orientarea politicii externe.

Bibliografie selectivă:

1. Maslow, A. H., A Theory of Human Motivation. În: *Psychological review*, 1993, vol. 50, no. 4, 1993, pp. 370-376. Accesibil la: <https://docs.google.com/file/d/0B-5-JeCa2Z7hNjZINDNhOTEtMWNkYi00YmFhLWl3YjUtMDEyMDJkZDExNWRm/edit> [Vizitat 24.09.2021].
2. Morgenthau, H. *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Iași: Polirom, 2007, p. 44.
3. Mureșan, M., Văduva, Gh. *Războiul viitorului, viitorul războiului*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2006, p.87.
4. Troncă, C. *Suport de curs pentru disciplina Securitate internațională*. 2006, p. 6.
5. Saca, V. Considerații privind evoluția relației interes național-securitate (Exemplul societății în schimbare). În: *Studii naționale de securitate*. Revistă științifico-practică, 2020, nr. 1, pp. 89-102. ISSN 2587-3822 CZU 004.056: 355.40 DOI: 10.5281/zenodo.3989164.
6. Huntigton, S. *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*. București: Antet, 1997, p. 94.

Tema 12. SECURITATEA NAȚIONALĂ ÎN CONTEXTUL SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

Conținuturi:

- 12.1. Aspecte conceptuale privind securitatea națională, regională și internațională
- 12.2. Securitatea națională, componentă a securității internaționale
- 12.3. Implicațiile securității globale asupra securității naționale

Obiective de referință:

- să identifice aspectele conceptuale privind termenul de securitate națională;
- să relateze despre securitatea națională – componentă a securității globale;
- să determine implicațiile securității globale asupra securității naționale;
- să analizeze domeniile generale de influență ale globalizării asupra securității naționale.

Termeni-cheie: securitate națională, securitate internațională, confruntare, globalizare, regionalizare.

Repere de conținuturi:

12.1. Aspecte conceptuale privind securitatea națională, regională și internațională

La începutul secolului XXI, globalizarea a devenit o noțiune de bază în măsură deplină să caracterizeze procesele complicate de dezvoltare a lumii. Studiul securității naționale din perspectiva proceselor de integrare și globalizare, cu toate șansele și oportunitățile pe care acestea le aduc, devine o necesitate stringentă pentru cercetători, pentru a investiga acest spațiu vast. Securitatea națională a fost una din preocupările de bază ale statului de-a lungul istoriei. Asigurarea securității naționale în toate domeniile activității statului este unul din imperatiile existenței acestuia ca subiect suveran și independent în raport cu celelalte state în politica mondială. Procesele globalizării în secolul XXI impun statelor să caute noi instrumente și mecanisme de asigurare a propriei securități. Astfel, statele devin interdependente, în special în aspectele de securitate, depășesc granițele jurisdicțiilor naționale, prin urmare, frontiera nu mai este un scut care protejează statul. Stabilitatea și securitatea statelor vecine presupune un grad înalt de siguranță pentru statul național.

După Zbigniew Brzezinski, ecuația de securitate a lumii nu mai poate fi gândită în afara supremației americane, iar „sporirea securității globale este o componentă esențială a securității naționale“. Doar o strategie globală, care să pornească de la cauzele crizei generalizate în care se află lumea în prezent, poate reduce insecuritatea națională a Americii și a celorlalte state de pe glob. Securitatea națională clădită pe războiul global împotriva terorismului este o alternativă care ar trebui înlocuită cu cea bazată pe ideea existenței unei crize globale, iar în ecuația securității viitorului trebuie așezată la loc de frunte opțiunea parteneriatelor. Cercetătorii români ai domeniului consideră că globalizarea este un factor major al realizării securității naționale și regionale și că aceasta din urmă nu poate fi asigurată pe deplin fără a asigura mai întâi securitatea planetară. Pericolele viitorului au un singur lucru în comun: ele nu respectă frontierele naționale¹⁴⁷.

Noile abordări privind asigurarea securității – naționale, regionale și globale – arată că există o strânsă legătură între globalizare și securitate. Într-o lume caracterizată de globalizare (amenințări, piețe, mass-media globale etc.), securitatea națională este marcată profund de implicațiile acesteia.

Globalizarea, ca manifestare și creștere permanentă a interdependențelor multiple dintre state, națiuni, economii, politici, culturi a liberalizării fluxurilor mondiale de informații, servicii, mărfuri și capital, face ca riscurile interne și externe să se genereze și potențeze reciproc, iar identificarea unor răspunsuri de securitate, în plan național și nu numai, la noile amenințări să pornească de la faptul că acestea din urmă apar oriunde în lumea mondializată, sunt extrem de dinamice și de complexe. Eforturile complexe și multiple de asigurare a securității naționale trebuie să vizeze, deopotrivă, securitatea regională și securitatea globală. Pentru că există o determinare globală și regională a securității naționale¹⁴⁸.

Ce ține de procesul de globalizare, până la moment nu există o definiție universal acceptată și nici definitive, întrucât acesta presupune o multitudine de procese complexe privind domenii diverse ale societății umane. În consecință, globalizarea poate fi definită ca un fenomen, o strategie, o ideologie sau toate la un loc. Prin urmare, efectele globalizării demonstrează că acest proces complex influențează considerabil problema securității. Eforturile complexe și multiple de asigurare a securității naționale trebuie să vizeze, deopotrivă, securitatea regională și securitatea globală, deoarece există o determinare globală și regională a securității naționale.

---

¹⁴⁷ Popa, V. *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005. Accesibil la: https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/implicatiile_globalizarii_asupra_securitatii_nationale.pdf [Vizitat 24.09.2021].

¹⁴⁸ *Ibidem*.

Evoluția mediului de securitate, precum și faptul că, o lungă perioadă de timp, conceptul de securitate națională a fost asimilat celui de apărarea militară, justifică eforturile actuale de reconsiderare a conceptului respectiv și de abordare a acestuia în corelație cu numeroși factori ce participă la apărarea intereselor naționale.

În pofida multiplelor dezbateri, conceptul de securitate rămâne a fi vag, deseori utilizat ca context, scuză sau justificare pentru acțiunile politice sau strategice. De aceea, este necesar să clarificăm mai întâi ceea ce înseamnă „securitate” și să elucidăm perspectivele care ne pot ajuta în a înțelege ceea ce este perceput ca „securitate națională” într-un anumit caz și în contextul mai larg al disciplinei relațiilor internaționale și a practicilor care susțin acest concept.

În același timp, contiguitatea conceptelor de „securitate” și „securitate națională” se află în strânsă legătură cu natura statului. În acest context, să examinăm sintagma „securitate națională” care este o reproducere din limba engleză a conceptului „national security”, unde „națiunea” nu semnifică „naționalitate” sau un „grup etnic”, dar „popor” sau „stat” .

Astfel, traducerea termenului american „national security” este echivalentă cu „securitatea națională” sau „securitatea statului”. Prin urmare, aceasta trezește imediat asocieri multiple și se îndepărtează tot mai mult de esența sa. Statul acoperă în același timp o idee, o instituție și o bază fizică, dar este în același timp o structură organizațională complexă, o colectivitate și un instrument al politicii. În acest sens, statul este un instrument de promovare al securității înainte de a fi subiect sau referent al securității. El este organul care asigură medierea dintre interesul național, definit într-un mod unitar, și interesele comunităților din cadrul său.

12.2. Securitatea națională, componentă a securității globale

Actul terorist din 11 septembrie 2001 a adus schimbări de rezonanță care au influențat viziunea analiștilor despre securitate, în general, și securitatea națională, în special. Este de menționat faptul, în timp ce, pentru marile puteri membre ale „comunității de securitate”, ca SUA, securitatea națională tradițională este restructurată de practica securității cooperative¹⁴⁹, pentru statele mici și mijlocii, fără o forță militară relevantă, ea devine parte componentă a securității internaționale. Să nu greșim însă, prin afirmații categorice, pentru că, și în cazul țârilor mari sau al superputerii

---

¹⁴⁹ Weber, S. Shaping the post-war balance of power: multilateralism in NATO. În: Ruggie J.G. (coord.) *Multilateralism Matters*. New York: Columbia University Press, 1993, citat de David Held et al. *Op. cit.*, p. 175.

reprezentate de SUA, securitatea cooperativă este, în primul rând, o modalitate de consolidare a securității naționale.

Cert este că securitatea globală este o construcție în spațiul interdependențelor, este o securitate a interdependențelor, a relațiilor internaționale. Ea se implică multilateral în securitatea națională, conferindu-i consistența și permanența care se regăsesc în soliditatea și stabilitatea mediului de securitate. Angajarea statelor în ordinea mondială este limitată de obligațiile și angajamentele militare și de securitate luate anterior¹⁵⁰. Astfel, este evident că opțiunile naționale în domeniu sunt precedate fie de decizii comune, la nivelul NATO, fie de consultări bilaterale sau multilaterale, în cadrul altor organizații internaționale.

Componentă a securității globale, securitatea națională capătă, după încheierea Războiului rece, o dimensiune nouă, deoarece, acum, amenințările la adresa sa, după Barry Buzan, „devin din ce în ce mai difuze și nu mai au un caracter exclusiv militar”. Proliferarea amenințărilor teroriste, ecologice, culturale, a riscurilor la adresa siguranței naționale incumbă apelul la mijloace diverse – militare și nonmilitare, naționale și internaționale – care conduc la o întrepătrundere a elementului securitar național cu cel regional sau global, în măsură să asigure stabilitatea și securitatea prin mecanisme de cooperare și coordonare, prin regionalizarea și globalizarea relațiilor militare și de securitate.

Mai mult decât atât: în condițiile actuale, securitatea națională nu poate fi „total detașată de condițiile sistemice globale”¹⁵¹. Interconectarea strategică mondială, existența factorilor sistemici, a acțiunii marilor puteri influențează decisiv statutul militar al fiecărui stat în parte, potențialul său militar, ca și securitatea acestuia. Securitatea națională este strâns legată de cea mondială, în contextul noii ordini globale, fapt confirmat de realitatea că acțiunile statale unilaterale au o eficiență îndoielnică în planul securității. Prin urmare, în acest caz, că fiecare stat membru al ONU beneficiază, practic, pentru securitatea proprie, de securitatea colectivă, în virtutea prevederilor Cartei ONU, ce stipulează acțiunea organizației împotriva actelor de agresiune, în vederea reinstaurării păcii¹⁵².

Așadar, ONU devine tot mai implicată în securitatea statelor prin procesul de perfecționare pe care îl suportă în ultima perioadă. Slăbiciunile și inconsistențele manifestate de ONU în sfera securității globale nu au putut mina complet autoritatea celei mai mari organizații care veghează asupra securității colective și, implicit, a celei naționale. Activismul ONU în domeniul pacificării sau al menținerii păcii de după 1990

---

¹⁵⁰ Popa, V. *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005, p. 43.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 25.

¹⁵² *Ibidem*, pp. 25-26.

i-a conferit acesteia o semnificație globală din ce în ce mai mare, care nu poate fi diminuată de cele câteva nereușite înscrise pe agenda de securitate. Am putea spune chiar că, în prezentul conflictelor intrastatale de intensitate redusă și al celor regionalizate, ONU acționează mai eficient decât în trecuta epocă a conflictelor mondiale¹⁵³.

Alături de aceasta, alte foruri multilaterale, cum este OSCE, își pun amprenta pe politica de securitate națională demonstrând raporturile de determinare existente între securitatea lumii și cea statală.

Un nou element în sfera securității a intervenit mai recent, strategia parteneriatelor¹⁵⁴, prin care este gestionat noul mediu de securitate. În cadrul parteneriatelor strategice, securitatea națională și cea internațională se edifică prin conlucrare și cooperare, excluzându-se confruntarea dintre marii actori globali și cei regionali, dintre statele-pirat și statele-nucleu, totul „într-o nouă formulă de armonizare a intereselor și de prevenire a conflictelor majore între marii actori, între nucleeele în jurul cărora se constituie sau se reconstituie centrele de putere SUA, UE, Federația Rusă, China, Japonia, India, Lumea Arabă”. Se creează și menține, astfel, un mediu de securitate ce permite stăpânirea armelor de distrugere în masă și prevenirea conflictelor și războaielor de mare intensitate.

Războiul contra terorismului a demonstrat că securitatea națională, în calitate de componentă a securității internaționale, își poate susține interesele mult dincolo de spațiul de interes strategic. Aceasta pentru că terorismul nu are granițe. Într-o măsură importantă, apreciază specialiștii, conflictele interetnice și tendințele separatiste, asociate cu naționalismul extremist și extremismul religios, pot afecta securitatea națională și genera un potențial de conflict cu influențe mari asupra securității unor regiuni întregi sau chiar a lumii.

Interdependența și interacțiunea economică ale statelor lumii impun o coordonare concentrată a eforturilor pentru securitate, fiind necesar ca instrumentele de aplicare și realizare ale acesteia să fie gestionate de către organisme și instituții de securitate colectivă recunoscute și abilitate internațional. În cazul „statelor eșuate”, fără un guvern funcțional, securitatea națională este greu afectată de actori nonstatali, care își exercită puterea în folosul propriu, afectând climatul regional și global.

Analiza raportului actual securitate națională–securitate globală a determinat guvernele și organizațiile internaționale să conștientizeze faptul că prevenirea și stăpânirea conflictelor și crizelor, controlul, menținerea și impunerea păcii nu mai sunt

---

¹⁵³ Popa, V. *Op. cit.*, p. 25

¹⁵⁴ Mureșan, M., Văduva Gh. *Războiul viitorului, viitorul războiului*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, pp. 156; 162-165.

posibile fără implicarea conjugată a tuturor actorilor de securitate, de la cei mai mari până la cei mai mici.

Măsura în care fiecare actor contribuie la stabilitatea și securitatea mondială este foarte diferită. Lipsa de performanță în procesul globalizării economice și în guvernare reduce la maximum aportul unor state la securitatea regională și globală, le periclitează chiar securitatea proprie. Or, trebuie să-i dăm dreptate autorului Strategiei europene de securitate, Javier Solana, care spune că protecția cea mai bună pentru securitatea noastră este o lume compusă din state democratice bine guvernate. Politicile active fac față dinamismului noilor amenințări. Problemele sunt rar soluționate de o singură țară sau fără o susținere regională, subliniază Strategia Solana. O lume mai sigură este o lume unită și echitabilă, bazată pe un sistem de securitate global, eficace, sprijinit pe sistemele de securitate statale și instituționale viabile.

11.3. Implicațiile securității globale asupra securității naționale

Ca o consecință a globalizării, numeroase evoluții și procese transnaționale au un impact semnificativ asupra securității naționale. Pe lângă stimularea creșterii economice și deschiderea societăților, aspecte recente subliniate de specialiști¹⁵⁵ pun în evidență unele inconveniente ale procesului de globalizare, ce pot conduce la destabilizarea unor state, înstrăinarea unor cutume ancestrale, vulnerabilizarea unor regiuni întregi față de fluctuațiile spontane ale economiei mondiale. Este edificatoare influența pozitivă a mondializării asupra comunității democratice, care include 30 la sută din populația lumii, dispunând de 70 la sută din bogății ce îi garantează și stimulează libertatea și prosperitatea, stabilitatea și securitatea.

În opoziție cu aceasta însă analiștii domeniului sesizează, ca element negativ al globalizării, situația arcului de instabilitate care se întinde din Orientul Apropiat până la litoralul asiatic. Zona respectivă este marcată de probleme de mare gravitate, gen: sărăcie, ineficacitatea guvernării, dezechilibrul puterii, șomaj ridicat, fundamentalism islamic extremist și, ceea ce este mai grav, absența securității. Principalele pericole ale lumii actuale – terorismul, tirania, guvernele pervertite, proliferarea armelor de distrugere în masă, tensiunile etnice, eșecurile de guvernare, lipsa de resurse, rivalitățile geopolitice, traficul de stupefiante și crima organizată – găesc aici un teren fertil de afirmare.

---

¹⁵⁵ Kugler, R. *Un internationalisme spécifiquement américain qui répond a la mondialisation*. Accesibil la : <http://usinfo.state.gov/journals/itps/1202/ijpf/fkugler.htm> [Vizitat 24.09.2021].

Aceasta impiedică asupra securității naționale, democrației, stabilității și progresului economic al statelor. De aceea, guvernele iau măsuri de protecție a teritoriului propriu față de noile amenințări, prin alinierea la coaliția antiteroristă internațională, colaborarea cu alte părți pentru dezamorsarea conflictelor internaționale, împiedicarea proliferării armelor de distrugere în masă, sporirea creșterii economice, în condițiile dezvoltării piețelor libere și a liberului schimb, elaborarea de programe de acțiune cooperativă cu centre de putere mondiale, transformarea și adaptarea instituțiilor de securitate națională la cerințele secolului XXI. Modul de acțiune al SUA susține ferm afirmațiile noastre: acestea și-au structurat o strategie de securitate națională dedicată luptei cu terorismul și proliferării armelor de distrugere în masă, sprijinită pe atacuri preventive, pe o bază selectivă și limitată, contra statelor aflate în afara legii dotate cu arme de distrugere în masă și contra teroriștilor¹⁵⁶.

Miza parteneriatelor strategice în ecuația globalizării și securității naționale este perfect înțeleasă și asumată de numeroase state și organizații internaționale, care întăresc colaborarea în sfera diplomației preventive, a controlului armamentelor și exporturilor acestora, a asistenței vizând diminuarea pericolelor și descurajarea proliferării armelor de distrugere în masă, promovează importante inițiative diplomatice pentru dezamorsarea tensiunilor și a conflictelor regionale, ce reprezintă un cadru stimulat, propice pentru terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă, pentru celelalte pericole la adresa securității¹⁵⁷.

Parteneriatul pentru Pace (PfP)¹⁵⁸, ca model de inițiativă de sprijinire a schimbării mediului strategic din spațiul euroatlantic, contribuie decisiv la realizarea securității prin dialogul și cooperarea statelor membre, în confruntarea cu provocările secolului actual. Securitatea spațiului și cea națională a statelor membre PfP este, actualmente, consolidată prin participarea partenerilor cu forțe, în comun cu NATO, la operații de menținere a păcii, de contracarare a terorismului și armelor de distrugere în masă, prin reformarea apărării și a structurilor armatelor, ca și prin relația strânsă cu Alianța.

În general, PfP soluționează aspecte critice ale securității naționale și regionale, fapt dovedit și de Acordul din 2004 pentru instituirea unui nou Forum de Securitate al EAPC (Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic), ce se va întruni anual la nivel înalt spre a discuta problemele cele mai acute ale securității și modul de soluționare în comun a acestora.

---

¹⁵⁶ Popa, V. *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ Inițiativă care întrunește, azi, 20 de membri și a cărei contribuție la securitatea statelor partenere este analizată pe larg în primul număr din 2005 al revistei NATO Review.

La nivel economic, securitatea statelor-națiune este afectată de globalizare prin particularitățile desfășurării procesului tranzacțiilor internaționale, în cadrul statal strâmt, depășit, tranzacții ce însumează aproape toate investițiile directe străine, peste 35 la sută din investițiile directe globale (PIB) și mai mult de 75 la sută din comerțul mondial. Împreună cu creșterea piețelor financiare internaționale, învechirea sistemului statelor-națiune controlează revărsarea de investiții de capital și dictează politica monetară și fiscală a guvernelor care doresc să atragă aceste investiții de capital¹⁵⁹.

Consistența potențialului global de promovare a securității și stabilității, dată de aportul concertat al statelor și organizațiilor internaționale, asigură însăși consistența securității naționale a statelor. Procese globale importante la care iau parte statele, independent sau în cadrul ONU, al Organizației Mondiale a Comerțului; Organizației Internaționale a Muncii; Fondului Monetar Internațional etc., au o relevanță directă asupra securității naționale¹⁶⁰. Putem reține, de exemplu, aici, eforturile internaționale și statale implicate de operațiunile de menținere a păcii, de răspuns la crize și combatere a terorismului, ca și de stabilizare post-conflict ale primilor ani ai noului secol, ce consolidează pacea, securitatea și democrația în Orientul Mijlociu Extins, Asia, Africa, Balcanii de Vest.

Dacă am analiza efectele globalizării asupra securității naționale și redefinirea metodelor de asigurare ale acesteia în noile condiții geopolitice, trebuie să constatăm că au suferit schimbări semnificative sub influența procesului dat, în primul rând, aceasta se răsfrânge asupra suveranității statului și libertății de acțiune pe plan extern, prin predarea unor prerogative naționale structurilor supranaționale ca UE sau organizații internaționale ca ONU, NATO sau OMC. Securitatea regională urmează a fi asigurată prin luarea în considerare a tendințelor generale ale procesului de globalizare pe dimensiunea securității. În același timp, trebuie să constatăm că toate dimensiunile globalizării sunt destul de interdependente, iar securitatea zonală nu poate fi asigurată, fără a ține cont de problemele economice din această regiune și din sistemul economic internațional în ansamblu. În secolul XXI, există mai multe probleme care necesită un cadru multilateral, pentru combaterea lor ca: vulnerabilitatea sistemelor financiare naționale fără de sistemul financiar internațional, problemele de mediu, amenințările din partea terorismului și criminalității transfrontaliere. Astfel, influența securității internaționale este în creștere asupra celei naționale, nici un stat

---

¹⁵⁹ Bailey, N., Zoakos, A., Criton, M. *După sfârșitul istoriei*. Accesibil la: www.neweuropereview.com/Romanian/După-sfarsitul-istoriei.cfm [Vizitat 24.09.2021].

¹⁶⁰ Carta Albă a securității și apărării naționale a Guvernului, 13 mai 2004. În: *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 540 bis, din 16 iunie 2004.

neputându-și asigura propria Securitate, fără a cunoaște amenințările și vulnerabilitățile mediului internațional¹⁶¹.

Derivată din globalizare, instabilitatea regională poate afecta serios securitatea națională. De aici, demersurile statelor de susținere a proceselor de stabilizare și democratizare din spațiile adiacente, de dezvoltare a unei politici coerente de atenuare a conflictelor și prevenire a escaladării acestora, concomitent cu realizarea unei cooperări eficiente, bilaterale și multilaterale, a unei securități cooperative și unor raporturi partenoriale regionale exemplare.

Putem constata că sunt patru domenii generale de influență ale globalizării asupra securității naționale¹⁶²:

- dimensiunea economică – prin dezvoltarea economică și ridicarea gradului de prosperitate social-economică să consolideze pacea dintre state. Este un principiu apărut în a doua jumătate a secolului XX, ca metodă de stopare a războaielor dintre națiuni și de a da posibilitate apariției/reaparității relațiilor de prietenie și colaborare dintre state, bazându-se pe principiul că fiecare stat dorește prosperitate;
- dimensiunea investițională – actorii privați în unele domenii joacă un rol cu mult mai important decât cei statali, pentru aceștia în mare măsură nu contează regimul care se află într-un stat la putere, ci dacă investițiile lor în acest stat sunt în siguranță și vor avea din această afacere un profit. Putem conchide că orice stat doritor de a atrage noi investiții în economia națională trebuie să asigure stabilitatea sistemului economico-financiar intern și să minimizeze riscurile cu privire la investiții;
- dimensiunea financiară – statele sunt legate una de cealaltă în sistemul financiar internațional, fiind expuse riscurilor externe în timpul unor crize regionale sau internaționale;
- dimensiunea noilor tehnologii informaționale (IT) – internetul în același timp reprezintă o oportunitate pentru dezvoltarea relațiilor interstatale, sunt totodată un pericol la adresa securității naționale, prin activitatea criminală în domeniu IT.

Globalizarea are următoarele rezultate directe și indirecte asupra securității naționale:

- ștergerea granițelor dintre riscurile interne și cele externe, nu doar de natură economică, dar și politice și sociale;
- intensificarea vechilor și apariția noilor riscuri la adresa securității naționale;
- principalele riscuri și amenințări pentru un stat astăzi nu mai sunt de natură politico-militară, ci economico-socială.

---

¹⁶¹ Trancotă, C. *Neliniștile insecurității*. București: Tritonic, 2005. 432 p.

¹⁶² Afanas, N. *Asigurarea securității naționale în contextul globalizării*. IRIM, 2008, pp. 45-49.

Prin urmare, acele conflicte dintre națiuni care se duceau prin metode politico-militare se vor desfășura prin instrumente economice, luptele principale se vor da pentru izvoarele de materie primă și piețele de desfacere, iar principalii actori ai conflictelor nu vor mai fi structurile statale, dar cele nonstatale și suprastatale, în primul rând societățile transnaționale. Toate statele își vor apăra propriile resurse în cazul în care vor dispune de acestea, iar dacă nu vor avea resurse naturale proprii vor căuta în afară. Lupta pentru bazinele de resurse va fi dată nu între posesorii acestora și cel care dorește să instaureze „protectoratul” asupra acestor teritorii, ci între doi subiecți care vor considera această regiune zona de interes național propriu. În același timp, nu trebuie să neglijăm și dimensiunea culturală a globalizării, prin exportul/expansiunea unor modele culturale care diminuează din tradițiile și cultura unui popor, amenințând originalitatea și specificul unei culturi naționale. Procesul de unificare a culturii duce la trezirea mișcărilor opuse care au ca scop păstrarea și chiar conservarea tradițiilor naționale, ceea ce duce/ poate duce la conflicte interetnice și interculturale în interiorul unui stat, mai ales că majoritatea statelor sunt multinaționale, ceea ce reprezintă încă o amenințare a securității statului.

Concluzii. Pe măsura globalizării și schimbărilor foarte dinamice ale lumii moderne, se impun noi instrumente și mecanisme de asigurare a securității naționale. Statele devin interdependente, granițele jurisdicțiilor naționale sunt depășite, frontierele nu mai sunt un scut care protejează statul. Astfel, stabilitatea și securitatea statelor vecine presupune un grad înalt de siguranță pentru statul național. De asemenea, globalizarea amplifică problemele de securitate, acestea, la rândul lor, se transformă în preocupări naționale, astfel, politica de securitate națională trebuie să țină cont de multitudinea pericolelor la adresa securității naționale, de faptul că indiferent cât de puternic ar fi în mod tradițional un stat, niciunul nu este capabil să facă față problemelor complexe pe cont propriu. Sistemele naționale de securitate nu mai sunt adecvate să facă față globalizării care a ajuns să includă domenii foarte complexe și interdependente, cum ar fi: terorismul, crima organizată transfrontalieră, criminalitatea informatică și financiară, migrația ilegală, traficul de ființe umane.

Globalizarea de asemenea generează schimbări în structura comerțului, tehnologiilor informaționale, finanțelor etc. Una dintre componentele principale ale acesteia, în domeniul consolidării securității naționale a oricărei țări, este colaborarea eficientă dintre state, instituții și organizații internaționale. Studiarea securității naționale, din perspectiva globalizării și integrării, ne oferă posibilitatea structurării unei strategii de răspuns pentru a reduce insecuritatea statelor. Odată cu deschiderea dinamică a statelor spre exterior și de sporire a potențialului pentru coordonarea, conlucrarea și cooperarea internațională în domeniu, eforturile multiple ale comunității internaționale se concentrează spre pacea, securitatea și stabilitatea regiunilor și a lumii.

Securitatea globală este o construcție în spațiul interdependențelor, este o securitate a interdependențelor, a relațiilor internaționale. Ea se implică multilateral în securitatea națională, conferindu-i consistența și permanența care se regăsesc în soliditatea și stabilitatea mediului de securitate. În spațiul global, sunt necesare unele activități care să contribuie la consolidarea securității naționale, acestea se referă la: creșterea resurselor generatoare de securitate națională, în contextul consolidării securității colective; sporirea operativității sistemelor de securitate colectivă, în prezent foarte limitată; dezvoltarea, pe plan regional, a apărării cooperative, cu participarea țărilor și a unor actori nonguvernamentali; sporirea cooperării economice, pe fondul diminuării, prin demersuri comune, a efectelor negative ale globalizării; dezvoltarea unor mecanisme viabile de reglare și control al mediului de cooperare internațională, cu accent pe factorii generatori de insecuritate: mediul financiar-bancar, cel economic, cel infracțional, terorist al lumii interlope; dezvoltarea sistemelor de gestionare și combatere a amenințărilor asimetrice; reducerea vulnerabilităților economice, sociale, politice, militare, de mediu; sporirea preocupărilor pentru ca securitatea globală să se constituie într-un cadru generator de dezvoltare a securității naționale, întrucât ea este viabilă, atunci când are valoarea unui sistem de sisteme.

Sarcini de autoevaluare:

1. Identificați aspectele conceptuale privind termenul de „securitate națională”.
2. Relatați despre securitatea națională – componentă a securității globale.
3. Determinați implicațiile securității globale asupra securității naționale.
4. Analizați domeniile generale de influență ale globalizării asupra securității naționale.

Teme pentru lucrul individual:

1. Influența procesului de globalizare asupra securității naționale.
2. Implicația fenomenului de globalizare asupra dezvoltării durabile și politicii de securitate.
3. Riscuri și amenințări potențiale la adresa securității naționale.
4. Impactul globalizării asupra mediului actual de securitate.

Bibliografie selectivă:

1. Afanas, N. *Asigurarea securității naționale în contextul globalizării*. IRIM, 2008, pp. 45-49.
2. Carta Albă a securității și apărării naționale a Guvernului, 13 mai 2004. În: *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 540 bis, din 16 iunie 2004.
3. *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005, p. 25. ISBN 973-663-260-1.

4. Mureșan, M., Văduva, Gh. *Războiul viitorului, viitorul războiului*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, pp. 156; 162-165.
5. Kugler, R. *Un internationalisme spécifiquement américain qui répond à la mondialisation*. Accesibil la: <http://usinfo.state.gov/journals/itps/1202/ijpf/fkugler.htm> [Vizitat 24.09.2021].
6. Bailey, N., Zoakos, A., Criton, M. *După sfârșitul istoriei*. Accesibil la: www.neweuropereview.com/Romanian/După-sfarsitul-istoriei.cfm [Vizitat 24.09.2021].
7. Popa, V. *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005. ISBN 973-663-260-1.
8. Weber, S. Shaping the post-war balance of power: multilateralism in NATO. În: J.G. Ruggie (coord.). *Multilateralism Matters*. New York: Columbia University Press, 1993, citat de David Held et al. *Op. cit.*, p. 175.

BIBLIOGRAFIE

1. A History of Cyberspace. În: *Per Concordiam*, 2016, vol. 7, no. 2, pp. 64-65.
2. *Mic dicționar academic, A-C*. București: Univers enciclopedic, 2001.
3. Afanas, N. *Asigurarea securității naționale în contextul globalizării*. IRIM, 2008. 6 p.
4. Alexandrescu, Gr. *Amenințări la adresa securității*. București: 2004. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/amenintari_la_adresa_securitatii.pdf [Vizitat 24.09.2021].
5. Alexianu, G. *Drept constitutional*, 1926. 352 p.
6. An armed conflict is a contested incompatibility that concerns government and/or territory where the use of armed force between two parties, of which at least one is the government of a state, results in at least 25 battle-related deaths in one calendar year. Accesibil la: <http://www.undp.org/content/dam/norway/img/sdg-16-oslo-2016/Erik%20Melander.pdf> [Vizitat 24.09.2021].
7. Arădăvoaice, Gh., Iliescu, D., Niță, L. D. *Terorism, antiterorism, contraterorism*. București: Antet, 1997. 384 p.
8. Arădăvoaice, Gh., Naghi, G., Niță D. *Sfârșitul terorismului?* București: Antet, 2002, p. 23. Accesibil la: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ggSeMOMKiMQJ:www.mfa.gov.md/img/docs/proiectul-conceptiei-securitatii-nationale-a-RM.doc+&cd=1&hl=ro&ct=clnk&gl=md> [Vizitat 24.09.2021].
9. Balaban, C. Gh. *Securitatea și dreptul internațional, Provocări la început de secol XXI*. București: C.H. Beck, 2006. 344 p.
10. Barkin, Samuel J. *International Organization: Theories and Institutions*. Palgrave Macmillan, New York: 2013. 225 p.
11. Bennett, A. *Case Study Research Methods*. Accesibil la: <https://www.sv.uio.no/english/research/phd/summer-school/courses-2017/case-study-research-methods.pdf> [Vizitat 24.09.2021].
12. Brașoveanu, V., Poncea, T.V. *Istoria Serviciilor Secrete*. București, 1999. 254 p.
13. Troncotă, T., Blidaru, H. *Careul de Ași*. București, 2003. 241 p.
14. Bulgac, A., Sîrbu, S. *Drept internațional umanitar*. Ghid. Chișinău, 2019. 88 p.
15. Bull, H. *Societatea anarhică*. Chișinău: Știința, 1998. 318 p.
16. Busuncian, T. *Colaborarea internațională a serviciilor speciale în combaterea terorismului*: Teză de doctor în politologie. Chișinău, 2013. 182 p.
17. Busuncian, T. Cooperarea internațională și schimbul de informații între serviciile de informații. În: *Știința politică în Republica Moldova: realizări și perspective*. Studii internaționale. Chișinău: USM, 2011, 487.
18. Busuncian, T. Colaborarea internațională a serviciilor special în combaterea terorismului: evoluția fenomenului și conceptului. În: *Moldoscopie*, nr. 3 (LXII). Chișinău: CEP USM, 2013. 206 p.

19. Busuncian, T. Cooperarea internațională și schimbul de informații între serviciile speciale (secrete). În: *Securitate prin cooperare*. Asociația George C. Marshall din Republica Moldova. Chișinău, 2009. 152 p.
20. Busuncian, T. Parametrii instituționali ai securității informaționale. În: *Materialele conferinței științifico-practice naționale „Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică”*. Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”. Chișinău, 2020. 76 p.
21. Busuncian, T. Rolul Comunității de Informații a Statelor Unite privind combaterea terorismului internațional. În: *History & Politics*, 2011, an. IV, nr.1, p. 254.
22. Busuncian, T. Securitatea informațională și activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării. În: *Studii naționale de securitate*. Revistă științifico-practică, Chișinău, 2020, nr. 1 (1). Accesibil la: https://sis.md/sites/default/files/comunicate/fisiere/Materialele%20conferintei%202020_1.pdf [Vizitat 24.09.2021].
23. Busuncian, T. *Conflicte militare interne, amestecul militar internațional*. Accesibil la: <https://www.scribd.com/presentation/403038782/Conflictele-Militare-Interne-amestecul-Militar-Intern> [Vizitat 24.09.2021].
24. Busuncian, T., Vasilescu, G. Concepția serviciilor de informații din perspectiva combaterii terorismului. În: *Știința politică în Republica Moldova: realizări și perspective*. Studii internaționale. Chișinău, 2011, pp. 29-37.
25. Buzan, B. *People, States and Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Harvester Wheatsheaf, 1991.
26. Buzan, B. *Popoarele, statele și teama*. Chișinău: Cartier, 2012.
27. Carta Albă a securității și apărării naționale a Guvernului, 13 mai 2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, Partea I, nr. 540 bis, din 16 iunie 2004.
28. *Carta Națiunilor Unite*, capitolul 7 și 8. Organizația Națiunilor Unite. Accesibil la: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/19362> [Vizitat 24.09.2021].
29. Cauia, A. Conflictele armate fără caracter internațional. Esența și aplicabilitatea normelor de drept internațional umanitar. În: *Revista militară*, 2012, nr. 2(8), p. 18. Accesibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conflictele%20armate%20fara%20caracter%20international.pdf [Vizitat 24.09.2021].
30. Chiba, M. *Noi amenințări la adresa securității globale*, p. 110. Accesibil la: <http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/179/178> [Vizitat 24.09.2021].
31. Clauswitz, von Carl. *Despre război*. București: Ed. Militară, 1982, pp. 25-27.
32. Claval, P. *Geopolitică și geostrategie. Gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea*. București: Corint, 2001, p. 56-58.
33. Convenția de la Geneva pentru îmbunătățirea sorții răniților, bolnavilor și naufragiaților forțelor armate pe mare, din 12 august 1949. Accesibil la: <https://constitutii.files.wordpress.com/2017/01/conventia-de-la-geneva-ii.pdf> [Vizitat 24.09.2021].

34. Cronin, A. K. *Behind the Curve: Globalization and International Terrorism. Defeating Terrorism: Shaping the New Security Environment.*, Guilford, CT: Mc-Graw-Hill, 2003, pp. 29-50.
35. Dalby, S. (1997) 'Contesting an Essential Concept: Reading the Dilemmas in Contemporary Security Discourses'. In: *Critical Security Studies: Concepts and Cases*. Avington: Oxon.: Routledge.
36. Diaconu, A. Tipologia intervenției militare în cadrul conflictului armat. În: *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, pp. 156-157.
37. *Dictionaire de la Langue Francaise*. Paris: Alpha, 1995, p. 813.
38. *Dicționar explicativ al limbii române*. București: Editura Academiei, 1998, passim.
39. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a. București: Univers enciclopedic, 1998.
40. Dorul, O., Zaharia, V. *Dreptul conflictelor armate*. Suport de curs. Chișinău, 2014. Accesibil la: http://moodle.usm.md/moodle/pluginfile.php/45216/mod_resource/content/0/suport%20de%20curs_DreptulConflictelorArmate_2014autoriDorul%20O.%2C%20Zaharia%20V..pdf [Vizitat 24.09.2021].
41. Duțu, P. *Apărarea colectivă – o necesitate a menținerii integrității statale naționale. Acțiunea Armatei României în cadrul apărării NATO*. București: EUNA „Carol I,” 2005. 48 p.
42. Dziak, J. J. *Chekisty a History of the KGB*. San Francisco: Lexington Books, 1988. 234 p.
43. Ene, D. *Amenințări la adresa păcii și securității în epoca contemporană*. Accesibil la: <http://www.arduph.ro/domenii/protectie-persoane-si-bunuri/in-caz-de-conflict-armat/amenintari-la-adresa-pacii-si-securitatii-in-epoca-contemporana/> [Vizitat 24.09.2021].
44. Ene, R. D. *Drept internațional umanitar*. Note de curs. Accesibil la: https://www.academia.edu/17057536/PARTICIPAN%C5%A2II_LA_CONFLICTELE_ARMATE [Vizitat 24.09.2021].
45. Faligot, R., Kauffer, R. *Istoria mondială a serviciilor secrete*. Vol. 3, 4. București: Nemira, 2002. 532 p.
46. Final Report on the meaning of armed conflict in international law. 33 p. http://www.rulac.org/assets/downloads/ILA_report_armed_conflict_2010.pdf [Vizitat 24.09.2021].
47. Fleck, D. *The Handbook of Humanitarian Law in Armed Conflicts*. Oxford: Oxford University Press, 1995, p. 40.
48. Frunzeti, T. *Globalizarea securității*. București: Ed.Militară, 2007.
49. Frunzeti, T. *Soluționarea crizelor internationale*. Iași: Ed. Institutul European, 2006. 276 p.
50. Frunzeti, T. *Organizațiile internaționale în epoca globalizării*. Sibiu, 2000.
51. *Gărzile Revoluționare iraniene își asumă responsabilitatea pentru doborârea „accidentală” a avionului ucrainean*. Accesibil la: <https://moldova.europalibera.org/a/iranul-recunoa%C8%99te-c%C4%83-a-dobor%C3%A2t-accidental-cu-orachet%C4%83-sol-aer-avionul-ucrainean/30371593.html> [Vizitat 24.09.2021].

52. Perkovich, George, Acton, James M. *Abolishing Nuclear Weapons, Carnegie Endowment for International Peace*. Carnegie Endowment for International Peace, 2009. 344 p.
53. Göksel, Nilüfer Karacasulu. *Globalization and the State*. In: *Perceptions*, vol. 9, March-May 2004. Accesibil la: <http://www.sam.gov.tr/perceptions/Volume9/MarchMay2004/1Nil%C3%BCferKaracasulu.pdf>. [Vizitat 24.09.2021].
54. Gottfredson, L. S. *The General Intelligence Factor*. In: *Scientific American*, 1998, no. 4. pp. 24-29.
55. Graham, E., Newnham, J. *Dicționar de relații internaționale englez-român*. București: Universal Dalsi, 2001. 600 p.
56. Guceac, I. *Curs elementar de drept constituțional*. Vol. I. Chișinău: Ministerul Afacerilor Interne, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, 2001.
57. Guvernul României. *Carta albă a securității și apărării naționale*. București, 2004.
58. Heywood, A. *Global Politics*. Palgrave Foundation, 2011, p. 277. Accesibil la: <https://peda.net/jao/lyseo/isac/ias/global-politics/ahgp/the-whole-book:file/download/e7ab471d24086998cb255025c53dc75c3c92ed9c/Andrew-Heywood-Global-Politics%20%28kopio%29.pdf> [Vizitat 24.09.2021].
59. Hotărârea Guvernului nr. 746 din 18.08.2010 cu privire la aprobarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO actualizat. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 166-168 din 14.09.2010.
60. Hotărârea Guvernului nr. 414 din 08.05.2018 cu privire la măsurile de consolidare a centrelor de date în sectorul public și de raționalizare a administrării sistemelor informaționale de stat. Publicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 157-166.
61. Hotărârea Parlamentului nr. 134 din 19.07.2018 pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018–2022. Publicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 285-294 din 03.08.2018. Accesibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=376667> [Vizitat 24.09.2021].
62. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 153 din 15-07-2011 pentru aprobarea Strategiei securității naționale. Publicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 170-175 din 14-10-2011. Accesibil la: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=375459> [Vizitat 24.09.2021].
63. Hughes-Wilson, J. *Serviciile secrete*. București: Meteor Publishing, 2017, pp. 17-19.
64. Huntington, S. *The Clash of Civilizations: Remaking of World Order*. New York: Touchstone Book, 1997. 367 p.
65. Iancu, Șt. *Societatea Informațională–Societatea Cunoașterii sau Societate parțial Informatizată?* Accesibil la: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwi21ZiahsrTAhUFEJoKHSJrC6AQFggIMAA&url=http%3A%2F%2Fcolumna.crist.ro%2Fsites%2Fcolumna.crist.ro%2F>

- files%2Farticole%2Fcolumna_2013_07.pdf&usg=AFQjCNGfVYb66VwMe2o7DkBlvHiti4CDpw&sig2=aJqyzwmUtMwhl9gtmVqthg [Vizitat 24.09.2021].
66. Ilie, Gh., Urdăreanu, T. *Securitatea deplină*. București: Editura UTI, 2002. 234 p.
  67. *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” 2005, p. 25.
  68. Institutul Național de Informații și Securitate. Accesibil la: <https://www.sis.md/ro/content/institutul-na%C5%A3ional-de-informa%C5%A3ii-%C5%9Fi-securitate> [Vizitat 24.09.2021].
  69. *International arms control: Issues and Agreements*. Second Edition by the Stanford Arms Control Group Edited by Coit D. Blacker and Gloria Duffy. Stanford university press, 1984. 516 p.
  70. *International Committee of the Red Cross, How is the Term "Armed Conflict" Defined in International Humanitarian Law?* Accesibil la: <https://www.refworld.org/docid/47e24eda2.html> [Vizitat 24.09.2021].
  71. Ionescu, V. *Dicționar latin-român*. Ed. II. Editura Orizonturi, f.a. 224 p.
  72. Iordache, Gh. Considerații privind evoluția rolului și misiunilor principalelor instituții internaționale de securitate colectivă. Expansiunea spre est a NATO. În: „Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului XXI”. Sesiunea de comunicări științifice cu participare internațională, Secțiunea apărare și securitate națională. București: EUNA, 2005, pp. 578-585.
  73. *Iranul a atacat două baze militare SUA din Irak: Teheranul cere retragerea trupelor americane din Orientul Mijlociu. Reacția SUA*. Accesibil la: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/riposta-iranului-atac-cu-rachete-asupra-unei-baze-militare-din-irak-unde-sunt-soldati-americani-1242159>. [Vizitat 24.09.2021].
  74. *Istoricul creării Academiei Militare*. Accesibil la: <https://www.academy.army.md/studii/scoala-doctorala/> http://academy.police.md/istoria_ro [Vizitat 24.09.2021].
  75. Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Academia Ștefan cel Mare. Accesibil la: <http://www.academy.police.md/22> [Vizitat 24.09.2021].
  76. Henckaerts, Jean-Marie and Doswald-Beck, Louise. *Customary International Humanitarian Law*. Accesibil la: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf> [Vizitat 24.09.2021].
  77. Juc, V. *Edificarea relațiilor internaționale postrăzboi rece: aspect teoretico-metodologice și replieri geostrategice*. Chișinău: Tipogr.- Sirius SRL, 2011 Accesibil la: <https://www.yumpu.com/ro/document/read/16100240/edificarea-relatiilor-internationale-postrazboi-rece-institutul-> [Vizitat 24.09.2021].
  78. Kaplan, M. *System and Process in International Politics*. New York: John Wiley, 1957. 150 p.
  79. Kissinger, H. *Diplomacy*. New York: Touchstone Rockefeller Center, 1994. 912 p.
  80. Kolodziej, E. A. *Securitatea și relațiile internaționale*. Iași: Polirom, p. 168.

81. Kolodziej, E.A. *Securitatea și relațiile internaționale*. București: Polirom, 2007. p. 36.
82. Kugler, R. *Un internationalisme spécifiquement américain qui répond a la mondialisation*. Accesibil la: <http://usinfo.state.gov/journals/itps/1202/ijpf/fkugler.htm> [Vizitat 24.09.2021].
83. Lotreanu, N. *Stat, în „Dicționar de sociologie”*. Coord.: Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu. București: Ed. Babel, 1998, pp. 591-592.
84. Lowenthal, M. M. *Intelligence: From Secrets to Policy*. 5 th edition. Washington DC: Congressional Quarterly Press, 2011. 377 p.
85. Măgureanu, V. *Studii de sociologie politică*. București: Albatros, 1997, pp. 188-189.
86. Maior, G. C. Intelligence. În: *Intelligence*, 2008, anul 5, serie nouă, nr. 11, pp. 1-13.
87. Maior, G.C. Istoricism, legalism și teoretizare în studiul intelligence-lui. În: *Revista română de studii de intelligence*, 2009, pp. 5-8.
88. Manoliu, R. *Globalizarea – o nouă provocare a securității naționale*. Accesibil la: <http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/130/159> [Vizitat 24.09.2021].
89. Maslow, A. H. A Theory of Human Motivation. In: *Psychological review*, vol. 50, no. 4, 1993, pp. 370-376. Accesibil la: <https://docs.google.com/file/d/0B-5-JeCa2Z7hNjZINDNhOTEtMWNkYi00YmFhLWI3YjUtMDEyMDJkZDExNW Rm/edit> [Vizitat 24.09.2021].
90. Maus, Igeborg. *From Nation-State to Global State, or the Decline of Democracy*. In: *Constellations*, 2006, vol. 13, no. 4, pp. 465-484. Blackwell Publishing Ltd. Oxford. Accesibil la: <http://www3.interscience.wiley.com/journal/118605649/abstract?CRETRY=1&SRETRY=07> [Vizitat 24.09.2021].
91. *Mică enciclopedie de politologie*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 402.
92. Mihăilescu, I. *Națiune, în „Dicționar de sociologie”*. Coord.: Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu. București: Babel, 1998, pp. 378-379.
93. Mija, V. *Neutralitatea Republicii Moldova prin prisma politicilor de Securitate ale unor state Europene neutre*. Monografie. Chișinău: CEP USM, 2017, pp. 45-61.
94. Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Academia Ștefan cel Mare. Accesibil la: <https://www.academy.police.md/> [Vizitat 24.09.2021].
95. Miu, D. *Organizații și instituții internaționale*, 11 p. Accesibil la: https://www.academia.edu/7396969/Organizatii_si_Institutii_Internationale [Vizitat 24.09.2021].
96. Moravcsik, A. *Security Studies*. Accesibil la: <https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/Final%20Copy.pdf> [Vizitat 24.09.2021].
97. Morgenthau, H. *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Iași: Polirom, 2007, p. 44.
98. Moștoflei, C., Duțu, P., Sarcinschi, A. *Studii de Securitate și apărare*. Vol. 2, pag. 14. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/ssa2.pdf [Vizitat 24.09.2021].

99. Mureșan, L. Pop, A., Bonciu, F. Studiul nr. 4 – Politica europeană de securitate și apărare – element de influențare a acțiunilor României în domeniul politicii de securitate și apărare, Institutul European din România. Studii de impact (PAIS II). București, 2004. Accesibil la: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Pais2_studiu_4_ro.pdf [Vizitat 24.09.2021].
100. Mureșan, L. *Uniunea Europeană. Politica europeană de securitate și apărare*. Lucrare elaborată în cadrul proiectului Phare RO-2002/000-586.03.01.04.02, Formare inițială în afaceri europene pentru funcționarii publici din administrația publică centrală, implementat de Institutul European din România în colaborare cu EUROMED-Euro mediteranean Networks din Belgia în anul 2005. Lucrarea face parte din Micromonografii, Politici Europene.
101. Mureșan, M. *Curs de teoria artei militare: viitorul conflictelor militare*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, 2005, pp. 8-9.
102. Mureșan, M., Văduva, Gh. *Războiul viitorului, viitorul războiului*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004. 113 p.
103. Neag, M., Simion, E., Kis, A. *Intelligence și globalizare*. Sibiu: Editura Tehno Media, 2015. 176 p.
104. Negru, B. *Teoria generală a dreptului și statului*. Secția Editare a Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, 1999. 240 p.
105. Niță, C. O încercare de definire a termenului „intelligence”. În: *Revista Română de Studii de Intelligence*, 2009, nr. 1-2, p. 47. Accesibil la: <https://animv.ro/wp-content/uploads/2017/10/RRSI12res.pdf> [Vizitat 24.09.2021].
106. Bailey, Norman A., Zoakos, Criton M. *După sfârșitul istoriei*. Accesibil la: www.neweuropereview.com/Romanian/După-sfarsitul-istoriei.cfm [Vizitat 24.09.2021].
107. *Observatorul militar*, nr. 14 (9 -15 aprilie 2008). Accesibil la: www.presamil.ro [Vizitat 24.09.2021].
108. Onișor, C. *Explorări strategice*. Iași: Polirom, 2002.
109. Oprea, G., Timofte, R., Onișoru, C. *România – integrare și securitate*. București: Editura Balcanii și Europa, 2005.
110. *Orientările UE privind promovarea respectării dreptului internațional umanitar*. Accesibil la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:ah0004&from=EN> [Vizitat 24.09.2021].
111. *Pericole care amenință lumea*. Accesibil la: <https://point.md/ru/novosti/v-mire/pericolele-care-ameninta-lumea/> [Accesat 24.09.2021].
112. Popa, V. *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005, p. 43. ISBN 973-663-260-1. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/implicatiile_globalizarii_asupra_securitatii_nationale.pdf [Vizitat 24.09.2021]
113. Popa, V., Dolghin, N. *NATO și UE. Determinări și finalități*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004. 32 p.
114. Popa, V., Sarcinschi, A. *Perspective în evoluția organizațiilor internaționale de Securitate*. București: Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, 2007. 47 p.

115. *Președinția României, Strategia de securitate națională a României*. Ediție 2007, p.17.
116. *Procesul de e-Transformare a guvernării*. Accesibil la: <http://egov.md/ro/despre> [Vizitat 24.09.2021].
117. Richicinschi, Iu. *Terorismul–pericolul destabilizării securității internaționale*. Monografie. Chișinău: CEP USM, 2005. 117 p.
118. Rosenau, James N. *Turbulence in World Politics*. Cambridge UK: Cambridge University Press, 1996.
119. Saca, V. Considerații privind evoluția relației interes național-securitate (Exemplul societății în schimbare). În: *Studii naționale de securitate*. Revistă științifico-practică, 2020, nr. 1 (1), pp. 89-102. ISSN 2587-3822 CZU 004.056: 355.40 DOI: 10.5281/zenodo.3989164.
120. Huntington, Samuel. *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*. București: Antet, 1997, p. 94.
121. Sandu, M., Siteanu, E. *Securitatea națională prin securitatea colectivă*. București: CTEA, 2007, p. 27.
122. Șaramet, S. Protecția infrastructurii critice – sarcină prioritară în cazul amenințărilor de tip hibrid. În: *Probleme actuale ale științei militare și securității naționale*. Materialele Conferinței internaționale „Republica Moldova în contextual noii arhitecturi de securitate regională”, 2016, p. 144. Accesibil la: <http://www.academy.army.md/wp-content/uploads/Probleme-ale-stiintei-militare-studii-2016-1.pdf> [Vizitat 24.09.2021].
123. Sarcinschi, A. *Elemente noi în Studiul securității naționale și internaționale*. București: 2005, p. 33. Accesibil la: http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/elemente_noi_in_studiul_securitatii_nationale.pdf [Vizitat 24.09.2021].
124. Sava, I. N. *Teoria și practica securității*. Suport de curs. București: 2007, p. 90.
125. Sebe, M. Despre intelligence (I). În: *Revista română de studii de intelligence*, 2009, nr. 1-2, 2009, pp. 17-32.
126. *Securitate internațională și diplomatie publică*. Accesibil la: <http://europa2020.spiruharet.ro/wp-content/uploads/2015/04/Curs-SIDP.pdf>, p. 16 [Vizitat 24.09.2021].
127. *Securitatea informațională din perspectiva mediatică*. Studiu național. Chișinău, 2016. Accesibil la: https://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu_Securitatea [Vizitat 24.09.2021].
128. Șiman, A. Impactul organizațiilor internaționale (caz ONU) asupra dezvoltării dreptului internațional cutumiar. În: *Revista Națională de Drept*, 2017, nr.4, p. 52.
129. Spinu, N. Moldova's Cyber Security Center. In: *Per Concordiam*, vol. 7, no. 2, pp. 40-43. Accesibil la: http://www.marshallcenter.org/MCPUBLICWEB/mcdocs/files/College/F_Publications/perConcordiam/pC_V7N2_en.pdf [Vizitat 24.09.2021].
130. Stan, F. Securitatea internațională: aspecte globale și regionale. În: *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, martie 2015, pp. 241-245.

131. Stan, F. *Securitatea internațională: aspecte globale și regionale*. Accesibil la: <http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/110/110> [Vizitat 24.09.2021].
132. Strauțiu, E. *Teme introductive în Relații internaționale*. Sibiu: Editura Universității: "Lucian Blaga", 2007, 229 p. ISBN 978-973-739-502-3.
133. Teichova, A. Herbert, M. *Nation, State, and the Economy in History*. Cambridge University Press, 2003. 466 p., extras Google Books.
134. *Teme introductive în Relațiile internaționale*. București. 228 p.
135. *Terorismul CBRN – trecut, prezent și viitor*. Vol. II. Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”. București, 2015. 406 p. Accesibil la: https://www.researchgate.net/profile/Michail-Chalaris/publication/338126567_An_analysis_of_terrorist_threat_in_cyber-space_as_an_emerging_threat/links/5e00f5a94585159aa4959add/An-analysis-of-terrorist-threat-in-cyber-space-as-an-emerging-threat.pdf [Vizitat 24.09.2021].
136. Terriff, T. ș.a. *Security Studies Today*. Cambridge: Policy Press, 1999. 240 p.
137. Trancotă, C. *Neliniștile insecurității*. București: Tritonic, 2005. 432 p.
138. *Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa*. Institutul European din România, ed. 2004, pp. 20-23.
139. Troncă, C. *Suport de curs pentru disciplina Securitate internațională*, 2006, p. 6.
140. Tsang, S. *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global*. București: Univers enciclopedic, 2008. 259 p.
141. U.S. Department of Defense Directive no. 3000.3, July 9, 1996.
142. *Uciderea generalului iranian Qassem Soleimani a generat îngrijorare sporită în comunitatea internațională*. Accesibil la: <https://romania.europalibera.org/a/30358793.html> [Vizitat 24.09.2021].
143. Ureche, M., Rogojan, A. *Servicii secrete străine*. Vol. I. București: Paco, 2000, 561 p.
144. Urs, I. *Drept civil. Teoria generală*. București: Oscar Print, 2000.
145. Văduva, Gh. *Războiul bazat pe rețea în fizionomia noilor conflicte militare*. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2005. 24 p.
146. Vasilescu, G., Busuncian, T. Separatism in the Black Sea and Caspian Sea Region as a source of international terrorism. În: *Moldoscopie*, Moldova State University, Chisinau, 2013, no. 1 (LX), pp. 183-195.
147. Waltz, K. *Theory of International Politics*. Berkeley: University of California, 1979. 251 p.
148. Weber, S. Shaping the post-war balance of power: multilateralism in NATO. In: J.G. Ruggie (coord.). *Multilateralism Matters*. New York: Columbia University Press, 1993. Accesibil la: <https://www.jstor.org/stable/2706991> [Accesat 24.09.2021].
149. Wohlstetter, R. *Pearl Harbor: Warning and Decision*. Stanford: Stanford University Press, 1962. 428 p.
150. Zeman, P. Intelligence Services of the Czech Republic: Current Legal Status and its Development. În: *I-intelligence*. 2007. Accesibil la: http://www.uzsi.cz/uploads/cis_2006.pdf [Accesat 24.09.2021].

151. Zodian, V. M. *Lumea 2005, enciclopedie politică și militară, Armele de distrugere în masa*. București: СТЕА, 2005, pp. 100-102.
152. Антонов, А. И. *Контроль над вооружениями: история, состояние, перспективы*. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН); ПИР–Центр, 2012. 247 с. ISBN 978-5-8243-1705-3.
153. Большаков, С. И. *Север Европы в стратегии НАТО и ЕС и интересы национальной безопасности России*. Москва, 2005. 254 с.
154. *Вопросы методологии исследования проблем международной безопасности. Обеспечение фундаментальности проводимых исследований*. Accesibil la: <http://www.ipmb.ru/publik/2.html> [Vizitat 24.09.2021].
155. Косолапов, Н. А. Сила, насилие, безопасность: современная диалектика взаимосвязей. В: Богатуров А. Д. и др. *Очерки теории и политического анализа международных отношений*. Москва: НОФМО, 2002, сс. 190-206.
156. Ницевич, В.Ф. Методология исследования международной безопасности. В: *Мировые проблемы. Внешняя политика*, 2012, №. 3, с. 186.
157. *Поддержка режима ядерного нераспространения и разоружения*. МЕЖПАРЛАМЕНТСКИЙ СОЮЗ, 2012, сс. 95-97.
158. Семейко, Л. С. *Трансформация военно-политического курса США : (новые глобал. аспекты)*. Рос. акад. наук, Ин-т Соедин. Штатов Америки и Канады. Москва: ИСКРАН, 2005. сс. 107-118. ISBN 5-89587-080-5.
159. Чем опасны склады с боеприпасами в Кобасне. În: *Moldova noastră*. Chișinău, 2005. Accesibil la: <http://www.mdn.md/ru/index.php?day=1390> [Vizitat 24.09.2021].

**CERINȚE PENTRU ACTIVITĂȚILE INDIVIDUALE ALE
STUDENȚILOR**

Denumirea disciplinelor de studii +nr. ore LI	Sarcini	Strategii de realizare și modalități de prezentare	Produs final	Criterii de evaluare
<p>Securitatea internațională</p> <p>60/92 ore LI</p>	<p>Elaborați o cercetare privind impactul globalizării asupra mediului actual de securitate</p>	<p>Strategii de realizare:</p> <p>1. Elaborarea de către profesor a tematicii și redactarea cerințelor față de lucru individual conform Strategiei LI;</p> <p>2. Prezentarea Strategiei de lucru individual și a tematicii în cadrul unei ședințe de inițiere cu participarea studenților, altor părți interesate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezentarea strategiei LI; - explicarea sarcinilor; - discutarea și definitivarea temelor pentru lucru individual; - formarea grupurilor de lucru; - repartizarea temelor; - prezentarea cerințelor de tehnoredactare. <p>3. Elaborarea lucrului individual:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiza Strategiei LI de către studenți; - studiul surselor bibliografice relevante; a legislației în domeniu; - studiul sistemelor electorale în baza surselor electronice oficiale ale statelor analizate; - elaborarea structurii și a 	<p>Proiect de cercetare</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Indicatori de timp; - Capacitatea de a identifica și colecta date relevante; - Utilizarea limbajului de specialitate; - Capacitatea de sinteză și analiză; <p>Valoarea argumentelor invocate;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conținutul vizual al analizei efectuate (corespunderea cerințelor de tehnoredactare, modalitatea de prezentare a informației); - Gramatica expunerii.

	<p>ipotezelor de lucru;</p> <ul style="list-style-type: none"> - scrierea analizei privind sistemul electoral într-un stat separat; - elaborarea în grup a proiectului de cercetare totalizator, ce ar include rezultatele cercetărilor pe cazuri individuale ale membrilor de grup; - deducerea concluziilor generale și a recomandărilor în cadrul proiectului de cercetare. <p>4. Consilierea de către profesor și perfectarea produsului conform sugestiilor recepționate.</p> <p>Produsul lucrului individual va conține obligatoriu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Foaie de titlu; - Cuprins; - Conținut de bază; - Concluzii și recomandări; - Bibliografie. <p>Modalități de prezentare</p> <p>Prezentarea LI se va face în cadrul unei mise rotunde/conferințe/ședințe de totalizare a grupei academice. Vor fi invitate și alte persoane interesate, inclusiv din partea partenerilor sociali.</p> <p>Studiul analitic va fi elaborat și prezentat în format PPT (<i>volum cu 10-15 slide-uri.</i>) și transmis electronic profesorului.</p>		
--	--	--	--

TEMATICA TEZELOR DE LICENȚĂ

1. Securitatea informațională – o componentă semnificativă a securității internaționale.
2. Mediul internațional de securitate: provocări globale și amenințări principale.
3. Implicații ale mediului de securitate asupra stabilității europene. Contribuții la asigurarea și dezvoltarea securității regionale și globale.
4. Combaterea terorismului contemporan în contextul securității internaționale.
5. Prevenirea și combaterea migrației ilegale și a traficului de ființe umane în contextul securității internaționale.
6. Problema securității naționale în contextul amenințărilor la adresa securității internaționale.
7. Securitatea spațiului sud-est european în contextul transformărilor de la începutul secolului al XXI-lea.
8. De la un stat decăzut la un stat funcțional – căile spre transformarea democratică în regiunile de conflict: cazul Republicii Moldova.
9. Conflictele militare interne și impactul militar internațional la etapa actuală.
10. Securitatea informațională – o componentă semnificativă a securității internaționale.

TEMATICI PENTRU LUCRUL INDIVIDUAL

1. Implicațiile procesului de globalizare asupra securității internaționale a statului.
2. Interesul național prin prisma conceptului de „securitate internațională”.
3. Procesul de reformare și lărgire a Tratatului Nord-Atlantic.
4. Uniunea Europeană și sistemul securității europene.
5. Perspectivele în prevenirea și soluționarea noilor amenințări prin dezvoltarea capacităților de cercetare și analiză a principalelor probleme de securitate.
6. Locul Republicii Moldova în procesele securității europene.
7. Armele nucleare și controlul asupra răspândirii lor în contextul securității internaționale.
8. Conceptele cu privire la securitatea internațională a SUA și a Federației Ruse: abordare comparativă.
9. Evaluarea obiectivă a riscurilor și amenințărilor de securitate, identificarea mijloacelor de prevenire și combatere, stabilirea cadrului de colaborare internațională.

10. Legătura dintre rezultatele pe termen lung și pe termen scurt a cooperării dintre instituțiile și organizațiile de securitate internațională.

CERCETARE ȘI COMUNICARE INDIVIDUALĂ

1. Implicațiile factorului militar asupra asigurării securității internaționale.
2. Dimensiunea economică a securității internaționale.
3. Dezvoltarea și argumentarea modalităților de soluționare a problemelor de conflict în relațiile internaționale.
4. Abordarea teoretico-metodologică a conceptului de „securitate internațională”.
5. Stabilirea aportului Școlii de la Copenhaga în procesul de modernizare a conceptului de „securitate internațională”.
6. Strategia națională de securitate a Republicii Moldova: direcții de acțiune/interese naționale de securitate. Studiu de caz.
7. Interesul național/statal – factor determinant pentru orientarea politicii externe.

Prezentare vizuală /PPT

1. Prezentarea analitico-informațională a etapelor de dezvoltare a conceptului de securitate în societatea globală.
2. Elaborarea și argumentarea modalităților comportamentale ale actorilor internaționali din perspectiva asigurării securității naționale.
3. Elaborarea schemelor privind strategii, tactici și tehnici utilizate în cadrul relațiilor internaționale privind asigurarea securității internaționale.
4. Elaborarea unui tabel comparativ privind clasificarea și tipurile de amenințare la adresa securității naționale/internaționale.
5. Prezentarea analitico-informațională a etapelor și a mecanismelor de instituire a sistemului de securitate internațională.

Lucrul în grup

1. Identificarea prin comparare a noilor amenințări asupra păcii și securității internaționale.
2. Proiectarea modelelor de asigurare a securității internaționale în condițiile globalizării.
3. Elaborarea și prezentarea unei informații analitice privind impactul globalizării asupra mediului actual de securitate.

4. Analiza perspectivei în prevenirea și soluționarea noilor amenințări prin dezvoltarea capacităților de cercetare și analiză a principalelor probleme de securitate.
5. Estimarea rolului cooperării – element esențial pentru asigurarea securității internaționale.
6. Implicarea instituțiilor și organizațiilor internaționale de securitate în rezolvarea conflictelor militare interne. Studii de caz.

Masă rotundă în baza tematicii tezelor de licență

1. Securitatea în contextul dimensiunii regionale: probleme și perspective.
2. Securitatea internațională prin prisma politicilor de securitate.
3. Provocări actuale pentru securitatea europeană/internațională.
4. Securitatea internațională prin prisma contextului regional.
5. Securitatea și amenințările pe continentul european.
6. Securitatea informațională și activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării.

Proiect de cercetare: Studiu comparat bazat pe analiza focalizată binară sau multiplă.
Ex. Securitatea în contextul dimensiunii internaționale: probleme și perspective.

SUBIECTE PENTRU EVALUARE FINALĂ

1. Istoriografia cercetării problemei securității
2. Securitatea internațională în relațiile internaționale
3. Conceptul de *securitate*, evoluția paradigmei în perioada contemporană
4. Tipurile amenințărilor la adresa securității internaționale
5. Instituții și organizații internaționale
6. Statul național – actor principal al sistemului internațional de state
7. Rolul statului în asigurarea securității internaționale
8. Rolul serviciilor de informații în securitatea internațională
9. Conflictele militare interne și impactul militar în mediul de securitate internațional
10. Rolul statului în asigurarea securității internaționale
11. Interesul național/statal – factor determinant al politicii externe
12. Securitatea informațională și activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării
13. Mediul internațional de securitate. Elemente de analiză în condițiile globalizării
14. Securitatea națională: interese naționale, obiective de securitate

SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

- **Formele de organizare a instruirii:**

Formele principale ale instruirii sunt *cursul* și *seminarul*. Cursul este organizat sub formă de *prelegere clasică, dezbateri*, poate fi *curs mixt prelegere-dezbateri, curs practic-aplicativ, prelegere problematizată*. Seminarul, de asemenea, are mai multe forme: *seminare de reluare și aprofundare a anumitelor probleme abordate în cadrul cursului, de realizare a corelațiilor intra, inter și transdisciplinare; dezbateri, brainstorming, în baza cercetării, a studiului de caz*. Metode de lucru: *expunerea, explicația, dialogul, prezentarea, lucrul în grup, masă rotundă, metoda Piramidei, Jigsaw (Mozaicul)* etc.

- **Strategii/tehnologii didactice aplicate**

Tehnologiile și strategiile didactice aplicate în predarea cursului se instituie atât în raport de implicație, cât și de complementaritate funcțională. Astfel, strategiile și tehnologiile didactice aplicate sunt: *expunerea didactică, conversația didactică, demonstrația, lucrul cu actele normative, modelarea didactică, problematizarea*. În cadrul cursului se organizează simulări ale diverselor situații reale de prevenire, atenuare și soluționare a conflictelor prin strategii în domeniul securității, diferite *activități frontale, activități de grup și activități individuale*.

- **Strategii de evaluare a rezultatelor academice**

Evaluarea curriculară se aplică prin trei forme: inițială, intermediară și finală.

1. Evaluarea inițială/diagnostică, orală se efectuează la începutul activităților de predare pentru a stabili gradul de pregătire al studenților pentru cursul preconizat, potențialul de învățare la începutul unei noi activități. Se apreciază prin *interviu, chestionare orală, conversație, expuneri orale* cunoștințele, abilitățile și competențele profesionale formate pe parcursul Ciclului I, pentru a ști dacă sunt apti să se integreze cu șanse de reușită în noul program de instruire, pentru realizarea noilor obiective.

2. Evaluarea continuă/dinamică formativă, scrisă se efectuează sub forma a *două lucrări de control* petrecute în cadrul orelor practice, asupra unui grup de teme cu subiecte ce cuprind cele trei nivele (cunoaștere, aplicare, integrare) și *lucrări de laborator*, în scopul de a cunoaște dacă și în ce măsură obiectivele privind cunoștințele și capacitățile ce trebuiau însușite au fost atinse. Demersul vizează atât cunoașterea progreselor studentului, cât și identificarea dificultăților de învățare pe care le întâmpină. Pornind de la esența evaluării dinamice, constatăm caracterul formativ al acesteia.

La stabilirea notei finale se iau în considerare		Ponderea în notare, exprimată în % (Total=100%)
- testarea continuă pe parcursul semestrului, rezultatele activității la seminare/lucrări practice laborator	cel puțin 60%	20
- testarea periodică prin lucrări de control		10
- activitățile individuale teme / referate / eseuri / traduceri / proiecte / studiu de caz etc.		30
- activități practice		0
- alte activități (precizați)		0
rezultatele de la examenul final	cel mult 40%	40

EXEMPLE DE TESTE SUMATIVE DE EVALUARE

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI
ADMINISTRATIVE
DEPARTAMENTUL RELAȚII INTERNAȚIONALE

„APROB” _____

TESTUL NR.

Pentru examen în scris la disciplina/la modulul **Securitatea internațională**
Specialitatea Relații internaționale, anul III, grupa 301

Subiectul I. Istoriografia cercetării problemei securității

- 1.1. Definiți conceptul de „securitate internațională” și relațiți despre evoluția acestuia în sec. XX (3 pct.)
- 1.2. Determinați obiectivele principale de referință ale securității internaționale (5 pct.)
- 1.3. Evaluați importanța aplicativă a abordărilor teoretico-metodologice ale conceptului de *securitate internațională* (7 pct.)

Subiectul II. Tipologia și clasificarea amenințărilor la adresa securității internaționale

- 2.1. Definiți noțiunea de „amenințare la adresa securității internaționale” (3 pct.)
- 2.2. Analizați tipologia amenințărilor la adresa securității internaționale (5 pct.)
- 2.3. Evaluați noile amenințări asupra păcii și securității internaționale (7 pct.)

Barem de evaluare

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
30-29	28-26	25-19	18-12	11-9	8-6	5-4	3	2	1

„ _____ ” _____ 2022

Examinator: _____

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI
ADMINISTRATIVE
DEPARTAMENTUL RELAȚII INTERNAȚIONALE

„APROB” _____

TESTUL NR.

Pentru examen în scris la disciplina/la modulul **Securitatea internațională: concepte și strategii**
Specialitatea Relații internaționale, anul III, grupa 301

Subiectul I. Securitatea informațională și activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării

- 1.1. Identificați activitatea serviciilor de informații în contextul globalizării (3 pct.)
- 1.2. Determinați și analizați riscurile și amenințările la adresa securității informaționale (5 pct.)
- 1.3. Analizați cadrul de cooperare pe arena internațională în domeniul securității informaționale a serviciilor /agențiilor/comunităților de informații (7 pct.)

Subiectul II. Conflictele militare interne și impactul militar în mediul de securitate internațional

- 2.1. Identificați conflictele în mediul de securitate internațional (3 pct.)
- 2.2. Estimați relația dintre statele-membre ONU și amestecul militar internațional (5 pct.)
- 2.3. Evaluați conflictele militare, părți externe implicate (7 pct.)

Barem de evaluare

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
30-29	28-26	25-19	18-12	11-9	8-6	5-4	3	2	1

„_____” _____ 2022

Examinator: _____

Tatiana BUSUNCIAN

SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ

Suport de curs

Redactare: *Antonina Dembițchi*
Machetare computerizată: *Tatiana Capliuc*

Bun de tipar 15.03.2022. Formatul 70×100^{1/12}
Coli de tipar 16,3. Coli editoriale 12,5.
Comanda 96. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru; usmcep@mail.ru